

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรม
การเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม
ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

นางสาวลีลาวดี วัชโรบล

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF A DISTANCE EDUCATION INSTRUCTIONAL MODEL FOR
BUDDHIST SUBJECT INTEGRATING 4 MAT LEARNING ACTIVITIES AND
HABIT CULTIVATING THEORIES TO DEVELOP MORAL REASONING
OF NINTH GRADE STUDENTS IN BANGKOK METROPOLIS

Miss Leelavadee Vajropala

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Educational Communications and Technology

Department of Curriculum, Instruction and Educational Technology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกล

วิชาพระพุทธศาสนา โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT

และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

น.ส.ลีลาวดี วัชรโรบล

โดย

สาขาวิชา

เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร. อรรถจริย์ ณ ตะกั่วทุ่ง

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ศาสตราจารย์ ดร. ชัยยงค์ พรหมวงศ์

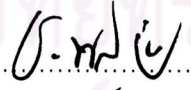
คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จินตวิโร คัล้ายสังข์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรรถจริย์ ณ ตะกั่วทุ่ง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ศาสตราจารย์ ดร. ชัยยงค์ พรหมวงศ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กมลพร บัณฑิตยานนท์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. ธนิต ภูศิริ)

ลีลาวดี วัชรโรบล : การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร (DEVELOPMENT OF A DISTANCE EDUCATION INSTRUCTIONAL MODEL FOR BUDDHIST SUBJECT INTEGRATING 4MAT LEARNING ACTIVITIES AND HABIT CULTIVATING THEORIES TO DEVELOP MORAL REASONING OF NINTH GRADE STUDENTS IN BANGKOK METROPOLIS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ.ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: ศ.ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 333 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรม การเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงวิจัยและพัฒนา มี 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหาและความคิดเห็นของครูและนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา 2) สร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกล และ 4) นำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามครูและนักเรียน แบบวัดความรู้ แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม แบบสอบถามความพึงพอใจของครูและนักเรียน และแบบสอบถามผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาสภาพ ปัญหาและความคิดเห็น ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 100 คนและนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่างๆ จำนวน 400 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลองรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลคือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนศิลาจารพิพัฒน์จำนวน 15 คน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์ค่า t-test dependent

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบของการเรียนการสอนทางไกลมี 7 องค์ประกอบ คือ 1) ผู้สอนทางไกล 2) เทคโนโลยีการเรียนการสอน
- 3) หลักสูตรการเรียนการสอน 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) สภาพแวดล้อมการเรียนการสอนทางไกล 6) ปัจจัยเกื้อหนุน และ 7) ผู้เรียนทางไกล
2. ขั้นตอนการเรียนการสอนทางไกลมี 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การเรียนการสอนทางไกลผ่านโทรทัศน์มี 11 ขั้นตอน คือ 1) ปฐมนิเทศหน่วยการเรียนรู้ 2) วัดความรู้และเหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนเรียน 3) สร้างประสบการณ์ (Why) 4) วิเคราะห์ประสบการณ์ (Why) 5) พัฒนาประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด (What) 6) พัฒนาคำรู้ความคิด (What) 7) ปฏิบัติตามแนวคิดที่ได้เรียนรู้ (How) 8) สร้างชิ้นงานของตน (How) 9) วิเคราะห์ผลงานและนำไปใช้ (If) 10) แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (If) และ 11) วัดความรู้และเหตุผลเชิงจริยธรรม หลังเรียน และส่วนที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมประจำวันผ่านกระดานสนทนาจำนวน 21 วันระหว่างคาบเรียนของสัปดาห์มี 8 ขั้นตอน คือ 1) สร้างคุณค่าและประสบการณ์จาก 11 กิจกรรม (Why) 2) วิเคราะห์ประสบการณ์ (Why) 3) ปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด (What) 4) เติมเต็มความรู้ (What) 5) พิจารณาลักษณะตนเองต้องการแก้ไข (How) 6) แสดงภาพการทำกิจกรรม 11 ภาพ (How) 7) วิเคราะห์กิจกรรมของเพื่อนและแสดงความคิดเห็น (If) และ 8) แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปประโยชน์การเรียนรู้
3. นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลมีคะแนนความรู้และคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความพึงพอใจของครูและนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลอยู่ในระดับพอใจอย่างยิ่ง และความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของนักเรียนอยู่ในระดับพอใจอย่างยิ่ง

ภาควิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา
สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
ปีการศึกษา 2553

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

4984708527 : MAJOR EDUCATIONAL COMMUNICATIONS AND TECHNOLOGY

KEYWORDS : DISTANCE INSTRUCTION / 4 MAT LEARNING ACTIVITIES / HABIT CULTIVATING THEORY / MORAL REASONING

LEELAVADEE VAJROPALA: DEVELOPMENT OF A DISTANCE INSTRUCTIONAL MODEL FOR BUDDHIST SUBJECT INTEGRATING 4 MAT LEARNING ACTIVITIES AND HABIT CULTIVATING THEORIES TO DEVELOP MORAL REASONING OF NINTH GRADE STUDENTS IN BANGKOK METROPOLIS.

THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. ONJAREE NATAKUATOONG, Ph.D., THESIS CO-ADVISOR : PROF. CHAIYONG BRAHMAWONG, Ph.D., 333 pp.

The purpose of this research was to develop distance education instructional model for Buddhist subject integrating 4 MAT learning activities and habit cultivating theories to develop moral reasoning of ninth grade students in Bangkok Metropolis. The research and development process was divided into 4 phrases: 1) study the opinions of teachers and ninth grade students on Buddhist subject teaching and learning, 2) develop the distance education instructional model integrating 4 MAT learning activities and habit cultivating theories, 3) study the results of the model implementation, and 4) propose the distance education instructional model for Buddhist subject integrating 4 MAT learning activities and habit cultivating theories to develop moral reasoning of ninth grade students. The samples were 100 Buddhist subject teachers and 400 ninth grade students purposively selected from schools in Bangkok Metropolis and some provinces. The samples used for the model implementation were 15 ninth grade students from Silajarapipat School. The researcher analyzed the data by using frequency, percentage, mean and t-test dependent.

The research findings indicated that:

1. The seven components of the distance education instructional model for Buddhist subject integrating 4 MAT learning activities and habits cultivating theories to develop moral reasoning were: 1) distance education instructors, 2) instructional technologies, 3) distance learning curriculum, 4) distance learning activities, 5) distance learning environment, 6) supportive factors, and 7) distance education learners.

2. The distance education instructional model comprised of two categories: (1) The distance education instruction via television with 11 steps: 1) learning unit orientation, 2) knowledge and moral reasoning pretest, 3) construct experiences (Why), 4) analyze experience (Why), 5) develop experiences to concept (What), 6) develop conceptual knowledge (What), 7) practice base on concepts (How), 8) create learning product (How), 9) analyze learning product and implement (If), 10) exchange experiences (If), and 11) knowledge and moral reasoning posttest. (2) The distance education instruction via web with eight steps for 21-days-learning activities: 1) create moral values and experiences from 11 activities (Why), 2) analyze experiences (Why), 3) transform experiences into concepts (What), 4) fulfill knowledge (What), 5) consider what to be improved (How), 6) show 11 activity pictures (How), 7) criticize peers' activities and share ideas (If), and 8) exchange experiences and summarize learning benefits.

3. It was found that the subjects learned from the model had pretest scores on learning achievement and moral reasoning higher than posttest scores at a statistically significance level of .05. The teachers and students were highly satisfied with the distance instructional model and the parents were also highly satisfied with students' habit changes.

Department : Curriculum, Instruction and Education technology

Field of Study : Educational Communications and Technology

Academic Year : 2010

Student's Signature

Leelavadee Vajropala

Advisor's Signature

Onjaree Natakatoong

Co-Advisor's Signature

Chaiyong Brahmawong

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเมตตากรุณาและความอนุเคราะห์อย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร.อรจรีย์ ณ ตะกั่วทุ่งอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์กรุณาให้ความรู้และคำแนะนำอย่างดียิ่งตลอดมา ทั้งให้กำลังใจและเสียสละเวลาให้อย่างเต็มที่ รวมถึงศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำแนะนำ ทางวิชาการอันมีคุณค่า ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จินตวิโร คัล้ายสังข์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลพร บัณฑิตยานนท์ และ รองศาสตราจารย์ ดร. ธนิศ ภูศิริ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการอ่านและให้คำแนะนำเพื่อการแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย ให้ความรู้ ประสพการณ์ตลอดจนข้อเสนอแนะอันมีประโยชน์ต่องานวิจัย ในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน ที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนสิงห์สมุทร และโรงเรียนศิลาจารพิพัฒน์ รวมทั้งคุณครูสมพงษ์ นุ่นสะดี และคุณครูประทีป ถนัดคำ ตลอดจนนักเรียนทั้งสองโรงเรียนที่เข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบฯ

ขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ฝ่ายผลิตรายการของสถานีโทรทัศน์ดาวเทียม DMC ที่ผลิตรายการดีๆ และให้เวลาในการทดลองใช้รูปแบบทำให้งานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ทุกคนที่ช่วยทั้งแรงกาย แรงใจ และเป็นกำลังใจให้ตลอดมา

ความดีต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ คุณแม่ จินตนา วัชโรบล, คุณป้า สมถวิล ลัคนาสวรรณ และบิดาผู้ล่วงลับไปแล้วของข้าพเจ้าที่เป็นแรงบันดาลใจให้สู้ๆ รวมถึงครูบาอาจารย์ทุกท่านที่กรุณาให้ความรู้และสติปัญญา ขอมอบความดีให้แก่บุคลากรต่างๆ ของวัดพระธรรมกาย โดยเฉพาะผู้ที่จุดประกายความคิด ในการทำวิจัยเรื่องนี้ คือ พระเดชพระคุณพระราชภาวนาวิสุทธิ และ พระเดชพระคุณพระภาวนาวิริยคุณผู้ให้หลักการปลูกฝังนิสัยใฝ่ดี คือ ต้องหมั่นฝึกทำดี คิดดี และพูดดีเป็นประจำซ้ำ ๆ ทุกวัน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
กรอบความคิดในการวิจัย.....	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
ตอนที่ 1 การเรียนการสอนทางไกล.....	14
ความหมายของการจัดการศึกษาทางไกล.....	14
หลักการเรียนการสอนทางไกล.....	18
รูปแบบการเรียนการสอนทางไกล.....	21
รูปแบบการนำเสนอรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาทางไกล.....	23
รูปแบบการศึกษานานาชาติ.....	24
การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนทางไกล.....	26
ระบบการเรียนการสอนทางไกลมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.....	29
ระบบการเรียนการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยนเรศวร.....	32
ระบบการเรียนการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยรามคำแหง.....	53
ระบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมของมูลนิธิวงไกลกังวล.....	54
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT.....	57

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนด้วยกิจกรรม การเรียนรู้ 4 MAT.....	57
ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT.....	62
หลักการการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT.....	67
บทบาทของผู้สอนในการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT.....	68
ข้อดีของการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT.....	69
ข้อจำกัดของการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT.....	71
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา.....	72
การเรียนการสอนเพื่อสร้างศีลธรรมในระบบโรงเรียน.....	72
สาระการเรียนรู้แกนกลาง ปี 2551 (พระพุทธศาสนา).....	75
ตอนที่ 4 ทฤษฎีการปลูกฝังนิสัย.....	93
การพัฒนาลักษณะนิสัย.....	93
ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม.....	95
ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมในการปรับพฤติกรรม.....	97
ตอนที่ 5 เหตุผลเชิงจริยธรรม.....	98
ความหมายของจริยธรรม.....	98
ความสำคัญของจริยธรรม.....	100
ทฤษฎีจิตวิทยาเกี่ยวกับจริยธรรม.....	102
การสอน คุณธรรม/จริยธรรม.....	110
วิถีทางพัฒนาจริยธรรม.....	111
ตอนที่ 6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	113
งานวิจัยด้านการเรียนการสอนทางไกล.....	113
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางจริยธรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	126
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	133
ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย.....	133
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหา และความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา.....	135
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา.....	141
ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา.....	146
ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา.....	156

4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	159
	ตอนที่ 1 ผลการศึกษาศักยภาพของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา.....	160
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการด้าน	
	การจัดการเรียน การสอนของครู.....	160
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอน.....	162
	ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกล	
	วิชาพระพุทธศาสนา.....	212
	ตอนที่ 3 ผลการรับรองรูปแบบการเรียนการสอนรูปแบบการจัดการเรียน	
	การสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา.....	217
5	รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎี	
	ปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม.....	219
	ตอนที่ 1 บทนำ ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล	
	โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT.....	220
	วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT.....	222
	ตอนที่ 2 รายละเอียดของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการ	
	เรียนรู้ 4 MAT.....	223
	องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT.....	224
	ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT.....	236
	ตอนที่ 3 การนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT.....	252
	วิธีการนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT.....	252
	เงื่อนไขการใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT.....	253
6	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	254
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	254
	สรุปผลการวิจัย.....	261
	อภิปรายผลการวิจัย.....	265
	ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยนี้ไปใช้.....	281
	ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป.....	282
		284

รายการอ้างอิง.....	
ภาคผนวก.....	289
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	290
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	293
ข.1 แบบสอบถามครู ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษา.....	294
ข.2 แบบสอบถามนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร.....	308
ข.3 แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม.....	314
ข.4 แบบสอบถามผู้ปกครอง.....	316
ข.5 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน.....	317
ข.6 แบบสอบถามคุณลักษณะและพฤติกรรมก่อนเรียนตามสภาพจริง.....	318
ข.7 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของกระทรวงศึกษา.....	321
ข.8 แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนและครูผู้ช่วยสอนทางไกล.....	322
ภาคผนวก ค บทโทรทัศน์.....	323
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	333

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การเปรียบเทียบลักษณะการศึกษาในห้องเรียนปกติและการศึกษาทางไกล.....	17
2	แสดงการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่แตกต่างจากการเรียนการสอนปกติ.....	18
3	ยุคต่าง ๆ ของการใช้เทคโนโลยีในระบบการเรียนการสอนแบบทางไกล.....	25
4	แสดงสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2.....	81
5	แสดงสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 4.....	85
6	แสดงสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 6.....	89
7	ขั้นตอนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับระดับของจริยธรรม.....	109
8	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของครูและนักเรียนจำแนกตาม โรงเรียน.....	136
9	แสดงขั้นตอนของการเรียนการสอนทางไกลด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT.....	142
10	แสดงโครงสร้างเนื้อหาและจำนวนข้อสอบจำแนกตามหัวข้อการเรียน.....	148
11	โครงสร้างเนื้อหาและจำนวนข้อของแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม.....	149
12	จำนวนและร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกเป็นเพศ ระดับ การศึกษา ช่วงชั้นในการสอนศีลธรรม ภาระหน้าที่ในการสอนและประสบการณ์ การสอนศีลธรรม.....	161
13	จำนวนและร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกสภาพการจัดการ เรียนการสอน.....	162
14	จำนวนและร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกการอบรมหรือสัมมนา เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน.....	163
15	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประโยชน์จากการสอน วิชาพระพุทธศาสนา.....	164
16	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการปฏิบัติตนเมื่อ อยู่สถานศึกษาเป็นประจำ.....	165
17	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดการเรียนการ สอน 4 MAT ในชั้นสร้างประสบการณ์ในเนื้อหาที่มีศิลปวิทยา พังทรมตามกาล พบสมณะ และสนทนาธรรม.....	166

18	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดการเรียนการสอน 4 MAT ในชั้นวิเคราะห์ที่ไตร่ตรองในเนื้อหาที่มีศิลปวิทยา พังทรรวมตามกาล พบสมณะ และสนทนาธรรม.....	167
19	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดการเรียนการสอน 4 MAT ในชั้นสร้างแนวคิดในเนื้อหาที่มีศิลปวิทยา พังทรรวมตามกาล พบสมณะ และสนทนาธรรม.....	168
20	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดการเรียนการสอน 4 MAT ในชั้นรวบรวมข้อมูลในเนื้อหาที่มีศิลปวิทยา พังทรรวมตามกาล พบสมณะ และสนทนาธรรม.....	169
21	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดการเรียนการสอน 4 MAT ในชั้นปฏิบัติทดลองในเนื้อหาที่มีศิลปวิทยา พังทรรวมตามกาล พบสมณะ และสนทนาธรรม.....	170
22	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดการเรียนการสอน 4 MAT ในชั้นแก้ปัญหาคั่นคว่าในเนื้อหาที่มีศิลปวิทยา พังทรรวมตามกาล พบสมณะ และสนทนาธรรม.....	171
23	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดการเรียนการสอน 4 MAT ในชั้นนำความรู้ไปใช้ในเนื้อหาที่มีศิลปวิทยา พังทรรวมตามกาล พบสมณะ และสนทนาธรรม.....	172
24	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดการเรียนการสอน 4 MAT ในชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเนื้อหาที่มีศิลปวิทยา พังทรรวมตามกาล พบสมณะ และสนทนาธรรม.....	173
25	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดกิจกรรมการสอนมีศิลปวิทยา.....	174
26	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประโยชน์จากการสอน พังทรรวมตามกาล.....	178
27	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบสมณะ.....	181
28	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประโยชน์จากการสอน สนทนาธรรมตามกาล.....	184

29	จำนวนและร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน.....	188
30	จำนวนและร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกด้านเสริมแรง.....	189
31	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวัดและประเมินผล.....	190
32	จำนวนและร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในด้านปัญหาและข้อเสนอแนะ.....	191
33	จำนวนและร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกด้านปัญหาการจัดการเรียนการสอน.....	193
34	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน.....	194
35	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกปัญหาด้านการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน.....	195
36	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกปัญหาด้านเสริมแรง.....	196
37	จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกปัญหาด้านการวัดและประเมินผล.....	197
38	จำนวนและร้อยละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกเป็นเพศ.....	198
39	จำนวนและร้อยละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกประสบการณ์การเรียนการสอนทางไกล.....	198
40	จำนวนและร้อยละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกลักษณะเฉพาะตนของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล.....	199
41	จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกคุณลักษณะในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล.....	201
42	จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกความรู้ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล.....	202
43	จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกทักษะในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล.....	203
44	จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกเชาว์ปัญญาในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล.....	204

45	จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนก ค่านิยมในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล.....	205
46	จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนก แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล.....	206
47	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทำกิจกรรมการเรียนรู้วิชา พระพุทธศาสนาของนักเรียน.....	207
48	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความพึงพอใจของ นักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา.....	210
49	คะแนนเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ของการ วัดความรู้ก่อน หลังของกลุ่มตัวอย่าง.....	212
50	คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ของ การวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมก่อน หลังของกลุ่มตัวอย่าง.....	213
51	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมตามสภาพจริงก่อน เรียน.....	213
52	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความพึงพอใจหลังเรียนของ กลุ่มตัวอย่าง.....	214
53	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ปกครอง หลังการ เรียนของกลุ่มตัวอย่าง.....	215
54	การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา.....	217
55	แสดงแผนการเรียนรู้ตามขั้นตอนกิจกรรม 4 MAT กับกิจกรรมประจำวันบนเว็บ 11 ข้อ.....	246

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดงานวิจัยการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชา พระพุทธศาสนา.....	9
2	แบบจำลองระบบการสอนทางไกลแผน มสธ. 2543.....	32
3	องค์ประกอบหลักของการเรียนการสอนทางไกลในสถาบันอุดมศึกษา แผนมณ.2544.....	33
4	องค์ประกอบหลักของการเรียนการสอนทางไกลในสถาบันอุดมศึกษา.....	34
5	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม.....	55
6	การเรียนรู้ของ David Kolb.....	58
7	รูปแบบการเรียนการสอนแบบ 4 MAT System.....	59
8	กิจกรรมของการเรียนรู้ (4 MAT).....	62
9	กิจกรรมการเรียนรู้ (4 MAT) 8 ขั้นตอน.....	63
10	แสดงลักษณะคำถามของผู้เรียนทั้ง 4 ลักษณะ.....	66
11	บทบาทของครูที่เปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน.....	68
12	ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.....	79
13	แผนภูมิแสดงขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	134
14	รูปแบบการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT (ผู้สอน).....	157
15	รูปแบบการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT (ผู้เรียน).....	158
16	รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา.....	225
17	องค์ประกอบของการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา.....	226
18	ขั้นตอนของการเตรียมการก่อนการเรียนการสอนทางไกล.....	239
19	ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลจากห้องเรียนต้นทางสู่ห้องเรียน ปลายทาง.....	240
20	ขั้นตอนการเรียนการสอนทางไกลจากห้องเรียนต้นทางสู่ห้องเรียนปลายทาง.....	241
21	ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมประจำวันบนเว็บ จำนวน 21 วัน ในระหว่างคาบเรียน ต่อสัปดาห์.....	244

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของวงการการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาคือมีโรงเรียนที่ยังไม่ได้มาตรฐาน เนื่องมาจากการขาดแคลนครูในวิชาหลัก เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และเป็นปัญหาที่เรื้อรังมาอย่างต่อเนื่อง (วิทยากร เชียงกูล, 2549) วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาหนึ่งที่พบว่ามีปัญหาด้านการขาดแคลนครู กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2548-2550 โดยเริ่มโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ภายหลังต่อมากระทรวงวัฒนธรรมได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ มีการประชุมร่วมกันพบว่ากระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการพระให้ไปสอนในโรงเรียนเฉพาะที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ไม่น้อยกว่า 58,073 รูป โดยเฉพาะโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากกว่า 10,000 โรงเรียน (ข้อมูลจากรายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, 2551)

วิธีการสอนของพระจำนวนมากใช้วิธีสอนโดยการบรรยายจากตำรา และให้นักเรียนท่องจำข้อเท็จจริง เช่น วันวิสาขบูชาขึ้นกี่ค่ำ วันอาสาฬหบูชา มีพระสงฆ์มาประชุมกี่รูป เป็นต้น คือสอนแบบวิชาประวัติศาสตร์โบราณ ที่ไม่เอื้อให้เด็กเกิดการคิดวิเคราะห์ทางศีลธรรม จริยธรรม และทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายในการเรียน การสอนศีลธรรมเป็นเรื่องของ “จิตพิสัย” (affective domain) ไม่ใช่ พุทธิพิสัย (cognitive domain) การสอนศีลธรรมควรใช้วิธีการปรับอึดวิ (EQ) มิใช่การท่องจำข้อเท็จจริง จุดเน้น (focus area) พระส่วนใหญ่ เน้นการสอนพุทธประวัติ พิธีกรรมทางศาสนา การนั่งสมาธิ แม้เป็นสิ่งที่ดีมีคุณภาพ แต่เป็นการพลิกความคิด และพฤติกรรมในตัวตนของเยาวชนน้อยเกินไป ผลที่ได้จึงปรากฏในพฤติกรรมการไหว้ การพูดไพเราะ มากกว่าการพลิกความคิดให้ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต (พรชูลี อาชวอำรุง และคณะ, 2551)

ปัญหาทางสังคมในเด็กวัยเรียน เป็นเรื่องที่หลายฝ่ายพยายามหาทางแก้ไข เช่น ปัญหาเรื่องเด็กติดเกม ยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ล้วนเป็นปัญหาอุปสรรคที่สามารถทำลายอนาคตของเด็กนักเรียนได้ นราทิพย์ พุ่มทรัพย์ (2552) ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม หรือศูนย์คุณธรรม เปิดเผยว่า ศูนย์คุณธรรมได้ร่วมกับสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล ได้วิจัยหัวข้อสถาบันการศึกษากับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเด็กและเยาวชนไทย พบว่าสถาบันการศึกษาถูกคาดหวังจากบุคคลทั่วไปให้ทำหน้าที่ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เคียงคู่กับครอบครัวและ

สถาบันศาสนา คือ บ้าน วัด โรงเรียน สำหรับพฤติกรรมเสื่อมที่เป็นปัญหาของเด็กไทยเกิดจาก

- 1) สื่อที่เผยแพร่สอนค่านิยมไม่พึงประสงค์ อาทิ การแต่งกาย ใช้ของแพง ใช้ความรุนแรง
- 2) ครอบครัว มุ่งทำงานหาเงินจนไม่มีเวลาอบรมลูก
- 3) ชุมชน มีร้านค้าจำหน่ายอบายมุขใกล้บ้าน และโรงเรียนมากมาย เช่น ร้านขายสุรา บ่อนการพนัน ร้านเกม ซึ่งวัยรุ่นเข้าถึงได้โดยไม่มีผู้ใหญ่ควบคุม และ
- 4) ครูยังขาดความเข้าใจธรรมชาติของนักเรียน ไม่รู้วิธีการส่งเสริมนิสัยที่ดีให้นักเรียน

สายสุรี จุติกุล (2551) ประธานคณะกรรมการเฉพาะกิจ จัดทำนโยบายแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการพัฒนาเด็กตามแนวทางโลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก (พ.ศ.2550-2559) กล่าวถึงแนวโน้มปัญหาด้านศาสนากับเด็กไทยว่า สถาบันทางสังคมยังขาดการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนา และผลดีที่จะเกิดการปฏิบัติชอบตามหลักธรรมของศาสนาให้แก่เด็ก 'ได้รับรู้' โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาสาระ รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมตามวัย เพื่อให้เข้าถึงและโน้มน้าวจิตใจ ความคิด ความเชื่อของเด็กให้มีพฤติกรรมจริยธรรมที่เหมาะสมตามวัย ส่งผลให้เด็กที่เติบโตเป็นเยาวชนมีปัญหาดังกล่าวตามมามากมาย ที่เป็นเช่นนี้ ส่วนหนึ่งมาจากสังคมขาดการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดผู้นำทางศาสนา ครู และ ผู้สอนศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมที่มีความสามารถในการตีความคำสอนให้เข้าถึงเนื้อหาสาระที่แท้จริงของศาสนา และ ขาดการฝึกอบรมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เพียงพอในการพัฒนาวิธีการสอนศาสนาแก่เด็กอย่างเหมาะสมตามวัย โดยไม่มุ่งเน้นแต่พิธีกรรม และ ช่องทางการแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจ มาตรการเร่งด่วนที่จะแก้ปัญหานี้ คือ ส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่หลักธรรมอย่างกว้างขวาง และฝึกอบรมให้ผู้นำศาสนา ครูสอนศาสนา ครูสอนศีลธรรมให้สามารถพัฒนาและใช้วิธีการสอนรูปแบบและสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจเข้าถึงตามวัย ความต้องการและสภาพปัญหาของเด็กในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งกระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงหลักสูตรพัฒนารูปแบบกิจกรรมและผลิตสื่อการเรียนรู้อัปเกรด อบรมจริยธรรม ที่เหมาะสมตามวัยเด็ก เช่น สนับสนุนให้มีวิชาบังคับด้านการปลูกฝังอบรมจริยธรรม เป็นส่วนหนึ่งของหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป และในหลักสูตรการฝึกหัดครู เพื่อสร้างความพร้อมในการเข้าถึงเด็กด้านการพัฒนาจริยธรรม

ผลการวิจัยของศูนย์คุณธรรม ร่วมกับคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่องตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนให้มีการเฝ้าระวังในสังคมได้ โดยให้ศูนย์วิจัยเอแบคโพลคนวัดกรรมทางสังคม มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ หรือ เอแบคโพลทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศ 5 ระยะ ระยะแรกเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ.2550 ผลปรากฏว่าคนกรุงเทพฯมีคุณธรรมเสื่อมหนัก ยอมรับทุจริต-คอร์รัปชันตามน้ำ หากตัวเองได้ประโยชน์ ส่วนนักศึกษามีคุณธรรมต่ำสุด เกษตรกรมีคุณธรรมสูงสุด คนต่างจังหวัดมีความซื่อสัตย์สุจริต ชัยชนะ

ขณะที่คนกรุงเทพฯ-ปริมณฑล มีสติสัมปชัญญะเป็นอันดับหนึ่ง โดย คนที่มีการศึกษามีวินัยหย่อนยาน ชอบพูดโกหกเพื่อสบายใจ ส่วนเพศหญิงมีคุณธรรมสูงกว่าชาย

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม ร่วมกับศูนย์วิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ เปิดเผยผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อสถานภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย โดย ดร.นพดล กรรณิกา ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยเอแบคโพลล์ กล่าวว่า ได้ทำการสำรวจความคิดเห็น 6 ด้านคือ วินัย รับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต สติสัมปชัญญะ จิตอาสา และขยันหมั่นเพียร ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร/ปริมณฑล และภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศจำนวนทั้งสิ้น 4,545 ตัวอย่าง ตั้งแต่ระหว่างวันที่ 1-20 มิถุนายน 2550 (เอแบคโพลล์, 2550 : ออนไลน์)

ผลสำรวจตามกลุ่มอายุระหว่าง 40-49 ปี พบว่ามีคุณธรรมสูง ส่วนกลุ่มที่มีคุณธรรมต่ำสุด ได้แก่เยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี นอกจากนี้พบว่านักเรียนระดับประถมศึกษา มีคุณธรรมจริยธรรมต่ำสุด รองลงมาคือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น, ปวส., มัธยมศึกษาปลาย และระดับปริญญาตรีขึ้นไป ตามลำดับ สำหรับกลุ่มอาชีพพบว่าเกษตรกรมีคุณธรรมสูง รองลงมาคือ พนักงานบริษัท, ค้า ขาย/อิสระ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ, รับจ้างทั่วไป, ว่างาน, พ่อบ้าน/แม่บ้าน และพบว่ากลุ่มนักเรียน/นักศึกษา มีคุณธรรมต่ำสุด

ปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม เป็นปัญหาที่สาธารณชนสนใจมาทุกยุคสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในวงการการศึกษาที่ถูกจับตามองว่าเป็นการปฏิรูปที่ผิดทางโดยเน้นให้ผู้เรียนมีความเก่งกาจทางวิชาการแต่ไม่ได้เน้นทางด้านคุณธรรม ศีลธรรม จนทำให้เกิดปัญหามากมายในสังคมดังจะเห็นได้จากผลสำรวจดังกล่าว เมื่อวิเคราะห์ลงไปถึงเหตุของปัญหาจะพบว่า มิได้เป็นปัญหาเดียว เกิดและแก้ไขได้ด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นปัญหาที่เกิดจากหลายสาเหตุ เช่น ขาดตัวอย่าง หรือต้นแบบที่ดี ที่ถูกต้องให้ดูแล้วนำไปปฏิบัติตาม

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของการสอนเนื้อหาสาระด้านศีลธรรม คือ ครูผู้สอนไม่ได้จบการศึกษาด้านศาสนาหรือการสอนศีลธรรม ทำให้ครูขาดความมั่นใจในการสอน ขาดการวิเคราะห์การนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตจริง หน่วยงานระดับกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดนโยบายระดับชาติ ไม่ยึดกับนโยบายฝ่ายการเมือง เพราะมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ไม่ต่อเนื่อง ส่วนครู ผู้ปกครอง ควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชนด้วย(นราทิพย์ พุ่มทรัพย์, สัมภาษณ์, 7 กรกฎาคม 2552)

ปัญหาดังกล่าวที่พบเกิดจากการขาดต้นแบบให้นักเรียนได้ใช้เป็นตัวอย่าง (พระภิกษุวิริยคุณ, 2551) สังเกตได้จากการแก้ไขปัญหาของกระทรวงศึกษาที่นำโรงเรียนคู่ขนานมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาด้านมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียน พบว่า จากโรงเรียนที่มีนักเรียนสอบเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา ได้เป็นจำนวนน้อย เมื่อแก้ไขโดยใช้โรงเรียนคู่ขนานทำให้มีตัวเลขสอบเข้า

เรียนได้มากขึ้น เช่น โรงเรียนวัดน้อยนพคุณ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถสอบเข้าศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ ร้อยละ 75 ทั้งนี้ พบว่าเกิดจากโรงเรียนวัดน้อยนพคุณได้เข้าร่วมเป็นโรงเรียนคู่ขนานกับโรงเรียนสามเสน ที่มีครูเก่งและมีความสามารถในการสอนทำให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น บวกกับการที่นักเรียนได้พบตัวอย่างของนักเรียนที่มีความขยันใฝ่เรียน จึงเกิดแรงจูงใจและแรงบันดาลใจให้กลับมาสนใจ ใฝ่ใจในการเรียนยิ่งขึ้น ปัจจุบันมีผู้ปกครองสนใจนำบุตรหลานมาศึกษาต่อที่โรงเรียนวัดน้อยนพคุณเป็นอย่างมาก (วรรณดี นาคสุขปาน, สัมภาษณ์, มีนาคม 2552)

ในปีพ.ศ.2551 กระทรวงศึกษาธิการเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในขณะเดียวกันก็คำนึงถึงประโยชน์และโทษ ที่อาจเกิดขึ้นจากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาพัฒนาและประยุกต์ใช้เพื่อผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาเป็นความรู้ในระดับที่สูงขึ้น รวมถึงรู้จักคิดวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดจากการใช้ที่ไม่เหมาะสมโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงและคุณธรรมนำความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและเป็นไปตามนโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของประเทศไทยหรือ ไอ ที 2010 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงสนับสนุนให้มีการใช้คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตในการเรียนการสอน และการบริหารจัดการอย่างกว้างขวาง การจัดให้ผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียนได้รับการพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ อย่างสร้างสรรค์ และปลอดภัย พร้อมกับการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามในเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรมสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้พยายามสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อลด ป้องกัน และแก้ไขปัญหาทั้งในส่วนบุคลากรและนักเรียน โดยในปี พ.ศ.2551 ได้จัดทำแนวทางเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านศีลธรรมในสถานศึกษา พร้อมทั้งจะดำเนินโครงการต่างๆ ได้แก่ โครงการคุณธรรมนำชีวิต การเสริมความเข้มแข็ง/ต่อยอดโรงเรียนคุณธรรมและโรงเรียนวิถีพุทธเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 30 โครงการคุณธรรมเยาวชนไทยทำดีถวายในหลวง แผนที่คนดี Coaching Team + Pair PLA ยุวทูตค่านิยมนำความดี นำร่องการปฏิบัติการปลูกฝังคุณธรรมในวิถีชีวิต 17 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ข้อมูลประกอบการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา, ตุลาคม 2551)

ปี พ.ศ. 2551 กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผ่านระบบสารสนเทศ (Interactive e – learning) จัดทำระบบการสอนทางไกลผ่านโทรทัศน์ MOE Channel บรรจู่ไว้ในแผนการบริหารราชการแผ่นดิน (พ.ศ.2551-2554) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของเครือข่าย Internet ให้นักเรียนที่ห่างไกลและขาดแคลนครู ได้มีโอกาสเข้าถึงครู

เก่งและมีประสบการณ์ รวมทั้ง ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (ข้อมูลประกอบการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา, ตุลาคม 2551) ภายหลังจากเมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลในปี พ.ศ.2552 นโยบายดังกล่าวนี้ ถูกระงับไป

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมา วิธีแก้ปัญหาโรงเรียนขาดครู คือ ให้นักเรียนเรียนจากครูเก่งของโรงเรียนอื่นด้วยการเรียนการสอนทางไกล และจากแผนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา(ETV) กระทรวงศึกษา (2542:3) ได้ศึกษาวิจัยประเมินผลและติดตาม พบว่าการจัดการเรียนการสอนตามโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม 1) เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนในระบบโรงเรียนและนัศึกษานอกโรงเรียน เนื่องจากผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาที่ยากซับซ้อนหรือเรื่องไกลตัวจากรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่น่าเสนอด้วยเทคนิคและรูปแบบที่น่าสนใจ โดยมีการวิจัยและทดลองที่ยืนยันได้ว่าสื่อรายการโทรทัศน์สามารถช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้ 2) เพิ่มทักษะและประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนของครูโดยพบว่าครูผู้สอน ได้เรียนรู้เทคนิคและวิธีการสอนจากวิทยากรตามบทเรียนของรายการโทรทัศน์ ซึ่งนำเสนอโดยผู้เชี่ยวชาญ ทำให้สามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่ต้องสอนในรายวิชาที่ไม่ตรงกับสาขาที่จบการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่คือครูในสถานศึกษาขนาดเล็กและอยู่ห่างไกล 3). พัฒนาคูณภาพชีวิตประชาชน โดยรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาตามอัธยาศัยนี้จะเน้นเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน 4). เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการและกลุ่มเป้าหมายจากการพัฒนาบุคลากรทางไกล โดยได้ร่วมกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกกระทรวงศึกษาธิการจัดพัฒนาบุคลากรทางไกลโดยอาศัยสื่อรายการโทรทัศน์ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ทำให้ประหยัดงบประมาณและระยะเวลา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ของลักษณะกลุ่มผู้เรียนกับพัฒนาการสมองซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุลเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามแบบและความต้องการของตนเองอย่างเหมาะสม และสามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้มีลักษณะที่เคลื่อนไหวอย่างมีลำดับขั้นตอนเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนที่มีลักษณะการเรียนรู้แตกต่างกันสามารถเรียนรู้ตามแบบและความต้องการ ถ้าครูผู้สอนจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละประเภท ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียน

ผู้วิจัยได้นำการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT ที่สร้างขึ้นโดยจัดข้อมูลการรับรู้เป็น 4 ส่วนกำหนดให้แต่ละส่วนใช้แทนกิจกรรม การจัดการเรียนรู้ 4 ลักษณะ โดยนิยามว่า ส่วนที่ 1 คือ บูรณาการประสบการณ์ให้เป็นส่วนหนึ่งของตน (Integrating Experience

with the Self) ใช้คำถามที่เป็นคำถามนำกิจกรรม คือ ทำไม (Why?) ส่วนที่ 2 คือ สร้างความคิดรวบยอด (Concept Formulation) คำถามที่เป็นคำถามนำกิจกรรมประจำส่วนนี้คืออะไร(What?) ส่วนที่ 3 คือ ปฏิบัติและเรียนรู้ตามลักษณะเฉพาะตัว (Practice and Personalization) คำถามที่เป็นคำถามนำกิจกรรมประจำส่วนนี้ คือ ทำอย่างไร (How does it work?) ส่วนที่ 4 คือ บูรณาการการประยุกต์กับประสบการณ์ของตน (Integrating Application and Experience) คำถามที่เป็นคำถามนำกิจกรรมประจำส่วนนี้ คือ ถ้า (If) (กรมวิชาการ, 2544)

เพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำความรู้ที่ได้นี้ทำให้เกิดเป็นนิสัยที่ดี ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีปลูกฝังนิสัย(Habit Cultivating Theory) โดย Maxwell Maltz (1960) ศัลยแพทย์ตกแต่งและนักจิตบำบัดชาวอเมริกัน ซึ่งเป็นผู้คิดค้นทฤษฎีสร้างนิสัยใน 21 วัน(21 days Habit Theory) เขาพบว่า เมื่อเราต้องการเปลี่ยนหรือสร้างนิสัยใหม่ ๆ จะต้องอาศัยการทำพฤติกรรมนั้นซ้ำ ๆ กันอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 21 วัน โดยห้ามเว้นหรือขาดแม้แต่วันเดียว จึงจะสามารถสร้างหรือปลูกฝังนิสัยใหม่ได้ อีกทั้ง Knight Dunlap ศึกษาเกี่ยวกับการปลูกฝังนิสัยที่มีแนวความคิดสนับสนุนทฤษฎีของ Maltz ว่าหัวใจสำคัญของการสร้างนิสัยอยู่ที่ความพยายามและความมุ่งมั่น ในการที่จะทำลายนิสัยไม่ดีและสร้างสรรคินิสัยที่ดี การศึกษาของเขาได้พิสูจน์ว่า วิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำลายนิสัยไม่ดี คือต้องทำจิตใจให้ปราศจากความกังวล พุ่งเป้าตรงไปยังผลสัมฤทธิ์ที่ปรารถนาและฝึกฝนด้วยความสบายใจ โดยไม่มีความกดดัน Dunlap พบว่า การฝึกทักษะเพื่อละนิสัยที่ไม่ดีหรือปลูกฝังนิสัยที่ดี ทั้งโดยการถูกบังคับและสมัครใจ จะส่งผลของความพยายามที่ได้รับ โดยจะถูกฝังรากลึกลงไปจิตใจ

เพื่อการปลูกฝังนิสัยที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรม ตามทฤษฎีเหตุผลเชิงจริยธรรมของ Kohlberg ที่กล่าวว่าพัฒนาจริยธรรมเกิดจากการพัฒนาการรู้การคิดเป็นพื้นฐาน (cognitive learning) ลำดับขั้นพัฒนาการ เกณฑ์การตัดสินใจ ผิดของการกระทำ ขึ้นอยู่กับปัญญาความคิดของบุคคล เมื่อเด็กเข้าสู่ช่วงอายุ 13 ถึง 16 ปี จะเป็นขั้นที่ทำตามหน้าที่ของสังคม เป็นขั้นที่สังคมจะมีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมเกือบทุกเรื่อง ในวัยนี้การเป็นที่ยอมรับของกลุ่มหรือบุคคลภายนอกคือความพอใจสูงสุด(Kohlberg, 1976 อ้างถึงใน คมเพชร ฉัตรสุกกุล, 2547)

มองกระบวนการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยการเลียนแบบ(copy)โดยเฉพาะตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น (Bandura, 1977อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี , 2541) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร (อายุ14-15ปี) เพราะเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจให้เหตุผล ชอบแสดงออกเพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มและสังคม เป็นวัยที่เหมาะสมกับการใช้รูปแบบการเรียนการสอนผ่านสื่อโทรทัศน์ และพบว่าวัยนี้ยังเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อปัญหาด้านศีลธรรมจริยธรรม นพ.ชาติรี บานชื่น อธิบดีกรมสุขภาพจิต (2553) เผยถึง ปัญหาสุขภาพจิตของเด็กวัยรุ่นไทยอายุ

เฉลี่ย 13-17 ปี ได้แก่ (1)ปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อน คิดเป็น ร้อยละ 73.9 (2)ปัญหาพฤติกรรม ก้าวร้าว ร้อยละ 29.6 (3)ปัญหาสมาธิสั้น/อยู่ไม่นิ่ง ร้อยละ 27.8 และ (4)ปัญหาด้านอารมณ์ ร้อย ละ 13.9 ซึ่งปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อน เป็นปัญหาที่มีความสำคัญ เพราะการดำเนินชีวิตทาง สังคมของนักเรียน นั้นเพื่อนเข้ามามีบทบาทสำคัญมาก ทั้งการเล่น การมีปฏิสัมพันธ์ การใช้ชีวิต ด้วยกัน หากนักเรียนไม่สามารถเข้าไปรวมกลุ่มเพื่อนที่ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ จะทำให้ขาด โอกาสในการเรียนรู้ และทำให้เกิดความเครียดจนหันเหไปอยู่กับกลุ่มที่สร้างปัญหาให้กับสังคมได้ การใช้เหตุผลในการตัดสินใจทำหรือไม่ทำตามเพื่อน จึงเป็นสิ่งที่ควรได้รับการพัฒนาให้มีเหตุผล เที่ยงจริยธรรม

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ายังไม่มีการนำรูปแบบการ เรียนการสอนโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MATและทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อให้เกิดความมี เหตุผลเชิงจริยธรรมมาสร้างเป็นรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึง ได้นำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MATที่เน้นให้มีกิจกรรม การเรียนรู้ตามความแตกต่างของรูปแบบการเรียนของนักเรียน ที่เน้นให้นักเรียน ได้รับรู้ สังเกต คิด และ ทำ พร้อมนำทฤษฎีปลูกฝังนิสัย ที่ต้องอาศัยการฝึกทำพฤติกรรมซ้ำๆกันอย่างน้อย 21 วันมา สร้างกิจกรรมในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความมีเหตุผลเชิงจริยธรรม แล้วนำ รูปแบบที่ได้ศึกษามาสร้างเป็นรูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครเพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลที่ กระทรวงศึกษาธิการจะได้นำไปใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและความคิดเห็นของครู และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการ กิจกรรมการเรียนรู้ 4MATและทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดย บูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MATและทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

4. เพื่อนำเสนอการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาจำนวน 100 คน และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา ภาคการศึกษา 1/2553 จำนวน 400 คน และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้รูปแบบจำนวน 15 คน

2. ตัวแปรในการศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย

2.2 ตัวแปรตาม คือ คะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรม

3. เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ หัวข้อมงคลชีวิต 38 ประการ ผู้วิจัยเลือกจากหลักสูตรแกนกลางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เรียน คือ มีศัลยวิทยา , พงษ์ธรรม ตามกาล , พบสมณะ และสนทนาธรรมตามกาล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทางไกล ว่ามีวิธีการสอนทางไกลอย่างไรที่สามารถทำให้ผู้เรียนวิชาพระพุทธศาสนามีเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ โดยผู้วิจัยได้นำขั้นตอนของการเรียนการสอนทางไกล กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย รวมกันกับทฤษฎีเหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นกรอบแนวคิดวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1

สำหรับแนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยมีดังนี้

1. แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทางไกล
2. แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT
3. แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังนิสัย
4. แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลเชิงจริยธรรม

ทฤษฎีเหตุผลเชิงจริยธรรม (Kohlberg, 1976) (Piaget, 1967) (ดวงเดือน พันธุมานาวิน, 2539)
 หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลแสดงให้เห็นถึงเหตุ
 จูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำนั้นๆ ในการ
 ดำเนินชีวิตประจำวันตามหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับ
 ศีลธรรม เช่น การให้ทาน การรักษาศีล และภาวนาเป็น
 ต้น ซึ่งสามารถวัดได้จากแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมที่
 ผู้วิจัยสร้างขึ้นยึดหลักการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ
 Kohlberg 6 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ยึดหลักการหลบหลีกการ
 ลงโทษ ขั้นที่ 2 ยึดหลักการแสวงหารางวัล ขั้นที่ 3 ยึด
 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ ขั้นที่ 4 ยึดหลักการทำ
 ตามหน้าที่ของสังคม ขั้นที่ 5 ยึดหลักการทำตามคำมั่น
 สัญญา ขั้นที่ 6 ยึดหลักการตามอุดมคติสากล

ทฤษฎีปลูกฝังนิสัย (Habit Cultivating Theory)
 (Maxwell Maltz, 1960), Krathwohl, Bloom and
 Masia (1964) (21 days Habit Theory) (Knight
 Dunlap) **ลักษณะ** การทำพฤติกรรมซ้ำๆกันเป็นเวลา
 อย่างน้อย 21 วัน มี 5 ขั้นตอน : 1.ขั้นการรับรู้
 (Perceiving or Receiving) 2.ขั้นการตอบสนอง
 (Responding) 3.ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) 4.ขั้นการ
 จัดระบบ (Organizing) 5.ขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย
 (Characterization)

การเรียนการสอนทางไกล (Dick and Carey, 1990; Quastafson and Powell, 1991) (สุรัชชัย สิกขาบัณฑิต, 2541) (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2543)
ลักษณะ การถ่ายทอดรายการที่จำลองสภาพแวดล้อมใน
 ห้องเรียน โดยผู้สอนผ่านรายการโทรทัศน์จากสถานที่ออกอากาศ
 ไปยังผู้เรียนตามตารางเวลาที่ออกอากาศที่กำหนด โดยนำ
 เครื่องมืออื่นมาเสริม เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ โทรสาร จัดให้มีครู
 ช่วยสอน ณ ปลายทางเป็นต้น
ขั้นตอน (1) กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน
 (2)วิเคราะห์ผู้เรียน (3)ออกแบบเนื้อหารายวิชา (4)กำหนดวิธีการ
 เรียนและกิจกรรมการเรียนการสอน (5)เตรียมความพร้อม
 สิ่งแวดล้อมการเรียนทางโทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียมและ
 อินเทอร์เน็ต (6)กำหนดคุณสมบัติผู้สอนเตรียมผู้สอนโรงเรียนต้น
 ทาง-ปลายทาง (7)ดำเนินการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมตาม
 ขั้นตอนคือมีผู้สอนพร้อมจัดบริการทางโทรทัศน์ทางไกลผ่าน
 ดาวเทียมและอินเทอร์เน็ต(8)สร้างเสริมทักษะและจัดกิจกรรม
 สนับสนุน (9)กลไกควบคุมตรวจสอบติดตามการเรียน(10)ประเมิน
 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (11)ประเมินผลการสอบ (12)ประเมิน
 เหตุผลเชิงจริยธรรม (13)ข้อมูลป้อนกลับเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

การเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT (Kolb, 1976) (กรมวิชาการ, 2540)
ลักษณะ ขั้นตอนการเรียนรู้ 8 ขั้นตอน ดังนี้
ช่วงที่ 1 สร้างประสบการณ์เฉพาะของผู้เรียน (Why?) ขั้นที่ 1
 สร้างประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมแก่ผู้เรียนจากประสบการณ์
 จำลอง ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ที่ตรงตรงประสบการณ์จำลอง
ช่วงที่ 2 พัฒนาการคิดรวบยอด (WHAT?) ขั้นที่ 3 ผู้สอน
 กระตุ้นให้ผู้เรียนได้รวบรวมประสบการณ์และความรู้เพื่อสร้าง
 ความเข้าใจพื้นฐานของแนวคิดหรือความคิดรวบยอดอย่าง
 ชัดเจน ขั้นที่ 4 ผู้สอนให้ผู้เรียนวิเคราะห์ที่ตรงตรงและกระตุ้นให้
 ผู้เรียนกระตือรือร้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการศึกษา
 ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม
ช่วงที่ 3 การปฏิบัติและการพัฒนาแนวคิดออกมาเป็นการ
 กระทำ (HOW?) ขั้นที่ 5 ลงมือปฏิบัติหรือทดลอง ขั้นที่ 6
 แก้ปัญหา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล
ช่วงที่ 4 เชื่อมโยงการเรียนรู้จากการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง
 จนเกิดเป็นความรู้ที่ลุ่มลึก (IF?) ขั้นที่ 7 วิเคราะห์แนวทางที่จะ
 นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์และเป็นแนวทางสำหรับการ
 เรียนรู้เพิ่มเติมต่อไป ขั้นที่ 8 ลงมือปฏิบัติและแลกเปลี่ยน
 ประสบการณ์

รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และ ทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

เหตุผลเชิงจริยธรรม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัยการพัฒนาแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม หมายถึง การถ่ายทอดรายการที่จำลองสภาพแวดล้อมในห้องเรียน โดยผู้สอนต้นทางสอนผ่านรายการโทรทัศน์ จากสถานที่ออกอากาศ ไปยังผู้เรียน ซึ่งรับชมในสถานที่ต่างๆที่อยู่ห่างไกล ตามตารางเวลาออกอากาศที่กำหนด อาจจะเป็นการถ่ายทอดสด หรือจัดทำรายการล่วงหน้าก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนครูผู้สอนในท้องถิ่น หรือ ปัญหาที่ไม่สามารถส่งครูที่มีความเชี่ยวชาญไปประจำพื้นที่ได้ ผู้สอนและผู้เรียนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ โดยอินเทอร์เน็ต , โทรศัพท์ , โทรสาร

การเรียนการสอนโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT หมายถึง การจัดให้ผู้เรียนปฏิบัติการเพื่อการเรียนรู้ ด้วยกิจกรรมที่จัดตามลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเน้นการพัฒนาสมองซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุลมี 8 ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม คือ สร้างประสบการณ์(Connect) , วิเคราะห์ประสบการณ์ (Attend) , ปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด (Imagine) , พัฒนาความคิดรวบยอดด้วยข้อมูล(Inform) , ลงมือปฏิบัติตามแนวคิดที่กำหนด (Practice) , สร้างชิ้นงานตามถนัดความสนใจ(Extend) , วิเคราะห์ประยุกต์(Refine) , แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นกับผู้อื่น(Perform)

การปลูกฝังนิสัย หมายถึง กิจกรรมเปลี่ยนหรือสร้างนิสัยใหม่โดยอาศัยการทำพฤติกรรมนั้นซ้ำๆกัน อย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 21 วัน มีลักษณะการพัฒนาลักษณะนิสัย 5 ขั้นตอน คือ 1)ขั้นการรับรู้ (Perceiving or Receiving) การจัดสิ่งเร้า หรือ สถานการณ์ที่ช่วยให้เกิดการรับรู้และความสนใจ ในคุณธรรมจริยธรรม หรือค่านิยมนั้นๆ 2)ขั้นการตอบสนอง(Responding)การมีโอกาสดตอบสนองต่อสิ่งนั้นและเกิดความรู้สึกพึงพอใจ ซึ่งจะช่วยให้พัฒนาความสนใจที่มีอยู่ให้มากขึ้น 3)ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) การได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติตามก็จะช่วยให้เห็นคุณค่าของการปฏิบัติ และเต็มใจที่จะปฏิบัติเช่นนั้นต่อไป 4)ขั้นการจัดระบบ(Organizing) การนำไปปฏิบัติหรือนำไปใช้ในระบบชีวิตของตน และ5)ขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (Characterization) การปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยมที่ยึดถือในวิถีการดำเนินชีวิตของตนอย่างสม่ำเสมอ

เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือ แรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำนั้นๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ตามหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม เช่น การให้ทาน การรักษาศีล และภาวนา เป็นต้น ซึ่งสามารถวัดได้จากแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ยึดหลักการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ Kohlberg 6 ขั้น คือ ขั้นที่1 ยึดหลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ, ขั้นที่2 ยึดหลักการแสวงหารางวัล, ขั้นที่3 ยึดหลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ, ขั้นที่ 4 ยึดหลักการทำตามหน้าที่ของสังคม, ขั้นที่5 ยึดหลักการทำตามคำมั่นสัญญา, ขั้นที่ 6 ยึดหลักการอุดมคติสากล

จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ การกระทำ และความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม โดยทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง เว้นสิ่งที่ควรเว้น ทำในสิ่งที่ควรทำด้วยความฉลาดรอบคอบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการศึกษาและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกล โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT กับสาระการเรียนรู้วิชาอื่น
2. เป็นแนวทางในการศึกษา และพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาและกระดานสนทนา (web board) ในการบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม
3. เป็นแนวทางในการศึกษา และพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกล เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน โดยผ่านกิจกรรมปลูกฝังนิสัย 11 อย่าง เป็นเวลา 21 วัน

ศูนย์วิทยุทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียน สามารถเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพถือเป็นเรื่องสำคัญ และที่กำลังได้รับความสนใจ คือ การถ่ายทอดความรู้ โดยนำความรู้ทางด้านศิลปกรรมมาสอดแทรก โดยผู้เรียนจะเรียนอยู่ที่บ้าน หรือโรงเรียน หรือสถานที่ไหน เมื่อไรก็ได้ โดยใช้ระบบโทรคมนาคม ซึ่งเป็นการสื่อสารระยะไกล ที่มุ่งเน้นไปที่การใช้สื่อทางด้านอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาเป็นแหล่งการเรียนรู้ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม เพื่อให้ได้ข้อสรุปในการขยายโอกาสทางการศึกษา ให้ได้คุณภาพ และพัฒนาศักยภาพของนักเรียน เพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนศิลปกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

ตอนที่1 การเรียนการสอนทางไกล

1.1 ความหมายของการจัดการศึกษาทางไกล

1.2 หลักการศึกษาทางไกล

1.3 รูปแบบการเรียนการสอนทางไกล

1.3.1 รูปแบบการนำเสนอรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาทางไกล

1.3.2 รูปแบบการศึกษานบนเว็บ

1.4 การพัฒนาระบบการเรียนการสอนทางไกล

1.4.1 ระบบการเรียนการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

1.4.2 ระบบการเรียนการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยนครสวรรค์

1.4.3 ระบบการเรียนการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

1.4.4 ระบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมของมูลนิธิวงไกลกังวล

ตอนที่2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT

2.1 ทฤษฎีและแนวคิดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT

2.1.1 ความหมายของการจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT

2.1.2 ที่มาของการจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT

2.1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคิดของDavid Kolb

2.2 ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT

2.3 หลักการการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT

2.4 บทบาทของผู้สอนในการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT

2.5 ข้อดีของการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT

2.6 ข้อจำกัดของการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

3.1 วิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรสังคมศึกษา

3.1.1 หลักธรรมในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรมัธยมศึกษา

3.1.2 สาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษา

ตอนที่ 4 ทฤษฎีการปลูกฝังนิสัย

4.1 การพัฒนาลักษณะนิสัย

4.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม

4.2.1 ทฤษฎีการปรับพฤติกรรม

4.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมในการปรับพฤติกรรม

4.3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

4.3.2 ทฤษฎีกระจกสองตน

ตอนที่ 5 เหตุผลเชิงจริยธรรม

5.1 แนวคิดและความสำคัญของจริยธรรม

5.1.1. ความหมายของจริยธรรม

5.1.2 ความสำคัญของจริยธรรม

5.2 ทฤษฎีจิตวิทยาเกี่ยวกับจริยธรรม

5.2.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์

5.2.2 ทฤษฎีการกระจ่ายค่านิยม

5.2.3 ทฤษฎีเหตุผลทางจริยธรรม

5.3 จิตลักษณะตามแนวคิดทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากสาระสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงขออธิบายรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การเรียนการสอนทางไกล

1.1 ความหมายของการจัดการเรียนการสอนทางไกล (Distance Learning)

การเรียนการสอนทางไกลมีพัฒนาการมากกว่า 150 ปี (Moore, 1996) เกิดครั้งแรกในประเทศอังกฤษ โดยเปิดโอกาสให้บุคคลเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย โดยไม่ต้องมีการสอบคัดเลือกที่มหาวิทยาลัยลอนดอน ในปี 1836 โดยใช้สื่อไปรษณีย์ เพื่อแก้ปัญหาที่ไม่สามารถบริการจัดการศึกษา ให้แก่ประชาชนในระบบโรงเรียนปกติ ได้อย่างทั่วถึง ต่อมาปี 1880 การเปิดสอนทางไปรษณีย์ได้แพร่หลายทั้งในยุโรป และอเมริกา จนกระทั่งได้เปลี่ยนมาใช้สื่อวิทยุกระจายเสียง ในปี 1920 และสำหรับประเทศไทยก็ได้รับความสนใจมากกว่า 20 ปี การจัดการศึกษาทางไกล เป็นการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่อต่างๆ เน้นการศึกษาด้วยตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเวลาศึกษาหาความรู้จากสื่อต่างๆ ที่หลากหลายด้วยตนเอง กำหนดสถานที่เรียนเอง กำหนดเวลาหยุดพักเอง นับว่าเป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิต จึงมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการศึกษาทางไกล (Distance Learning) หรือการศึกษาทางไกล (Distance Education) ไว้หลายท่านด้วยกันดังนี้

Burge and Frewin (1985: 4515) ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนทางไกลว่า หมายถึงกิจกรรมการเรียนที่สถาบันการศึกษาได้จัดทำเพื่อให้ผู้เรียนซึ่งไม่ได้เลือกเข้าเรียนหรือไม่สามารถจะเข้าเรียนในชั้นเรียนที่มีการสอนตามปกติ กิจกรรมการเรียนที่จัดจะมีการผสมผสานวิธีการที่สัมพันธ์กับทรัพยากร การกำหนดให้มีระบบการจัดส่งสื่อการสอน และมีการวางแผนการดำเนินการ รูปแบบของทรัพยากรประกอบด้วย เอกสาร สิ่งพิมพ์ โสตทัศนอุปกรณ์ สื่อคอมพิวเตอร์ ซึ่งผู้เรียนอาจเลือกใช้สื่อเฉพาะตนหรือเฉพาะกลุ่มได้ ส่วนระบบการจัด ส่งสื่อนั้นก็มีการใช้เทคโนโลยีนานาชนิด สำหรับระบบบริหารก็มีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาทางไกล ขึ้น เพื่อรับผิดชอบจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

Holmber (1989: 127 อ้างถึงใน ทิพย์เกสร บุญอำไพ. 2540 : 38) ได้ให้ความหมายของการศึกษาทางไกล ว่าหมายถึงการศึกษาที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่ได้มาเรียนหรือ สอนกันซึ่ง ๆ หน้า แต่เป็นการจัดโดยใช้ระบบการสื่อสารแบบสองทาง ถึงแม้ว่าผู้เรียนและผู้สอนจะไม่อยู่ในห้องเดียวกันก็ตาม การเรียนการสอนทางไกลเป็นวิธีการสอนอันเนื่องมาจากการแยกอยู่ห่างกันของผู้เรียนและผู้สอน การปฏิสัมพันธ์ดำเนินการผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ คอมพิวเตอร์ และเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

Rowntree (1991) ได้นิยามว่า การศึกษาทางไกลเป็นการศึกษาที่ผู้เรียนและผู้สอนมีการพบปะกันซึ่งหน้าน้อยครั้ง และการติดต่อกันจะกระทำด้วยวิธีต่างๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์

Roberts and others (1993) กล่าวว่า การศึกษาทางไกลเป็นการเรียนการสอนที่ ผู้เรียนและผู้สอนแยกกันทางกายภาพแต่ปฏิสัมพันธ์กันทางการเรียนรู้ เกิดขึ้นในช่วงเวลา เดียวกัน

Grimes (1993) ได้ให้นิยามการศึกษาทางไกลว่า คือ แนวทางทุก ๆ แนวทางของการ เรียนรู้จากหลักสูตรการเรียนการสอนปกติที่เกิดขึ้น แต่ในกระบวนการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนและ นักเรียนอยู่คนละสถานที่กัน นอกจากนี้ Grimes ยังได้อธิบายถึงเรื่อง การใช้เทคโนโลยีในการเรียน การสอน สำหรับการศึกษทางไกลสมัยใหม่ไว้ว่าคือ การนำบทเรียนไปสู่ผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยี มากกว่าที่จะใช้เทคโนโลยีนำผู้เรียนเข้าสู่บทเรียน และGrimes ยังได้ถอดความของKeehan ซึ่งได้ กำหนดลักษณะเฉพาะของการเรียนการสอนทางไกลไว้ ดังนี้คือ

1. เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ครูและนักเรียนอยู่ต่างสถานที่กัน
2. สถาบันการศึกษาเป็นผู้กำหนดขอบเขตและวิธีการในการบริหารจัดการ (รวมทั้งการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน)
3. ใช้กระบวนการทางสื่อในการนำเสนอเนื้อหาหลักสูตร และเป็นตัวประสาน ระหว่างครูกับนักเรียน
4. สามารถติดต่อกันได้ทั้งระหว่างครูกับนักเรียนและหรือสถาบันศึกษากับ นักเรียน

วิจิตร ศรีสอาน (2529 : 5 - 7) ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนทางไกลว่า หมายถึง ระบบการเรียนการสอนที่ไม่มีชั้นเรียน แต่อาศัยสื่อประสมอันได้แก่ สื่อทางไปรษณีย์ วิทยุ กระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และการสอนเสริม รวมทั้งศูนย์บริการทางการศึกษา โดยมุ่งให้ผู้เรียน เรียนได้ ด้วยตนเองอยู่กับบ้าน ไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียนตามปกติ การเรียนการสอนทางไกลเป็นการ สอนที่ผู้เรียนและผู้สอนจะอยู่ไกลกัน แต่สามารถมีกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันได้ โดยอาศัย สื่อประสม เป็นสื่อการสอน โดยผู้เรียนและผู้สอนมีโอกาสพบหน้ากันอยู่บ้าง ณ ศูนย์บริการการศึกษา เท่าที่จำเป็น การเรียนรู้ส่วนใหญ่ เกิดขึ้นจากสื่อประสมที่ผู้เรียน ใช้เรียนด้วยตนเอง ในเวลาและ สถานที่ที่สะดวก

สนอง ฉินนานนท์ (2537:17 อ้างถึงในทิพย์เกสร บุญอำไพ .2540:7) ได้ให้ ความหมายของการศึกษาทางไกลว่าเป็นกิจกรรมการเรียน สำหรับผู้ที่ไม่สามารถเข้าเรียนในชั้น เรียนตามปกติได้ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะเหตุผลทางภูมิศาสตร์ หรือเหตุผลทางเศรษฐกิจก็ตาม การ เรียนการสอนลักษณะนี้ ผู้สอนกับผู้เรียนแยกห่างกัน แต่ก็มีความสัมพันธ์โดยผ่านสื่อการเรียน การสอน การเรียนโดยใช้สื่อการเรียนทางไกลนั้น ใช้สื่อในลักษณะสื่อประสม (Multimedia) ได้แก่ สื่อ เอกสาร สื่อโสตทัศน์ และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่นรายการวิทยุ โทรทัศน์ เทปเสียง วีดีทัศน์ และ คอมพิวเตอร์

วิชัช วงษ์ใหญ่ (2527 อ้างถึงในสารานุกรมศึกษาศาสตร์. 2539: 658) การสอนทางไกล (Distance teaching) หมายถึง ระบบของการจัดการศึกษาวิธีหนึ่ง ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนไม่ต้องมาทำ กิจกรรมในห้องเรียน กระบวนการเรียนการสอนจะยืดหยุ่นในเรื่องเวลา สถานที่ โดยคำนึงถึงความสะดวก และความพร้อมของผู้เรียนเป็นหลัก รูปแบบของการเรียนจะใช้สื่อการเรียนประเภทต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ สื่อที่ติดต่อทางไปรษณีย์ สื่อทางวิทยุ สื่อทางโทรทัศน์ และสื่อโฮตทัศน์ อุปกรณ์ประเภทอื่น รวมทั้งการพบกลุ่ม โดยมีวิทยากรเป็นผู้ให้ความรู้ หรือการสอนเสริม เป็นต้น

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2539), Bates (1995) และ Barker (1996) ให้ความหมายการศึกษาทางไกลว่า เป็นรูปแบบการศึกษา กิจกรรมการศึกษาที่ผู้สอน ผู้เรียนจะอยู่แยกกันในสถานที่ต่างๆ แต่ในเวลาเดียวกัน ซึ่งเป็นการสื่อสาร 2 ทางอย่างมีปฏิสัมพันธ์กัน (two-way interactive) โดยผ่านระบบการสื่อสารทางไกล (telecommunication) ด้วยภาพ เสียง ข้อมูล (video ,voice ,data)

กิดานันท์ มลิทอง (2543) ได้ให้นิยามของระบบการศึกษาทางไกลไว้ว่า หมายถึงระบบการศึกษาที่ผู้เรียนผู้สอนอยู่ไกลกัน แต่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้โดยอาศัยสื่อการสอน

สุภาณี เส็งศรี (2543) ได้ให้ความหมายการเรียนการสอนทางไกลว่าเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่กระจายโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ห่างไกลกัน แต่ต่างเวลากันหรือเวลาเดียวกัน มีกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ 2 ทางในเวลาเดียวกัน หรือต่างเวลาผ่านสื่อและเทคโนโลยีในลักษณะสื่อประสม เพื่อช่วยถ่ายทอดบทเรียนไปยังผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ หลักการ ทฤษฎี และรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล

ถวัลย์วงศ์ ไกรโรจนานันท์ (2544) ระบุว่า การศึกษาทางไกลเป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้ไม่รู้ และใฝ่เรียนที่ไม่สามารถสละเวลาไปรับการศึกษาจากระบบการศึกษาปกติได้เนื่องจากภาระทางหน้าที่การงานหรือทางครอบครัว และ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการเพิ่มพูนหรือปรับปรุงความรู้ที่มีอยู่ให้ทันสมัยเพื่อประโยชน์ในการทำงาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบลักษณะการศึกษาในห้องเรียนปกติและการศึกษาทางไกล (ไพรัช ธัชยพงษ์, 2539)

การเปรียบเทียบลักษณะการศึกษาในห้องเรียนปกติและการศึกษาทางไกล		
	ห้องเรียนปกติ	การศึกษาทางไกล
การเรียนการสอน	ครู 1; นักเรียน 1 ห้อง ครู: นักเรียนมาก : ห้องใหญ่ การโต้ตอบน้อย	ครู+อุปกรณ์ นร. มากกว่า 1ห้อง และ 1 สถานที่ นร.มาก+หลายสถานที่ เลือกให้ นร.แต่ละแห่งตอบได้
การเตรียมการสอน	เนื้อหา : เวลา : ครึ่ง ไม่จำเป็นต้องจัดลำดับอุปกรณ์ นร.เห็นอุปกรณ์ทุกอย่าง คราวเดียว	เนื้อหา สอดคล้องเทคโนโลยี ผู้เรียน ผู้ควบคุม มุกกล้อง: ตำแหน่งผู้สอน ชมครั้งละ 1 อุปกรณ์
การสอนในห้อง	ยึดหยุ่น ครูและนักเรียน สื่อสารทันที ครูสามารถสังเกตปฏิกิริยา ปรับการสอนทันที ไม่มีการบันทึกการสอนในห้อง ครู : อธิบาย : ตอบคำถามคราวเดียวกัน	กำหนดอย่างแน่นอน (จำกัดเวลาถ่ายทอด) ครูรับรู้ปฏิกิริยาจากสื่อทางไกล ครูไม่ต้องสอนซ้ำ นร.สามารถเปิดวิดีโอ ครูนำเทคโนโลยีมาดึงดูดความสนใจ มีผู้ช่วยตอบคำถาม/ควบคุมห้องเรียน
อุปกรณ์การจัดห้องเรียน	รูปแบบตายตัว	เตรียมล่วงหน้า ส่งให้ นร.การปรับเปลี่ยนไม่สะดวก นร.สะดวกในการเรียน ประหยัดเวลา/ค่าใช้จ่าย อาจมีสถานที่เฉพาะ
การถามตอบ	นร.+ถาม : ถามตอบทันที นร.คุยกับเพื่อนได้ นร. ถามครู/เวลาอื่นได้	นร.ถามผ่านโทรศัพท์/กล้อง/โทรสาร/Email นัดเวลา ครูมีเวลามากขึ้นในการส่งคำตอบภายหลัง
การประเมินผล	มอบหมาย+ ส่งงานสะดวก ครูประเมิน+ ได้คะแนนด้วยความคุ้นเคย	นร.ส่งการบ้านทางไปรษณีย์/โทรสาร/Email รูปแบบและประเมินออกแบบเฉพาะ

การศึกษาทางไกล มีคุณลักษณะที่แตกต่างจากการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติที่สำคัญ 3 ประการ คือ ไม่จำเป็นต้องเคลื่อนย้ายบุคคล การสอนพร้อมกันแพร่ไปยังหลายสถานที่ การเรียนการสอนที่สดและโต้ตอบสองทาง คุณลักษณะดังกล่าวทำให้มีประโยชน์หลายประการ และหากเปรียบเทียบการศึกษาทางไกลกับการสอนในห้องเรียนปกติ

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่แตกต่างจากการเรียนการสอนปกติ

ไม่มีความจำเป็น ต้องเคลื่อนย้ายบุคคล	การสอนไปยังหลายสถานที่ พร้อมกัน	การเรียนการสอนที่สด และโต้ตอบสองทาง
- ประหยัดเวลา - มีเวลาทำงานมากขึ้น - สามารถเลือกเรียนเมื่อไรก็ได้ - ทำงานได้ต่อเนื่อง - ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และที่พัก	- สามารถสอนได้หลายสถานที่ ใน เนื้อหาเดียวกัน - สามารถส่งบทเรียนล่าสุดได้ทันที - เป็นการกระจายการศึกษา ให้ทั่วถึง ในพื้นที่ที่ขาดแคลนครู	- สามารถทำให้บทเรียนน่าสนใจ - ประชุมและอภิปรายได้ โดยผ่าน สื่อประสม - ถาม-ตอบได้ทันที - แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางไกล ได้ - เป็นแหล่งข้อมูลและความคิดเห็น

	การศึกษาผ่านดาวเทียม	การศึกษาภาคปกติ
การเตรียมการสอนของครูอาจารย์	ยาก	ง่าย
การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร	ง่าย	ง่าย
มีมาตรฐานของเนื้อหาการเรียนการสอน	เป็นไปได้	ยาก
การกระจายการศึกษาทั่วถึงทุกท้องถิ่น	เป็นไปได้	ยาก
การขยายแคว้นผู้รับการศึกษาสู่ทุกระดับ	มาก	น้อย

1.2 หลักการเรียนการสอนทางไกล

จากความหมาย และปรัชญาของการเรียนการสอนทางไกล ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่ามีลักษณะเฉพาะสำคัญที่แตกต่างไปจากการศึกษาในระบบอื่นหลายประการ ดังที่ วิจิตร ศรีสอาน (วิจิตร ศรีสอาน และคณะ 2534 : 7 - 8) ได้จำแนกลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนทางไกลไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ห่างจากกัน การเรียนการสอนทางไกล เป็นรูปแบบการสอนที่ผู้สอน และผู้เรียนอยู่ห่างไกลกัน มีโอกาสพบปะหรือได้รับความรู้จากผู้สอนโดยตรงต่อน้อยกว่าการศึกษาตามปกติ การติดต่อระหว่างผู้เรียนและผู้สอนนอกจากจะกระทำโดยผ่านสื่อต่างๆแล้ว การติดต่อสื่อสารโดยตรงจะเป็นไปในรูปของการเขียนจดหมายโต้ตอบกัน มากกว่าการพบกันเฉพาะหน้า

2. เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียน ในระบบการเรียนการสอนทางไกล ผู้เรียนจะมีอิสระในการเลือกเรียนวิชาและเลือกเวลาเรียนตามที่ตนเห็นสมควร สามารถกำหนดสถานที่เรียนของตนเอง พร้อมทั้งกำหนดวิชาการศึกษาและควบคุมการเรียนด้วยตนเอง วิธีการ

เรียนรู้ก็จะเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากสื่อที่สถาบันการศึกษาจัดบริการรวมทั้งสื่อเสริมในลักษณะอื่น ๆ ที่ผู้เรียนจะหาได้เอง

3. ใช้สื่อ และเทคโนโลยี เป็นเครื่องมือในการบริหาร และบริการสื่อทางเทคโนโลยีการศึกษา ที่ใช้ส่วนใหญ่จะใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลัก โดยจัดส่งให้ผู้เรียนทางไปรษณีย์ สื่อเสริมจัดไว้ในหลายรูปแบบ มีทั้งรายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ เทปเสียง ประกอบชุดวิชา และวีดิทัศน์ประกอบชุดวิชา สิ่งใดที่มีได้จัดส่งแก่ผู้เรียนโดยตรง สถาบันการศึกษาจะจัดไว้ตามศูนย์การศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสรับฟัง หรือรับชม โดยอาจให้บริการยืมได้ นอกจากสื่อดังกล่าวแล้ว สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนทางไกลยังมีสื่อเสริมที่สำคัญอีก เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อคอมพิวเตอร์ และสื่อการสอนทางโทรทัศน์ฯ เป็นต้น

4. ดำเนินงานและควบคุมคุณภาพในรูปองค์กร คณะบุคคล การศึกษาทางไกลได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบ และวิธีการจัดการศึกษาในประเทศต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น เพราะสามารถจัดการเรียนการสอน ตลอดจนบริการการศึกษา ให้แก่ผู้เรียนได้มากกว่าและประหยัดกว่า ทั้งนี้เพราะ ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องสัดส่วนครูต่อนักเรียน อาคารสถานที่ ในส่วนคุณภาพนั้น ผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาทุกคนต่างมุ่งหวังให้การศึกษาที่ตนจะบรรลุจุดมุ่งหมาย และได้มาตรฐานที่รัฐตั้งไว้ การศึกษาทางไกลได้มีการสร้างระบบและองค์กรขึ้น รับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตร และผลิตเอกสารการสอน ตลอดจนสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ รวมทั้งการออกข้อสอบ ลักษณะเช่นนี้ อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาทางไกล มีระบบการควบคุมคุณภาพของการศึกษาอย่างเข้มงวด และเคร่งครัด ความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา มิได้อยู่ภายใต้บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เน้น การจัดการศึกษาที่มีการดำเนินงานในรูปองค์กร คณะบุคคล ที่สามารถตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน

5. มีการจัดการศึกษาอย่างมีระบบ กระบวนการเรียนการสอนทางไกลได้รับการออกแบบขึ้น อย่างเป็นระบบ เริ่มจากการพัฒนาหลักสูตรและผลิตเอกสาร ตลอดจนสื่อการสอนจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้งในด้านเนื้อหา ด้านสื่อ และด้านการวัดและประเมินผล มีการดำเนินงานและผลิตผลงานที่เป็น ระบบ มีการควบคุมมาตรฐานและคุณค่าอย่างแน่นอนชัดเจน จากนั้นจะส่งต่อไปให้ผู้เรียน ส่วนการ ติดต่อที่มาจากผู้เรียนนั้น ผู้เรียนจะจัดส่งกิจกรรมมายังสถานศึกษา ซึ่งหน่วยงานในสถานศึกษาจะจัดส่งกิจกรรมของผู้เรียนไปตามระบบถึงผู้สอน เพื่อให้ผู้สอนตรวจตามมาตรฐานและคุณภาพการ ศึกษาที่ได้กำหนดไว้

6. มีการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ หลากหลาย แทนสื่อบุคคล สื่อที่ใช้แตกต่างกันไปตามเนื้อหาการสอนและการจัดการสอนเป็นการจัดบริการให้แก่ผู้เรียนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน ดังนั้น การดำเนินงานในด้านการเตรียมและจัดส่งสื่อการศึกษาจึงต้องจัดทำในรูปของ

กิจกรรมทางอุตสาหกรรม คือมีการผลิตเป็นจำนวนมาก มีการนำเอาเทคนิคและวิธีการผลิตที่จัดเป็นระบบ และมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนตามระบบอุตสาหกรรม

7. เน้นด้านการผลิต และจัดส่งสื่อการสอน มากกว่าการทำการสอนโดยตรง บทบาทของสถาบันการสอนในระบบทางไกล จะแตกต่างจากสถาบันที่สอนในระบบเปิด โดยจะเปลี่ยนจากการสอนเป็นรายบุคคล มาเป็นการสอนคนจำนวนมาก สถาบันจะรับผิดชอบด้านการผลิต จัดส่งเอกสารและสื่อการศึกษา การประเมินผลการเรียนของผู้เรียน และการจัดสอนเสริมในศูนย์ภูมิภาค

8. มีการจัดตั้งหน่วยงาน และโครงสร้างขึ้น เพื่อสนับสนุนการสอน และการบริการผู้เรียน แม้ผู้เรียนและผู้สอนจะอยู่แยกห่างจากกันก็ตาม แต่ ผู้เรียนก็จะได้รับการสนับสนุนจากผู้สอนในลักษณะต่าง ๆ มีการจัดตั้งศูนย์การศึกษาประจำท้องถิ่น หรือประจำภาคขึ้น เพื่อสนับสนุนให้บริการการศึกษา

9. ใช้การสื่อสารติดต่อแบบสองทางในการจัดการศึกษาทางไกล แม้การจัดการสอนจะเป็นไปโดยใช้สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ แทนการสอนด้วยครูโดยตรง แต่การติดต่อระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนก็เป็นไปในรูปการติดต่อสองทาง ซึ่งสถาบันการศึกษา และผู้สอนจะติดต่อกับผู้เรียนโดยจดหมาย และโทรศัพท์ ส่วนผู้เรียน ก็อาจจะติดต่อกับผู้สอน และสถาบันการศึกษาด้วยวิธีการเดียวกัน นอกจากนี้ ทางสถาบันศึกษายังจัดให้มีการติดต่อกับผู้เรียน ด้วยการจัดสอนเสริม ซึ่งส่งผู้สอนไปสอนนักศึกษาตามศูนย์บริการการศึกษาประจำจังหวัด ตามช่วงเวลาและวิชาที่สถาบันกำหนด

การศึกษาทางไกลยึดหลักการศึกษาดลอดชีวิต(วิจิตร ศรีสะอ้าน,2540) โดยมีหัวใจสำคัญคือ ความพยายาม ปลูกสร้างลักษณะนิสัย ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และสามารถค้นคว้าด้วยตนเอง ให้แก่ประชาชน การศึกษาทางไกลจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งหรือรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนที่ถูกนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาของการจัดการศึกษา สำหรับประเทศไทย (เกียรติชัย พงษ์พานิชย์, 2540)

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2527) ได้กล่าวถึง ลักษณะที่สำคัญของการจัดการศึกษาทางไกล ดังนี้ คือ

1. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล กล่าวคือ ระบบการเรียนการสอนต้องให้ผู้เรียน เรียนด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ยึดหลักบูรณาการในการพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรของการสอนทางไกลจะเป็นแบบบูรณาการวิชาที่มีความสัมพันธ์ในเนื้อหา และประสบการณ์ต่างๆเข้าด้วยกัน

3. ยึดหลักการใช้สื่อประสม สื่อการศึกษาที่ใช้ในการสอนทางไกล ต้องเป็นสื่อแบบประสม ที่สื่อแต่ละประเภท ทำหน้าที่แตกต่างกัน แต่สนับสนุนกัน

หลักการของระบบการศึกษาในแบบการศึกษาทางไกล(กิดานันท์ มลิทอง,2543) ต้องยึดหลักการในเรื่องต่างๆดังนี้

1. การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) ซึ่งถือเสมือนว่า การศึกษาเป็น ปัจจัยที่ห้าของการดำรงชีพ จึงสมควรใช้การศึกษาเป็นปัจจัยในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยไม่ จำเป็นต้องแยกชีวิตการเรียน ออกจากชีวิตการทำงาน

2.การให้โอกาสเท่าเทียมกันในทางการศึกษา (Equal opportunity in Education) เป็นทางเลือก และทางออกไปสู่อุดมคติ ในการแก้ปัญหาเรื่องความเสมอภาคทางการศึกษา

3. ส่งเสริมการศึกษามวลชน (Mass Education) เป็นการให้การศึกษาแก่มวลชน ในระดับต่างๆ โดยการใช้สื่อมวลชน หรือสื่ออื่นๆร่วมกันในรูปแบบของสื่อประสมรวม ทั้งการใช้ อุปกรณ์โทรคมนาคมประเภทต่างๆด้วย

1.3 รูปแบบการเรียนการสอนทางไกล

รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลมีหลายรูปแบบ สามารถจำแนกได้ตามลักษณะ ของสื่อ ลักษณะของการจัดการของสถาบัน และผู้เรียน และตามลักษณะของการสื่อสาร

รูปแบบการศึกษาทางไกลตามลักษณะของสื่อและเทคโนโลยี (กิดานันท์ มลิทอง,2536) มี 3 รูปแบบ คือ

1. Audio Teleconference เป็นการประชุม หรือการเรียนการสอนที่พูดคุย ติดต่อกันได้ด้วยเสียง แต่ไม่เห็นหน้ากัน โดยอาศัยระบบสายโทรศัพท์ หรือการส่งสัญญาณผ่าน ดาวเทียม โดยในการจัดประชุม หรือการเรียนการสอน จะต้องกำหนดการเตรียมให้ผู้ประชุม หรือ ผู้เรียน พร้อมหน้ากันในแต่ละที่ก่อน จึงจะเริ่มประชุมได้ ถ้าเป็นการประชุม จะต้องมีการเตรียม เพื่อเป็นผู้ดำเนินการประชุม และกำหนดให้ใครพูดก่อนและหลัง เมื่อคนใดคนหนึ่งพูด คนอื่นๆที่ ต่างๆจะได้ยินพร้อมกัน และมีการอภิปรายโต้ตอบกันได้ ในการประชุม หรือการเรียนนั้น ควรมีการ เตรียมเอกสาร หรือสื่อ เพื่อประกอบการอธิบาย ส่งไปล่วงหน้า เพื่อให้ผู้เรียน ใช้ดูประกอบเสียง

2. Computer-Based Teleconference เป็นการนำคอมพิวเตอร์มาใช้แทน โทรศัพท์ขยายเสียงในสถานที่รับฟัง โดยการใช้เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ และโทรศัพท์แบบกดปุ่ม ในการติดต่อ เป็นการผสมผสานกันในระบบ Audio graphics เพื่อช่วยในการสื่อสารข้อมูล ที่เป็น ตัวอักษร และภาพกราฟิก ข้อมูลที่รับจะปรากฏบนจอภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์แทนเสียง และ สามารถติดต่อกันได้ โดยการใช้โทรศัพท์เพื่อการสนทนา การใช้อุปกรณ์โทรประชุมแบบนี้เหมาะสม ต่อการรับรายละเอียดของเนื้อหาข้อมูลที่ต้องการ เพื่อการเก็บบันทึก และเป็นการช่วยผู้เข้าประชุม หรือผู้เรียนที่อาจมีอุปสรรคทางการพูด และฟังได้ด้วย ถ้าเป็นการประชุมระยะไกลมากๆ ก็ จำเป็นต้องใช้การส่งสัญญาณผ่านดาวเทียม เพื่อเป็นช่องทางในการส่งด้วย

3. Video Teleconference เป็นระบบการประชุม หรือการเรียนการสอนที่ต้องอาศัยกล้องวีดิทัศน์ จอรับภาพ และสายโทรศัพท์ ในการรับส่งภาพและเสียง หรือต้องใช้ในการส่งสัญญาณผ่านดาวเทียม แทนสายโทรศัพท์ ถ้าเป็นการประชุม หรือการสอนในระยะทางไกลมาก การใช้อุปกรณ์กล้องวีดิทัศน์ ทำให้ระบบนี้ มีค่าใช้จ่ายมากกว่าระบบการประชุม 2 รูปแบบที่กล่าวมาแล้ว แต่ก็มีประโยชน์ในการประชุม หรือการเรียนการสอนในลักษณะที่ยุ่งยากซับซ้อน เหมาะแก่การสาธิต หรือ แสดงเทคนิคใหม่ให้ชม เพราะสามารถเห็นภาพได้ด้วย โดยอาจเสนอสิ่งที่บันทึกไว้แล้ว หรือแสดงในขณะนั้นก็ได้ นอกจากนี้ การประชุมทางไกลโดยวีดิทัศน์ยังสามารถใช้ได้ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบของการเสนอทั้งภาพและเสียงของผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้มีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกันได้ในทันที (Two – way Video and Two – way Audio) และในรูปแบบของการเสนอภาพของผู้สอนแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยกลุ่มผู้เรียน สามารถประชุม หรือมีการตอบสนองได้ โดยการเสนอเพียงเสียงของตนเท่านั้น(One – way Video and Two - way Audio) ในรูปแบบหลังนี้ จะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายกว่าแบบแรกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะการเสนอเพียงภาพผู้สอน และสื่อที่นำเสนอประกอบการสอนนั้น เป็นสิ่งสำคัญยิ่งแก่ผู้เรียน ในขณะที่ผู้สอนไม่จำเป็นต้องเห็นภาพของผู้เรียนก็ได้ แต่สามารถทราบปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เรียนได้จากการตอบคำถาม หรือการถามปัญหาในกรณีที่มีข้อสงสัยในเนื้อหาที่สอน

รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลตามการจัดการของสถาบันการศึกษามี 7 รูปแบบ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2543) คือ

รูปแบบที่ 1 การศึกษาสมทบ(External study) หมายถึง ผู้เรียนจากสถาบันหนึ่ง สามารถเรียนสมทบกับอีกสถาบันหนึ่ง โดยการคัดเลือก

รูปแบบที่ 2 การศึกษาภาคพิเศษ หรือขยายสาขา (Extension study) หมายถึง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้อยู่ห่างไกลได้มีโอกาสและผู้ที่ไม่สามารถเรียนในระบบ สามารถหาความรู้ด้วยตนเอง

รูปแบบที่ 3 การศึกษาระบบคู่ขนาน (Extra Mural Programs /On – Off Campus Study) ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนที่สถาบัน และเรียนด้วยตนเองที่บ้านหรือเรียนที่วิทยาเขต

รูปแบบที่ 4 การศึกษาแบบตลาดวิชา (Academic Market Place/Open Admission Study) เป็นกระบวนการถ่ายทอดเนื้อหาโดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียน

รูปแบบที่ 5 การศึกษาแบบเปิด (Open Education) หมายถึงสถาบันการศึกษาที่ไม่มีชั้นเรียนปกติ (regular Classroom) แต่สามารถมีห้องเรียนเสริมได้ ถ้าไม่ใช่ห้องเรียนปกติ

รูปแบบที่ 6 การเรียนรู้แบบเปิด (Open Learning Study)

รูปแบบที่ 7 การศึกษาไร้พรมแดน (Borderless Education)

รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลตามหลักการสื่อสารและกระบวนการถ่ายทอดผ่านสื่อโทรทัศน์ในปัจจุบัน (สุรัชย์ สิกขาบัณฑิต, 2541) แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบคือ

1. ระบบการสอนทางไกลทางเดียว (One - way Distance Instructional System) เป็นรูปแบบของการใช้สื่อโทรทัศน์ส่งแพรวภาพและเสียงไปยังกลุ่มเป้าหมายที่จำกัดหรือไม่จำกัดก็ตาม ไม่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในขณะนั้น ส่วนมากใช้วิธีการสอนด้วยการบันทึกเทปวีดิทัศน์ และนำไปออกอากาศตามวันเวลาที่กำหนด

2. ระบบการสอนทางไกลภาพทางเดียว เสียง 2 ทาง (One - way Video, Two - way Audio Distance Instructional System) มีความแตกต่างจากรูปแบบแรกเล็กน้อย โดยจัดการเรียนการสอนสดตามวันเวลาที่กำหนด ผู้สอนจึงอยู่ ณ ห้องเรียนต้นทาง ผู้เรียนอาจซักถามผู้สอนได้โดยใช้สื่อเสริม คือ โทรศัพท์ ผู้สอนไม่เห็นตัวผู้เรียน แต่ได้ยินเสียง

3. ระบบการสอนทางไกล 2 ทาง (Two - way Distance Instructional System) เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ที่สุด การเรียนการสอนแบบนี้ผู้เรียนผู้สอนเห็นตัวกัน และพูดจาโต้ตอบกันได้ จากหลักการและรูปแบบการศึกษาทางไกลจึงเป็นการเรียนการสอนระบบเปิดเต็มรูปแบบ มีการเรียนทั้งในระบบและนอกระบบควบคู่กันไป

1.3.1 รูปแบบการนำเสนอรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาทางไกล

การจัดการศึกษาทางไกลโดยใช้สื่อโทรทัศน์นับว่าเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมสูงสุด โดยมีรูปแบบรายการ ดังนี้

1. รูปแบบการสอนตรง (Direct Teaching Program) เป็นการถ่ายทอดรายการที่จำลองสภาพแวดล้อมในห้องเรียน โดยผู้สอน สอนผ่านรายการโทรทัศน์ จากสถานที่ออกอากาศไปยังผู้เรียน ซึ่งรับชมในสถานที่ต่างๆ ที่อยู่ห่างไกล ตามตารางเวลาออกอากาศที่กำหนด อาจจะเป็นการถ่ายทอดสด หรือจัดทำรายการล่วงหน้าก็ได้ ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนครูผู้สอนในท้องถิ่น หรือปัญหาที่ไม่สามารถส่งครูไปประจำพื้นที่ได้ อย่างไรก็ตามก็มีข้อจำกัดที่ว่า ผู้เรียนและผู้สอน ไม่สามารถโต้ตอบสื่อสารกันได้ ซึ่งสามารถแก้ไขได้โดย นำเครื่องมืออื่นมาเสริม เช่น โทรศัพท์, โทรสาร, จัดให้มีครูช่วยสอน ณ ปลายทาง เป็นต้น

2. รูปแบบการสอนเสริม (Enrichment Program) เป็นการจัดทำรายการล่วงหน้าตามความต้องการของผู้เรียน และผู้สอน ในบางเนื้อหาวิชาที่จำเป็น หรือเป็นการสรุปเนื้อหา และให้โอกาสผู้เรียนเลือกชมได้เองตามความสนใจและความพร้อม

3. รูปแบบการประชุมทางไกล (Teleconference Program) เป็นการจัดทำรายการสด ที่สามารถสื่อสารได้พร้อมกันทั้งผู้เรียนและผู้สอน (Two-way Communication) และ

สามารถเห็นภาพซึ่งกันและกันได้ โดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย แต่ก็ต้องลงทุนสูงมาก และกำหนดเวลาที่ชัดเจนในการถ่ายทอด

1.3.2 รูปแบบการศึกษาบนเว็บ (Web-Based Education)

การศึกษาบนเว็บ โดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีข้อดีหลายประการ ทั้งในด้านการส่งเสริมการศึกษาทางไกล เป็นการเรียนรู้ภายใต้หลักการสำคัญ คือ ยืดหยุ่น ความสามารถในการเข้าถึงประสิทธิภาพการเรียนรู้ และความสามารถในการรวบรวมข้อมูล ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนวิชาที่ตนสนใจ จากที่ไหน และเวลาใดก็ได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ ยังเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และ ผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกันได้มากขึ้นอย่างเป็นอิสระ และ มีความเป็นส่วนตัว Khan(1977), Chizmar และคณะ (1999), Budd (1997), ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2544), ถนอมพร เลหาจรัสแสง (2544), กิดานันท์ มลิทอง (2545), วิชุดา รัตนเพียร (2545), ใจทิพย์ ณ สงขลา (2542)

American Center for the Study of Distance Education (ACSDE) ของมหาวิทยาลัย Pennsylvania State University ได้อธิบายความหมายของการศึกษาบนเว็บ (Web – Based Education) ไว้ว่าเป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบทางไกลชนิดหนึ่ง ซึ่งการนำเสนอเนื้อหา และการปฏิสัมพันธ์กัน ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน เกิดจากการประยุกต์ใช้อินเทอร์เน็ต เทคโนโลยี

เมื่อเปรียบเทียบกับการเรียนการสอนทางไกลชนิดอื่นแล้ว รูปแบบของการเรียนการสอนชนิดนี้ มีการผสมผสานสื่อหลากหลายชนิดเข้าด้วยกัน เช่น ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ภาพยนตร์ เสียง ฯลฯ อีกทั้งยังเอื้ออำนวยให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กัน ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ทั้งที่ ณ เวลาจริง หรือต่างเวลากัน การเรียนการสอนชนิดนี้ ทำให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่ต้องมีการประสานงานกัน (Collaborative Environments) ทั้งผู้เรียนและผู้สอน สามารถเข้าถึงฐานข้อมูลชนิดหลายสื่อทางไกลได้ ผู้เรียนในบางขณะ อาจต้องการเข้าถึงแหล่งข้อมูล เพื่อเรียนรู้แบบที่ผู้เรียนสามารถควบคุมจังหวะการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Self – Paced Learning) ทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ยืดหยุ่นแก่ผู้เรียน

นอกจากนี้ การเรียนการสอนชนิดนี้ ยังช่วยกำจัดข้อจำกัดด้านเวลา และ ระยะทางแก่ผู้เรียน นั้นหมายถึง ผู้เรียนสามารถเข้ามาเรียนรู้เนื้อหาวิชาได้ จากที่ใดก็ได้ ณ เวลาใดก็ได้ (ACSDE 2000)

National Center for Education Statistics (NCES) ของสหรัฐอเมริกา ได้จัดแบ่งยุคต่าง ๆ ของเทคโนโลยีที่ใช้ในระบบการเรียนการสอนแบบทางไกลไว้เป็น 4 ยุคด้วยกัน

ดังแสดงในตารางยุคต่าง ๆ ของการใช้เทคโนโลยีในระบบการเรียนการสอนแบบทางไกล (NCES 1999)

ตารางที่ 3 ยุคต่าง ๆ ของการใช้เทคโนโลยีในระบบการเรียนการสอนแบบทางไกล

	ยุคที่ 1	ยุคที่ 2	ยุคที่ 3	ยุคที่ 4
ลักษณะ คุณสมบัติ หลัก	ใช้เทคโนโลยี เพียงหนึ่ง อย่าง	ใช้เทคโนโลยี หลายอย่าง ยกเว้น คอมพิวเตอร์	ใช้เทคโนโลยีหลายอย่าง รวมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีเครือข่าย คอมพิวเตอร์	ใช้เทคโนโลยีหลายอย่าง รวมถึง การเริ่มต้นใช้เทคโนโลยี แบนด์วิดท์สูง
ช่วงปี ค.ศ.	1850-1960	1960-1985	1985-1995	1995-2005 (โดยประมาณ)
สื่อที่ใช้	- สื่อสิ่งพิมพ์ (1890+) - วิทยู (1930s) - โทรทัศน์ (1950s และ 1960s)	- เทปคาสเซ็ท - โทรทัศน์ - แถบวีดีทัศน์ - โทรสาร - สื่อสิ่งพิมพ์	- ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ การสนทนา (chat) กระดานข่าวสารโดยใช้ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีเครือข่าย คอมพิวเตอร์ - โปรแกรมคอมพิวเตอร์ แหล่งข้อมูลสำเร็จรูปบน แผ่นบันทึก ข้อมูลซีดีรอม และอินเทอร์เน็ต - ระบบการประชุมทาง เสียง - การสัมมนาและการ ประชุมวีดีทัศน์สำหรับชั้น เรียนขนาดใหญ่ ผ่าน ดาวเทียม เคเบิล และ เทคโนโลยีโทรศัพท์ - โทรสาร - สื่อสิ่งพิมพ์	- ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ การ สนทนา (chat) กระดาน ข่าวสารโดยใช้เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยี เครือข่ายคอมพิวเตอร์ผนวกกับ การสื่อสารชนิดแบนด์วิดท์สูงที่ สามารถปรับให้เข้ากับ ความต้องการ เช่น การใช้ระบบ วีดีทัศน์ชนิดโต้ตอบกัน ณ เวลา จริง - โปรแกรมคอมพิวเตอร์ แหล่งข้อมูลสำเร็จรูปบนแผ่น บันทึกข้อมูลซีดีรอม และ อินเทอร์เน็ต - ระบบการประชุมทางเสียง - การประชุมวีดีทัศน์สู่เครื่อง คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลผ่านทาง ดาวเทียม เคเบิล และเทคโนโลยี โทรศัพท์ - โทรสาร - สื่อสิ่งพิมพ์

ตารางที่ 3 ยุคต่าง ๆ ของการใช้เทคโนโลยีในระบบการเรียนการสอนแบบทางไกล (ต่อ)

	ยุคที่ 1	ยุคที่ 2	ยุคที่ 3	ยุคที่ 4
ลักษณะ	- เป็นการสื่อสารแบบทางเดียว	- เป็นการสื่อสารแบบทางเดียว	- เป็นการสื่อสารแบบหลากหลาย เช่น ผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์โปรแกรม	- เป็นการสื่อสารแบบโต้ตอบ 2 ทางชนิด ณ เวลาจริง ทั้งภาพและเสียง
ติดต่อสื่อสาร	- การปฏิสัมพันธ์ผ่านทางโทรศัพท์และไปรษณีย์	- การปฏิสัมพันธ์ผ่านทางโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์	- คอมพิวเตอร์ และการประชุมวีดิทัศน์	- เป็นการสื่อสารแบบ ทั้งชนิดอะซิงโครนัส และซิงโครนัส
	- บางครั้งมีการพบปะกับผู้สอนเป็นครั้งเป็นคราว	- บางครั้งมีการพบปะกับผู้สอนเป็นครั้งเป็นคราว	- เป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง ชนิดอะซิงโครนัส และซิงโครนัส	- ส่งสัญญาณภาพวีดิทัศน์ ดิจิทัล พร้อมกับข้อมูลจากฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตและเว็บ
			- อินเทอร์เน็ตสำหรับข้อมูลชนิดตัวอักษร ภาพ และแถบวีดิทัศน์สั้น ๆ	- ส่งสัญญาณภาพวีดิทัศน์ดิจิทัลที่มีความยาวมาก ๆ ได้เมื่อผู้ใช้ต้องการ

(ที่มา : National Center For Education Statistics, Distance Education at Postsecondary Education Institutions : 1997-98. December 1999.)

1.4 การพัฒนาระบบการเรียนการสอนทางไกล

การพัฒนาระบบการเรียนการสอนทางไกล หมายถึง การออกแบบการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีลำดับขั้นตอนการดำเนินงาน และมีการประเมินผล อันจะนำไปสู่การปรับปรุง ประสิทธิภาพการสอน (Steven J. McGriff, 2002)

นักวิชาการทางการศึกษาที่มีชื่อเสียงหลายท่าน ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน หรือระบบการเรียนการสอนไว้หลายรูปแบบ ซึ่งได้มีการนำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย และได้ผลดียิ่ง นอกจากรูปแบบการพัฒนาระบบการสอนของ Gagne' and Briggs ยังมีรูปแบบการพัฒนาระบบการสอนที่น่าศึกษาอีกหลายระบบ เช่น รูปแบบการพัฒนาการสอนของ Kemp(1980) , Dick and Carey(1985) เป็นต้น

การพัฒนาการสอน เป็นกระบวนการ และกรอบการทำงาน ในการวางแผน พัฒนา และปรับปรุงการสอนอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน, ข้อกำหนดในเนื้อหาวิชา กระบวนการนี้ เป็นสิ่งสำคัญของการศึกษาทางไกล สำหรับผู้สอน และผู้เรียนที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน และมีโอกาสพบหน้ากันน้อยมาก ถึงแม้ว่าจะมีรูปแบบการพัฒนาการสอน และกระบวนการทำงานมากเท่าใดก็ตาม Dick and Carey(1990); Qustafson and Powell(1991) แต่ ส่วนใหญ่ ต้องทำงานตามหลักเบื้องต้นของการออกแบบ การพัฒนาการ ประเมินผล และการ

ทบทวน การลดกระบวนการทำงานในการพัฒนาการสอนให้สั้นลง จะทำได้หลังจากที่พิจารณาความต้องการของผู้เรียน ข้อกำหนดเนื้อหาสาระ และข้อจำกัดของผู้สอนและผู้เรียน โดย (Barry Willis) ได้ให้รูปแบบการสอนทางไกลดังนี้

1. ขั้นตอนการออกแบบ ขั้นตอนการออกแบบเป็นการรวบรวมข้อมูล เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในช่องว่างระหว่าง สิ่งที่เป็น และสิ่งที่ควรจะเป็น ได้แก่ การนิยามปัญหา หรือความต้องการ และความเข้าใจของผู้เรียน โดยควรกำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์ของการสอน การนิยามปัญหา หรือความต้องการเพื่อพิจารณาว่า ทำไมต้องสอน แล้วขอมูลอะไร ที่จะทำใหทราบความต้องการของผู้เรียน ปัจจัยอะไร นำไปสู่ความต้องการให้มีการสอน และประสบการณ์เดิมตัวใด ที่บ่งชี้ว่า แผนการสอนที่วางไว้ มีผลตอบสนองความต้องการ เพื่อที่จะเข้าใจผู้เรียนทางไกล และควรพิจารณาที่อายุ พื้นภูมิลัทธิทางวัฒนธรรม ความสนใจ และระดับการศึกษา นอกจากนี้ ยังต้องดูความคุ้นเคยของผู้เรียนว่าจะจัดการสอนและระบบการสอนให้อย่างไร โดยพิจารณาว่าในอนาคต เมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาจะใช้เวลาทำอะไร และควรสังเกตว่าในห้องเรียน ประกอบด้วยผู้เรียนที่มีลักษณะต่างๆปนกันอยู่ หรือมีกลุ่มย่อยๆที่มีลักษณะแตกต่างกัน เช่น อาศัยอยู่ที่ชานเมืองหรือชนบท มีการศึกษาระดับใด ถ้าเป็นไปได้ ครูผู้สอนควรจะไปเยี่ยมเยียน ศูนย์การเรียนและสัมภาษณ์ผู้สมัครเรียนทั้งรายบุคคลและปนกลุ่ม ความสนใจของครูผู้สอน จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าครูผู้สอนเป็นบุคคลที่มีความเอาใจใส่ มากกว่าคนที่ผู้เรียนไม่เคยเห็นหน้าและติดต่อกับผู้เรียนทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2. ขั้นตอนการพัฒนา คือ การจัดทำโครงร่างเนื้อหาสาระโดยพิจารณาปัญหา การสอน การวิเคราะห์ผู้เรียน การกำหนดเป้าหมายจุดประสงค์ในการสอน และความเข้าใจในเนื้อหาของวิชาที่จะสอน ลำดับต่อไปผู้สอนต้องสำรวจดูอุปกรณ์การสอน ที่มีอยู่ ยะเลือกอุปกรณ์การสอนเพราะว่ามีอยู่แล้วหรือเคยใช้สอนได้ดีในห้องเรียนแบบเกา (Beare, 1989) ในการใช้คอร์สแวร์ที่เคยใช้สอนทางไกลมาแล้ว ต้องพิจารณาดูว่าคอร์สแวร์เหล่านี้ เหมาะที่จะนำมาใช้กับผู้เรียนที่มีภูมิหลังและประสบการณ์คล้ายกัน แต่มีความเกี่ยวข้องกับผู้เรียนทางไกลที่มีประสบการณ์ภูมิหลังทางไกล และไม่เคยเรียนในห้องเรียนแบบเกา ถ้าหากนำคอร์สแวร์เกามาใช้ ต้องปรับปรุงในเรื่องบทนำ บทสรุป และการขอความ สาระสำคัญของอุปกรณ์การสอนที่นำมาใช้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุปกรณ์การเรียนอื่นๆในบริบทการสอนทางไกลอย่างไร บางทีปัญหาที่สร้างความลำบากใจของผู้สอนทางไกล คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอน การสอนเนื้อหาวิชาส่วนใหญ่มักจะแยกตัวอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับความเข้าใจของผู้เรียน วิธีที่ดีที่สุด คือ การอนุญาตให้ผู้เรียนเป็นผู้นำเสนอเนื้อหาสาระด้วยตนเอง ถ้าตัวอย่างไม่มีความเกี่ยวข้อง การเรียนจะสะดุด อุปสรรคอีกประการหนึ่ง สำหรับผู้เรียนที่อยู่ในชนบท และอยู่ในสิ่งแวดล้อมหลายวัฒนธรรม ก็คือ ประสบการณ์และตัวอย่างที่ผู้สอนยกมาแสดง กลายเป็นเรื่องแปลกใหม่ของผู้เรียน และเพื่อแก

ปัญหานี้ ให้ใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง ให้ผู้เรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ และการนำเสนออุทกศาสตร์ ให้หานักวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้อง และมีประสบการณ์ ในเนื้อหาการสอน โดยอาจสอบถามความเห็นจากเครือข่ายเพื่อนส่วนตัว หรือสอบถามจากผู้สอน และบุคลากรของโรงเรียนชุมชน ให้ช่วยระบุตัวบุคคล ที่สามารถสนองตอบความต้องการของผู้เรียนทางไกล การพัฒนาคอร์สแวร์และเลือกวิธีการสอน มักใช้วิธีบูรณาการสื่อประสมประเภท เสียง วีดีโอ ขอความที่นำเสนอโดยเทคโนโลยี และสื่อสิ่งพิมพ์ สำหรับความลำบากอีกประการหนึ่ง คือ การเลือกเทคโนโลยีที่ใช้สอนให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาวิชาที่ต้องสอน และข้อจำกัดด้านเทคนิค เช่น การสอนจะไม่บังเกิดผลดีหากไปหวังพึ่งเทคโนโลยีที่สถาบันการศึกษาไม่มี หรือผู้เรียนบางห้องไม่มีโอกาสใช้ หากจำเป็นต้องใช้ระบบที่ไม่ปกติ ต้องมั่นใจว่า จะมีการจัดอุปกรณ์ไฮ-เทคนี้ ให้แก่ผู้เรียนทางไกลทุกคน อย่าให้ผู้เรียนเกิดการเปรียบเทียบกับผู้เรียนห้องเรียนอื่น ที่มีอุปกรณ์ไฮ-เทคดีกว่า

3. ขั้นตอนการประเมินผล วัตถุประสงค์หลักของการประเมินผล คือ การหาข้อมูล ให้ผู้บริหารทำการตัดสินใจ (Brookfield, 1990) กล่าวว่า มีความจำเป็นรีบด่วนที่ต้องการการประเมินทางการศึกษา เนื่องจากต้องการความชัดเจนในการใช้งาน และสถานการณ์ในอนาคต วิธีการประเมินมี 2 แบบ คือ การประเมินแบบย่อย และ การประเมินแบบรวม การประเมินผลแบบย่อย จะกระทำตลอดเวลาในขณะสอน เพื่อทำความเข้าใจแก่ผู้เรียนว่า รายวิชาที่สอน หรืออุปกรณ์การสอน สามารถช่วยให้การสอนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Flagg, 1990) สำหรับวิธีการประเมินอีกแบบหนึ่งที่อยากให้ผู้สอนพิจารณา คือ การให้แบบประเมินเป็นไปรษณียบัตรแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนใช้เมื่อเสร็จสิ้น การเรียนแต่ละครั้ง การประเมินผลแบบนี้ เน้นในเรื่องข้อดี ข้อด้อย ด้านเทคนิค และระบบการสอน หรือความต้องการให้ขยายเนื้อหาวิชาให้กว้างออกไปอีก การประเมินผลรวม ควรทำเมื่อจบการสอนในรายวิชา ในการตัดสินใจผลการเรียน หรือการสอนในห้องเรียน โดยปรกติการประเมินผลรวม จะเน้นที่ผลงานของผู้เรียน ความเกี่ยวข้องของรายวิชา เจตคติของผู้เรียนที่มีต่อระบบการสอน รูปแบบวิธีการและประสิทธิภาพของผู้สอน หลังจากจบการสอนในรายวิชา ให้ระดมความคิดเห็นของผู้เรียนเพื่อหาทางปรับปรุงรายวิชา ควรเป็นการประเมินที่เปิดกว้างให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้

การเก็บข้อมูลในการประเมินผลย่อย และการประเมินผลรวม ให้ใช้วิธีการแบบเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เทคนิคเชิงปริมาณจะทำเมื่อต้องการให้ตอบคำถามในลักษณะกว้าง และเป็งานวิจัย เน้นการเก็บรวบรวมสถิติข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ในทางตรงกันข้าม การประเมินในเชิงคุณภาพจะเน้นการเก็บข้อมูลแบบลึก เป็นข้อมูลความคิดเห็นโดยสรุปจากกลุ่มผู้ตอบคำถาม กลุ่มเล็กๆและมีนัยสำคัญทางสถิติ Guba (1978) กล่าวถึงวิธี เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพว่าได้แก่ การใช้คำถามปลายเปิด การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนรวม

การวิเคราะห์เนื้อหาวิชา การสัมภาษณ์ และการแบบประเมินโดยไม่ใหญ่ตัว วิธีการเชิงปริมาณมีประโยชน์แก่ผู้สอนทางไกล เนื่องจากความหลากหลายของผู้เรียน จะทำให้เกิดการแบ่งชั้นและยากแก่การวิเคราะห์ วิธีการที่ดีที่สุดให้ใช้วิธีผสมด้วยการสัมภาษณ์ ถามผู้เรียนด้วยคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงาน และการสังเกตการณ์ ซึ่งควรเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนรวม เพื่อเก็บรวบรวม และนำข้อมูลไปวัดผล เกี่ยวกับเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อผลที่ได้รับจากการเรียนรายวิชา และเทคโนโลยีที่ใช้ในการสอน

4. ขั้นตอนการทบทวน ขั้นตอนของการปรับปรุง การเรียนการสอนทางไกลที่มีการวางแผนที่ดีที่สุดคือควรคิดไว้ล่วงหน้าว่าจะต้องมีการทบทวน สำหรับการทบทวนจะทำให้เกิดความมั่นใจในรายวิชา มากกว่าจะปล่อยให้การสอนครั้งแรกผ่านไป โดยไม่มีข้อผิดพลาดบกพร่อง แผนการทบทวนเป็นผลที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการประเมินผลของผู้เรียน ครูช่วยสอน และผู้เชี่ยวชาญเรื่องเนื้อหาวิชา ความคิดของผู้สอนรายวิชาเป็นแหล่งความรู้ที่ดีที่สุดในการทบทวนข้อดี ข้อเสียของรายวิชา ด้วยเหตุผลนี้ จึงควรริบวางแผนการทบทวนเมื่อเสร็จสิ้นการสอนรายวิชาให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ส่วนมาก จะมีการทบทวนรายวิชาเลยเมื่อสอนเสร็จ ยกเว้นว่ากลุ่มผู้เรียนจะมีจำนวนมากจึงควรแบ่งผู้เรียนจำนวนมากให้เป็นกลุ่มย่อยๆ เพื่อให้สามารถจัดการทบทวนได้สะดวก ควรเพิ่มการแสดงความเห็นสะท้อนกลับ หรือปรับปรุงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน บางครั้งอาจทบทวนเพราะมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงการสอนรายวิชา เพื่อทำการทดลองภาคสนาม ก่อนที่จะนำไปใช้งานจริง การทดสอบความคิดในการทบทวน ให้ติดต่อเชิญผู้เรียนทางไกลกลุ่มเล็กๆ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชา และครูช่วยสอนมา โดยขอให้พวกเขาพิจารณา และวิจารณ์ความคิดในการทบทวนรายวิชา เมื่อมีความรู้สึกด้านที่ไม่ดีออกมา จึงทำการทบทวนในเรื่องที่ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกัน

1.4.1 ระบบการเรียนการสอนทางไกลมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยในระบบเปิด ยึดหลักการศึกษาดลตลอดชีวิต มุ่งพัฒนาคุณภาพของประชาชนทั่วไปเพิ่มพูนวิทยฐานะแก่ผู้ประกอบอาชีพ และขยายโอกาสทางการศึกษาต่อสำหรับผู้สำเร็จมัธยมศึกษา เพื่อสนองความต้องการของบุคคลและสังคม ด้วยการจัดระบบการเรียนการสอนทางไกล ซึ่งใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ และวิธีการอื่น ๆ ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องเข้าเรียนตามปกติ (27 ปี มสธ., 2548)

ระบบการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เปลี่ยนแปลงตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี เพื่อให้มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช คงความเป็นผู้นำในด้านการศึกษาทางไกล คณะกรรมการพัฒนาระบบและสื่อสารการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัย จึงได้มีการพัฒนาระบบการสอนทางไกล ทั้งระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา คือ แผน มสธ. 2543 ให้เป็นแผนหลักทางวิชาการของมหาวิทยาลัย อันจะนำไปสู่การพัฒนาระบบสื่อการสอนทางไกล เพื่อให้ทันความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ , 2544)

แผน มสธ. 2543 เป็นแผนผลิตชุดการสอนทางไกล มี 2 แผน คู่ขนาน คือ ชุดการสอนทางไกลอิงสื่อสิ่งพิมพ์ และชุดการสอนทางไกลอิงสื่อคอมพิวเตอร์ มีองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ คือ

1. ปรัชญาและวิสัยทัศน์
2. สภาพ ปัญหา และความต้องการของสังคม
3. ธรรมชาติ นักศึกษาและมาตรฐานบัณฑิต
4. บริบทการเรียนรู้
5. หลักสูตร
6. ชุดการสอนทางไกล
7. การถ่ายทอดและเผชิญมวลประสบการณ์
8. การประเมิน
9. การประกันคุณภาพ

1. ปรัชญาและวิสัยทัศน์ เป็นแนวทางกว้าง ๆ สำหรับการดำเนินงานของหลักสูตรต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับปรัชญาการเรียนการสอนทางไกล และเน้นการศึกษาเล่าเรียนด้วยตนเอง จากแหล่งความรู้ และวิทยาการที่จัดในฐานความรู้ผ่านสื่อประสมประเภทต่าง ๆ และแหล่งวิทยาการในชุมชนและสังคม

2. สภาพ ปัญหา และความต้องการของสังคม เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคม (โครงสร้างพื้นฐานของสังคม และของนักศึกษา/ผู้เรียน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมทางกายภาพ จิตภาพและสังคม ที่มีผลกระทบต่อวิถีการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษา/ผู้เรียน) ปัญหาสังคม (จุดอ่อน สภาพบีบคั้น และข้อจำกัดที่เกี่ยวกับหรือเป็นผลมาจากการด้อยคุณภาพด้านกำลังคน) และความต้องการของสังคม (ข้อมูลที่สะท้อนสิ่งที่สังคมคาดหวัง เพื่อให้ได้กำลังคนที่มีคุณลักษณะ ความรู้ และประสบการณ์) เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา/ฝึกอบรม

3. ธรรมชาตินักศึกษา และมาตรฐานบัณฑิต ธรรมชาตินักศึกษา เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษา อายุ อาชีพ สถานภาพทางสังคม และความพร้อมในการรับสื่อ และ ความคาดหวังของนักศึกษา /ผู้เรียน ส่วนมาตรฐานบัณฑิตครอบคลุมมาตรฐานด้านประสบการณ์ มาตรฐานด้านองค์ความรู้ มาตรฐานด้านคุณธรรม และมาตรฐานด้านทักษะชีวิต เพื่อการดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. บริบทการเรียนรู้ บริบทการเรียนรู้ครอบคลุมสถานการณ์และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ที่เป็นตัวแทนของสถานการณ์และสภาพแวดล้อม ที่บัณฑิต/ผู้สำเร็จ การศึกษาจะออกไปเผชิญชีวิตและการงานอย่างแท้จริง

5. หลักสูตร เป็นมวลประสบการณ์ที่มุ่งจะถ่ายทอดไปสู่นักศึกษา/ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เป็นหลักสูตรที่อิงประสบการณ์ ที่จัดเนื้อหาสาระของแต่ละหลักสูตรในลักษณะบูรณาการ เพื่อให้ประสานสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมในรูปของ ชุดวิชา

6. ชุดการสอนทางไกล เป็นชุดสื่อประสมที่เป็นแหล่งความรู้สำหรับการเผชิญประสบการณ์ โดยจำแนกตามโครงสร้างสื่อการสอนทางไกล เป็นชุดการสอนทางไกลอิงสื่อสิ่งพิมพ์ และชุดการสอนทางไกลอิงสื่อคอมพิวเตอร์

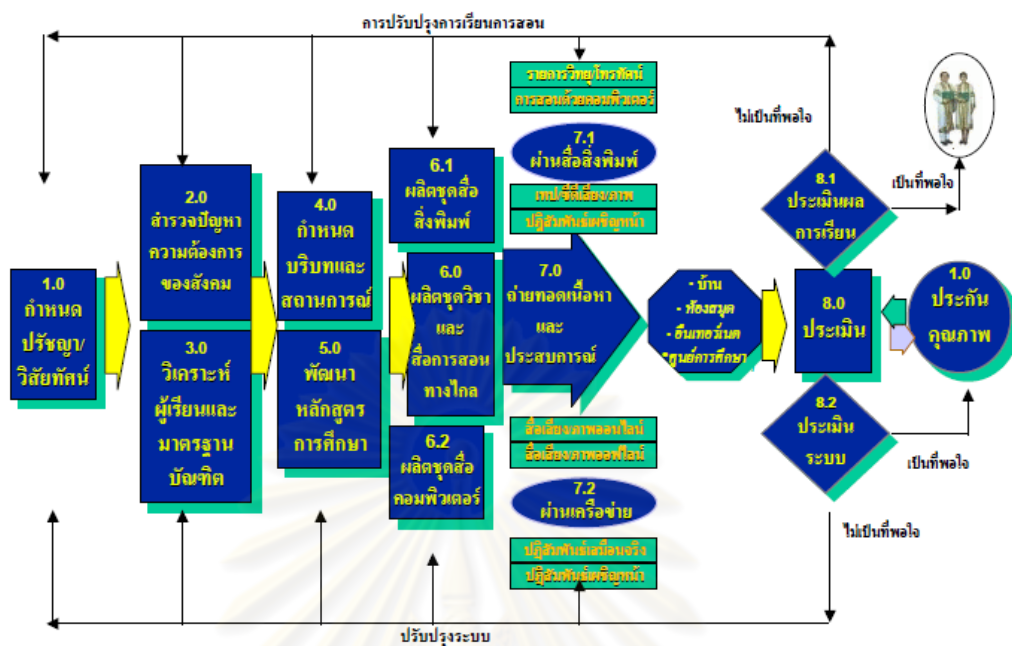
7. การถ่ายทอด และเผชิญมวลประสบการณ์ เป็นวิธีการและช่องทางการถ่ายทอดเนื้อหาสาระ และมวลประสบการณ์ และแหล่งเผชิญมวลประสบการณ์ที่สอดคล้องกับชุดการสอนทางไกลอิงสื่อสิ่งพิมพ์ และชุดการสอนทางไกลอิงสื่อคอมพิวเตอร์

8. การประเมิน เป็นการตรวจสอบคุณภาพและประสิทธิภาพขั้นสุดท้าย ทั้งการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา/ผู้เรียนอย่างครบวงจร และการประเมินเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยทั้งระบบ

9. การประกันคุณภาพ เป็นกระบวนการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพ ทั้งในส่วนกระบวนการและผลลัพธ์ของระบบการสอนทางไกล

ระบบการสอนทางไกล "แผนมสธ." (STOU Plan) เป็นระบบการสอนทางไกลที่พัฒนาขึ้นสำหรับใช้กับการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชตั้งแต่ พ.ศ. 2523 ได้รับอนุมัติจากสภาวิชาการให้เป็นแผนแม่บททางวิชาการ เมื่อพ.ศ.2523 และได้ใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระแก่นักศึกษามาจนถึงปัจจุบัน ดังแสดงแบบจำลองระบบการสอนทางไกลแผนมสธ. 2543 ในภาพที่ 2

“แผนมศธ. 2543”

แบบจำลองระบบการสอนทางไกลแผนมศธ 2543

ที่มา: <http://www.chaiyongvision.com/pdf/stouplan.pdf>

ภาพที่ 2 แสดงแบบจำลองระบบการสอนทางไกลแผน มศธ. 2543

1.4.2 ระบบการเรียนการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยนเรศวร

ระบบการเรียนการสอนทางไกลในสถาบันอุดมศึกษาแผนม.2544 ประกอบด้วยองค์ประกอบ ขั้นตอน และแบบจำลองของระบบดังรายละเอียด ต่อไปนี้ (สุภาณี เสงีศรี, 2543)

องค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนทางไกลในสถาบันอุดมศึกษาตามแผนม.2544 เป็นองค์ประกอบที่เน้นกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล ซึ่งประกอบด้วย

1. หลักสูตร
2. การจัดการ
3. ผู้เรียนทางไกล
4. ผู้สอนทางไกล
5. กิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล
6. สภาพแวดล้อม
7. เทคโนโลยีการเรียนการสอนทางไกล
8. ปัจจัยเกื้อหนุน

ดังแสดงองค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนทางไกลในสถาบันอุดมศึกษา
แผนมณ.2543 ในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงองค์ประกอบหลักของการเรียนการสอนทางไกลในสถาบันอุดมศึกษา
แผนมณ.2544

ที่มา www.thaiwbi.com/topic/supanee/model_free.doc

จากองค์ประกอบทั้ง 8 ที่กล่าวข้างต้น ศึกษาเฉพาะ 5 องค์ประกอบหลัก ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล ดังนี้ คือ (1) ผู้เรียนทางไกล (2) ผู้สอนทางไกล (3) กิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล (4) เทคโนโลยีการเรียนการสอน และ (5) ปัจจัยเกื้อหนุน

1. **ผู้เรียนทางไกล** มีองค์ประกอบย่อย คือ (1) คุณลักษณะเฉพาะตน (2) ลักษณะการเรียนรู้ (3) สมรรถภาพการเรียนรู้ (4) เจตคติในการเรียนทางไกล

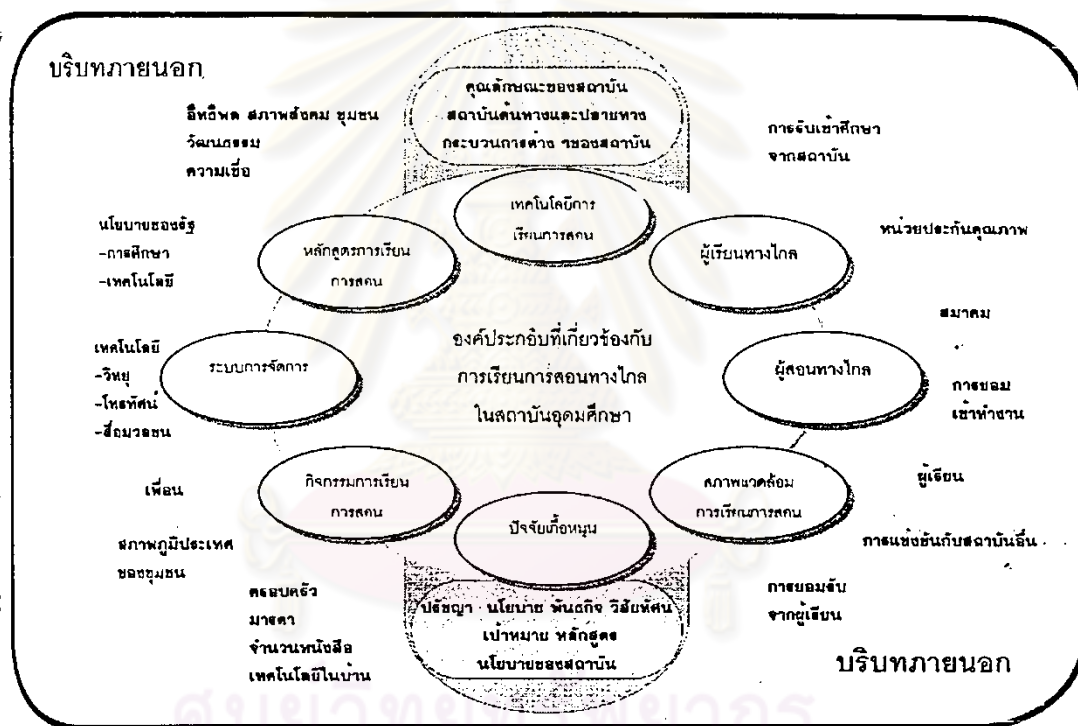
2. **ผู้สอนทางไกล** มีองค์ประกอบย่อย คือ (1) คุณลักษณะเฉพาะตน (2) คุณลักษณะด้านการสอน (3) สมรรถภาพด้านการสอน (4) ทักษะการทำงานที่เอื้อต่อการสอนทางไกล

3. **กิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล** มีองค์ประกอบย่อย คือ (1) ลักษณะกิจกรรม (2) รูปแบบของกิจกรรม (3) การจัดบรรยากาศ (4) กระบวนการเรียนการสอน ในส่วนของกระบวนการเรียนการสอนทางไกลมีองค์ประกอบย่อย คือ (1) พฤติกรรมผู้เรียนทางไกล (2) พฤติกรรมผู้สอนทางไกล (3) พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์และการสร้างปฏิสัมพันธ์ และ (4) ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์

4. เทคโนโลยีการเรียนการสอนทางไกล มีองค์ประกอบย่อย คือ (1) คุณลักษณะเฉพาะของสื่อ (2) คุณลักษณะการถ่ายทอด (3) ระบบการผลิต (4) ความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล

5. ปัจจัยเกื้อหนุนการเรียนการสอนทางไกล มีองค์ประกอบย่อย คือ (1) ทรัพยากรบุคคล (2) งบประมาณ (3) แหล่งวิทยาการเรียนรู้ (4) เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง

นอกจากองค์ประกอบดังกล่าวที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเรียนการสอนทางไกล ยังมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องโดยตรง ที่มีบริบทที่เกี่ยวข้องทั้งภายในสถาบัน และภายนอกสถาบัน ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเรียนการสอน ดังภาพแสดงองค์ประกอบการเรียนการสอนทางไกล ในสถาบันอุดมศึกษาในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แสดงองค์ประกอบการเรียนการสอนทางไกลในสถาบันอุดมศึกษา ที่มา www.thaiwbi.com/topic/supanee/model_free.doc

บริบทภายในสถาบัน คือ ปรัชญา พันธกิจ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย หลักสตูร นโยบายของสถาบัน กระบวนการต่าง ๆ และลักษณะของสถาบัน

บริบทภายนอกสถาบัน คือ อิทธิพลของสภาพแวดล้อมและชุมชน นโยบายของรัฐ เทคโนโลยีในท้องถิ่น กลุ่มเพื่อน สภาพภูมิประเทศของชุมชน ลักษณะครอบครัว การยอมรับจากผู้เรียน การแข่งขันกับสถาบันอื่น ผู้เรียน การยอมเข้าทำงานจากหน่วยงาน สมาคมและชมรม

ต่าง ๆ หน่วยประกันคุณภาพ และการรับเข้าศึกษาจากสถาบันอื่น โดยสรุประบบการเรียนการสอนทางไกลในสถาบันอุดมศึกษา สามารถแสดงองค์ประกอบ ดังภาพที่ 3 ทั้งนี้หากจะระบบนำไปใช้ต้องพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญอีก 3 องค์ประกอบ คือ สภาพแวดล้อมการเรียนการสอนทางไกล ระบบการจัดการ และหลักสูตรการเรียนการสอนทางไกล

หลักสูตร / เนื้อหาที่เหมาะสมต่อการเรียนการสอนทางไกล

1. เนื้อหาวิชาเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียน เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียนโดยตรง
2. เนื้อหาที่ผู้เรียนสามารถค้นคว้าจากแหล่งความรู้ได้ทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่น หรือค้นคว้าได้ง่ายผ่านเทคโนโลยี
3. เนื้อหาไม่ซับซ้อนหลากหลาย สามารถบูรณาการเนื้อหาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในสิ่งใกล้ตัว และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับชุมชน และกระแสสังคมโลก เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนที่สมบูรณ์
4. หลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ มีเหตุผล โดยควรมีการศึกษาเปรียบเทียบทั้งระดับประเทศและระดับสากล

องค์ประกอบการเรียนการสอนทางไกล

การเรียนการสอนทางไกลมีปัจจัยหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยหลักคือ ผู้สอนทางไกล ผู้เรียนทางไกล กิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล เทคโนโลยีการเรียนการสอนทางไกล และปัจจัยเกื้อหนุนในการเรียนการสอนทางไกล

1. ผู้สอนทางไกล

ผู้สอนทางไกลเป็นปัจจัยหลักปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนการสอนทางไกล การสอนที่ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับตัวผู้สอนเป็นสำคัญ แม้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนแต่ผู้สอนยังคงมีบทบาทที่สำคัญ เพราะเทคโนโลยีไม่สามารถจัดการได้ด้วยตัวเทคโนโลยีเอง บทบาทและหน้าที่ของผู้สอนต้องเปลี่ยนไปโดยผู้สอนจำเป็นต้องมีคุณลักษณะเฉพาะที่เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล มีความสามารถในการสอนที่ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตน มีสมรรถภาพด้านความรู้ ทักษะ เชี่ยวชาญ และคุณลักษณะด้านการทำงานหลายประการ

1.1 ลักษณะเฉพาะตนของผู้สอนทางไกล

- 1) มีความรับผิดชอบในงาน และยอมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างเต็มที่

2) ปรับบุคลิกภาพให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนทางไกล ขณะมีปฏิสัมพันธ์ทางไกลผ่านเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารทางไกล 2 ทางทั้งภาพ และเสียง เช่น นำเชือกถือการวางตน การแต่งกายที่สุภาพ มีความกระตือรือร้น มีน้ำเสียงสดชื่น หน้าตาแจ่มใส มีอารมณ์ขัน

3) มีทักษะการสื่อสาร /การถ่ายทอดผ่านเทคโนโลยีที่ดี

4) มีมนุษยสัมพันธ์ดี และมีความพร้อมทางอารมณ์เป็นมิตร

5) มีแรงจูงใจในการสอนทางไกล และมั่นใจในตนเองที่จะดำเนินการสอนทางไกล

6) มีคุณธรรมในการสอน และมีความยุติธรรมในการวัดผลประเมินผล

7) ชอบใฝ่หาความรู้/รอบรู้/เผยแพร่ความรู้

8) มีสุขภาพดี

1.2 คุณลักษณะด้านการสอนของผู้สอนทางไกล

1) มีประสบการณ์สอนอย่างน้อย 3 ปี

2) สามารถปรับบทบาทใหม่ให้มีความหลากหลาย และเน้นการเป็น ผู้เอื้ออำนวยความสะดวก

3) มีความชัดเจนด้านเนื้อหา และนำเสนอเนื้อหาที่ถูกต้อง ทันสมัยในปัจจุบัน

4) ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และเน้นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม

5) รู้จักวิธีสอนหลายวิธี เลือกและปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องกับบริบทการเรียนการสอนทางไกล

6) สามารถถ่ายทอดและสร้างปฏิสัมพันธ์ผ่านเทคโนโลยีการประชุมทางไกล และเครือข่ายคอมพิวเตอร์

7) สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และ ประสบการณ์

8) ใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ มีเทคนิคการดึงความสนใจ ใ้ทำให้ติดตาม

9) หาโอกาสจัดกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน ผู้ช่วยสอน และผู้เรียน

10) สร้างปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และยอมรับความต้องการในการมีปฏิสัมพันธ์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทางไกลแสดงความคิดเห็น

11) สามารถแบ่งช่วงการสอนที่สอดคล้องกับบริบท

ผู้สอนทางไกลที่ดีควรมีประสบการณ์สอนอย่างน้อย 3 ปี และรู้จักวิธีสอนหลายวิธี โดยพยายามสร้างกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้เรียน ผู้ช่วยสอน และ

ผู้เรียน อย่างต่อเนื่อง เพื่อลดข้อจำกัดเรื่องความห่างไกล และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้สอนทางไกลจึงต้องมีคุณลักษณะด้านการสอน และบทบาทที่หลากหลาย เช่น ผู้สอน ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้ให้คำปรึกษา

1.3 คุณลักษณะด้านสมรรถภาพ

1.3.1 ความรู้

- 1) มีความรู้ในเนื้อหาวิชา / รอบรู้ / ทันเหตุการณ์
- 2) มีความรู้ถึงคุณลักษณะของสื่อที่ใช้ถ่ายทอดทางไกล
- 3) มีความรู้ด้านจิตวิทยาการเรียนการสอน และจิตวิทยาผู้ใหญ่
- 4) มีความรู้ด้านเทคโนโลยี(พื้นฐาน) โดยเฉพาะเทคโนโลยีการประชุมทางไกล
- 5) คอมพิวเตอร์ วิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเมื่อเทคโนโลยี ชัดข้อง
- 6) มีความรู้ด้านวิธีสอน / ถ่ายทอดทางไกล

ผู้สอนทางไกลจำเป็นต้องมีสมรรถภาพด้านความรู้ในเนื้อหาวิชา คุณลักษณะสื่อที่มีจิตวิทยาในการสอน วิธีการถ่ายทอดทางไกล เพื่อนำไปสร้างสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1.3.2 ทักษะ

- 1) ด้านการนำเสนอ/ การถ่ายทอด/การสื่อสาร และการฟังที่ดี
- 2) ด้านการทำงานเป็นทีม การประสานงานด้านการทำงาน
- 3) ด้านการตั้งคำถาม / ชักถาม/ ตอบคำถามทางไกล
- 4) ด้านการยกตัวอย่าง ที่เหมาะสม/ใกล้ตัว
- 5) ด้านการวัด/ประเมินผลผลสัมฤทธิ์ การสังเกตและประเมินพฤติกรรม
- 6) ด้านการสามารถผลิตสื่อพื้นฐานได้และมีการใช้สื่อทางไกลที่ดี พร้อมจะแนะนำผู้อื่นได้
- 7) ด้านการควบคุมและใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องอย่างคล่องแคล่ว
- 8) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนทางไกล
- 9) ด้านการกระตุ้น/จูงใจผู้เรียน
- 10) ด้านการคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล

ผู้สอนทางไกลจำเป็นต้องมีสมรรถภาพด้านการประสานงาน เพราะต้องทำงานร่วมกับบุคคลอื่นมากกว่าการสอนปกติที่เตรียมตัวด้วยตนเองได้ ทักษะการประสานงานจึงมี

ความสำคัญ นอกจากนี้ผู้สอนทางไกลต้องมีทักษะด้านการตั้งคำถาม การซักถาม ตอบคำถาม ผู้เรียนทางไกลเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและตื่นตัวตลอดเวลา ผู้สอนทางไกลต้องมีทักษะการสังเกตและประเมินพฤติกรรมผู้เรียนทางไกล และปรับกิจกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศให้เหมาะสม

1.3.3 ด้านเชาว์ปัญญา

- 1) มีความสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เมื่อเทคโนโลยีขัดข้อง
- 2) มีความสามารถควบคุมอารมณ์
- 3) มีไหวพริบดี
- 4) มีความสามารถบูรณาการเนื้อหา

ผู้สอนทางไกลจะต้องมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เมื่อมีเหตุการณ์ปัญหาเกิดขึ้นเช่นเทคโนโลยีขัดข้องต้องพร้อมรับมือปัญหาที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด และสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี เมื่อมีปัญหาเพราะจะเป็นตัวอย่างแก่ผู้เรียนทางไกล

1.3.4 ด้านการทำงาน

- 1) มีความรักงาน รักบริการ และ มีความสุขในการทำงาน
- 2) มีความตั้งใจจริง และพร้อมที่จะทำงาน ยึดหลักความสามัคคี
- 3) มีความสามารถทำงานเป็นทีมให้ความร่วมมือกับผู้อื่นเป็นผู้นำ, ผู้ตามที่ดี
- 4) มีทักษะที่ทำงานทดแทนกันได้เป็นทีม
- 5) มีความสามารถในการวิเคราะห์งาน/ภาระหน้าที่ของตนเอง ประเมินผลงานเพื่อปรับปรุง
- 6) มีความสามารถทำงานอย่างเป็นระบบ โดยประชุมวางแผน และ
ปรึกษาปัญหา
- 7) มีความรับผิดชอบเต็มความสามารถ และไม่แข่งขันในลักษณะ ชิงดีชิง
เด่น
- 8) มีความเป็นประชาธิปไตย เคารพสิทธิผู้อื่นและให้เกียรติซึ่งกันและกัน
- 9) มีความเป็นมิตร เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และเสียสละ
- 10) ไม่อคติต่อการสอนทางไกล/มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานและการสอน
ทางไกล
- 11) มีความตั้งใจศึกษาค้นคว้าวิจัยตลอดเวลา มีการให้เกียรติ ผู้ร่วมงาน
ผู้เรียน ไม่ดูหมิ่นในความไม่รู้ของผู้เรียน

ผู้สอนทางไกล ต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน และต้องไม่มีอคติต่อการสอนทางไกล ผู้สอนทางไกล ที่ไม่ประสบความสำเร็จในการสอน เนื่องจากไม่พยายามเตรียมตัว และตั้งใจต่อการสอนทางไกล เพราะการสอนเช่นนี้ต้องมีการเตรียมตัวมากกว่าเดิมจนไม่มีเวลาว่าง ดังนั้นผู้สอนทางไกลที่ดีจึงต้องมีสมรรถภาพด้านการทำงานสูง

2. ผู้เรียนทางไกล

ผู้เรียนทางไกล จำเป็นต้องมีคุณลักษณะเฉพาะที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนทั้งลักษณะเฉพาะตน ลักษณะการเรียนรู้ทางไกล สมรรถภาพในการเรียน และเจตคติในการเรียนทางไกล มีรายละเอียดดังนี้ คือ

2.1 ลักษณะเฉพาะตน

- 1) มีความตั้งใจสูงที่จะเรียนทางไกล และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนทางไกล
- 2) มีความรับผิดชอบในตนเอง มีวินัยสามารถควบคุมและจัดสรรเวลาให้ตนเองได้
- 3) มีวุฒิภาวะ/สมาธิ ใฝ่เรียนรู้ รักการอ่าน
- 4) มีความสามารถปรับตัวได้ดี และตื่นตัวตลอดเวลา มีความกระตือรือร้น
- 5) มีความขยันอดทน ตรงต่อเวลา
- 6) มีความมั่นคงทางอารมณ์ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- 7) มีความซื่อสัตย์ คิดสร้างสรรค์

ผู้เรียนในยุคสารสนเทศ เป็นผู้เรียนที่มีเสรีภาพในการเลือกรับข่าวสาร และกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง การเรียนการสอนทางไกล เป็นทางเลือกหนึ่งที่จะพัฒนาตนเองตามความต้องการ แต่ ผู้เรียนทางไกลที่ประสบผลสำเร็จสูง จำเป็นต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนทางไกล มีความตั้งใจ และรับผิดชอบตนเองสูง มีวินัยในตนเอง และควบคุมตนเองได้ดี และเมื่อตัดสินใจว่าจะเรียนทางไกล ต้องมีความเชื่อมั่นว่าจะสำเร็จการศึกษา

2.2 คุณลักษณะในการเรียนทางไกลของผู้เรียนทางไกล จำเป็นต้องมีคุณลักษณะในการเรียนทางไกล ดังนี้

- 1) ตั้งใจเรียนสูง มีการวางแผนและจัดระบบการเรียน หรือทำงานอย่างเป็นระบบ
- 2) ศึกษาเนื้อหาล่วงหน้าก่อน และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา
- 3) มีวิธีการเรียนที่หลากหลาย ยืดหยุ่นเน้นกระบวนการกลุ่ม

- 4) สรุปและทบทวนเนื้อหาและจดบันทึก,ซักถาม, อภิปราย,ปฏิบัติ ประชุมกลุ่ม ปรีक्षाผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญ
 - 5) ซื่อสัตย์ในการทำงานทางไกลที่ได้รับมอบหมาย และไม่ลอกเลียนแบบหรือละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น
 - 6) มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนทางไกลหรือเพื่อนทางไกลสม่ำเสมอและทุกครั้งที่มีโอกาส
 - 7) สามารถนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวันหรือท้องถิ่นของตน
- ผู้เรียนทางไกลต้องเป็นผู้มีความตั้งใจสูง มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สามารถศึกษาเนื้อหาล่วงหน้า แสวงหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา มีวิธีการเรียนที่หลากหลาย ลดการพึ่งพาผู้สอน แต่พยายามมีปฏิสัมพันธ์ทางไกลกับผู้สอน และเพื่อนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทำให้เกิดกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม จุดสำคัญของผู้เรียนทางไกล คือ การบริหารเวลาของตนเอง จัดแบ่งเวลาจากภาระด้านต่าง ๆ ให้การเรียน ทั้งการสรุป ทบทวนเนื้อหา จดบันทึก และแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

2.2 สมรรถภาพผู้เรียน

2.3.1 ความรู้

- 1) พื้นฐานด้านวิชาการตามเกณฑ์
- 2) พื้นฐานด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร 2 ทาง
- 3) พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์ และ เครือข่ายคอมพิวเตอร์
- 4) บทบาทหน้าที่ของผู้เรียนทางไกล
- 5) ภาษาไทยดี และภาษาอังกฤษดี
- 6) การใช้ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
- 7) รู้และเข้าใจการเรียนทางไกลผ่านสื่อและเทคโนโลยี

2.3.2 ทักษะ

- 1) ด้านภาษา ในการฟัง พูด อ่าน เขียน และวิเคราะห์
- 2) พิมพ์ดีด คอมพิวเตอร์ และ การใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์
- 3) การใช้อุปกรณ์/เทคโนโลยีพื้นฐาน และ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร
- 4) การสรุปเนื้อหา
- 5) การอยู่ร่วมกันในสังคม
- 6) การทำงานเป็นทีมแบบทางไกล

2.3.3 เซาร์ปัญญา

- 1) การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
- 2) ไหวพริบดี โดยเฉพาะการใช้คำ(keyword) ในเครื่องมือช่วยค้น (Search Engine)
- 3) ปรับตนให้สอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนทางไกล
- 4) การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางไกล
- 5) การตั้งคำถาม/ตอบคำถามผ่านเทคโนโลยี

ในการเรียนทางไกล ผู้เรียนจะต้องปรับพฤติกรรมการเรียนของตนเอง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสิ่งสำคัญ คือ ต้องมีความรู้ และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี เครือข่าย และการสื่อสารแบบ 2 ทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคิดคำ เพื่อช่วยให้เข้าถึง และสืบค้น ข้อมูลด้วยเครื่องมือช่วยค้นหา

2.4 เจตคติของผู้เรียน

2.4.1 ค่านิยม

- 1) เชื่อมั่นศรัทธาในระบบการเรียนการสอนทางไกลว่าคุณภาพเท่าเทียมกับปกติ
- 2) เชื่อว่าเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา และด้วยตนเอง
- 3) เชื่อว่าการเรียนสามารถเรียนได้หลายทางและหลายรูปแบบ
- 4) เชื่อความเสมอภาคทางการเรียน
- 5) มีเจตคติที่อยากเรียนทางไกล ด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 6) ภูมิใจที่สามารถเรียนด้วยตนเองผ่านสื่อทางไกล
- 7) ประหยัดเวลา
- 8) สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ เมื่อจบการศึกษาได้รับการยอมรับจากสังคมสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้

ผู้เรียนทางไกลจำเป็นต้องมีความภูมิใจ และความเชื่อมั่นในตนเองที่จะเรียนด้วยตนเองได้ มีความศรัทธาต่อระบบการเรียนการสอนทางไกล ว่ามีคุณภาพเท่าเทียมกับระบบปกติ ที่สำคัญคือ มีเจตคติที่ดีว่าเมื่อจบการศึกษาแล้วจะได้รับการยอมรับจากสังคมและประกอบอาชีพได้

2.4.2 แรงจูงใจ

- 1) การศึกษาเป็นการพัฒนาตนเอง หากไม่พัฒนาจะล้าหลัง
- 2) การศึกษาเป็นเครื่องพัฒนามนุษย์
- 3) สถานศึกษาใกล้บ้าน
- 4) ชื่อเสียงสถาบัน

- 5) สนใจหรือใส่ใจ ในการเปลี่ยนแปลง
- 6) เชื่อว่าศักดิ์ศรีเท่ากับผู้เรียนในระบบ
- 7) เรียนผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัยและน่าสนใจ

ผู้เรียนทางไกลควรมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง มีความพอใจที่จะเรียนกับสถาบันอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียงและใกล้บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เรียนด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัยและน่าสนใจ อย่างไรก็ตาม แรงจูงใจนี้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการประชาสัมพันธ์ และบริหารจัดการให้เกิดความเท่าเทียม และให้ผู้เรียนรู้สึกว่ามีศักดิ์ศรีเท่ากับผู้เรียนในระบบ

3. กิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล

กิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล มีคุณลักษณะเฉพาะที่ผู้เรียน และผู้สอนอยู่ต่างสถานที่ มีกระบวนการทางสื่อสารแบบ 2 ทาง ในการนำเสนอเนื้อหา และสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน หรือสถาบันกับผู้เรียน โดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้กำหนดขอบเขตและวิธีการในการบริหารจัดการ กิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลจึงต้องมีลักษณะ รูปแบบ กิจกรรม และการจัดบรรยากาศ ที่เข้าถึงจิตใจของผู้เรียน เพราะว่าผู้เรียนและผู้สอนอยู่ห่างกัน ลักษณะของกิจกรรม รูปแบบ และการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนทางไกลนี้ จึงเป็นแนวทางสำหรับสถาบันอุดมศึกษาและผู้เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป

3.1 ลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล

1. กิจกรรมที่มีความเป็นอิสระทางความคิดและครอบคลุมเนื้อหา
2. เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีส่วนร่วม โดยยึดหลักการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. เน้นการทำงานแบบหมู่คณะที่มีกระบวนการชัดเจน ยืดหยุ่นและต่อเนื่อง
4. ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์เหตุผลด้วยตัวเองและให้แสดงออกทางความคิดโดยยึดหลักประชาธิปไตย
5. สามารถเข้าถึงหรือเข้าร่วมกิจกรรมได้ง่าย รวมถึงสามารถศึกษาหรือใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น หรือสังคมรอบตัวได้ (เช่นวิทยากรท้องถิ่น, แหล่งฝึกประสบการณ์)
6. มีการสื่อสารแบบ 2 ทาง ที่กระชับกระเฉงตื่นตัวตลอดเวลา
7. มีหลากหลายรูปแบบและยืดหยุ่น เพื่อไม่ให้เบื่อ เช่น อภิปราย ได้วาทีสนทนา กลุ่มสัมพันธ์ เสนอผลงานที่ได้รับมอบหมาย
8. สามารถวัดผลและประเมินผลได้ตามมาตรฐาน มีการพัฒนาและวิจัยเพื่อปรับปรุง

กิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล ควรยึดหลักการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึง และร่วมกิจกรรมได้ง่าย แต่ จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน แม้ว่าผู้สอนจะ ออกแบบกิจกรรมที่ให้ความสำคัญต่อผู้เรียน แต่ผู้เรียนไม่สามารถเข้าถึง และร่วมกิจกรรมได้ง่าย ดังนั้น ในการออกแบบกิจกรรม จึงควรคำนึงถึงความสามารถในการเข้าถึงกิจกรรม โดยใช้ ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ

3.2 รูปแบบของกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล

1. บรรยาย สานิต ปฏิบัติ
2. การประชุม อภิปราย ระดมสมอง ใ้วาที่
3. สนทนา ชัก-ถาม
4. ใครงานรายงานการค้นคว้าและเสนอผลงานบุคคลหรือกลุ่มที่ได้รับมอบหมาย
5. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
6. กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จริง และสถานการณ์จำลอง
7. ฝึกประสบการณ์ตรงจากท้องถิ่นหรือในชุมชน หรือเก็บข้อมูลภาคสนาม
8. เป็นวิทยากร
9. การให้คำปรึกษา
10. กิจกรรม หรือ สอนเสริมผ่านเครือข่าย
11. ศึกษาด้วยตนเองจากชุดการเรียนการสอนวีดิทัศน์โฮมเพจรายวิชา วิทยุโทรทัศน์

กิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลสามารถจัดได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับเนื้อหาและวัตถุประสงค์การเรียนการสอน สามารถบูรณาการรูปแบบของกิจกรรมเพื่อให้การเรียนการสอนทางไกลมีประสิทธิภาพสูงสุด อย่างไรก็ตามผู้ออกแบบกิจกรรม ควรจัดสถานการณ์และบรรยากาศการเรียนการสอนทางไกลให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และการมีปฏิสัมพันธ์

4. เทคโนโลยีการเรียนการสอนทางไกล

รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนทางไกลมีความก้าวหน้าตามวิวัฒนาการของนวัตกรรมและเทคโนโลยี และเทคโนโลยีที่ได้รับการยอมรับจากสถาบันอุดมศึกษาระบบปิด เพื่อใช้ในการถ่ายทอดบทเรียน มี 2 ลักษณะ คือ สื่อหลัก และ สื่อเสริม

4.1 สื่อหลัก หมายถึง สื่อที่เป็นแกนกลางในการเสนอเนื้อหาสาระและประสบการณ์ โดยมีสาระ 3 ประการคือ (1) เสนอเนื้อหาครบถ้วนตามหลักสูตร (2) นักศึกษาเข้า

เรียนได้ทุกคน (3) เสนอเนื้อหาสาระได้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ประกอบด้วย การประชุมทางไกลผ่านวีดิทัศน์ เครือข่ายคอมพิวเตอร์และ สิ่งพิมพ์การศึกษา

4.2 สื่อเสริม หมายถึงสื่อเสริมที่เสริมเติมเต็มสื่อหลักเพื่อสนับสนุนความเป็นรูปธรรมและขยายเนื้อหาสาระให้ชัดเจนขึ้น ประกอบด้วย โทรศัพท์ โทรสาร ไปรษณีย์ วีดิทัศน์ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน แหล่งฝึกประสบการณ์ เอกสารประกอบกิจกรรม และวิธีการต่าง ๆ

การประชุมทางไกลผ่านวีดิทัศน์ หมายถึง การประชุมหรือเรียนโดยใช้ร่วมกับสื่อประกอบการนำเสนอขณะถ่ายทอดแบบมีปฏิสัมพันธ์ เช่น ของจริง ภาพถ่าย สไลด์ แผ่นทึบแสง แผ่นโปร่งใส เพิ่มข้อมูลผ่านคอมพิวเตอร์ และ เอกสารประกอบการนำเสนอ ตามลักษณะกิจกรรมเช่น กรณีศึกษา ประเด็น อภิปราย คู่มือการทำงานที่มอบหมาย แบบฝึกหัด บทความ ข่าว

เทคโนโลยีเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หมายถึงการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่สามารถนำเสนอสาระหรือกิจกรรมที่หลายรูปแบบเพื่อค้นคว้าตามความต้องการ เพื่อนำเสนอสาระผ่านโฮมเพจรายวิชา เพื่อสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์ 2 ทาง เช่น สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ กระดานสนทนา แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม ผลงานของผู้เรียนงานที่มอบหมาย กำหนดส่ง และวีดิทัศน์ประกอบกิจกรรม

สิ่งพิมพ์ หมายถึง ตำราทางไกล ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน กรอบแนวคิดการเรียน แบบฝึกหัด คู่มือการใช้เทคโนโลยีของผู้สอน ทั้งนี้เอกสารประกอบการสอน ประกอบด้วย คำแนะนำการเรียนวิชาผ่านทางไกล คำชี้แจงรายวิชา จุดประสงค์การเรียน ลักษณะของกิจกรรมเนื้อหา แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม และกรอบแนวคิด ประกอบด้วยคำชี้แจงของผู้สอน ข้อคำถาม ประเด็นอภิปราย แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมในกิจกรรม และเกณฑ์การให้แรงเสริม

แม้ว่าการเรียนการสอนทางไกลเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อต่าง ๆ แต่เพื่อกระบวนการทางสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคม การแก้ปัญหา เทคโนโลยีการประชุมทางไกลจึงเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการสร้างปฏิสัมพันธ์แบบ 2 ทางทั้งภาพและเสียง นำมาเอื้อต่อการเรียนการสอนที่ผู้เรียนผู้สอนอยู่ต่างสถานที่ แต่มีปฏิสัมพันธ์ในเวลาเดียวกัน มีลักษณะการเผชิญหน้าผ่านจอภาพ สามารถใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย ส่วนเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นเทคโนโลยีที่เข้าถึงผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษามากที่สุด สามารถติดต่อสื่อสารได้ตลอดเวลาทั้งแบบทันทีทันใดและแบบหน่วงเวลา และเป็นเทคโนโลยีที่ราคาถูกลงสามารถติดต่อได้ทั่วโลก มีฐานข้อมูลหลากหลาย สารสนเทศมากมาย จึงเป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่ถูกต้องที่สุด และเหตุที่สื่อสิ่งพิมพ์ยังคงได้รับการยอมรับเป็นสิ่งหลักในการเรียนการสอนทางไกลเพราะสามารถเข้าถึงผู้เรียนมากที่สุด รูปเล่มสามารถพกพาได้สะดวกไม่ต้องพึ่งเทคโนโลยีใด ๆ และสามารถถ่ายทอดผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในรูปแบบสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างกว้างไกล

กล่าวได้ว่าการถ่ายทอดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาเป็นการบูรณาการเทคโนโลยีการเรียนการสอนเพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนมากที่สุด

5. ปัจจัยเกื้อหนุนในการเรียนการสอนทางไกล

การเรียนการสอนทางไกลจำเป็นต้องมีสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการเรียนการสอนทั้งทรัพยากรบุคคล แหล่งวิทยาการเรียนรู้ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องงบประมาณ และการพัฒนาบุคลากร ดังนี้

5.1 ทรัพยากรบุคคล หมายถึงทรัพยากรบุคคลที่ส่งเสริมให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

5.1.1 ผู้ช่วยสอน (Teaching Assistant: TA) หมายถึง ผู้ซึ่งประจำห้องเรียนทางไกลทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้สอนและผู้จัดการรายวิชาตามที่ได้รับมอบหมายหรือตามสภาพการณ์ โดยจะต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ของทบวงมหาวิทยาลัย มีคุณวุฒิตามรายวิชาที่สอน มีความรู้ทั่วไปดี โดยเฉพาะในรายวิชาที่สอน สามารถปฏิบัติการสอนแทนผู้สอนหลักได้ มีความรับผิดชอบ รักความก้าวหน้า และศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมตลอดเวลา เสียสละเวลาเมื่อเพิ่มเติมเนื้อหาหรือข้อบกพร่องของผู้สอน (ที่อาจเกิดขึ้นได้) สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าดีและมีทักษะการใช้สื่อ

1) หน้าที่หลัก

- (1) สรุปบทเรียนและให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียน
- (2) ควบคุมบรรยากาศในการเรียน
- (3) ช่วยเหลือผู้สอนและผู้จัดการรายวิชา ตามที่ได้รับมอบหมาย และตามสภาพการณ์ (เช่น คุมสอบ เก็บรวบรวมงาน ตรวจสอบ ความถูกต้อง ร่วมกิจกรรม)

2) บุคคลที่เหมาะสมในการเป็นผู้ช่วยสอน

- (1) ผู้สอนที่หมุนเวียนทำหน้าที่ตามที่ตกลง
- (2) ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งจากสถาบันโดยเฉพาะ

5.1.2 ผู้จัดการรายวิชา (Teaching Management) หมายถึง ผู้ที่บริการและกำกับดูแลการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามกระบวนการ ประสานงานดี ทันสมัย ยอมรับ การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการเรียนการสอน ใฝ่รู้ รักความก้าวหน้า ตั้งใจทำงาน

1) หน้าที่หลัก

- (1) บริการผู้สอนหลักที่ต้นทาง และผู้ช่วยสอนปลายทาง
- (2) สร้างกลุ่มและทีมงานในสาขาเดียวกัน ประสานงานผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

- (3) ประสานงานระหว่างผู้เรียน และผู้สอนด้านการวัดผลประเมินผล
- (4) ปรับบทบาทได้ดีทั้งผู้จัดการรายวิชา ผู้สอน และผู้ช่วยสอน
- (5) กำกับดูแลการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามกระบวนการ
- (6) ร่วมประชุมวางแผน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับผู้สอน
- (7) จัดสัมมนาเนื้อหารายวิชาและประเมินผล

2) บุคคลที่เหมาะสมเป็นผู้จัดการรายวิชา

- (1) ผู้สอนที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มผู้สอน

5.1.3 ผู้ประสานงาน (coordinator) หมายถึง ผู้รู้และเข้าใจระบบการเรียนการสอนทางไกล ทั้งหลักสูตร เนื้อหาหลัก เทคนิคการถ่ายทอด สิ่งอำนวยความสะดวก มีทักษะการสื่อสารที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรับผิดชอบ กระตือรือร้น เสียสละ ทำงานเป็นระบบ และมีความยืดหยุ่นติดต่อได้ง่าย ผ่านโทรศัพท์ หรือ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์

1) หน้าที่หลัก

- (1) ประสานงานทุกด้านเพื่อให้มีการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์
- (2) ประสานงานระหว่างองค์กรทั้งภายในและภายนอก
- (3) ประสานงานระหว่างผู้เรียนและผู้สอน
- (4) ประสานงานระหว่างผู้สอน ช่างเทคนิคและผู้ประสานงาน
- (5) ติดตามและประเมินผล
- (6) จัดเตรียม วางแผน และประชุมกำหนดภาระหน้าที่ให้ผู้ร่วมงาน

2) บุคคลที่เหมาะสมเป็นผู้ประสานงานคือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากสถาบัน

5.1.4 อาจารย์สอนเสริม คือ ผู้มีความรู้ในเนื้อหาที่จะสอนโดยจบสาขาที่สอน และตามเกณฑ์ ที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด หรือมีความรู้เฉพาะทาง มีประสบการณ์ในการสอนสามารถใช้ภาษาอธิบายเข้าใจง่ายและสามารถประยุกต์ใช้หลักจิตวิทยาได้ดี

1) หน้าที่หลัก

- (1) สรุปบททบทวนบทเรียนเพิ่มเติมจากผู้สอนทางไกล และสอนเสริมแก่ผู้ที่ยังไม่เข้าใจ
- (2) ชี้แนะให้ผู้เรียนทางไกลศึกษาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือรายละเอียดเนื้อหาวิชาหลัก
- (3) ให้คำแนะนำแหล่งความรู้ใหม่ และให้คำปรึกษาวิธีการเรียนทางไกล

- (4) ประสานงานกับผู้เรียนทางไกลตามวัตถุประสงค์ของบทเรียน
 - (5) ให้คำแนะนำทางวิชาการแก่ผู้เรียนทางไกลที่มีปัญหา
 - (6) สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม
 - (7) ให้กำลังใจผู้เรียนทางไกล
- 2) บุคคลที่เหมาะสมในการสอนเสริมทางไกล
 - (1) วิทยากรเฉพาะทาง
 - (2) กลุ่มอาจารย์ผู้สอนทางไกลในวิชาที่สอน
 - (3) ผู้ประสานงานรายวิชาที่สอน

5.1.5 ผู้ให้คำปรึกษา หมายถึง ผู้มีความรู้ตรงสาขาวิชาที่เปิดสอน หรือด้านการให้คำปรึกษา มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตร วิธีเรียนทางไกล รู้หลักจิตวิทยา และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่าย รู้ถึงธรรมชาติของการเรียนทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่มีอคติ และเก็บรักษาความลับได้ ใจเย็น โอบอ้อมอารี เป็นมิตร เสียสละ มีความจริงใจที่จะช่วยเหลือผู้เรียน รู้และเข้าใจนโยบายของสถาบันที่สอนทางไกล

1) หน้าที่หลัก

- (1) ให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนทุกเรื่อง เมื่อมีปัญหาการเรียนการสอนทางไกลรวมถึงปัญหาด้านจิตวิทยา
- (2) ช่วยเหลือผู้เรียนแก้ปัญหา โดยเน้นให้ผู้เรียนช่วยเหลือตนเอง
- (3) สร้างเสริมทัศนคติ และทักษะที่จำเป็นในการเรียนการสอนทางไกลแก่ผู้เรียนทางไกล
- (4) วางแผนการเรียน เชื้ออำนวยการผู้เรียนตามความต้องการ และร่วมสังเกตการสอน

2) บุคคลที่เหมาะสมในการให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนทางไกล

- (1) อาจารย์สอนเสริม
- (2) ผู้ช่วยสอน
- (3) ผู้จัดการสอน
- (4) อาจารย์ที่ปรึกษา
- (5) อาจารย์ผู้สอนทางไกล
- (6) ฝ่ายแนะแนวในสถาบันที่สอนทางไกล (ตำแหน่งเฉพาะ)

5.1.6 ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ หมายถึง ผู้มีคุณวุฒิด้านที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อ ผ่านการอบรมด้านสื่ออย่างดี และชวนหาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา เชี่ยวชาญเรื่องสื่ออย่างดี

ประสบการณ์การออกแบบสื่อการสอน มนุษย์สัมพันธ์ และมี ใจรักด้านบริการ อุดม ใจเย็น มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เข้าใจความต้องการของผู้สอนด้านสื่อ มีความรับผิดชอบสูง

1) หน้าที่หลัก

- (1) ออกแบบ และพัฒนาสื่อการเรียนการสอนทางไกล
- (2) บริหารและจัดการด้านสื่อทางไกล
- (3) จัดหาสื่อทางไกลที่เหมาะสม
- (4) ให้คำแนะนำการเลือกใช้ การผลิต และประเมินสื่อทางไกล
- (5) จัดอบรมผู้สอนทางไกลด้านการใช้สื่อ
- (6) ดูแลรักษาสื่อ และปรับปรุงแก้ไขให้ทันต่อเหตุการณ์
(ตามความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง)

2) บุคคลที่เหมาะสมในการเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ

- (1) นักวิชาการโสตทัศนศึกษา
- (2) ตัวแทนของบริษัท ร้านค้า

5.1.7 ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา หมายถึง ผู้รอบรู้ รู้จำ รู้กว้างเชี่ยวชาญในเนื้อหาเฉพาะด้าน และได้รับการยอมรับ ประสบการณ์สูง ประสบการณ์ตรง และ ศึกษาค้นคว้าตลอดเวลา และ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง

1) หน้าที่หลัก

- (1) ให้คำปรึกษา/เสนอแนะเนื้อหา
- (2) วิเคราะห์และตรวจสอบเนื้อหา
- (3) ร่วมประชุมวางแผนการสอน
- (4) ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาในตำรา เอกสารคำสอน

2) บุคคลที่เหมาะสมในการเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

- (1) นักวิชาการเฉพาะด้าน
- (2) วิทยากรท้องถิ่น ระดับชาติ นานาชาติ

5.1.8 ที่ปรึกษาทางวิชาการ หมายถึง ผู้ที่มีความเข้าใจในธรรมชาติวิชา/สาขาที่สอนทางไกล มีประสบการณ์ตรงด้านการเรียนการสอนทางไกล มีวิสัยทัศน์ และมีความรับผิดชอบ รอบรู้วิชาการ ใฝ่รู้ มีคุณธรรม ใจกว้าง มีจิตเมตตา เสียสละ และรักการให้คำปรึกษา

1) หน้าที่หลัก

- (1) ให้คำปรึกษาทางวิชาการ และการจัดกิจกรรมแก่ผู้เรียนทางไกล

- (2) จัดแหล่งความรู้เฉพาะด้าน
 - (3) ร่วมประเมินผลและติดตามผลการเรียนการสอน
 - (4) ประสานงานระหว่างสถาบันกับผู้เรียน
 - (5) ชี้แนะผู้เรียนถึงวิธีเรียนอย่างมีความสุข
- 2) บุคคลที่ควรเป็นที่ปรึกษาวิชาการ
- (1) ผู้ให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนทางไกล
 - (2) ผู้ช่วยสอน
 - (3) ผู้ประสานงานรายวิชา
 - (4) ผู้ได้รับการแต่งตั้งจากสถาบัน
 - (5) อาจารย์ผู้สอนทางไกล
 - (6) อาจารย์ในสาขาวิชา

5.1.9 ช่างเทคนิค หมายถึง ผู้มีความรู้ด้านการจัดการ ควบคุม และแก้ปัญหาเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ถ่ายทอดบทเรียน เป็นผู้เรียนรู้ และศึกษาความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องตลอดเวลา มีความคล่องตัวสูง กระตือรือร้น เข้าใจความต้องการของผู้สอน สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี สามารถผลิต และใช้สื่อได้ ชยัน ซื่อสัตย์ อดทน มนุษยสัมพันธ์ดี โดยสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือจบ ปวส. แต่มีประสบการณ์ดี

1) หน้าที่หลัก

- (1) ปฏิบัติงานตามบทบาทที่กำหนดในภาระงาน
- (2) ดูแล/ทดสอบ/ควบคุมอุปกรณ์การเรียนการสอนทางไกล
- (3) ให้คำแนะนำวิธีการใช้เครื่องมือและสนับสนุนการใช้สื่อเทคโนโลยี
- (4) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- (5) ประสานงานกับผู้สอน/ผู้ช่วยสอน

2) บุคคลที่เหมาะสมเป็นช่างเทคนิคคือ บุคคลที่ได้รับแต่งตั้งหรือมอบหมายโดยตรง หมายเหตุ บุคคลที่เกี่ยวข้องนี้บุคคลหนึ่งอาจมีหลายหน้าที่แต่จะต้องกำหนดหน้าที่ตามข้อตกลงให้ชัดเจน

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ผู้ให้การสนับสนุนการเรียนการสอนทางไกลในสถาบันอุดมศึกษา ยังรวมถึงบุคคลต่อไปนี้ คือ ผู้บริหารในสถาบันปลายทาง ผู้บริหารของสถาบัน หน่วยพัฒนา

ทรัพยากรบุคคล บุคลากรประจำโครงการการเรียนการสอนทางไกล หัวหน้าหน่วยงานในชุมชน ผู้ประกอบธุรกิจเอกชน ผู้ปกครอง รัฐมนตรีทบวงมหาวิทยาลัย และ ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

5.2 ทรัพยากรเชื้ออำนวยความสะดวกการเรียนการสอนทางไกล หมายถึง ทรัพยากรที่เกื้อหนุนทรัพยากรบุคคลให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ

5.2.1 โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีโทรคมนาคม

5.2.2 โครงสร้างการบริหารจัดการของสถาบัน

5.2.3 Internet และ Intranet

5.2.4 ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

5.2.5 ศูนย์ฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีและการสอนทางไกล

5.2.6 ศูนย์และเทคโนโลยีที่จำเป็นในการผลิตสื่อ

5.2.7 เทคโนโลยีช่วยในการถ่ายทอดปฏิสัมพันธ์

5.2.8 ซิตีรอม

5.2.9 วัสดุทัศนประกอบการเรียนการสอน และวัสดุทัศนบันทึกการเรียนการสอน

5.3 งบประมาณที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล หมายถึง งบประมาณที่ใช้จ่ายเพื่อการเรียนการสอนทางไกลดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5.3.1 ผลิตสื่อการเรียนการสอน เช่น ตำรา เอกสารประกอบการสอน โหมมเพจรายวิชา

5.3.2 ค่าตอบแทนการสอน (ผู้สอน วิทยากร)

5.3.3 ค่าล่วงเวลาการปฏิบัติงานของบุคลากร

5.3.4 สนับสนุนการวิจัย และประเมินผลการเรียนการสอนทางไกล

5.3.5 ค่าใช้จ่ายในการสร้างปฏิสัมพันธ์ (เช่น แฟกซ์ โทรศัพท์)

5.3.6 สนับสนุนการประชาสัมพันธ์โครงการ โครงการงานของผู้เรียน

5.3.7 ศึกษาดูงานนอกสถานที่ของบุคลากร

5.3.8 ค่าวัสดุสิ้นเปลือง

5.3.9 สำรองค่าซ่อมบำรุงเทคโนโลยี

5.4 การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทางไกลให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากรูปแบบของกิจกรรมการเรียนการสอน และเทคโนโลยีที่ใช้ยังเป็นสิ่งที่ไม่คุ้นเคยสำหรับสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาทางไกลแบบลงทะเบียนเข้าชั้นเรียน อีกทั้งเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องโดยมีรูปแบบการพัฒนาบุคลากรด้านการเรียนการสอนทางไกลดังนี้

5.4.1 รูปแบบการพัฒนาบุคลากรด้านการเรียนการสอนทางไกล ได้แก่ การฝึกอบรม การศึกษาดูงานการเรียนการสอน การประชุมสัมมนา อภิปรายกลุ่ม และ การวิจัยเพื่อประเมินผลการเรียนการสอนทางไกล

5.4.2 การฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการเรียนการสอนทางไกล จำแนกได้ดังนี้

1) ผู้สอน

ผู้สอนควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการสอนทางไกล เทคนิคการผลิตสื่อเพื่อการถ่ายทอดทางไกล การใช้เทคโนโลยี/อุปกรณ์การสอนทางไกล การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ การผลิตเอกสาร ตำราประกอบการสอนทางไกล การใช้ Internet /Intranet การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางไกล บุคลิกภาพผู้สอนทางไกล คุณธรรมจริยธรรมผู้สอนทางไกล

2) ผู้เรียน

ผู้เรียนควรได้รับการปฐมนิเทศเพื่อชี้แจงวิธีการเรียน การติดต่อกับผู้สอน การอบรมการใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ การใช้เทคโนโลยี/อุปกรณ์เพื่อการเรียนการสอนทางไกล การแนะนำการใช้ห้องสมุด การใช้งานคอมพิวเตอร์ เทคนิคการเรียนทางไกล การสร้างโฮมเพจส่วนตัว

3) อาจารย์สอนเสริม

อาจารย์สอนเสริมควรได้รับการอบรมถึง เทคนิคการผลิตสื่อเพื่อการถ่ายทอดทางไกล การใช้เทคโนโลยี/อุปกรณ์การสอนทางไกล การให้คำปรึกษาผู้เรียนทางไกล คุณธรรมจริยธรรม ผู้สอนทางไกล การใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Internet/Intranet) ความรู้ในเนื้อหาสาขาวิชาที่รับผิดชอบ บทบาทหน้าที่อาจารย์สอนเสริม การพัฒนาคู่มือ

4) ผู้จัดการรายวิชา (Teaching Manager : TM)

ผู้จัดการรายวิชาควรได้รับการรับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตน การดูแลและ การใช้อุปกรณ์การสอนทางไกล เทคนิคการเรียนการสอนทางไกล คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้สอนทางไกล การสืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ การวัดผลและประเมินผล โครงสร้างหลักสูตรและเนื้อหาวิชาในความรับผิดชอบ แนวทางจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล จิตวิทยา:การเข้าใจมนุษย์ การบริหารจัดการ การวางแผนการสอน

5) ผู้ช่วยสอน (Teaching Assistant : TA)

ผู้ช่วยสอนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนการสอนทางไกล ซึ่งใกล้ชิดกับผู้เรียนทางไกลมาก ผู้ช่วยสอนควรจะรู้บทบาทหน้าที่ของตน การดูแลและการใช้

อุปกรณ์การสอนทางไกล การวางแผนการสอน เทคนิคการสอนทางไกล การออกแบบผลิตสื่อ การสอน คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้สอนทางไกล การสืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ การวัดผลและประเมินผล เทคนิคการควบคุมชั้นเรียน แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางไกล มนุษยสัมพันธ์ และการเข้าใจผู้เรียน โครงสร้างหลักสูตร และเนื้อหาในความรับผิดชอบ

6) ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ

เนื่องจากเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อจึงต้องได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการออกแบบและผลิตสื่อการสอนทางไกล การใช้อุปกรณ์การสอนทางไกล ระบบการเรียนการสอนทางไกล กระบวนการจัดกิจกรรมการสอนทางไกล พัฒนาการเทคโนโลยีการเรียนการสอน การบริหารจัดการสื่อให้มีประสิทธิภาพ การวางแผนการสอน คุณธรรมจริยธรรม โครงสร้างและรายละเอียดเนื้อหาวิชา

7) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียนการสอน เนื้อหาจะต้องถูกต้อง ทันสมัย ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจะต้องช่วยระดมสมอง อภิปราย เฉพาะด้าน ในประเด็นที่เปลี่ยนแปลง อบรมเกี่ยวกับการกำหนดและพัฒนาหลักสูตรทางไกล คุณธรรมจริยธรรม การออกแบบและผลิตสื่อการสอนทางไกล การวางแผนการสอนทางไกล การเขียนบทความ การผลิตเอกสารตำรา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (Word Processor) การออกข้อสอบ

8) ที่ปรึกษาวิชาการ

สถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนทางไกลสาขาสังคมศาสตร์ จำเป็นต้องตั้งที่ปรึกษาทางวิชาการสำหรับผู้เรียนทางไกลที่มีต้องการปรึกษาปัญหา ดังนั้นที่ปรึกษาทางวิชาการจึงต้องได้รับการพัฒนาถึงวิธีการให้คำปรึกษาทางไกลตามบทบาทหน้าที่ หลักสูตรและการสอนทางไกล กระบวนการจัดการทางวิชาการ การผลิตสื่อประกอบการสอน การเข้าใจธรรมชาติผู้เรียนและการจัดกิจกรรมเพื่อให้พบปะผู้เกี่ยวข้องกับการสอนทางไกล

9) ผู้ประสานงาน

ผู้ประสานงานควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับข้อมูลเนื้อหาของหลักสูตร วางแผนการสอน ข้อมูลหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การบริหารจัดการ การทำงานธุรการ

10) ช่างเทคนิค

ช่างเทคนิคควรได้รับการพัฒนาด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการถ่ายทอดอย่างดี การแก้ปัญหาข้อขัดข้องในเบื้องต้น เทคนิคการสื่อความหมาย การให้คำปรึกษาถึงคุณลักษณะเฉพาะของอุปกรณ์

1.4.3 ระบบการเรียนการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยรามคำแหงใช้ระบบการศึกษาทางไกลแบบตลาดวิชาโดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง ได้เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรก ในปีการศึกษา พ.ศ. 2514 แต่ได้ใช้ระบบการประชุมทางไกล โดยศึกษาจากตำรา และวัสดุการศึกษาที่มหาวิทยาลัยเตรียมไว้ อีกทั้งยังสามารถเข้าฟังคำบรรยายของคณาจารย์ที่มหาวิทยาลัย หรือสาขาวิทยบริการทั่วประเทศ โดยได้มีการสอนโดยตรงจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ ไปสู่มหาวิทยาลัยรามคำแหงสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ ส่วนภูมิภาค 3 จังหวัด คือ จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดนครศรีธรรมราช เริ่มแรกได้เปิดสอนในระดับปริญญาตรี โดยใช้ Video Conferencing System ผ่านดาวเทียมไทยคมในย่านความถี่ C-Band โดยกระจายสัญญาณทิศทางเดียวไปยังสาขาวิทยบริการในส่วนภูมิภาค นักศึกษาที่เรียนอยู่ในห้องเรียนสามารถสอบถามและขอคำอธิบายเกี่ยวกับการเรียนการสอนผ่านระบบโทรศัพท์ และโทรสารมายังอาจารย์ผู้สอนได้ ในปีการศึกษา 2538 จึงเริ่มเรียนผ่านจอภาพ

ในปีการศึกษา 2539 มหาวิทยาลัยได้ขยายสาขาวิทยบริการฯ เพิ่มขึ้นอีก 3 จังหวัด คือ จังหวัดแพร่ จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดนครพนม มหาวิทยาลัยได้พัฒนาเทคโนโลยีการเรียนการสอนทางไกล โดยใช้เทคโนโลยีการถ่ายทอดสัญญาณโทรทัศน์โดยตรงสู่ห้องเรียนต่างๆ ในระบบ (Direct To Home Broadcasting) ผ่านดาวเทียมไทยคมย่านความถี่ Ku-Band ซึ่งปัจจุบันออกอากาศผ่านทางไทยสกายเคเบิลทีวี ช่อง 10 นอกจากการใช้เทคโนโลยีสื่อสารแล้ว มหาวิทยาลัยยังได้จัดให้อาจารย์ไปบรรยายสรุป ณ สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติในจังหวัดต่างๆ เป็นประจำทุกวันเสาร์และอาทิตย์ เพื่อให้นักศึกษาในส่วนภูมิภาคได้พบและขอคำปรึกษาจากอาจารย์ได้ วันที่ 3 ตุลาคม 2539 มหาวิทยาลัยก็ได้เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ณ สาขาวิทยบริการ 4 จังหวัด คือ จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดอำนาจเจริญ

ในการเรียนการสอนปริญญาโทในส่วนภูมิภาคนั้น อาจารย์ผู้สอนจะเดินทางไปสอนที่สาขาวิทยบริการต่างๆ หมุนเวียนกันไปทั้ง 4 จังหวัด เมื่ออาจารย์ไปบรรยายที่สาขาวิทยบริการใดก็จะทำการถ่ายทอดภาพและเสียงการบรรยายไปยังสาขาวิทยบริการอื่นๆ โดยใช้ Video Conferencing System ผ่านสัญญาณดาวเทียมไปสู่ห้องเรียน ด้วยวิธีนี้จะทำให้นักศึกษาจากทุกสาขาวิทยบริการได้รับฟังการบรรยายจากอาจารย์ผู้สอนพร้อมกันในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ อาจารย์ผู้สอนยังสามารถสื่อสารโต้ตอบกับนักศึกษาจากทุกสาขาวิทยบริการในลักษณะของการสื่อสารสองทาง (Two Way Communication) ได้อีกด้วย

1.4.4 ระบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมของมูลนิธิวังไกลกังวล

มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2539 เพื่อเฉลิมพระเกียรติในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองสิริราชสมบัติครบรอบ 50 ปี และ ได้ร่วมกับกรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ จัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม ถ่ายทอดสดหลักสูตร มัธยมศึกษาให้แก่โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัดหน่วยงานอื่น ๆ จำนวน 3,000 โรงเรียนทั่วประเทศ ทางช่อง 11-16 (UBC) โดยกองทัพบก องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย และหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันโดยเสด็จพระราชกุศลเป็น การพระราชทานการศึกษาไปสู่ปวงชน และกำลังดำเนินการขยายไปสู่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติตามลำดับ

ในต้นปี พ.ศ.2545 ผู้ที่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ ทั้งในและต่างประเทศ สามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนการสอนจากการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมโดยศึกษาผ่าน อินเทอร์เน็ต ได้อีกทางหนึ่ง โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเรื่องเนื้อหาวิชา (free-of-charge web-based information content) ทั้งในลักษณะ Live Broadcast และ On Demand ซึ่งขณะนี้ได้เปิดทดลองให้บริการในลักษณะ Live Broadcast และเปิดให้บริการ ทั้ง 2 ระบบเป็นปฐมฤกษ์ ในวันที่ 18 มีนาคม 2545

การดำเนินจัดกิจกรรมการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม มีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้ (ประหยัดศักดิ์ บัวงาม, 2547)

1.ขั้นเตรียมการสอน

1.1เตรียมตัวครู

- สสำรวจจำนวนนักเรียนและหมวดวิชาที่ลงทะเบียน
- ศึกษาชุดวิชาที่ออกอากาศ
- จัดทำแผนการสอนตลอดภาคเรียน
- จัดทำแผนการดำเนินกิจกรรม

1.2 เตรียมอุปกรณ์ / สื่อ

- จัดหาสื่อ / อุปกรณ์ที่จะใช้ในการทำแผนการสอน
- ตรวจสอบสื่อทุกประเภทในรายวิชา
- ประสานงานวิทยากรแหล่งวิชาการ

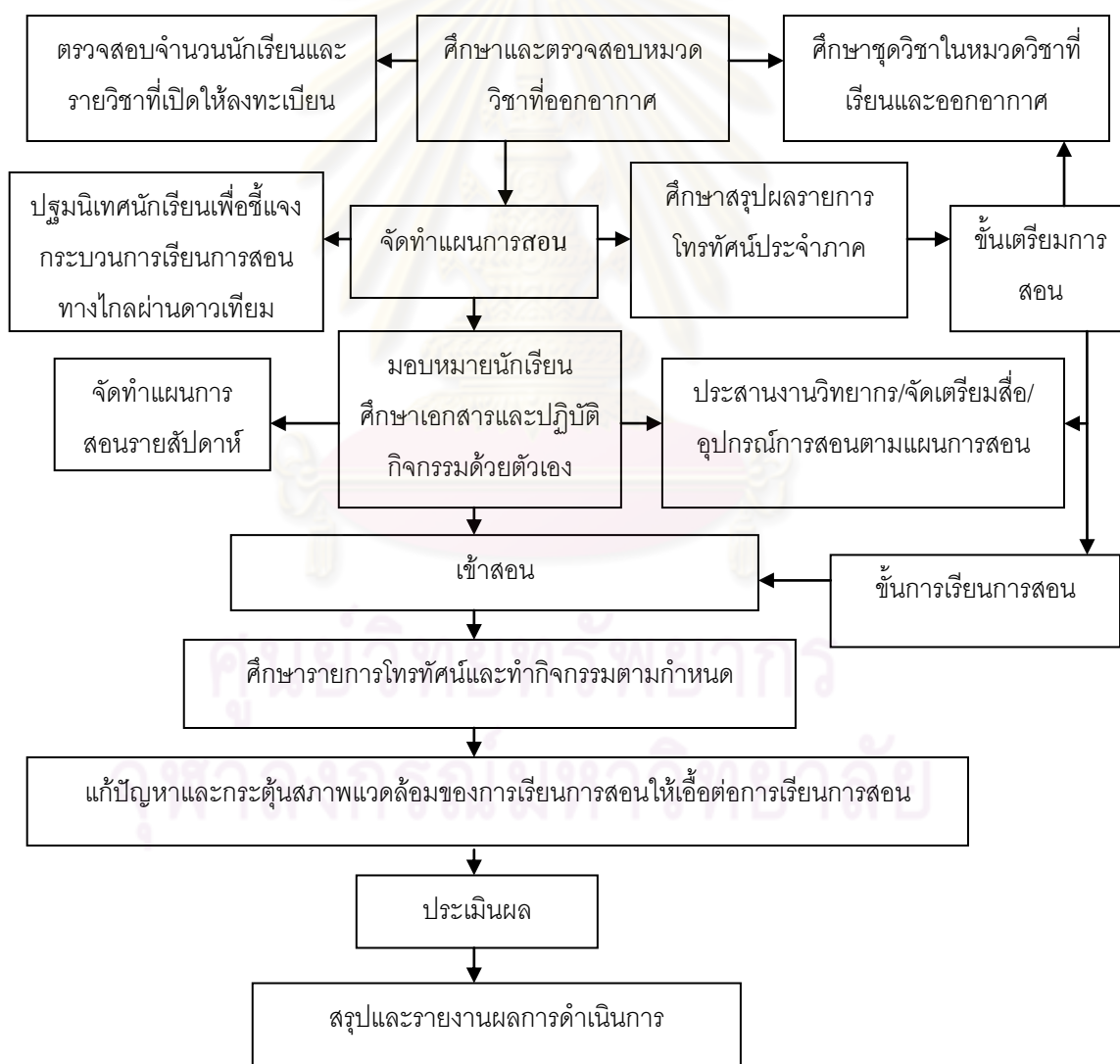
1.3 เตรียมนักเรียน

- ชี้แจงกระบวนการเรียนการสอน
- มอบหมายให้นักเรียนศึกษาชุดวิชาก่อนล่วงหน้าและจดประเด็นสำคัญ

- เตรียมอุปกรณ์การเรียนการสอนตามที่ชุดวิชากำหนด
- แนะนำชี้แจง กระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญและให้กำลังใจ

2. ขั้นตอนการเรียนการสอน ดำเนินกิจกรรมตามแผนการสอนที่วางไว้ตามรูปแบบการเรียนการสอนที่กำหนดโดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลของโรงเรียนวังไกลกังวลไว้ในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม(ประหยัดศักดิ์ บัวงาม, 2547)

3.การนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนการชมรายการโทรทัศน์ ใช้เวลา 10 นาที โดยดำเนินการดังนี้

- ทักทายสอบถามความพร้อมทางบทเรียน
- สนทนาทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายการที่สอน
- บอกจุดมุ่งหมายในการชมรายการโทรทัศน์
- ย้ำประเด็นสำคัญที่นักเรียนต้องเรียนรู้
- สนทนาซักถามประเด็นที่สงสัยก่อนการเรียนชมรายการ

3.1 ชมรายการโทรทัศน์โดยการชมรายการ โทรทัศน์ใน หมวด วิชาอื่นๆ ใช้เวลา ประมาณ 15 - 20 นาทีดำเนินการดังนี้

- นักเรียนและครูผู้สอนต้องชมรายการโทรทัศน์ไปพร้อมกัน
- ขณะชมรายการนักเรียนและครูผู้สอนต้องติดตามรายการ

โทรทัศน์

- จัดบันทึกประเด็นสำคัญหรือทำกิจกรรมตามที่เสนอ

3.2 หลังชมรายการโทรทัศน์ปฏิบัติกิจกรรมต่อเนื่องตามที่กำหนดไว้ในชุดวิชาใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที

- สรุปบทเรียนจากการศึกษารายการโทรทัศน์
- ทบทวนสิ่งที่ยังไม่เข้าใจนำประเด็นที่สงสัยมาอภิปราย
- จัดกิจกรรมเสริม เช่น มอบหมายให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้

เพิ่มเติมจากแหล่งวิทยาการต่างๆ การจัดนิทรรศการ

- ทำแบบฝึกหัด ประเมินผล

4. ขั้นการประเมินผล ดำเนินการประเมินผลระหว่างภาคเรียนและปลายภาคเรียนตามระเบียบที่กรมสามัญศึกษากำหนด โดยอัตราส่วนการประเมินผลระหว่างภาคเรียนและปลายภาคเรียนเป็น 40:60 หรือ 30:70 ซึ่งคะแนนระหว่างภาคนั้น ให้เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนเป็นผู้กำหนดกิจกรรมย่อยๆ

จากการศึกษา พบว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกล เป็นการปรับปรุงการสอนแบบเดิมให้เข้ากับสื่อในยุคสมัยใหม่ คือ สื่อทางไกล สื่ออินเทอร์เน็ต โดยเน้นทางการนำส่งสารด้วยช่องทางที่ทันสมัย แต่ ยังคงใช้รูปแบบการสอนแบบเดิม ผสมผสานกับ การสอนทางไกล ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของรูปแบบการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT เพื่อนำมาสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธรูปศาสตร์โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT ตามแนวคิดทฤษฎีดังต่อไปนี้

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT

การสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบ 4 MAT (Bernice McCarthy) เป็นการจัดการกระบวนการเรียนการสอน ที่คำนึงถึงแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน 4 ลักษณะ ตามลำดับขั้นตอนของกิจกรรม 8 ขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ตามแบบ และความต้องการของตนเองอย่างเหมาะสม และสามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มตามศักยภาพ

2.1 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT

2.1.1 ความหมาย ของการจัดการการเรียนรู้ 4 MAT

Mc Carthy (1985:61) ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ 4 MAT เป็นการจัดการเรียนรู้ 8 ขั้น ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการเรียนรู้เฉพาะตัวของนักเรียน และระบบการทำงานของสมองทั้งซีกซ้าย และซีกขวา

อุษณีย์ โพธิ์สุข (2542:62) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ 4 MATเป็นการสอนที่ตอบสนองการเรียนรู้ของนักเรียน 4 แบบ ซึ่งลักษณะการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับโครงสร้างทางสมอง และระบบการทำงานของสมองซีกซ้าย และซีกขวา

ไผท สิทธิสุนทร (2543:20) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ 4 MATเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการทำงานของสมอง

ระวีพร แสนพยุห์ (2547:89) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ 4 MAT เป็นนวัตกรรมการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

จิติรัตน์ วิเชียรมงคลกุล (2548:25) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ 4 MAT ว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองการเรียนรู้เฉพาะตัวของนักเรียนทั้ง 4 แบบ โดยลักษณะพฤติกรรมการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับระบบการทำงานของสมองซีกซ้าย และซีกขวา

MATแปลว่า เลือ การสาน หรือผสมผสาน ในที่นี้ หมายถึงกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผสมผสานกันเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้ง 4 แบบ

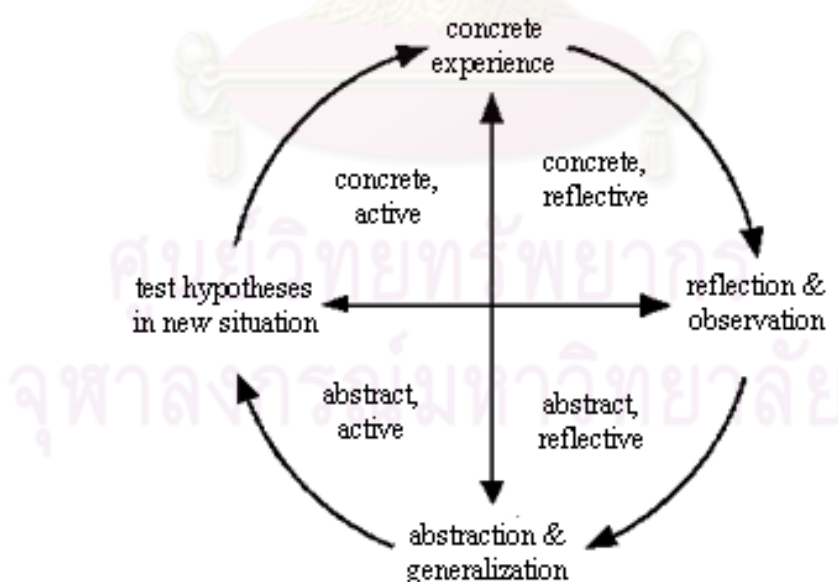
2.1.2 ที่มาของการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม 4 MAT

McCarthy (1981) เป็นนักการศึกษาชาวอเมริกันที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นต่างๆมาเป็นเวลานาน จึงเกิดแนวคิดว่า นักเรียนแต่ละคน มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านสติปัญญา การรับรู้ และการเรียนรู้ ในปี 1979 McCarthy (1981:Introduction) และนักการศึกษาอีกหลายท่าน ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัย จากบริษัท McCarthy Corporation ให้ทำ

วิจัยเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ และบทบาทของสมอง McCarthy จึงมีโอกาสดึกษา แลกเปลี่ยนความคิด และประสบการณ์กับนักการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้อย่างหลากหลาย McCarthy ได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT โดยมีพื้นฐานจากทฤษฎีและแนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

2.1.3. ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคิดของDavid Kolb

Kolb ได้พัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้ จากส่วนหนึ่งของทฤษฎีพัฒนาทางปัญญาของ Jean Piaget ซึ่งอธิบายว่า พัฒนาการทางปัญญาของบุคคล เป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ของบุคคล เริ่มจากการสัมผัส และเกิดความคิดทางรูปธรรม และพัฒนาต่อมาจนถึงนามธรรม Kolb (McCarthy, 1981:5-26) ได้เสนอแนวคิดว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ 2 มิติ ได้แก่ การรับรู้ตามทฤษฎีของKolb (1976) นั้นจากการศึกษาพบว่า มี 2 มิติที่มีความสำคัญกับการเรียนรู้ คือ การรับรู้ (perception) และกระบวนการเรียนรู้ (processing) วิธีการรับรู้ของผู้เรียนมี 2 ประเภท คือ การรับรู้โดยผ่านประสบการณ์รูปธรรม (concrete experience) และการรับรู้โดยผ่านประสบการณ์นามธรรม (abstract conceptualization) ผู้เรียนส่วนหนึ่ง เรียนรู้ผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติ (active experimentation) ในขณะที่ผู้เรียนอีกส่วนหนึ่ง เรียนรู้ผ่านกระบวนการสังเกตอย่างไตร่ตรอง (reflective observation) (อิติรัตน์ วิเชียรมงคลกุล, 2548:26)

ภาพที่ 6 การเรียนรู้ของ David Kolb

ที่มา: http://www.scss.tcd.ie/disciplines/information_systems/crite/crite_web/lpr/imgs/stylec.gif

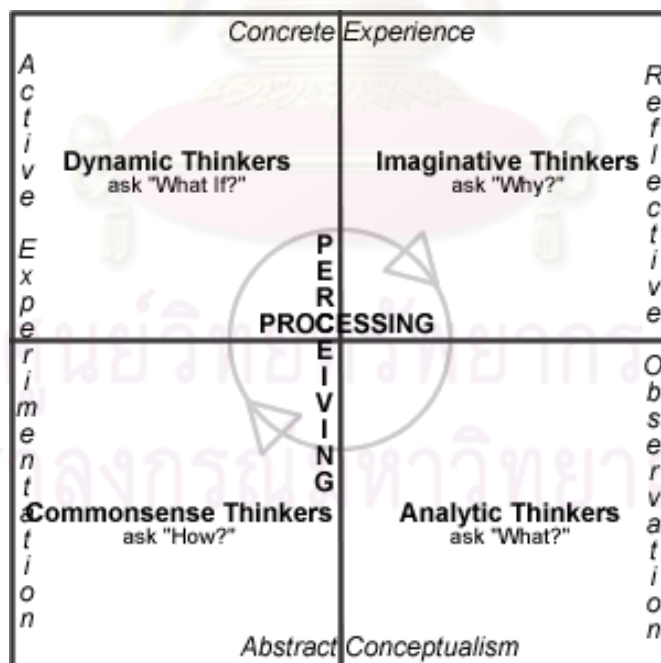
Kolb พิจารณาว่าคนบางคนมีกระบวนการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง (Active Experimentation) ขณะที่บางคนอาจนัดเรียนรู้โดยการสังเกตจากแหล่งต่างๆ แล้วสะท้อนกลับเป็นการเรียนรู้ (Reflective Observation) ซึ่งคนทั้งสองประเภทดังกล่าว เป็นผู้ที่ มีลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน ประเภทใดประเภทหนึ่ง มากจนเกินไป จะทำให้ผู้เรียนอีกแบบหนึ่ง ขาดโอกาส ที่จะพัฒนาความสามารถได้อย่างเต็มศักยภาพ

ผู้เรียนแบบที่ 1 (Active Experimentation) จะเรียนรู้ได้ดีและเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้ง ก็ต่อเมื่อ เขาได้ลงมือกระทำ มือไม้แขนขาได้สัมผัสและเรียนรู้ควบคู่ไปกับสมองทั้งสอง ด้านสิ่งการเรียกว่าเป็นการเรียนรู้ทั้งเนื้อที่ทั้งตัวที่ต้องผ่านประสาทสัมผัสอื่นๆประกอบกัน

ผู้เรียนแบบที่ 2 (Reflective Observation) จะเรียนรู้โดยการผ่านจิตสำนึกจากการเฝ้ามองแล้วค่อยๆ ตอบสนอง

ผู้เรียนแบบที่ 3 (Abstract Conceptualization) จะเรียนรู้โดยใช้สัญญาณหยั่งรู้ มองเห็นสิ่งต่างๆเป็นรูปธรรมแล้ววิเคราะห์ สังเคราะห์จากการรับรู้ที่ได้มาเป็นองค์ความรู้

ผู้เรียนแบบที่ 4 (Concrete Experience) จะเรียนรู้ได้ดีต่อเมื่อผ่านการวิเคราะห์ การประเมินสิ่งต่างๆ โดยการเอาตัวเองเข้าไปพิสูจน์หรือโดยการใช้หลักเกณฑ์แห่งเหตุผล

Learning Styles and the 4-MAT System

ภาพที่ 7 รูปแบบการเรียนการสอนแบบ 4 MAT System

ที่มา : <http://flexways.flexiblelearning.net.au/images/4mat.gif>

McCarthy ได้ขยายแนวคิดของ Kolb ออกไปให้กว้างขึ้น โดยเสนอว่าผู้เรียนมีอยู่ 4 แบบหลักๆ ดังนี้

ผู้เรียนแบบที่ 1 (Type One Learner) ผู้เรียนถนัดการใช้จินตนาการ (Imaginative Learners) ผู้เรียนจะรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส และความรู้สึก และสามารถประมวลกระบวนการเรียนรู้ได้ดียิ่ง ในภาวะที่ตนเองได้มีโอกาสเฝ้ามอง หรือการได้รับการสะท้อนกลับ ทางความคิดจากที่ต่างๆ สมอชีกขวาของพวกนี้ ทำหน้าที่เสาะหาความหมายของสิ่งต่างๆ จากประสบการณ์ สมอชีกซ้ายขุดค้นเหตุผล และความเข้าใจจากการวิเคราะห์

เป็นพวกที่ชอบถามเหตุผล คำถามที่คิดจะพูดขึ้นมาเสมอๆ คือ “ทำไม” “ทำไม” หรือ Why? ผู้เรียนที่อยู่ในรูปแบบนี้ต้องเข้าใจก่อนว่าทำไมพวกเขาต้องเรียนสิ่งเหล่านี้ แล้วจะเกี่ยวข้องกับตัวเขาหรือสิ่งที่เขาสนใจอย่างไร โดยเฉพาะเรื่องค่านิยม ความเชื่อ ความคิด คตินิยม ความรู้สึก ชอบขบคิดปัญหาต่างๆ ค้นหาเหตุผล และสร้างความหมายเฉพาะของตนเอง ผู้เรียนเช่นนี้จะต้องหาเหตุผลที่จะต้องเรียนรู้อีกก่อนสิ่งอื่นๆ จะเรียนรู้ได้ดีหากมีการถกเถียง อภิปราย ได้วาทิ กิจกรรรมกลุ่ม การใช้การเรียนแบบสหรั่วมใจ ครูต้องให้เหตุผลก่อนเรียนหรือระหว่างการเรียน

ผู้เรียนแบบที่ 2 (Type Two Learner) ผู้เรียนถนัดการวิเคราะห์ (Analytic Learners) จะรับรู้ในลักษณะรูปธรรมและนำสิ่งที่รับรู้มาประมวลกลไกหรือกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะของการมองสังเกต สมอชีกขวาเสาะหาประสบการณ์ที่จะสามารถผสมผสานการเรียนรู้ใหม่ๆ และต้องการความแจ่มกระจ่างในเรื่องคำตอบขององค์ความรู้ที่ได้มา ในขณะที่สมอชีกซ้ายมุ่งวิเคราะห์จากความรู้ใหม่

เป็นพวกที่ชอบถามว่าข้อเท็จจริง คำถามที่สำคัญที่สุดของเด็กกลุ่มนี้ คือ “อะไร” หรือ What? ผู้เรียนแบบนี้ชอบการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ต้องการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ความจริง ต้องการข้อมูลที่เหมาะสม ถูกต้อง แม่นยำ โดยอาศัยข้อเท็จจริง ข้อมูล ข่าวสาร มีความสามารถสูงในการนำความรู้ไปพัฒนาเป็นความคิดรวบยอด (Concept) ทฤษฎีหรือจัดระบบหมวดหมู่ของความคิดได้ อย่างดี เด็กกลุ่มนี้เรียนรู้โดยมุ่งเน้นรายละเอียดข้อเท็จจริงความถูกต้องแม่นยำ จะยอมรับนับถือเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ ผู้รู้จริง หรือผู้มีอำนาจสั่งการเท่านั้น เด็กกลุ่มนี้จะเรียนอะไรต่อเมื่อรู้ว่าจะต้องเรียนอะไร และอะไรที่เรียนได้ สามารถเรียนได้ดีจากรูปธรรมไปสู่ความคิดเชิงนามธรรม การจัดการเรียนการสอนให้เด็กกลุ่มนี้จึงควรใช้วิธีบรรยายและการทดลอง การวิจัย หรือการทำรายงาน การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น

ผู้เรียนแบบที่ 3 (Type Three Learner) ผู้เรียนถนัดใช้สามัญสำนึก (Commonsense Learners) รับรู้โดยผ่านจากกระบวนการความคิดและสิ่งที่เป็นนามธรรม แต่การประมวลความรู้นั้น ผู้เรียนประเภทนี้จะต้องการการทดลอง หรือกระทำจริง สมอชีกขวามองหากล

ยุทธ์ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบขององค์ความรู้ไปสู่การนำไปใช้ ในขณะที่สมองซีกซ้าย มองหาสิ่งที่จะเป็นข้อมูลเพิ่มเติม

คำถามยอดนิยมนของกลุ่มนี้ คือ “อย่างไร” หรือ How? ผู้เรียนแบบนี้สนใจกระบวนการปฏิบัติจริง และทดสอบทฤษฎีโดยการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยการวางแผนจากข้อมูลข่าวสาร ความรู้ที่เป็นนามธรรมมาสร้างเป็นรูปธรรมเพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน “ใครเขาทำอะไรไว้บ้างแล้วหนอ” เด็กกลุ่มนี้ต้องการที่จะทดลองทำบางสิ่งบางอย่าง และต้องการที่จะฝึกปฏิบัติ และต้องการเป็นผู้ปฏิบัติ (ถ้าครูยืบบรรยายละก็ เด็กพวกนี้จะหลับเป็นพวกแรก) พวกเขาใฝ่หาที่จะทำ สิ่งที่ยังมองไม่เห็นแล้วว่าเป็นประโยชน์ และตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้น สามารถใช้ได้ในโลกแห่งความจริงหรือไม่ พวกเขาสนใจที่จะนำความรู้มาสู่การปฏิบัติจริง และอยากรู้ว่า ถ้าจะทำสิ่งนั้น สิ่งที่ได้ ทำได้อย่างไร รูปแบบการเรียนการสอนที่ดีที่สุด คือ การทดลองให้ปฏิบัติจริง ลองทำจริง

ผู้เรียนแบบที่ 4 (Type Four Learner) ผู้เรียนที่สนใจค้นพบความรู้ด้วยตนเอง (Dynamic Learners) ผู้เรียนจะรับรู้ผ่านสิ่งที่เป็นรูปธรรมและผ่านการกระทำ สมองซีกขวาทำงานในการถกทอความคิดให้ขยายกว้างขวางยิ่งขึ้น ในขณะที่สมองซีกซ้ายเสาะหาการวิเคราะห์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนและโดดเด่นขึ้น

เป็นพวกที่ชอบตั้งเงื่อนไข คำถามที่ผุดขึ้นในหัวใจของเด็กกลุ่มนี้บ่อยๆ คือ “ถ้าอย่างนั้น” “ถ้าอย่างนี้” “ถ้า.....” หรือ IF ? ผู้เรียนแบบนี้ชอบเรียนรู้โดยการได้สัมผัสกับของจริง ลงมือทำในสิ่งที่ตนเองสนใจ และค้นพบความรู้ด้วยตัวเอง ชอบรับฟังความคิดเห็นหรือคำแนะนำ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาประมวลเป็นความรู้ใหม่ เด็กกลุ่มนี้มีความสามารถที่จะมองเห็นโครงสร้างของความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ แล้วกลั่นกรองออกมาเป็นรูปแบบของความคิดที่แปลกใหม่เพื่อตนเอง หรือผู้อื่น เด็กกลุ่มนี้จะมองเห็นอะไรที่ซับซ้อนและลึกซึ้ง มีความซับซ้อน จะเรียนได้ดีที่สุดโดยใช้วิธีการสอนแบบค้นพบด้วยตนเอง (Self Discovery Method)

ผู้คิดทฤษฎีนี้เชื่อว่า เราจำเป็นต้องสอนเด็กโดยใช้วิธีการสอนทั้งหมดที่กล่าวมาแล้ว 4 อย่างเท่าๆ กัน เพราะทักษะทางธรรมชาติของผู้เรียนทั้ง 4 อย่างเป็นสิ่งที่เราต้องการ ในชั้นเรียนหนึ่งๆ นั้น มักจะมีผู้ถนัดการเรียนรู้ทั้ง 4 แบบ อยู่รวมกัน ดังนั้นครูจำเป็นต้องใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมทั้ง 4 แบบ อย่างเสมอภาคกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนานตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนถนัด จากการหมุนเวียนรูปแบบการสอนทั้ง 4 อย่างนี้ ทำให้นักเรียนมีโอกาสได้พัฒนาความสามารถด้านอื่นที่ตนไม่ถนัดด้วยวิธีการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ทั้งยังมีโอกาสที่จะได้แสดงความสามารถอย่างน้อย ร้อยละ 25 ของเวลาที่ทำทนายพวกเขา ส่วนเวลาที่เหลืออาจไม่เป็นที่ต้องใจเท่าไร

ในการจัดแผนการสอนแบบ 4 MAT นั้น ครูต้องเข้าใจการทำงานและความถนัดของสมองส่วนบน ที่แบ่งเป็นซีกซ้าย กับซีกขวาของมนุษย์ กล่าวคือ สมองซีกซ้าย จะถนัดในเรื่องรายละเอียด ภาษา ความจำ การจัดลำดับ วิเคราะห์ และเหตุผล ส่วนสมองซีกขวาถนัดในเรื่องการมองภาพรวม จินตนาการ อารมณ์ความรู้สึก การเคลื่อนไหว มิติสัมพันธ์ ศิลปะ และสุนทรียภาพ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องดำเนินสลับกันไป เพื่อให้สมองทั้งสองซีก ได้ทำงานอย่างสมดุล

ภาพที่ 8 กิจกรรมของการเรียนรู้ (4 MAT)

2.2 ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT

2.2.1 การเตรียมการจัดกระบวนการเรียนรู้

1. การบูรณาการประสบการณ์ให้เป็นส่วนหนึ่งของตนเอง เป็นการให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์อย่างเป็นรูปธรรม ไปสู่การสังเกต คิดวิเคราะห์อย่างไตร่ตรอง ผู้สอนกระตุ้นสร้างแรงจูงใจโดยสร้างคำถาม สร้างความเข้าใจ อภิปราย
2. การสร้างความคิดรวบยอด ผู้สอนเตรียม ข้อมูลให้ข้อมูล ให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงประสบการณ์ข้อมูล หลักการมาคิดวิเคราะห์อย่างไตร่ตรอง

3. การเรียนรู้โดยการปฏิบัติอย่างเฉพาะตัวผู้สอน คือ โค้ช
อำนวยความสะดวก และช่วยเหลือให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ

2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8 ขั้นตอน เป็นการตอบสนองพัฒนาการด้าน
สมองของผู้เรียน ที่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน 4 แบบ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนทั้ง 4 แบบ มีความสุข
พึงพอใจในการเรียน และมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนตามวิธี หรือแบบการเรียนรู้ของ
ตนเอง ซึ่งอธิบายรายละเอียดของขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิด 4 MAT
ประกอบ ด้วย 8 ขั้นตอน ดังนี้

1. Connect –สร้างประสบการณ์
2. Attend –วิเคราะห์ประสบการณ์
3. Imagine –ปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด
4. Inform –พัฒนาความคิดรวบยอดด้วยข้อมูล
5. Practice –ลงมือปฏิบัติตามแนวคิดที่กำหนด
6. Extend –สร้างชิ้นงานตามถนัดความสนใจ
7. Refine –วิเคราะห์ประยุกต์
8. Perform –แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นกับผู้อื่น

ภาพที่ 9 กิจกรรมการเรียนรู้ (4 MAT) 8 ขั้นตอน

ที่มา : www.budmgt.com/budman/bm01/learn...mat.html

การจัดกระบวนการเรียนรู้ 8 ขั้นตอน ของกิจกรรมการเรียนรู้ (4 MAT) แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การบูรณาการประสบการณ์ให้เป็นส่วนของตนเอง เป็นช่วงที่ผู้เรียนใช้ประสบการณ์อย่างเป็นรูปธรรม ไปสู่การสังเกต คิดวิเคราะห์อย่างไตร่ตรอง บทบาทของครู เป็นผู้กระตุ้นสร้างแรงจูงใจ วิธีการ คือ การสร้างคำถาม สร้างความเข้าใจ การอภิปราย การให้ผู้เรียนทำกิจกรรม การออกไปพบของจริง ในส่วนนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 ชั้นสร้างประสบการณ์

เป็นชั้นที่ผู้เรียนจะเชื่อมโยงประสบการณ์ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าจะเรียนนั้นมีความหมายโดยตรงกับตัวเอง โดยการให้ผู้เรียนได้สัมผัส ได้เกิดความรู้สึก ได้ซักถาม หรือได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่กำหนดจะเรียน ผู้สอนอาจใช้กิจกรรมเกมส์ การออกไปสัมผัสกับของจริง การตั้งคำถามให้คิด หรือให้จินตนาการ เป็นชั้นที่เน้นการใช้สมองซีกขวา ทักษะที่สำคัญในช่วงนี้ คือ ทักษะการสังเกต ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการสร้างมโนภาพ ตลอดจนทักษะในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม

ชั้นที่ 2 ชั้นวิเคราะห์ประสบการณ์

กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและอยากรู้ เด็กจะใช้สมองซีกซ้าย วิเคราะห์ต่อจากชั้นที่ 1 เป็นชั้นที่เด็กต้องหาเหตุผล เกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับในชั้นแรก เด็กจะช่วยกันอภิปราย และอธิบายให้เหตุผลตามความคิดเห็นของผู้เรียนแต่ละคน ทักษะที่สำคัญในช่วงนี้ คือ ทักษะในการวินิจฉัย วิเคราะห์อภิปรายในชั้นนี้ ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการอภิปราย เทคนิคการเขียนผังความคิด (Mind Mapping) และวิธีอื่น ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขารู้ ผู้เรียนต่างก็มีความสุข สนุกมากที่ได้มีโอกาสคิด และผู้สอนก็จะพบว่า สิ่งที่ผู้เรียนระดมความคิดเป็นเรื่องดีและเด็กสามารถคิดได้เอง

ส่วนที่ 2 การสร้างความคิดรวบยอด

ในการเรียนรู้ในขั้นตอนการเชื่อมโยงประสบการณ์ ข้อมูล หลักการ มาคิดวิเคราะห์อย่างไตร่ตรอง เพื่อสร้างความคิดรวบยอด บทบาทของครู ผู้เตรียมข้อมูล ให้ข้อมูล สาธิต วิธีการให้ผู้เรียนค้นคว้า หาข้อสรุป ในส่วนนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 3 ชั้นปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด

ชั้นนี้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ และไตร่ตรองความรู้ที่ได้จากชั้นแรก เชื่อมโยงกับทฤษฎีให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น จนสามารถที่จะเรียนรู้ต่อไปได้ เป็นขั้นตอนที่ต้องจัดกิจกรรมให้เด็กทำแล้วสร้างความคิดรวบยอดเป็นของตนเองได้ เป็นชั้นที่ต้องใช้สมองซีกขวา

ทักษะที่สำคัญในช่วงนี้ คือ ทักษะการสร้างรูปแบบการจัดกระบวนการวิเคราะห์ การจัดลำดับความสัมพันธ์ การจัดประสบการณ์เปรียบเทียบ

ขั้นที่ 4 พัฒนาความคิดด้วยข้อมูล

เป็นขั้นที่ให้ข้อมูลรายละเอียดเพื่อทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจ จนสร้างความคิดรวบยอดเรื่องที่เรียนได้ เน้นการใช้สมองซีกซ้าย ผู้สอนควรหลีกเลี่ยงการให้ข้อมูลความรู้ด้วยการบรรยาย ควรใช้วิธีอื่นแทน เช่น การให้ผู้เรียนค้นคว้า ทดลอง สาธิตให้ผู้เรียนรู้จักวิทยากรท้องถิ่น ทักษะสำคัญในช่วงนี้คือ ความสัมพันธ์ การจัดลำดับ การทดลอง การสรุปความ

ส่วนที่ 3 การปฏิบัติการเรียนรู้ตามลักษณะเฉพาะตัว

กระบวนการที่เกิดขึ้นนี้ เป็นการเคลื่อนไหวจากขั้นสร้างความคิดรวบยอดมาสู่การลงมือกระทำ หรือลงมือทดลองตามความคิดของผู้เรียน บทบาทของครู คือ โค้ช (Coach) หรือผู้ให้คำแนะนำ ผู้อำนวยการความสะอาด ผู้ให้ความช่วยเหลืออยู่เบื้องหลัง วิธีการ ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติในส่วนนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นที่ 5 ทำตามแนวคิดที่กำหนด

ผู้เรียนจะทำตามใบงาน หรือคู่มือ หรือแบบฝึกหัด หรือทำตามขั้นตอนที่กำหนด เน้นการใช้สมองซีกซ้าย

ทักษะที่ใช้ในช่วงนี้ คือ ทักษะการถาม การสำรวจ การเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์การทดลอง การลองผิดลองถูก การทำนาย การบันทึก

ขั้นที่ 6 สร้างชิ้นงานตามความถนัด/ความสนใจ

เป็นขั้นบูรณาการการสร้างสรรค้อย่างแท้จริง เพราะเป็นขั้นที่ผู้เรียนมีโอกาสแสดง ความสนใจ ความถนัด ความเข้าใจเนื้อหาวิชา ความซาบซึ้งและจินตนาการของตนเองออกมาเป็นรูปธรรม ในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่ตนเองเลือก เช่น เป็นสิ่งประดิษฐ์ สมุดรวมภาพ ภาพวาด นิทาน บทกวี หรือบทละคร หรือหนังสือ เน้นการใช้สมองซีกขวา

กิจกรรมขั้นนี้เป็นผลมาจากการลงมือปฏิบัติจากขั้นที่ 5 ต้องมีลักษณะที่กระตุ้นหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดไม่ใช่เกิดความจำแต่เพียงอย่างเดียวและในส่วนนี้คือ ที่สามารถปรากฏเป็นแฟ้มผลงานของผู้เรียน (Portfolio) ได้ ถ้าผู้สอนวางแผนการทำงานล่วงหน้าไว้อย่างดี เด็กสามารถสร้างผลงานได้โดยผู้สอนไม่ต้องคอยพะวงเรื่องการทำแฟ้มผลงานผู้เรียน

ทักษะที่ใช้ในช่วงนี้ คือ ทักษะการจัดระบบ การจัดลำดับก่อนหลัง การแก้ปัญหา การลงมือทำงาน การสรุปจดบันทึก

ส่วนที่ 4 การบูรณาการการประยุกต์ใช้กับประสบการณ์ของตน

กระบวนการเรียนรู้ในส่วนที่ 4 เกิดจากกิจกรรมของการลงมือกระทำด้วยตนเองจนสำเร็จและไปสู่การรับรู้ และมีความรู้สึกที่ดีเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น บทบาทของครู เป็นผู้ประเมิน/ผู้ชมเสริม รวมทั้งเป็นผู้เรียนร่วมกัน วิธีการ การค้นหาตัวเอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแนะนำผู้อื่น ในส่วนนี้แบ่งกิจกรรมออกเป็น 2 ขั้น

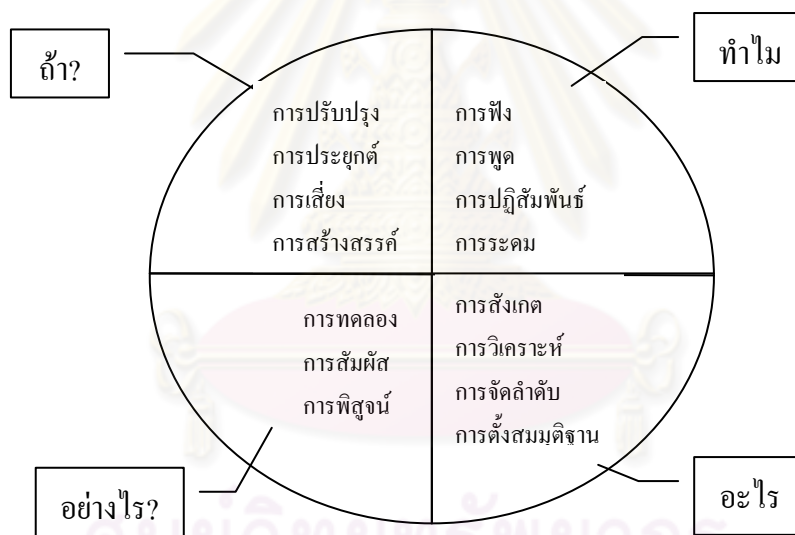
ขั้นที่ 7 วิเคราะห์ผลและประยุกต์ใช้

เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ชื่นชมกับผลงานของตนเองหรือผู้เรียนสามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปสู่กิจกรรมอื่น หรือผู้เรียนนำผลงานของตนเองเสนอในกลุ่มย่อยๆ ให้เพื่อนๆ ดิชมและปรับปรุงแก้ไข เป็นขั้นที่เน้นการใช้สมองซีกซ้าย ทักษะที่สำคัญในช่วงนี้ คือ ทักษะการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ขั้นที่ 8 แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดกับผู้อื่น

ในขั้นสุดท้ายนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสแบ่งปันความรู้ และประสบการณ์ที่ได้จากการค้นคว้า หรือลงมือกระทำกับคนอื่น ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนจะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นการเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ กับเรื่องอื่น ๆ ที่อาจพบในสถานการณ์ใหม่ ได้แก่ จัดแสดงนิทรรศการ แสดงผลงานในวันสำคัญ ขั้นนี้เน้นการใช้สมองซีกขวา

ทักษะที่ใช้ในช่วงนี้ คือ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ซึ่งกันและกัน การมองอนาคตตลอดจนการชื่นชมตนเอง

ภาพที่ 10 แสดงลักษณะคำถามของผู้เรียนทั้ง 4 ลักษณะ

(www.valdosta.peachnet.edu/whitt/psy702/instruct/4mat.html.)

2.3 หลักการการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT

2.3.1 ลักษณะเด่นของรูปแบบ

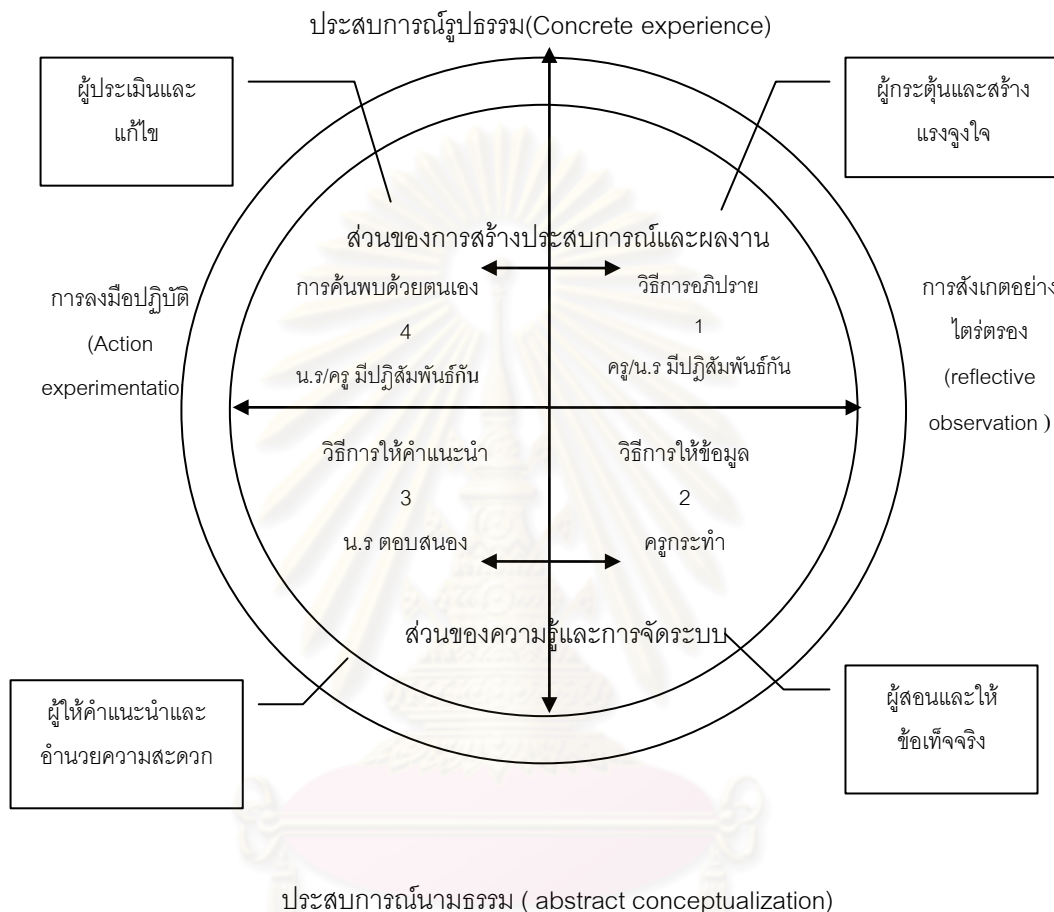
ผู้เรียนจะสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองในเรื่องที่เรียน จะเกิดความรู้ความเข้าใจ และนำความรู้ความเข้าใจนั้นไปใช้ได้ และสามารถสร้างผลงานที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง รวมทั้งได้พัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ อีกจำนวนมาก

ดังนั้น ลักษณะเด่นของรูปแบบการจัดกิจกรรมเรียนรู้แบบ 4 MAT จะช่วยส่งเสริมความฉลาดทางจริยธรรมตามกรอบความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้แก่

1. การนำเสนอประสบการณ์ที่มีความสัมพันธ์กับผู้เรียน
 - 1.1 การเสริมสร้างประสบการณ์ (สมองซีกขวา)
 - 1.2 การวิเคราะห์ประสบการณ์ที่ได้รับ (สมองซีกซ้าย)
2. การเสนอเนื้อหา สาระข้อมูลแก่ผู้เรียน (Presentation)
 - 2.1 การบูรณาการประสบการณ์สร้างความคิดรวบยอด(สมองซีกซ้าย)
 - 2.2 การพัฒนาเป็นความคิดรวบยอด (สมองซีกซ้าย)
3. การฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาความคิดรวบยอด
 - 3.1 ปฏิบัติตามขั้นตอน (สมองซีกซ้าย)
 - 3.2 การนำเสนอผลการปฏิบัติงาน (สมองซีกขวา)
4. การนำความคิดรวบยอดไปสู่การประยุกต์ใช้ (Application)
 - 4.1 การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้พัฒนางาน (สมองซีกซ้าย)
 - 4.2 การนำเสนอผลงานการเผยแพร่ (สมองซีกขวา)

2.4 บทบาทของผู้สอนในการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT

บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT นั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีโอกาสในการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน (McCarthy ,1981:92-127 อ้างใน ธิตีรัตน์ วิเชียรมงคลกุล, 2548:35)

ภาพที่ 11 บทบาทของครูที่เปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน

(McCarthy,1981:126 อ้างในธิตีรัตน์ วิเชียรมงคลกุล,2548)

ส่วนที่ 1 **ครูมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้นและสร้างแรงจูงใจ** ครูจะต้องกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความใฝ่รู้ สนใจประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ และแสวงหาความหมายด้วยตนเอง ครูจึงจำเป็นต้องหาวิธีที่จะทำให้เหตุผลในการเรียนรู้สิ่งต่างๆแก่นักเรียน บทบาทนี้ จะประสบความสำเร็จได้ หากครูสร้างประสบการณ์ และทำให้นักเรียนเห็นเหตุผลในการเรียนรู้บทเรียนนั้น

ส่วนที่ 2 **ครูมีบทบาทเป็นผู้สอนและให้ข้อเท็จจริง** ครูเป็นผู้ให้ข้อมูลข้อเท็จจริงต่างๆแก่นักเรียนโดยจะต้องหาวิธีการต่างๆ ที่จะทำให้นักเรียนได้วิเคราะห์ข้อมูล และสร้างความคิดรวบยอด

ส่วนที่ 3 **ครูมีบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวก** ครูทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำ และจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติงาน นอกจากนี้ครูควรสนับสนุนและให้กำลังใจแก่นักเรียนในการทำงาน

ส่วนที่ 4 **ครูมีบทบาทเป็นผู้ประเมินและแก้ไข** ครูควรให้นักเรียนมีอิสระในการทำงาน ส่งเสริมให้นักเรียนพิจารณา วิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงาน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้กับนักเรียนคนอื่นๆ ตลอดจนจะต้องประเมินผลงาน และการแก้ไขผลงานของนักเรียน

ประไพศิริ สุเสาร์จ (2542:34-35) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MATว่าเมื่อนักเรียนมีลักษณะการเรียนรู้ที่ไม่เหมือนกัน บทบาทของครูในแต่ละส่วนจึงแตกต่างกัน เพื่อให้นักเรียนทั้ง 4 แบบ มีความสุข ความสะดวกสบาย และประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ดังนั้น เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ในบทเรียนนั้นๆ นักเรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ตามลักษณะการเรียนรู้ของตน

อิทธิรัตน์ วิเชียรมงคลกุล (2548:36) ได้กล่าวว่บทบาทครูในการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม 4 MAT จะเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้ทุกคนมีความสุขในการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน ครูจะมีบทบาทมากในส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 และลดบทบาทลงในส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติผลงาน และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

2.5 ข้อดีของการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT

สุนีย์ เหมาะประสิทธิ์ (2543:46-47) กล่าวถึงข้อดีของการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม 4 MAT สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MATจะพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆของนักเรียน ดังนี้

1. ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ได้แก่ ทักษะการจัดการกับอารมณ์ของตน ทักษะการสร้างแรงจูงใจ และทักษะทางด้านการสื่อสาร การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม 4 MAT ทำให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ กล้าซักถาม กล้าแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ต่างๆร่วมกัน

2. ด้านความฉลาดทางจริยธรรม ได้แก่ การรักและเคารพผู้อื่น การรู้จักแบ่งปัน ความตรงต่อเวลา การมีจิตสาธารณะ เห็นประโยชน์ส่วนร่วมเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ การเรียนรู้โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MATจะทำให้ให้นักเรียนเกิดความสามัคคีร่วมมือกัน เพื่อให้งานกลุ่มสำเร็จลุล่วงและยังส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างกัลยาณมิตร

3. ด้านความฉลาดทางปัญญา ได้แก่ การพัฒนาและประยุกต์ใช้มโนทัศน์ การพัฒนาทางด้านทักษะการคิด เช่น การวางแผน การทำงานอย่างเป็นระบบ การคิดวิเคราะห์ โดยสามารถสังเกตได้จากผลงานกลุ่มและรายบุคคล

กิตติชัย สุธาสิโนบล (2545:165) กล่าวถึง ข้อดีของการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม 4 MAT ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ และเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน ตามความถนัดของตน นักเรียนได้พัฒนาสมองซีกซ้าย และซีกขวาของนักเรียนได้อย่างสมดุล มีความสุขในการค้นพบสิ่งต่างๆด้วยตนเอง สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ได้จริง และส่งเสริมทักษะทางสังคมให้กับนักเรียน

พัทยา การะเจตีย์ (2547:245-246) ได้กล่าวถึง ข้อดีของการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม 4 MAT ดังนี้

1. เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจบทเรียน มีการนำเสนอประสบการณ์ที่มีความสัมพันธ์กับนักเรียน นักเรียนสามารถค้นพบเหตุผลและความสำคัญของบทเรียน เสริมสร้างประสบการณ์ การใช้จินตนาการ และวิเคราะห์ประสบการณ์ที่ได้รับอย่างมีเหตุผล
2. เป็นการเสนอบทเรียนแก่นักเรียน โดยการเชื่อมโยงการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการวิเคราะห์ประสบการณ์เพื่อนำไปสู่การสร้างความคิดรวบยอด
3. เป็นการฝึกปฏิบัติเพื่อนำความคิดรวบยอดมาสู่การปฏิบัติจริงโดยการนำคำตอบจากการปฏิบัติงานตามขั้นตอน และนำเสนอผลงานในลักษณะการบูรณาการและสร้างสรรค์ แสดงถึงความรู้ ความเข้าใจสิ่งที่เรียนตามความถนัดหรือความสนใจของตน
4. เป็นการนำความคิดรวบยอดไปประยุกต์ใช้โดยการเรียนรู้ ลงมือทำงานด้วยตนเองทุกขั้นตอนจนสำเร็จเป็นผลงาน ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ของตนในรูปแบบต่างๆโดยการนำเสนอเผยแพร่ผลงาน
5. ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้บทเรียนที่ดียิ่งขึ้น และสามารถนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ทำให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหา หรือ หาคำตอบได้ด้วยตนเองและเกิดความสนุกสนานในการเรียน เพราะมีกิจกรรมต่างๆเป็นสื่อที่หลากหลาย ทำให้เกิดความสนใจที่จะเรียนรู้

6. ฝึกนักเรียนให้มีความกล้าแสดงออก รู้จักคิดแก้ปัญหาในการทำงาน สามารถแสดงความคิดเห็น และวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของนักเรียนคนอื่น ส่งเสริมศักยภาพนักเรียนเพราะให้อิสระในการทำงานตามที่ตนสนใจ ฝึกการคิดสร้างสรรค์ผลงาน รู้จักการวางแผนการทำงาน ฝึกการทำงานร่วมกัน พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และปลูกฝังลักษณะนิสัยและเจตคติที่ดีให้นักเรียน

ธิติรัตน์ วิเชียรมงคลกุล (2548:38) ได้กล่าวถึง ข้อดีของการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม 4 MAT ว่าเป็นการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างของนักเรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของตนเองอย่างเท่าเทียมกัน สามารถพัฒนานักเรียนได้ทั้งด้านสติปัญญา จริยธรรม และอารมณ์ นักเรียนได้พัฒนาสมองทั้งซีกซ้าย และซีกขวาอย่างสมดุล และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ฝึกทักษะการแก้ปัญหาในการทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงความคิดเห็น และสร้างลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงานให้แก่นักเรียน

2.6 ข้อจำกัดของการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT

กิตติชัย สุชาติโนบล (2545:166) กล่าวถึง ข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม 4 MAT ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้มี ข้อจำกัดด้านเวลา เนื่องจากต้องใช้เวลาค่อนข้างมากในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น ครูจึงควรมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม
2. ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ตามความสนใจ
3. ถ้านำการจัดการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม 4 MAT ไปใช้กับนักเรียนที่ขาดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ จะทำให้นักเรียนไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้เท่าที่ควร
4. ถ้าครูไม่เข้าใจความถนัดของนักเรียนที่ตนรับผิดชอบอย่างเพียงพอ อาจทำให้นักเรียนบางคนไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

ธิติรัตน์ วิเชียรมงคลกุล (2548:39) กล่าวว่า ข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MATคือ การใช้เวลาในการเรียนรู้ค่อนข้างมาก และต้องจัดกิจกรรมที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน และการพัฒนาสมองแต่ละซีก จึงทำให้ต้องมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบนี้ จะไม่ประสบความสำเร็จ หากนักเรียนขาดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ และครูไม่มีความเข้าใจในความถนัดของนักเรียน

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยพบว่านอกจากการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างศีลธรรมในระบบการศึกษา เช่น กระทรวงศึกษาธิการพระพุทธศาสนา ในหลักสูตรสังคมศึกษา แล้ว ยังมีการจัดการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียน เช่น การเผยแพร่คำสอนของวัดต่างๆ ซึ่งอยู่ในรูปแบบของการจัดค่ายอบรมคุณธรรม , การสอนศีลธรรมในโรงเรียนแบบครูพระ, การจัดรายการธรรมะDelivery(พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต วัดสร้อยทอง,2549)หรือ รายการธรรมะผ่านโทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียม (DMC) เป็นต้น

3.1 การเรียนการสอนเพื่อสร้างศีลธรรมในระบบโรงเรียน

3.1.1. วิชาพระพุทธศาสนา ในหลักสูตรสังคมศึกษา

วิชาพระพุทธศาสนา มีอยู่ในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทยมานานแล้วดังจะเห็นได้ว่าปี พ.ศ. 2445 กระทรวงธรรมการได้กำหนดให้มี “วิชาจรรยา” เป็นครั้งแรกในหลักสูตรทุกชั้น โดยให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก เพื่อกล่อมเกลานิสัยใจคอของกุลบุตรธิดา ในสมัยนั้นแลได้ให้ความสำคัญกับวิชานี้มาโดยตลอด จนถึง พ.ศ. 2475 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศเป็นการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น และมีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ วิชาจรรยาก็มีส่วนที่ต้องปรับปรุงตามไปด้วย โดยขยายออกไปเป็นหน้าที่พลเมืองศีลธรรม เนื้อหาของศีลธรรมจะมีลักษณะเป็นจริยธรรม ซึ่งตรงกันทุกศาสนา ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามการปรับปรุงหลักสูตรในห้วงเวลาต่อมาก็หันกลับมาให้ความสำคัญโดยเพิ่มเนื้อหาสาระของวิชานี้ขึ้นอีก เนื่องจากเยาวชน มีปัญหาในด้านศีลธรรม จริยธรรม เพิ่มมากขึ้น (กรมวิชาการ, 2535)

ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย พุทธศักราช 2503 นั้น วิชาศีลธรรมเป็นส่วนหนึ่งของวิชาพระพุทธศาสนา เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 พบว่าหลักสูตรวิชาสังคมศึกษามีปัญหามาก เนื่องจากการกำหนดเนื้อหาของวิชาบังคับนั้นไม่ได้แยกให้เป็นรายวิชาต่างเหมือนหลักสูตรเดิม แต่ได้ใช้บูรณาการสาขาวิชาต่างๆเข้าด้วยกัน วิชาศีลธรรมจึงหายไปจากหลักสูตร แท้ที่จริงแล้วเนื้อหาสาระของวิชาศีลธรรมยังคงบูรณาการอยู่ในวิชาบังคับและวิชาเลือก ดังนั้นจึงมีเสียงเรียกร้องจากองค์กรและบุคคลต่างๆว่าในการกำหนดหลักสูตรไม่ให้ความสำคัญต่อวิชาพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศเพิ่มเติมเนื้อหาในหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยประกาศให้ใช้ในปี 2526 สำหรับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2527 ประกาศเพิ่มรายวิชาเลือกในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ก็ยังพบว่ายังมีปัญหาอยู่ คือโรงเรียนต้องหาเวลาพิเศษเพิ่มเติมมาจัดสอน เพราะหลักสูตร

เพิ่มเนื้อหา แต่ไม่ได้เพิ่มคาบเวลาให้ จนกระทั่งมีการประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2533 โดยใช้บังคับทุกภาคเรียน ในแต่ละระดับในโรงเรียน หรือสถานศึกษาที่จัดการเรียนในปีการศึกษา 2534 (กรมวิชาการ, 2533) โดยเปิดโอกาสให้โรงเรียนเลือกเปิดสอนตามท้องถิ่นที่นับถือศาสนาต่างๆกัน วิชาพระพุทธศาสนา เป็นวิชาที่จัดให้นักเรียนที่นับถือพระพุทธศาสนาเรียนภาคเรียนละ 1 วิชาตลอดหลักสูตร

ในส่วนที่เกี่ยวกับระดับประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้บรรจุ รายละเอียดของวิชาพระพุทธศาสนา ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย โดยเริ่มสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2535 ชั้นประถมปีที่ 3-6 ให้จัดการเรียนการสอน ตามเนื้อหา ปรับปรุงใหม่ในปีการศึกษาถัดไป ปีละ 1 ชั้น ตามลำดับซึ่งจะครบทุกชั้นในปี 2539 (กรมวิชาการ , 2536)

ในช่วงเวลาที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่ง ให้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533) มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 จนถึงปัจจุบันนั้น มีการพัฒนาหลักสูตรตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม ตามความต้องการของท้องถิ่นเป็นระยะๆ เพื่อความสมบูรณ์ของหลักสูตร ได้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรทั้ง 3 ระดับ โดยไม่ให้กระทบกระเทือนโครงสร้างหลักสูตร โดยส่วนรวม และเวลาเรียน เฉพาะในกลุ่มประสบการณ์ และกลุ่มวิชาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้คือ

1 . ระดับประถมศึกษาเพิ่มเนื้อหาสาระ และเวลาเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยดังนี้

1.1 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สปช.) ปรับชื่อหน่วยย่อยที่ 3 ของหน่วยที่ 4 ชาติไทย จาก “ศาสนาในประเทศไทย” เป็น “พระพุทธศาสนา” กำหนดให้เรียน 60 คาบตลอดปี ทุกชั้น

1.2 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (สลง.) ให้เปลี่ยนคำว่า “จริยศึกษา” เป็น “พระพุทธศาสนา” (ภาคศีลธรรม) และกำหนดให้เรียน 180 คาบตลอดปีทุกชั้น 2.ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มวิชา “พระพุทธศาสนา” เป็นวิชาเลือกเสรีในกลุ่มวิชาสังคมศึกษากำหนดให้เรียน 2 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน ได้ 1 หน่วยการเรียน รวม 80 คาบเรียน/ ปี ทั้งยังกำหนดให้นักเรียนที่นับถือพระพุทธศาสนาต้องเรียน

2. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพิ่มคาบเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เป็น 2 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน และปรับปรุงเนื้อหาพระพุทธศาสนาใหม่ให้สอดคล้องกับคาบเวลาที่เพิ่มขึ้น ยังคงกำหนดให้นักเรียนที่นับถือพระพุทธศาสนาทุกคนต้องเรียน

จากการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรทั้ง 3 ระดับ ในส่วนที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้เริ่มใช้ในปีการศึกษา 2534 ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และในปีการศึกษา 2535 ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามคำสั่งที่ วก 132/2534 และที่ วก 133/2534 ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2534 ต่อมา กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งปรับปรุงคำอธิบายรายวิชาพระพุทธศาสนาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ตามคำสั่งที่ ก 1194/2534 และคำสั่ง วก 1195/2534 ตามลำดับ ทั้งนี้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2535 เป็นต้นไป (กรมสามัญศึกษา, 2540) หลักสูตรพระพุทธศาสนาได้ใช้ในโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศจนปัจจุบัน

3. หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรมวิชาการ (2535) ได้ให้รายละเอียดดังนี้

3.1 จุดประสงค์

- (1) เพื่อให้เกิดศรัทธา ซาบซึ้ง และสำนึกในความสำคัญของพระพุทธศาสนา และเห็นคุณค่าของพระรัตนตรัย
- (2) เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธประวัติ และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง
- (3) เพื่อให้มีทักษะในการคิด และการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถเลือกสรรคุณธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม
- (4) เพื่อให้เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี และสามารถปฏิบัติตนตามหน้าที่ชาวพุทธได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

- (5) เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติศาสนพิธีได้อย่างถูกต้อง

3.2 จากผลการสำรวจรายละเอียดวิชาพระพุทธศาสนา แล้วพบว่า มีเนื้อหาสาระของวิชาพระพุทธศาสนาทุกวิชาร่วมกันดังต่อไปนี้

- (1) ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา
- (2) พุทธประวัติ ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกาและชาวพุทธตัวอย่าง
- (3) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
- (4) พระสงฆ์และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์
- (5) พระไตรปิฎก พุทธศาสนาสุนัขภษิต ภาษาบาลี และคำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา
- (6) หน้าที่ชาวพุทธ
- (7) การบริหารจัดการและเจริญปัญญา
- (8) มรรยาทชาวพุทธ ศาสนาพิธี วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

สาระการเรียนรู้แกนกลาง ปี 2551 (พระพุทธศาสนา)

1. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่างๆทั่วโลกและการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเหล่านั้นในปัจจุบัน

2. ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรคอารยธรรมและความสงบสุขแก่โลก

3. สัมมนาพระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ที่สอดคล้องกับหลักธรรมในข้อ 8)

4. ศึกษาพุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ เช่น

1. ปางมารวิชัย
2. ปางปฐมเทศนา
3. ปางลีลา
4. ปางประจำวันเกิด

5. รูปและวิเคราะห์พุทธประวัติ

1. ปฐมเทศนา
2. โอวาทปาฏิโมกข์

6. ข้อคิดจากประวัติชาดกและศาสนิกชนตัวอย่าง -อัสติตา-อนัตตา

1. พระอัญญาโกณฑัญญะ
2. พระมหาปชาบดีเถรี
3. พระเขมาเถรี
4. พระเจ้าปเสนทิโกศล
5. นันทวิสาลชาดก
6. สุวัณณหังสชาดก

7. พระรัตนตรัย : สังฆคณ 9

8. อริยสัจ 4

1. ทุกข์(ธรรมที่ควรรู้) : ชั้น 5

ไตรลักษณ์

2. สมุทัย (ธรรมที่ควรละ): หลักกรรม- วัฏฏะ3

ปปัญจธรรม 3 (ตัณหา,มานะ,ทิฏฐิ)

3. นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ): อัสติตะ3

4. มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ): มรรคมีองค์ 8

: ปัญญา 3

: สัมปริสธรรม 7

: บุญกิริยาวัตถุ 10

: อุบาสกธรรม 7

: มงคล 38

1. มีศีลปวิทยา

2. พบสมณะ

3. ฟังธรรมตามกาล

4. สนทนาธรรมตามกาล

- 9 พุทธศาสนาสุภาสิต-อตุตา หเว ชิต์ เสยฺโย ชนะตณนัณแลดีกว่า
ธมฺมจารี สุขํ เสติผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข
ปมาโท มจฺจุโน ปทํ ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย
สุขุสุสฺสํ ลภเต ปญฺญํ ผู้ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา

เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก:พุทธปนิธาน 4 ในมหาปรินิพานสูตร

- 10 ข้อคิดจากประวัติชาดกและศาสนิกชนตัวอย่าง -อัสตดา-อนัตตา

1. พระอัญญาโกณฑัญญะ

2. พระมหาปชาบดีเถรี

3. พระเขมาเถรี

4. พระเจ้าปเสนทิโกศล

5. นันทิวีสาลชาดก

6. สุวัณณหังสชาดก

- 11 การปฏิบัติตนตามหลักธรรม(ในข้อ 8)

12 พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2 วิธีคือ วิธีคิดแบบอริยสัจ
และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

13 สวดมนต์แปลและแผ่เมตตา

14 รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา

15 ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ

16 นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

17 วิธีดำเนินการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนศาสนาอื่นๆ

3.1.1.1. การกำหนดเนื้อหาหลักธรรมในวิชาพระพุทธศาสนาในหลักสูตรมัธยมศึกษา

การกำหนดเนื้อหาหลักธรรม ในหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีวัตถุประสงค์สาระสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักธรรมอย่างถูกต้อง สามารถที่จะเลือกสรรคุณธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาซึ่งสามารถแก้ปัญหาปัจจุบันในการดำรงชีวิตได้

หมวดของหลักธรรมในวิชาพระพุทธศาสนา

กรมวิชาการ (2535) ได้กำหนดหมวด หรือกลุ่มของหลักธรรมในวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษา ดังต่อไปนี้

3.1.1.1.1 คำอธิบายสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ศึกษา วิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ สร้างความคิดรวบยอด นำภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัญหาชีวิต สภาพแวดล้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักและเห็นคุณค่าในเรื่องต่อไปนี้

พระพุทธ เกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา เรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก การนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเหล่านั้นในปัจจุบัน ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม และความสงบสุขให้แก่โลก พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง พุทธประวัติ สรูปและวิเคราะห์พุทธประวัติเรื่องปฐมเทศนา โอวาทปาฏิโมกข์ ศึกษาพุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ ปางมารวิชัย ปางปฐมเทศนา ปางลีลา ปางประจำวันเกิด ชาดก เรื่องนันทวิสาขชาดก สุวัตถนหงส์ชาดก วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เรื่องประวัติของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย วันวิสาขบูชาวันสำคัญสากล หลักปฏิบัติตน การฟังพระธรรมเทศนา การแต่งกายในการประกอบศาสนพิธีที่วัด การงดเว้นอบายมุข การประพฤติวิริตีในวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ ศึกษา วิเคราะห์คุณค่าผลงานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพระพุทธศาสนา มุ่งอนุรักษ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานในท้องถิ่น

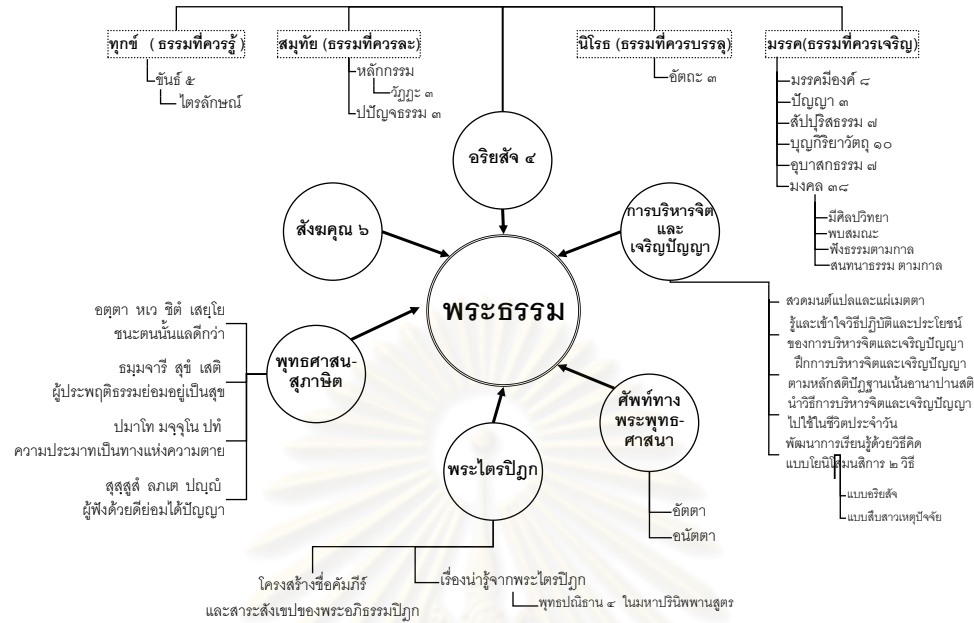
พระธรรม เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องพระรัตนตรัย (สังฆคุณ ๙) อริยสัจ ๔ ทุกข์(ธรรมที่ควรรู้) : ชันถ์ ๕ – ไตรลักษณ์, สมุทัย(ธรรมที่ควรละ) : หลักกรรม – วัฏฏะ ๓ ปปัญจธรรม ๓ – ตัณหา มานะ ทิฏฐิ , นิโรธ(ธรรมที่ควรบรรลุ) : อตถะ ๓, มรรค(ธรรมที่ควรเจริญ) : มรรคมือองค์ ๘ ปัญญา ๓ สัมปยุตธรรม ๗ บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ อุบาสกธรรม ๗ มงคล ๓๘ ในเรื่องมีศิลปวิทยา พบสมณะ ฟังธรรมตามกาล สนทนาธรรมตามกาล พุทธศาสนสุภาษิต คือ อตตฺตา หเว ชิตํ เสยฺโย(ชนะตนนั้นแลดีกว่า) ธมฺมจาริ สุขํ เสติ (ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข) ปมาโท มจฺจุโน ปทํ (ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย) สุสุสุสํ ลมเต ปญฺณํ (ผู้ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา) พระไตรปิฎก โครงสร้าง ชื่อคัมภีร์ และสาระสังเขปของพระอภิธรรมปิฎก เรื่องนำรู้

จากพระไตรปิฎก (พุทธปณิธาน ๔ ในมหาปริณิพพานสูตร) ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา คืออตฺตา - อนตฺตา การบริหารจัดการและเจริญปัญญา สวมนต์แปล และแผ่เมตตา วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา ฝึกการบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตรประจำวัน พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ๒ วิธีคือ วิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

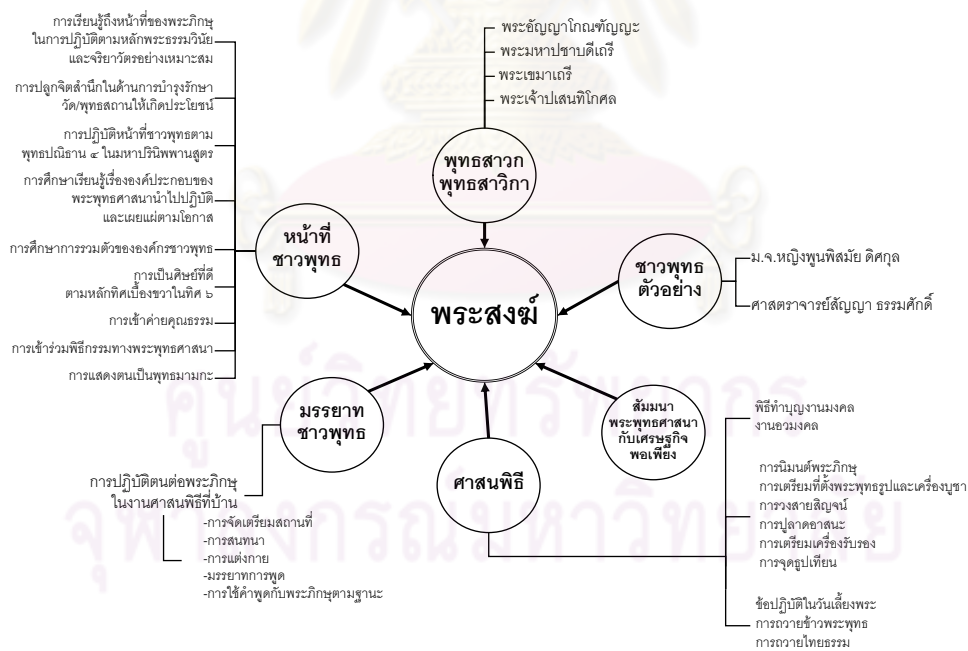
พระสงฆ์ เกี่ยวกับประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา เรื่องพระอัญญาโกณฑัญญะ พระมหาปชาบดีเถรี พระเขมาเถรี พระเจ้าปเสนทิโกศล ชาวพุทธตัวอย่าง ม.จ.หญิง พูนพิสมัย ดิศกุล ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ หน้าที่ชาวพุทธ เรื่องหน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและจริยาวัตรอย่างเหมาะสม การปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุงรักษาวัดและพุทธสถานให้เกิดประโยชน์ การปฏิบัติหน้าที่ที่ชาวพุทธตามพุทธปณิธาน ๔ ในมหาปริณิพพานสูตร การศึกษาเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบของพระพุทธศาสนา นำไปปฏิบัติและเผยแผ่ตามโอกาส การศึกษาการรวมตัวขององค์การชาวพุทธ การเป็นศิษย์ที่ดีตามหลักทศเบ็องชวาในทศ ๖ การเข้าค่ายคุณธรรม การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ศาสนพิธี เรื่อง พิธีทำบุญงานมงคล งานอวมงคล การนิมนต์พระภิกษุ การเตรียมพระพุทธรูปและเครื่องบูชา การวางด้ายสายสิญจน์ การปลุกเสกอาสนะ การเตรียมเครื่องรับรอง การจุดธูปเทียน ข้อปฏิบัติในการเลี้ยงพระ การถวายข้าวพระพุทธ การถวายไทยธรรม การกรวดน้ำ มรณยาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุในงานศาสนพิธีที่บ้าน การจัดเตรียมสถานที่ การสนทนา การแต่งกาย มรณยาทการพูด การใช้คำพูดกับพระภิกษุตามฐานะ และการปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีในท้องถิ่นต่างๆ สัมมนาพระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและการพัฒนา เรื่องพระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อให้เกิดศรัทธาอย่างยิ่งต่อพระรัตนตรัย และรักการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถนำหลักธรรมไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงานอย่างมีคุณค่าต่อชีวิตตนเองและสังคมโดยส่วนรวม

ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้พระธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้พระสงฆ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ตารางที่ 4 แสดงสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
1 ประวัติและ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา พุทธประวัติ	<p>การสังคายนา</p> <p>การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย</p> <p>ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ</p> <p>สถาบันหลักของสังคมไทย</p> <p>สภาพแวดล้อมที่กว้างขวางและครอบคลุมสังคมไทย</p> <p>สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติ ประสูติ เทวทูต ๔ การแสวงหาความรู้ การบำเพ็ญทุกรกิริยา</p>	<p>การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน</p> <p>ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน</p> <p>ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์และมรดกของชาติ</p> <p>สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติ</p> <p>การผนวช</p> <p>การตรัสรู้</p> <p>การสั่งสอน</p>
2. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	<p>พระรัตนตรัย</p> <p>พุทธคุณ ๙</p> <p>อริยสัจ ๔</p> <p>ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้)</p> <p>ขั้นที่ ๕</p> <p>ธาคู ๔</p> <p>สมุทัย (ธรรมที่ควรละ)</p> <p>หลักกรรม</p> <p>- ความหมาย และคุณค่า</p> <p>อบายมุข ๖</p> <p>นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ)</p> <p>สุข ๒ (กายิก, เจตสิก)</p> <p>คิหิสุข</p> <p>มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ)</p> <p>ไตรสิกขา</p> <p>กรรมฐาน ๒</p> <p>ปธาน ๔</p> <p>โกศล ๓</p>	<p>พระรัตนตรัย</p> <p>ธรรมคุณ ๖</p> <p>อริยสัจ ๔</p> <p>ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้)</p> <p>ขั้นที่ ๕</p> <p>อายตนะ</p> <p>สมุทัย (ธรรมที่ควรละ)</p> <p>หลักกรรม</p> <p>สมบัติ ๔, วิบัติ ๔</p> <p>อกุศลกรรมบถ ๑๐</p> <p>อบายมุข ๖</p> <p>นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ)</p> <p>สุข ๒ (สามิสสุข, นีรามิสสุข)</p> <p>มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ)</p> <p>บุพพภาคของการศึกษา ๒</p> <p>คุณธรรม ๖</p> <p>กุศลจิตวิสุทธิธรรม ๔</p> <p>อกุศลกรรมบถ ๑๐</p>

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
	มงคล ๓๘ ไม่คบคนพาล คบบัณฑิต บูชาผู้ควรบูชา	สติปัญญา ๔ มงคล ๓๘ ประพาศิธรรม เว้นจากความชั่ว เว้นจากการดื่มน้ำเมา
พุทธศาสนา สุภาษิต	ยี่ เว เสวติ ตาทิโส ว.ว. ¹ คบคนเช่นใด เป็นคนเช่นนั้น อดตนา โจทยุตตานัน พ.ธ. ๒๕/๓๗๙/๘๓ จงเตือนตนด้วยตน นิสมุม กรณิ เสยโย ว.ว. ใคร่ครวญก่อน แล้วจึงทำ ทวารวสา สมรา ทุกุขา พ.ธ. ๒๕/๓๐๒/๖๘. เรือนที่ครองไม่ดี นำทุกข์มาให้	กมมูนา วตตตี โลโก ม.ม. ๑๓/๖๔๐/๔๕๒. สัตว์โลก ย่อมเป็นไปตามกรรม กถยานการี กถยานิ ปาปการี จ ปาปิกิ ส.ส. ๑๕/๒๕๖/๒๗๓. ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว สุโข ปุณฺณสุส อัจจโย พ.ธ. ๒๕/๑๑๘/๓๘. การสั่งสมบุญนำสุข มาให้ ปุชโก ลภเต ปุชัง วนฺโทโก ปฏิวนฺหนิ พ.ช. ๒๘/๑๗/๑๒๘. ผู้บูชาเขา ย่อมได้รับการบูชาตอบ ผู้ให้เขา ย่อมได้รับการให้ตอบ
พระไตรปิฎก	โครงสร้าง ชื่อคัมภีร์ และสาระ สังเขปของพระวินัยปิฎก	โครงสร้าง ชื่อคัมภีร์และสาระ สังเขปของพระสุตตันตปิฎก
เรื่องนำรู้จัก พระไตรปิฎก	อภิณหปัจจเวกขณะ ๕ (ธรรมที่ควร พิจารณาเนื่อง ๆ ๕ อย่าง) ฐานสูตร อง.ปญจก.(ไทย)๒๒/๕๗/๙๙-๑๐๔)	จุฬัมมวิภังคสูตร (ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๘๙-๒๙๗/๓๔๙- ๓๕๗
ศัพท์ทาง พระพุทธศาสนา ที่ควรทราบ	ปริยัติ-ปฏิบัติ-ปฏิเวธ	ฌาน-ญาณ
3 ประวัตินุพุทธ สาวก พุทธสาวิกา	พระมหากัสสปะ พระอุบาลี อนาถบิณฑิกะ วิสาขา	พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ ชุชชุตตรา พระเจ้าพิมพิสาร
ชาดก	อัมพชาดก กุลาวกชาดก	มิตตวินทุชาดก ราโชวาทชาดก

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
4. หน้าที่ชาวพุทธ	<p>การเรียนรู้วิถีชีวิตของพระภิกษุ ที่ต้องศึกษาค้นถุระ และวิปัสสนาธุระ</p> <p>การปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสม ด้านกาย วาจา และใจ</p> <p>การเป็นเพื่อนที่ดี ตามหลักทศเบ็องช้าย ในทศ 6</p> <p>มิตรแท้ – มิตรเทียม</p> <p>การเข้าค่ายคุณธรรม</p> <p>การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา</p> <p>การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ</p>	<p>การเข้าใจบทบาทของพระภิกษุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การแสดงธรรม ปาฐกถาธรรม การประพุดิตนให้เป็นแบบอย่าง</p> <p>การฝึกบทบาทของตนเองในการช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น</p> <p>การบรรยายธรรม การจัดนิทรรศการ</p> <p>การเข้าค่ายคุณธรรม</p> <p>การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา</p> <p>การเป็นลูกที่ดี ตามหลักทศเบ็องช้าย ในทศ 6</p> <p>การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ</p>
-มรรยาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ	<p>การไปวัด</p> <p>การแต่งกาย การนำเด็กไปวัด การปฏิบัติตนในเขตวัด การเข้าพบพระภิกษุ</p> <p>การแสดงความเคารพ</p> <p>การประนมมือ</p> <p>การไหว้ การกราบ</p> <p>การเคารพพระรัตนตรัย</p> <p>การฟังเจริญพระพุทธรมนต์</p> <p>การฟังสวดพระอภิธรรม</p> <p>การฟังพระธรรมเทศนา</p>	<p>การต้อนรับ (ปฏิสันถาร)</p> <p>มรรยาทของผู้เป็นแขก</p> <p>ฝึกปฏิบัติระเบียบปฏิบัติต่อพระภิกษุ</p> <p>การยืน การให้ที่นั่ง การเดินสวน การสนทนา การรับสิ่งของ</p> <p>การแต่งกายไปวัด การแต่งกายไปงานมงคล งานอวมงคล</p>
ชาวพุทธตัวอย่าง	<p>พระเจ้าอโศกมหาราช</p> <p>พระโสณะ และพระอุตตระ</p>	<p>พระมหาธรรมราชาลิไท</p> <p>สมเด็จพระมหาสมณเจ้า</p> <p>กรมพระยาวชิรญาณวโรรส</p>
5 การบริหารจัดการและเจริญปัญญา	<p>สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และแผ่เมตตา</p> <p>รู้และเข้าใจวิถีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา</p> <p>ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ</p>	<p>สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และแผ่เมตตา</p> <p>รู้และเข้าใจวิถีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการ และเจริญปัญญา</p> <p>ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ</p>

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
	<p>นำวิธีการบริหารจัดการจิตและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน</p> <p>พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2 วิธี คือ วิธีคิดแบบแยกแยะ ส่วนประกอบ (ชั้นธวิมังค์) และความคิดแบบคุณ – โทษ และทางออก</p>	<p>นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน</p> <p>พัฒนาการเรียนรู้ตามหลักวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2 วิธี คือ วิธีคิดแบบอริยสังข์ และคิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม</p>
<p>6. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา</p>	<p>ระเบียบพิธี พิธีเวียนเทียน การปฏิบัติตนในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา</p> <p>วันอาสาฬหบูชา</p> <p>วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ</p> <p>ประวัติ และความสำคัญของ วันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา</p> <p>วันเทโวโรหณะ</p>	<p>หลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา</p> <p>วันอาสาฬหบูชา</p> <p>วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ</p> <p>ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ วันธรรมสวนะ</p>
<p>ศาสนพิธี</p>	<p>การจัดโต๊ะหมู่บูชา แบบหมู่ 4 หมู่ 5 หมู่ 7 และหมู่ 9</p> <p>การจตุรูปเทียน การจัดเครื่องประกอบโต๊ะหมู่บูชา</p> <p>คำอาราธนาต่าง ๆ</p>	<p>การทำบุญตักบาตร</p> <p>การถวายภัตตาหาร สิ่งของที่ควรถวาย และสิ่งของต้องห้ามสำหรับพระภิกษุ</p> <p>การถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน</p> <p>การถวายผ้าอาบน้ำฝน</p> <p>การจัดเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยธรรม</p> <p>การกรวดน้ำ</p> <p>การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า</p>
<p>7. สัมมนาพระพุทธศาสนา กับการแก้ปัญหาและการพัฒนา</p>	<p>พระพุทธศาสนากับการพัฒนาตนและครอบครัว</p>	<p>พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม</p>

ตารางที่ 5 แสดงสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 4

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
1 ประวัติและ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา พุทธประวัติ	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศ ต่าง ๆ ทั่วโลก และการนับถือ พระพุทธศาสนาของประเทศเหล่านั้นใน ปัจจุบัน ความสำคัญของพระพุทธศาสนาใน ฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและ ความสงบสุขให้แก่โลก สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติ ปฐมเทศนา โอวาทปาฏิโมกข์ ศึกษาพุทธประวัติจากพระพุทธรูปปาง ต่างๆ เช่น ปางมารวิชัย , ปางปฐม เทศนา , ปางลีลา , ปางประจำวันเกิด	พระพุทธศาสนามีทฤษฎีและวิธีการที่ เป็นสากลและมีข้อปฏิบัติที่ยืดหยุ่น กลาง พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาศรัทธา และปัญญาที่ถูกต้อง วิเคราะห์สังคัมขมพูทวีปและคติความ เชื่อทางศาสนาสมัยก่อนพระพุทธเจ้า สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติด้านการ ตรัสรู้และการก่อตั้งพระพุทธศาสนา
2. หลักธรรม ทาง พระพุทธศาสนา	พระรัตนตรัย สังฆคุณ 9 อริยสัจ 4 ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) ขั้น 5 ไตรลักษณ์ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) หลักกรรม - วัฏฏะ 3 ปัญจธรรม 3 (ตัณหา, มานะ, ทิฏฐิ) นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) อัสสะ 3 มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) มรรคมงคล 8 ปัญญา 3 สัพปุริสธรรม 7 บุญกิริยาวัตถุ 10 อุบาสกธรรม 7 มงคล 38	พระรัตนตรัย วิเคราะห์ความหมายและคุณค่าของ พุทธะ อริยสัจ 4 ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) ขั้น 5 นามรูป สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) หลักกรรม - นิยาม 5 วิตก 3 นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) ภาวนา 4 มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) พระสัทธรรม 3 ปัญญาวุฒิธรรม 4 พละ 5 อุบาสกธรรม 5 มงคล 38

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
	<p>มีศิลปวิทยา</p> <p>พบสมณะ</p> <p>ฟังธรรมตามกาล</p> <p>สนทนาธรรมตามกาล</p>	<p>สงเคราะห์บุตร</p> <p>สงเคราะห์ภรรยา</p> <p>สันโดษ</p>
พุทธศาสนสุภาษิต	<p>อตตตา หเว ชิตี เสยโย</p> <p>ฐ.ธ. ๒๕/๑๐๔/๓๕.</p> <p>ชนะตนนั้นแลดีกว่า</p> <p>ธมฺมจารี สุขี เสติ</p> <p>ฐ.ธ. ๒๕/๑๖๙/๔๗.</p> <p>ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข</p> <p>ปมาโท มจฺจุโน ปทํ</p> <p>ฐ.ธ. ๒๕/๑๖๙/๔๗.</p> <p>ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย</p> <p>สุสุสุสํ ลภเต ปญญํ</p> <p>สํ.ส. ๑๕/๒๔๖/๒๕๖.</p> <p>ผู้ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา</p>	<p>จิตดี ทนดี สุขาวดี</p> <p>ฐ.ธ. ๒๕/๓๕/๒๒.</p> <p>จิตที่ฝึกดีแล้ว นำสุขมาให้</p> <p>น อจฺจวจํ ปญฺชิตา ทสฺสยนฺติ</p> <p>ฐ.ธ. ๒๕/๘๓/๓๑.</p> <p>บัณฑิตย่อมไม่แสดงอาการขึ้นๆ ลงๆ</p> <p>นตฺถิ โลกเ อนินฺนุติโต</p> <p>ฐ.ธ. ๒๕/๒๒๗/๕๗.</p> <p>คนที่ไม่ถูกนินทา ไม่มีในโลก</p> <p>โกธํ สมฺตฺวา สุขี เสติ</p> <p>สํ.ส. ๑๕/๗๑/๔๗.</p> <p>ฆ่าความโกรธได้ย่อมอยู่เป็นสุข</p>
พระไตรปิฎก	<p>โครงสร้าง ชื่อคัมภีร์</p> <p>และสาระสังเขปของพระอภิธรรมปิฎก</p>	<p>วิเคราะห์ความสำคัญและคุณค่าของ</p> <p>พระไตรปิฎก</p>
เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก	<p>พุทธปรนิชาน ๔ ในมหาปรินิพพานสูตร</p> <p>(ที.ธ. (ไทย) ๑๐/๑๖๘/๑๑๓-๑๑๖)</p>	<p>การครองตนเป็นพลเมืองที่ดี</p> <p>(ตามนัย ฐ.ขา.๒๘/๙๔๙/๓๓๒)</p>
ศัพท์ทางพระพุทธศาสนาที่ควรทราบ	<p>อิตฺตา - อนิตฺตา</p>	<p>ภพ - ภูมิ</p>
3 ประวัติพุทธสาวกพุทธสาวิกา	<p>พระอัญญาโกณฑัญญะ</p> <p>พระมหาปชาบดีเถรี</p> <p>พระเขมาเถรี</p> <p>พระเจ้าปเสนทิโกศล</p>	<p>พระอัสสชิ</p> <p>พระกีสาคโคตมีเถรี</p> <p>พระนางมัลลิกา</p> <p>หมอชีวก</p>
ชาดก	<p>โคนนทิวีสาล</p> <p>สุวรรณหังสชาดก</p>	<p>เวสสันดรชาดก</p>
4. หน้าที่ชาวพุทธ	<p>การเรียนรู้ถึงหน้าที่ของพระภิกษุ</p> <p>ในการปฏิบัติตามหลักพระธรรม วินัย</p> <p>และจรรยาวัตรอย่างเหมาะสม</p> <p>การปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุง รักษา</p> <p>วัดและพุทธสถานให้เกิดประโยชน์</p>	<p>การเข้าใจในกิจของพระภิกษุ เช่น</p> <p>การศึกษา การปฏิบัติธรรม และการเป็น</p> <p>นักบวชที่ดี</p> <p>การศึกษาเรื่องคุณสมบัติของทนายและ</p> <p>ปฎิคาหก</p>

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
	<p>การปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธ ตามพุทธปฏิธาน 4 ในมหาปริณิพพานสูตร</p> <p>การศึกษาเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบของพระพุทธศาสนา นำไปปฏิบัติและเผยแพร่ตามโอกาส</p> <p>การศึกษาการรวมตัวขององค์กรชาวพุทธ</p> <p>การเป็นศิษย์ที่ดี ตามหลักทศเบ็องขวา ในทศ 6</p> <p>การเข้าค่ายคุณธรรม</p> <p>การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา</p> <p>การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ</p>	<p>การรักษาศีล 8</p> <p>การเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นสมาชิกขององค์กรชาวพุทธ</p> <p>การเป็นชาวพุทธที่ดี ตามหลักทศเบ็องขวา ในทศ 6</p> <p>การเข้าค่ายคุณธรรม</p> <p>การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา</p> <p>การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ</p>
<p>มรณาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ</p>	<p>การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุในงานศาสนพิธีที่บ้าน การจัดเตรียมสถานที่ การสนทนา การแต่งกาย มรณาทการพูด การใช้คำพูดกับพระภิกษุตามฐานะ</p>	<p>การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุทางกาย วาจา และใจ ที่ประกอบด้วยเมตตา การปฏิสันถารที่เหมาะสมต่อพระภิกษุ ในโอกาสต่าง ๆ</p>
<p>ชาวพุทธตัวอย่าง</p>	<p>ม.จ.หญิงพูนพิสมัย ดิศกุล</p> <p>ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์</p>	<p>พระนาคเสน – พระยามิลินท์</p> <p>สมเด็จพระวันรัต (เฮง เขมจารี)</p> <p>หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต</p> <p>สุชีพ ปุญญานุภาพ</p>
<p>5 การบริหารจัดการและเจริญปัญญา</p>	<p>สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และแผ่เมตตา</p> <p>รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการ และเจริญปัญญา</p> <p>ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ</p> <p>นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน</p> <p>พัฒนาการเรียนรู้ตามหลักวิถีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2 วิธี คือ วิถีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม และคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์</p>	<p>สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา</p> <p>รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา</p> <p>ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน</p> <p>นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ คุณภาพชีวิต และสังคม</p> <p>พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิถีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2 วิธี คือ วิถีคิดแบบสามัญญลักษณะและวิถีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน</p>

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
6. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ประวัติการวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย วันวิสาขบูชาวันสำคัญสากล วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ หลักปฏิบัติตน การฟังพระธรรมเทศนา การแต่งกายในการประกอบศาสนพิธีที่วัด การงดเว้นอบายมุข การประพฤติวิริติ ในวันธรรมสวนะและเทศกาล- สำคัญ	ศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ ศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องในวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ
ศาสนพิธี	พิธีทำบุญ งานมงคล งานอวมงคล การนิมนต์พระภิกษุ การเตรียมที่ตั้ง พระพุทธรูปและเครื่องบูชา การวางด้าย สายสิญจน์ การปลุกเสกอาสนะ การ เตรียมเครื่องรับรอง การจุดธูปเทียน ข้อปฏิบัติในวันเลี้ยงพระ การถวายข้พระ พุทธ การถวายไทยธรรม การกรวดน้ำ	ประเภทของพุทธศาสนพิธี ศาสนพิธีเนื่องด้วยพุทธบัญญัติ เช่น พิธีแสดงตนเป็นพุทธมอกะ พิธีเวียนเทียน ถวายสังฆทาน ถวายผ้าอาบน้ําฝน พิธีทอดกฐิน พิธีปวารณา เป็นต้น ศาสนพิธีที่นำพระพุทธศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้อง เช่น การทำบุญเลี้ยงพระในโอกาสต่าง ๆ
7.สัมมนาพระพุทธานุภาพกับการแก้ปัญหาและการพัฒนา	พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง	พระพุทธศาสนากับการการศึกษาที่สมบูรณ์

ตารางที่ 6 แสดงสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 6

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
1 ประวัติและ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา -พุทธประวัติ	<p>ลักษณะประชาธิปไตยใน พระพุทธศาสนา</p> <p>หลักการของพระพุทธศาสนากับหลัก วิทยาศาสตร์</p> <p>พระพุทธศาสนาเน้นการฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตนเองและการมุ่งอิสรภาพ การคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาและ การคิดแบบวิทยาศาสตร์</p> <p>วิเคราะห์พุทธประวัติด้านวิธีการสอน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตาม แนวพุทธจริยา</p>	<p>พระพุทธศาสนาเป็นศาสตร์แห่ง การศึกษา</p> <p>พระพุทธศาสนาเน้นความสัมพันธ์ของ เหตุปัจจัยและวิธีการแก้ปัญหา</p> <p>พระพุทธศาสนาฝึกคนไม่ให้ประมาท</p> <p>พระพุทธศาสนามุ่งประโยชน์สุขและ สันติภาพแก่บุคคล สังคม และโลก</p> <p>พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาแบบยั่งยืน</p> <p>สรุปพุทธประวัติ</p> <p>สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติด้านการ บริหารและการธำรงรักษา พระพุทธศาสนา</p> <p>วิเคราะห์พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ ผู้ฝึกตนได้อย่างสูงสุด</p>
2. หลักธรรม ทาง พระพุทธศาสนา	<p>พระรัตนตรัย</p> <p>วิเคราะห์ความหมายและคุณค่าของ ธรรมะ</p> <p>อริยสัจ 4</p> <p>ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้)</p> <p>ขั้นที่ 5</p> <p>โลกธรรม 8</p> <p>สมุทัย (ธรรมที่ควรละ)</p> <p>กรรมนิยาม</p> <p>กรรม 12</p> <p>มิจฉาวณิชา 5</p> <p>นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ)</p> <p>วิมุตติ 5</p> <p>มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ)</p> <p>อภิธานิยธรรม 7</p> <p>ปาปณิกธรรม 3</p> <p>ทิวฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกรธรรม 4</p> <p>โภคาอาทิยะ 5</p>	<p>พระรัตนตรัย</p> <p>วิเคราะห์ความหมายและคุณค่า ของสังฆะ</p> <p>อริยสัจ 4</p> <p>ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้)</p> <p>ขั้นที่ 5 จิต, เจตสิก</p> <p>สมุทัย (ธรรมที่ควรละ)</p> <p>กรรมนิยาม</p> <p>ปฏิจจสมุปบาท</p> <p>นิวรรณ์ 5</p> <p>อุปาทาน 4</p> <p>นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ)</p> <p>นิพพาน</p> <p>มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ)</p> <p>อธิปไตย 3</p> <p>สาราณียธรรม 6</p> <p>ทศพิธราชธรรม 10</p> <p>วิปัสสนาญาณ 9</p>

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
	<p>อริยวัฑฒิ 5</p> <p>มงคล 38</p> <p>ถูกโลกธรรมจิตไม่หวั่นไหว</p> <p>จิตไม่เศร้าโศก</p> <p>จิตไม่มัวหมอง</p> <p>จิตเกษม</p>	<p>มงคล 38</p> <p>ความเพียรเผากิเลส</p> <p>ประพฤติพรหมจรรย์</p> <p>เห็นอริยสัง</p> <p>บรรลุนิพพาน</p>
พุทธศาสน สุภาษิต	<p>ปฏิรูปการี ฐรวา อุภูจาดา</p> <p>วิญญเต ธนั. สั.ส. ๑๕/๒๔๖/๒๕๙.</p> <p>คนขยันเอาการเอางาน กระทำ เหมาะสม ย่อมหาทรัพย์ได้</p> <p>วายเมถว บุริโส ยาว อตฺถสุส</p> <p>นิปฺปทา. สั.ส. ๑๕/๒๕๔/๒๗๑</p> <p>เกิดเป็นคนควรจะพยายาม จนกว่าจะประสบความสำเร็จ</p> <p>สนฺตุฎฐีปรมฺ ธนั.</p> <p>ฐ.ธ. ๒๕/๒๐๔/๕๓.</p> <p>ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง</p> <p>อิณทานั ทุกฺขั โลก</p> <p>นัย ๑๖. ๒๒/๔๕/๓๓๘.</p> <p>การเป็นหนี้เป็นทุกข์ในโลก</p>	<p>ราชา มุขั มนุสฺसानั</p> <p>วิ.ม. ๕/๓๐๐/๘๔.</p> <p>พระราชเป็นประมุข ของประชาชน</p> <p>สติ โลกสุมิ ซาคโร</p> <p>สั.ส. ๑๕/๘๐/๕๑.</p> <p>สติเป็นเครื่องตื่นในโลก</p> <p>นตฺถิ สฺนตฺติปริ สฺสุขั</p> <p>ฐ.ธ. ๒๕/๒๐๒/๕๒.</p> <p>สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี</p> <p>นิพฺพานั ปรมฺ สฺสุขั</p> <p>ฐ.ธ. ๒๕/๒๐๓/๕๒.</p> <p>นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง</p>
พระไตรปิฎก	<p>วิเคราะห์การสังคายนาและการเผยแผ่ พระไตรปิฎก</p>	<p>วิธีการศึกษาและค้นคว้าพระไตรปิฎก และคัมภีร์เรื่องอื่น ๆ</p>
เรื่องนำรู้จาก พระไตรปิฎก	<p>คนครองเรือนที่ร้ายและที่ดี 10 ประเภท (กามโกตีสูตฺร ตามนัย ๑๖. ทสก.(ไทย) ๒๔/๙๑/๒๐๗-๒๑๒)</p>	<p>มหาสาโรปมฺสูตฺร ๑๒/๓๐๗-๓๑๑/๓๔๐- ๓๔๘</p>
ศัพท์ทาง พระพุทธศาสนา ที่ควรทราบ	<p>โพธิปักขิยธรรม</p> <p>วาสนา – บารมี</p>	<p>ฌาณสมาบัติ – ผลสมาบัติ- นิโรธ สมาบัติ</p> <p>สัมมัตตะ - มิจฉัตตะ</p>
3 ประวัตินุพุทธ สาวก พุทธสาวิกา	<p>พระอนุรุทธะ</p> <p>พระองค์อุลิมาล</p> <p>พระธัมมทินนาเถรี</p> <p>จิตตคหบดี</p>	<p>พระอานนท</p> <p>พระปฏาจาราเถรี</p> <p>จูฬสุภัททา</p> <p>สุนนมาลาการ</p>
ชาดก	<p>มโหสถชาดก</p>	<p>มหาชนกชาดก</p>

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
4. หน้าที่ชาวพุทธ	<p>การบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา</p> <p>ประโยชน์ของการบรรพชาอุปสมบท</p> <p>การบวชเป็นแม่ชี ธรรมจารีณี หรือเนกขัมมณารี</p> <p>การศึกษาพุทธศาสนาวินัยปฏิบัติและธรรมศึกษา</p> <p>การปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในสังคมพุทธ</p> <p>การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในฐานะผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครอง ตามหลักทศเบื่องล่าง ในทศ 6</p> <p>การเข้าค่ายคุณธรรม</p> <p>เข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา</p> <p>การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ</p>	<p>วิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของพระภิกษุ ในฐานะพระนักเทศน์ พระธรรมทูต พระธรรมจาริก พระวิทยากร พระกรรมฐาน และพระนักพัฒนา</p> <p>วิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของอุบาสกอุบาสิกาที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน</p> <p>วิเคราะห์เกี่ยวกับการปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาของพุทธบริษัทในสังคมไทย</p> <p>การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ตามหลักทศเบื่องล่าง ในทศ 6</p> <p>การเข้าค่ายคุณธรรม</p> <p>เข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา</p> <p>การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ</p>
มรรยาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ	<p>การแสดงความเคารพตามหลักพระพุทธศาสนา ต่อพระรัตนตรัย</p> <p>ปูชนียสถานปูชนียวัตถุ และปูชนียบุคคล</p> <p>การปฏิสังขารตามหลักปฏิสังขาร 2</p>	<p>การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และโลก</p> <p>การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระภิกษุ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ</p>
ชาวพุทธตัวอย่าง	<p>สมเด็จพระนารายณ์มหาราช</p> <p>พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)</p> <p>พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)</p> <p>ดร.เอ็มเบดการ์</p>	<p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว</p> <p>พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท)</p> <p>พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต)</p> <p>อนาคาริก ธรรมปาละ</p>
5. การบริหารจัดการและเจริญปัญญา	<p>สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา</p> <p>รู้และเข้าใจวิถีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา</p> <p>ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน</p> <p>นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ คุณภาพชีวิต และสังคม</p> <p>พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโส</p>	<p>สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา</p> <p>รู้และเข้าใจวิถีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา</p> <p>ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน</p> <p>นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ คุณภาพชีวิต และสังคม</p> <p>พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโส</p>

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
	มนสิการ ๒ วิธี คือ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยและวิธีคิดแบบวิภาษวาท	มนสิการทบทวนทั้ง ๑๐ วิธี
6. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรม คติธรรม ที่เกี่ยวข้องเนื่องวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ	ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรม อภิปรายผลที่เกี่ยวข้องเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรม คติธรรม อภิปรายผล ที่เกี่ยวข้องเนื่องในวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ
ศาสนพิธี	ความหมาย ความสำคัญ คติธรรมในพิธีกรรม บทสวดสวดมนต์ของนักเรียนงานพิธี คุณค่าและประโยชน์พิธีบรรพชาอุปสมบท คุณสมบัติของผู้ขอบรรพชาอุปสมบท เครื่องอัฐบริขาร	บุญพิธี ทานพิธี กุศลพิธี วิเคราะห์คุณค่าและประโยชน์ของศาสนพิธี
7. สัมมนาพระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและการพัฒนา	พระพุทธศาสนากับการเมืองและสันติภาพ	พระพุทธศาสนากับการพัฒนาแบบยั่งยืน

กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญ ในหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับเนื้อหา มงคลชีวิตไว้ไม่มาก ขึ้นกับอยู่กับสถานศึกษาแต่ละแห่งจะสอดแทรกเนื้อหาตามที่เหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเนื้อหาจากหนังสือมงคลชีวิต ฉบับธรรมทายาท เรียบเรียงโดย พระมหา ดร. สมชาย ฐานวุฑโฒ มาสร้างเป็นแบบเรียนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4 ทฤษฎีการปลูกฝังนิสัย (Habit Cultivating Theory)

Maxwell Maltz (1960) ศัลยแพทย์ตกแต่งและนักจิตบำบัดชาวอเมริกัน เป็นผู้คิดค้นทฤษฎีสร้างนิสัยใน 21 วัน (21 days Habit Theory) เขาพบว่า เมื่อเราต้องการเปลี่ยนนิสัยหรือสร้างนิสัยใหม่ ๆ จะต้องอาศัยการทำพฤติกรรมนั้นซ้ำ ๆ กันอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 21 วัน โดยห้ามเว้นหรือขาดแม้แต่วันเดียว จึงจะสามารถสร้างหรือปลูกฝังนิสัยใหม่ได้ จากการทดลองเปลี่ยนความคิดเชิงลบของคนไข้ที่เข้ารับการผ่าตัดทำศัลยกรรมใบหน้าเพื่อให้ยอมรับใบหน้าใหม่ หลังจากการผ่าตัด เขาได้ทดลองให้คนไข้เปลี่ยนที่อยู่ใหม่และสร้างภาพพจน์ในใจของคนไข้ (Self-Image) โดยใช้เวลา 21 วัน ผลการทดลอง คนไข้ยอมรับใบหน้าใหม่หลังการผ่าตัดด้วยความสุขและมีความภาคภูมิใจ

Knight Dunlap มีการศึกษาเกี่ยวกับการปลูกฝังนิสัยที่มีแนวความคิดสนับสนุนทฤษฎีของ Maxwell Maltz ว่าหัวใจสำคัญของการสร้างนิสัยอยู่ที่ความพยายามและความมุ่งมั่นในการที่จะทำให้ลายนิสัยไม่ดีและสร้างสรรคนิสัยที่ดี การศึกษาของเขาได้พิสูจน์ว่า วิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำให้ลายนิสัยไม่ดี คือต้องทำจิตใจให้ปราศจากความกังวล พุ่งเป้าตรงไปยังผลสัมฤทธิ์ที่ปรารถนา และฝึกฝนด้วยความสบายใจ โดยไม่มีความกดดัน Dunlap ยังพบอีกว่า ไม่ว่าจะเป็นการฝึกทักษะเพื่อละนิสัยที่ไม่ดีหรือปลูกฝังนิสัยที่ดี ทั้งโดยการถูกบังคับและสมัครใจก็ตาม ผลตอบแทนของความพยายามที่ได้รับนั้นจะต้องถูกฝังรากลึกลงไป ในจิตใจของตนอีกด้วย

4.1 การพัฒนาลักษณะนิสัย

ทิสนา แชมมณี (2543) อธิบายขยายความขั้นตอนสำคัญของการเกิดเจตคติและการพัฒนาลักษณะนิสัยตามที่ Krathwohl, Bloom and Masia (1964) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. ขั้นการรับรู้ (Perceiving or Receiving) การที่บุคคลจะเกิดการพัฒนาลักษณะนิสัยใด ๆ ได้ บุคคลนั้นจะต้องมีโอกาสได้รับรู้และใส่ใจในสิ่งนั้น ๆ ก่อน ดังนั้นหากเราต้องการจะพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยมใด ๆ ให้แก่บุคคล เราจึงต้องพยายามจัดสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการรับรู้และความสนใจในคุณธรรมจริยธรรมหรือค่านิยมนั้น ๆ
2. ขั้นการตอบสนอง (Responding) แม้บุคคลได้รับรู้และเกิดความสนใจในสิ่งนั้นแล้ว แต่หาก ไม่มีโอกาสได้ตอบสนองต่อสิ่งนั้น ความสนใจนั้นก็ไม่ได้รับการพัฒนาไปจนถึงระดับการพัฒนาลักษณะนิสัย ดังนั้นการสอนจึงจำเป็นต้องพยายามให้บุคคลนั้นมีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งนั้นและเกิด ความรู้สึกพึงพอใจ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลนั้นพัฒนาความสนใจที่มีอยู่ให้มากขึ้น
3. ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) หากบุคคลมีโอกาสดตอบสนองต่อสิ่งใดแล้ว ได้รับผลเป็นที่ พึงพอใจ บุคคลนั้นก็เริ่มเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ดังนั้นหากเราสามารถจัดประสบการณ์หรือกิจกรรม ต่าง ๆ ให้บุคคลนั้นได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติตามคุณธรรม

จริยธรรม หรือค่านิยมที่ต้องการก็จะช่วยให้บุคคลนั้นเห็นคุณค่าของการปฏิบัติ และเต็มใจที่จะปฏิบัติเช่นนั้นต่อไป

4. ขั้นการจัดระบบ (Organizing) การที่บุคคลเห็นคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรมหรือค่านิยมใด ๆ แล้ว จะสามารถพัฒนาขึ้นไปเป็นลักษณะนิสัยได้นั้น บุคคลนั้นจะต้องมีการนำไปปฏิบัติหรือนำไปใช้ในระบบชีวิตของตน จึงเป็นระเบียบหรือระบบในการปฏิบัติตนตามคุณธรรม จริยธรรมหรือค่านิยมนั้น ๆ ในวิถีการดำเนินชีวิตของตน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลนั้น ๆ ได้ก้าวไปสู่ขั้นสูงสุดของการพัฒนาทางด้านจิตพิสัย คือ ขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

5. ขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (Characterization) บุคคลสามารถปฏิบัติตนตามคุณธรรม จริยธรรมหรือค่านิยม ที่ยึดถือในวิถีการดำเนินชีวิตของตนอย่างสม่ำเสมอ ในที่สุดก็จะพัฒนาถึงขั้นการเป็นลักษณะนิสัยของตน ซึ่งนับเป็นขั้นสูงสุดของการพัฒนาทางด้านจิตพิสัย

ลักษณะนิสัยประจำตัวของบุคคล ตามที่ ศรีเวื่อน แก้วกังวาน (2544) ศึกษาจากพระพุทธศาสนาแบ่งไว้ 6 ประเภท คือ

1. รากจจริต หมายถึง ผู้ที่รักสวยรักงาม หรือผู้ที่มีความกำหนัดยินดีในงามคุณค่อนข้างจะรุนแรงหรือผิดปกติ
2. โทสจจริต หมายถึง ผู้เป็นเจ้าโทสะ มักโกรธ ใจร้อนหงุดหงิดแก้ไขพรหมวิหารธรรม
3. โมหจจริต หมายถึง มีความหลง ประพฤติตนไปในทางโง่เขลา เหนงาซึมหลงมกมาย
4. สัทธาจจริต หมายถึง มีปกติเชื่อง่าย มีจิตเลื่อมใส ซาบซึ่งน้อมใจไปได้ง่าย เป็นความเชื่อที่ไม่ใช้ปัญญา
5. พุทธิจจริต หมายถึง มีปกติหนักไปในการใช้ความคิด ใฝ่รู้สิ่งต่าง ๆ
6. วิตักกจจริต หมายถึง มีความวิตกกังวลเป็นปกติ คิดจับจดฟุ้งซ่าน

วิธีแก้ไขตามวิธีทางพระพุทธศาสนา

1. รากจจริต แก้ไขด้วยอสุภะ พิจารณาความไม่งามของร่างกาย
2. โทสจจริต แก้ไขด้วยพรหมวิหารธรรม
3. โมหจจริต แก้ไขด้วยอานาปานสติ และการสนทนาธรรมตามกาล
4. สัทธาจจริต แก้ไขโดยใช้ พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ ศีลानุสสติ จาคานุสสติ และเทวดานุสสติ
5. พุทธิจจริต แก้ไขด้วยมรณานุสสติ อุปสมานุสสติ
6. วิตักกจจริต แก้ไขด้วยอานาปานสติ

4.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (attitude) และพฤติกรรม (practice) ของผู้รับสารที่อาจจะมีผลกระทบต่อสังคม โดยมีหลักว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นกับความรู้ ถ้ามีความรู้ ความเข้าใจดี ทักษะก็จะเป็นไป และเมื่อทัศนคติเปลี่ยนแปลงแล้ว ก็จะมีการยอมรับปฏิบัติหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ดังนั้นการที่จะมีการยอมรับ หรือปฏิเสธสิ่งใด ต้องพยายามเปลี่ยนทัศนคติก่อนโดยการให้ความรู้

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมได้ถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารในฐานะตัวแปรต้นสามารถนำไปสู่ชุมชนได้ โดยการศึกษาถึงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้รับสารว่าเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ เพราะอะไร นอกจากนี้ยังศึกษาถึงความสัมพันธ์ในลักษณะสายโซ่ที่เริ่มจากความรู้ไปสู่ทัศนคติ และกลายเป็นพฤติกรรมต่อไป (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533)

ความรู้ (Knowledge) ในที่นี้เป็นการรับรู้เบื้องต้น ซึ่งบุคคลส่วนมากจะได้รับผ่านประสบการณ์โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองของสิ่งเร้า (S-R) แล้วจัดระบบเป็นโครงสร้างของความรู้ ที่ผสมผสานระหว่างความจำ (ข้อมูล) กับสภาพจิตใจของตนเองความรู้จึงเป็นกระบวนการภายใน อย่างไรก็ตามความรู้ อาจจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์ได้ และผลกระทบที่ผู้รับสารเชิงความรู้ในทฤษฎีการสื่อสารนั้น อาจปรากฏได้จากสาเหตุ 5 ประการคือ

1. การตอบข้อสงสัย (Ambiguity resolution) การสื่อสารมักจะสร้างความสับสนให้สมาชิกในสังคม ผู้รับสารจึงมักแสวงหาสารสนเทศโดยการอาศัยสื่อทั้งหลายเพื่อตอบข้อสงสัยและความสับสนของคน

2. การสร้างทัศนคติ (Attitude formation) ผลกระทบเชิงความรู้ต่อการปลูกฝังทัศนคตินั้น ส่วนมากนิยมใช้กับสารสนเทศที่เป็นนวัตกรรม เพื่อสร้างทัศนคติให้คนยอมรับการเผยแพร่วัตกรรมนั้นๆ (ในฐานะความรู้)

3. การกำหนดวาระ (Agenda setting) เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อกระจายออกไป เพื่อให้ประชาชนตระหนักและผูกพันกับประเด็นวาระที่สื่อกำหนดขึ้น หากตรงกับภูมิหลังของปัจเจกชน และค่านิยมของสังคมแล้ว ผู้รับสารก็จะเลือกสารสนเทศนั้น

4. การพอกพูนระบบความเชื่อ (Expansion of belief system) การสื่อสารสังคมมักจะกระจายความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ด้านต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน จึงทำให้ผู้รับสารรับทราบระบบความเชื่อที่หลากหลายและลึกซึ้งไว้ในความเชื่อของตนเองมากขึ้นไปเรื่อย ๆ

5. การรู้แจ้งต่อค่านิยม (Value clarification) ความขัดแย้งในเรื่องค่านิยม และอุดมการณ์เป็นภาวะปกติของสังคม สื่อมวลชนที่นำเสนอข้อเท็จจริงในประเด็นเหล่านี้ ย่อมทำให้ประชาชนผู้รับสารเข้าใจถึงค่านิยมเหล่านั้นแจ้งชัดขึ้น

ดังนั้นหากต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อพฤติกรรมควรให้ความรู้ (Knowledge) สร้างความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนทัศนคติ (attitude) และพฤติกรรม (practice)

พฤติกรรม (Practice) การกระทำ หรือพฤติกรรมใด ๆ ของคนเราส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงออกของบุคคลผู้หนึ่งที่มีพื้นฐานมาจากความรู้ และทัศนคติของตนเอง การที่บุคคลมีพฤติกรรมแตกต่างกัน ก็เนื่องมาจากมีความรู้ และทัศนคติที่แตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างของความรู้ และทัศนคติเกิดจากความแตกต่างในเรื่องการเปิดรับสื่อ การแปลความหมายของสารที่ตนเองได้รับสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดประสบการณ์สิ่งสมที่แตกต่างกัน อันมีผลกระจายต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยทั่วไปการใช้การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวพฤติกรรมนั้นมีวิธีการดังนี้ (สุรพงษ์ โสธน -เสถียร, 2533)

1. การปลุกเร้าอารมณ์ (Emotional arousal) เพื่อให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจในการติดตามไม่ว่าจะด้วยภาพหรือเสียง เช่น บรรยายภาคีในการประกาศปฏิวัติรัฐประหาร

2. การเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ด้วยการแสดงความอ่อนโยน เสียสละและความกรุณาปราณี ยอมแพ้เพื่อความเป็นพระก็อาจโน้มน้าวใจผู้คนให้ยอมรับได้ เช่น คนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ก็เพราะเห็นผู้สมัครคนนั้นถูกโจมตีจากผู้สมัครคนอื่น ๆ

3. การสร้างแบบอย่างขึ้นในใจ (Internalized norms) เป็นการสร้างมาตรฐานอย่างหนึ่งขึ้น เพื่อให้มาตรฐานนั้นปลูกศรัทธาและเป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่จะต้องปฏิบัติตาม

4. การให้รางวัล (Reward) เช่น การลด แลก แจก แถม ในการโฆษณาเพื่อเป็นการจูงใจให้เลือกซื้อสินค้ายี่ห้อนั้นๆ

ผลของการโน้มน้าวใจด้วยวิธีการข้างต้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐาน 2 แบบ

1. กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ หรือให้มีพฤติกรรมที่ต่อเนื่อง (Activation)

2. หยุดยั้งพฤติกรรมเก่า (deactivation)

ทั้งการกระตุ้น และการหยุดยั้งเป็นพฤติกรรมพื้นฐานที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมอื่น ๆ ตามมา เช่น การตัดสินใจวินิจฉัยต่อประเด็นปัญหา การจัดหายุทธวิธีดำเนินงาน และการสร้างพฤติกรรมเพื่อส่วนรวม

นอกจากนี้ โรเจอร์ (Rogers) ได้กล่าวถึงการสื่อสาร และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติว่าการสื่อสารก่อให้เกิดผล 3 ประการคือ

1. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ของผู้รับสาร

2. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสาร
3. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของผู้รับสาร

4.2.1 **ทฤษฎีการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification Theory หรือ BM)** พัฒนามาจากการวางเงื่อนไขวิบาकरण (Operant Conditioning) ที่เสนอโดย สกินเนอร์ (Skinner, 1953)

แนวความคิดพื้นฐาน Behavior Modification Theory หรือ BM เป็นทฤษฎีพื้นฐานของความเชื่อที่ว่าพฤติกรรมของคนเราถูกควบคุมโดยเงื่อนไขการเสริมแรง และการลงโทษ ถ้าพฤติกรรมนั้นเป็นที่น่าพอใจ การแสดงออกในรูปแบบนั้นก็จะมีมากขึ้น แต่ถ้าการแสดงออกนั้นออกมาในรูปแบบที่ไม่เป็นที่พอใจ พฤติกรรมนั้นก็จะมีหายไป แต่แบบนี้จะทำให้มีข้อเสีย คือ การลักลอบ การหลีกเลี่ยง ตลอดจนก่อต่อต้าน ดังนั้นการเสริมแรงน่าจะเป็นวิธีการที่ดีกว่า

วิธีปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาทำได้ดังนี้

1. กำหนดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และไม่พึงปรารถนา
2. กำหนดผลที่จะทำให้เกิดกับผู้กระทำควรเน้นให้เป็นทางบวกให้มากที่สุด
3. นำข้อ 1 และข้อ 2 มาจัดระบบความสัมพันธ์กัน
4. ให้ และระงับการให้บ้าง แล้วติดตามผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
5. ประเมินผล และปรับปรุงเงื่อนไข

4.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมในการปรับพฤติกรรม

4.3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา(Bandura)

การพัฒนาตนเองเป็นการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ในด้านคุณธรรม นิสัย เจตคติ ความสามารถ ความรู้ ความเข้าใจให้กับตนเอง ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา(Bandura) (สมโภชน์ เขี่ยมสุภาษิต, 2539) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงภายใน (acquired) คือ การได้มาซึ่งความรู้ใหม่ ๆ และการเปลี่ยนแปลงภายนอก (performance) คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในแง่ของการแสดงออก โดยมีปัจจัยที่กำหนดซึ่งกันและกัน 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยทางพฤติกรรม (B) ปัจจัยทางสภาพแวดล้อม (E) เช่น อายุ เพศ ขนาดของร่างกาย เชื้อชาติ และปัจจัยภายในบุคคล (P) เช่นความคิด ความรู้สึก การกระทำ ความคาดหวัง ความเชื่อ การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง เป้าหมายและความตั้งใจ และ แบนดูรา(Bandura)เชื่อว่าคนเราส่วนใหญ่เรียนรู้ โดยการสังเกตพฤติกรรมจากผู้อื่น โดยมีแนวคิด 3 ประการ คือ

1. การเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) ผ่านตัวแบบ (บุคคล / สื่อต่าง ๆ) ที่ ถ่ายทอดความคิด การแสดงออกไปพร้อม ๆ กัน โดยผ่านกระบวนการ

ตั้งใจ (Attentional Processes) กระบวนการเก็บจำ (Retention Processes) กระบวนการกระทำ (Production Processes) และกระบวนการจูงใจ (Motivational Process)

2. การกำกับตนเอง (Self-Regulation) เป็นความสามารถในการกระทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อ ควบคุมความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตนเอง ประกอบด้วย 3 กระบวนการ คือ 2.1) กระบวนการสังเกตตนเอง (Self Observation) 2. 2.) กระบวนการตัดสิน (Judgment Process) 2.3.) การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy)

3. การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) เป็นการตัดสินความสามารถของตนเองว่า สามารถทำสิ่งนั้นได้ในระดับใด โดยมีปัจจัย 4 ด้านที่มีอิทธิพล คือ 3.1) ประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ (Mastery Experiences) 3.2) การใช้ตัวแบบ (Modeling) 3.3) การใช้คำพูดชักจูง (Verbal Persuasion) 3.4) การกระตุ้นทางอารมณ์ (Emotional Arousal)

4.3.2 **ทฤษฎีกระจกส่องตน (The Looking - Glass self)** ผู้พัฒนาทฤษฎีนี้คือ ชาร์ล ฮัลตัน คูลลี (Charles Horton Cooley, 1864-1929) ซึ่งเป็นนักสังคมวิทยาคนแรก ๆ ชาร์ล ฮัลตัน คูลลีอธิบายว่าการพัฒนาตน (Self) มีลำดับขั้นตอน 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การเห็นพฤติกรรมของคนที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น (Perceive)
2. วิจัยพฤติกรรมของตน (Judgments)
3. ประเมินค่าพฤติกรรมของตนและผู้ที่เราพบเห็น (Evaluate) คูลลีเชื่อว่าการพัฒนาตน (Self) จะสมบูรณ์ที่สุดในกลุ่มปฐมภูมิ (Primary groups) คือ ครอบครัว

ตอนที่ 5. เหตุผลเชิงจริยธรรม

5.1 ความหมายของจริยธรรม

คำว่า “จริยธรรม” แยกออกเป็น จริย + ธรรม ซึ่งคำว่า จริย หมายถึง ความประพฤติหรือกิริยาที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมายหลายประการ เช่น คุณความดี, หลักคำสอนของศาสนา, หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็น “จริยธรรม” จึงมีความหมายตามตัวอักษรว่า “หลักแห่งความประพฤติ” หรือ “แนวทางของการประพฤติ”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้คำนิยามว่า “จริยธรรม” คือ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ, ศีลธรรม, กฎศีลธรรม

โดยทั่วไปจริยธรรมมักอิงอยู่กับศาสนา ทั้งนี้เพราะคำสอนทางศาสนามีส่วนสร้างระบบจริยธรรมให้สังคม ดังคำกล่าวของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ว่า “จริยธรรมของสังคมไทยขึ้นอยู่กับระบบศีลธรรมของพุทธศาสนา ศาสนาพุทธกำหนดหลักในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันไว้อย่างไร นั่นหมายความว่า ได้กำหนดหลักจริยธรรมไว้ให้ปฏิบัติอย่างนั้น” แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า

ว่า จริยธรรมอิงอยู่กับหลักคำสอนทางศาสนาเพียงอย่างเดียว แต่ที่จริงนั้นจริยธรรมยังรากอยู่บนขนบธรรมเนียมประเพณี โดยนัยนี้ บางคนเรียกหลักแห่งความประพฤติอันเนื่องมาจากคำสอนทางศาสนาว่า "ศีลธรรม" และเรียกหลักแห่งความประพฤติอันพัฒนามาจากแหล่งอื่น ๆ ว่า "จริยธรรม"

คำว่า จริยธรรมเป็นคำที่เปรียบได้กับคำในภาษาอังกฤษ ได้แก่ "Moral" หรือ "Morality" ซึ่งมาจากภาษาลาติน และคำว่า "Ethics" ซึ่งมาจากภาษากรีก โดยมีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของจริยธรรมไว้ดังนี้

พระชุกชาติ คงสีดา (2544 : 19) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นหลักความประพฤติที่ดีที่ควรปฏิบัติ โดยเชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์สามารถพัฒนาให้เป็นผู้มีจริยธรรมได้ และเหนือสิ่งอื่นใด จริยธรรมยังหมายความรวมถึงการที่มนุษย์สามารถใช้ปัญญาและเหตุผลไตร่ตรองได้ว่า อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ

ศักดิ์ชัย มโนวงศ์ (2544 : 8) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ อันเป็นสิ่งที่ทุกคนควรประพฤติปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ซึ่งจะก่อให้เกิดความสุขความเจริญขึ้นในสังคมและจะต้องใช้ปัญญาในการรับรู้ สังเกต และเข้าใจในสถานการณ์เป็นตัวควบคุมความประพฤติของบุคคล ให้เหมาะสมกับสภาพสังคม เพื่อปรับตัวในการประพฤติปฏิบัติให้เข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดีและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ยิ่งยง นิภาวงศ์ (2546: 7) ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง แนวทางหรือหลักการในการประพฤติปฏิบัติ ในสิ่งที่ดีงาม ที่ถูกต้องเหมาะสมตามหลักศีลธรรมของศาสนาหรือหลักความเชื่อในวัฒนธรรม ประเพณี ระเบียบแบบแผนของสังคม ส่งผลดีให้กับตนเองและสังคม ทำให้สังคมเจริญอกงาม

สุจิตรา บันดี (2547:16) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นแนวทางการประพฤติ ปฏิบัติอันพึงกระทำให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น เพื่อความสงบสุขของสังคม (Kohlberg, 1969:34) อธิบายว่า จริยธรรมเป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นเกณฑ์และมาตรฐานพฤติกรรมในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนมีจริยธรรมของตนเองโดยอาศัยกฎเกณฑ์จากสังคมเป็นสิ่งตัดสินว่าการกระทำนั้นถูกหรือผิด

เพียเจท์ (Piaget, 1967:1) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นลักษณะของมนุษย์และหน้าที่เกี่ยวกับเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือ การจัดเตรียมทางสังคม ความสัมพันธ์ในรูปของการกระทำร่วมกันและสิทธิ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2541:15) ได้จัดทำเอกสารการประชุมเกี่ยวกับจริยธรรมไทย สรุปว่าจริยธรรมของบุคคลมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1) ด้านความรู้สึกรู้จัก (Moral Reasoning) คือ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงามสามารถตัดสินแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยความคิด

2) ด้านอารมณ์ความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) คือ ความพึงพอใจ ศรัทธาเลื่อมใส ความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมมาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ

3) ด้านพฤติกรรม (Moral Conduct) คือ การกระทำหรือการแสดงออกของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเชื่อว่าเกิดจากอิทธิพลของทั้งสององค์ประกอบข้างต้น

การพัฒนาตนในด้านจริยธรรมต้องพัฒนา 3 ด้านไปพร้อมกัน การดำเนินชีวิตของคนนั้น องค์ประกอบทั้ง 3 ประการ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

กล่าวโดยสรุป จริยธรรมก็คือ สิ่งที่มีอยู่แล้วในตัวเรา ซึ่งจะสามารถพัฒนาขึ้นโดยอาศัยกฎเกณฑ์ความประพฤติที่ควรปฏิบัติจากหลักการทางศีลธรรม หรือจารีตประเพณี เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคม นอกจากนี้ จริยธรรมยังใช้เป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจเลือกความประพฤติ/การกระทำที่ถูกต้องเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ด้วย

5.2 ความสำคัญของจริยธรรม

จริยธรรม มีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์มาก เพราะจริยธรรมเป็นทั้งธรรมชาติและเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่า จริยธรรมที่ดี จะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะช่วยให้สังคมมีความสุขสงบ และพัฒนาไปอย่างมีระบบ จริยธรรมที่ดียังเป็นปัจจัยพื้นฐานในการเลือกประโยชน์ให้กับธรรมชาติ ทำให้มนุษย์สามารถมีชีวิตได้อย่างมีความสุข วศิน อินทสระ (2541:6-9) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของจริยธรรม ดังนี้

1) จริยธรรมเป็นรากฐานอันสำคัญแห่งความเจริญรุ่งเรืองความมั่นคงและความสงบสุขของปัจเจกชน สังคมและประเทศชาติอย่างยิ่ง ทั้งนี้ควรส่งเสริมประชาชนให้มีจริยธรรมเป็นอันดับแรกเพื่อเป็นแกนกลางของการพัฒนาด้านอื่น ๆ ทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง การปกครอง ฯลฯ การพัฒนาที่ขาดหลักจริยธรรมเป็นหลักยึดย่อมเกิดผลร้ายมากกว่าดี เพราะผู้มีความรู้แต่ขาดคุณธรรม ย่อมก่อความเสียหายได้มากกว่าผู้ด้อยความรู้

2) การพัฒนาบ้านเมือง ต้องพัฒนาจิตใจคนก่อน หรืออย่างน้อยก็ให้พร้อมกันไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาวิชาการอื่นๆ เพราะการพัฒนาที่ไม่มีจริยธรรมเป็นแกนนำนั้นจะสูญเปล่าและเกิดผลเสียเป็นอันมาก ทำให้บุคคลลุ่มหลงในวัตถุและอบายมุขมากขึ้น คนในสังคมละเลยจริยธรรม กอบโกยทรัพย์สินไว้เป็นประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไป ขาดความเมตตาปราณี แล้งน้ำใจในการดำเนินชีวิต

3) จริยธรรม มิได้หมายถึง ถือศีล เข้าวัด จำศีลภาวนาโดยไม่ทำประโยชน์ให้สังคมแต่จริยธรรมหมายถึง ความประพฤติการกระทำและความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม ทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง เว้นสิ่งที่ควรเว้น ทำในสิ่งที่ควรทำด้วยความฉลาดรอบคอบ ดังนั้น จริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีคุณค่าสำหรับทุกคน ทุกวิชาชีพ ทุกสังคม สังคมจะอยู่รอดได้ก็ด้วยจริยธรรม

4) การทูลจริต คดโกง การเบียดเบียนกันในรูปแบบต่างๆ อันเป็นเหตุให้สังคมเสื่อมโทรม มีสาเหตุมาจากการขาดจริยธรรมของคนในสังคม ทรัพยากรธรรมชาติในโลกนี้น่าจะพอเลี้ยงชาวโลกไปได้อีกนาน ถ้าชาวโลกช่วยกันละทิ้งความละโมภโลภมาก แล้วมามีชีวิตอยู่ อย่างเรียบง่าย ช่วยกันสร้างสรรค์สังคม ยึดเอาจริยธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

จริยธรรมสอนให้เราถ่อมตัวเพื่อเข้ากันได้ดีกับคนทั้งหลาย ไม่วางโตโอหัง อวดดีหรือก้าวร้าวผู้อื่น สอนให้เราลดทิฐิมานะ เพื่อจะได้มองเห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ความสันติสุขทั้งหลายและความมั่นคงของประเทศชาติบังเกิดขึ้น ถ้าเรามีผู้นำที่แข็งแกร่งทางจริยธรรม

ประกาศรี สี่ห้าไฟ (2540:48) อธิบายว่า จริยธรรมเป็นเครื่องกำหนด หลักปฏิบัติในการดำรงชีวิต เป็นแนวทางให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย ประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1) ระเบียบวินัย (Discipline) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง สังคมที่ขาดกฎเกณฑ์ ทุกคนสามารถทำทุกอย่างได้ตามอำเภอใจ ย่อมเดือดร้อนระส่ำระสาย ขาดผู้นำ ผู้ตาม ขาดระบบที่กระชับความเข้าใจ เป็นแบบแผนให้ยึดปฏิบัติ การหย่อนระเบียบวินัยทำให้เกิดการละเมิดสิทธิและหน้าที่ตามบทบาทของแต่ละบุคคลชาติใด ไร้ระเบียบวินัยย่อมยากที่จะพัฒนาไป ได้ทัดเทียมชาติอื่น จึงควรประพฤติตามจารีตประเพณีของสังคม

2) สังคม (Society) การรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผน ก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมที่ดีงาม มีวัฒนธรรมอันเป็นความมีระเบียบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นกลุ่มชนที่ขยายวงกว้าง เรียกว่า สังคม

3) อิสระเสรี (Autonomy) ความมีสำนึกในมโนธรรมที่พัฒนาเป็นลำดับ ก่อให้เกิดความอิสระ สามารถดำรงชีวิตตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการศึกษา และประสบการณ์ในชีวิต มีความสุขอยู่ในระเบียบวินัยและสังคมของตน เป็นค่านิยมสูงสุดที่คนได้รับการขัดเกลาแล้วสามารถบำเพ็ญตนตามเสรีภาพเฉพาะตนได้อย่างอิสระ สามารถปกครองตนเองและชักนำ ตนเองได้ อยู่ในทำนองคลองธรรม

สรุป “จริยธรรม” เป็นคุณสมบัติที่สังคมมุ่งหวังให้สมาชิกของสังคมประพฤติปฏิบัติจริยธรรมเกี่ยวกับความถูกต้องเหมาะสม รู้เหตุรู้ผล และเป็นความสำนึกของบุคคลต่อสิ่งที่ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ

5.3 ทฤษฎีจิตวิทยาเกี่ยวกับจริยธรรม

ทฤษฎีที่ยึดถือเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) แต่เพื่อให้เห็นภาพของทฤษฎีทางจิตวิทยาที่สำคัญ ๆ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับจริยธรรมทั้งหมด จึงขอเสนอทฤษฎีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ รวม 3 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory ย่อว่า PA)
2. ทฤษฎีการกระจ่างค่านิยม (Theory of Values Clarification ย่อว่า VC)
3. ทฤษฎีเหตุผลทางจริยธรรม (Theory of Moral Reasoning หรือ MR)

5.3.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory ย่อว่า PA) ทฤษฎีจิต

วิเคราะห์สมัยแรกเสนอโดยซิกมันด์ ฟรอยด์ เป็นทฤษฎีบุคลิกภาพที่อธิบายการพัฒนาจริยธรรมของบุคคลไว้ด้วยแนวความคิดพื้นฐาน ฟรอยด์มีความเห็นว่าทารกเกิดมาพร้อมกับสัญชาตญาณพื้นฐาน 2 ประการ คือสัญชาตญาณแห่งชีวิต (Eros) และสัญชาตญาณแห่งความตาย (Thanatos) สัญชาตญาณพื้นฐาน 2 ประการนี้เป็นแหล่งก่อให้เกิดพลังงานทางจิต ซึ่งจะกระจายกันทำงานในระบบของบุคลิกภาพ 3 ระบบ คือ อิด (Id) อีโก (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Superego) ระบบของบุคลิกภาพทั้ง 3 ระบบนี้ ไม่ได้พัฒนาขึ้นมาพร้อมกัน แต่จะพัฒนาตามขั้นตอน

อิด (Id) เป็นระบบที่มีติดตัวทารกมาตั้งแต่กำเนิด หน้าที่หลักของอิด คือการใช้พลังงานทางจิตไปในการตอบสนองของความต้องการตามสัญชาตญาณ อิดทำงานตามหลักการแสวงหาความสุขให้กับทารก ขณะเดียวกันก็พยายามหลบหลีกสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความทุกข์ แต่ในสภาพความเป็นจริงการทำงานของอิดอย่างเดียว ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของทารกได้เสมอไป

อีโก้ (Ego) จึงพัฒนาขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่ในการคิด และการวางแผนตอบสนองความต้องการของอิด โดยการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง

ซูเปอร์อีโก้ (Superego) เป็นระบบที่สามของบุคลิกภาพ และเป็นระบบควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ซูเปอร์อีโก้ยังมีระบบย่อยอีกสองระบบที่พัฒนาขึ้นมาควบคู่กันระบบหนึ่ง เรียกว่า อีโกไอดีล (Ego Ideal) เป็นระบบที่เด็กจดจำการกระทำของพ่อแม่ บอกรว่าดี และควรกระทำไว้ อีกระบบหนึ่งเรียกว่า มโนธรรม (Conscience) เป็นระบบที่เด็กจดจำการกระทำที่พ่อแม่บอกรว่าไม่ดี และไม่ควรกระทำไว้ ระบบย่อยทั้งสองนี้ คอยควบคุมการกระทำของเด็กจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เมื่อใดที่บุคคลทำในสิ่งที่อีโกไอดีลก็จะให้รางวัล ทำให้บุคคลเกิดภาคภูมิใจในตนเอง แต่เมื่อใดที่บุคคลทำในสิ่งที่ไม่ดี มโนธรรมก็จะลงโทษทำให้บุคคลนั้นเกิด

ความสำนึกผิดขึ้นมา กล่าวได้ว่าซูเปอร์อีโก้ช่วยให้เด็กควบคุมตนเองทางจริยธรรม ได้เหมือนกับที่พ่อ แม่เคยควบคุมตนโดยใกล้ชิดมาก่อน (Freud, 1933)

ฟรอยด์ (1940,1964) เชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก เริ่มจากช่วงเวลาที่เด็กกำลังพัฒนาอีโก้ ในช่วงเวลานี้เด็กต้องการมีการพึ่งพาพ่อ แม่มาก และต้องการความรักจากพ่อ แม่ แต่บางครั้งเด็กก็ทำตนแตกต่างไปจากที่พ่อ แม่ต้องการ ทำให้พ่อ แม่เกิดความไม่พอใจ เด็กเกรงว่าตนจะสูญเสียความรักของพ่อ แม่ไป จึงหันมาทำตนตามอย่าง หรือ ถอดแบบ (Identity) พ่อ แม่ รับเอาบุคลิกลักษณะบางอย่างของพ่อ แม่มาเป็นของตน

5.3.2 ทฤษฎีการกระจ่างค่านิยม (Theory of Values Clarification หรือ VC)

การกระจ่างค่านิยม คือการทำค่านิยมให้กระจ่าง เป็นทฤษฎี และเป็นวิธีสอนจริยธรรมที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง แนวความคิดพื้นฐาน กลุ่มแรกที่เสนอกระบวนการ VC กลุ่มแรก (Raths, Harmin and Simon, 1966) ถือค่านิยมหลักในการประพฤติปฏิบัติตนต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ถือว่าดีงามเป็นสิ่งถูกต้อง ควรค่าแก่การยึดถือ กระบวนการ VC มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนค้นพบหลักการประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง และหลักการที่ดี ที่ถูกต้องต่อตนเองเป็นอย่างไร

ความหมายของค่านิยมในกระบวนการ Theory of Values Clarification หรือ VC ตรงกับตามหมายของจริยธรรม ดังนั้นกระบวนการ VC เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดความกระจ่างแจ้งในจริยธรรมของตนเอง หรือถือว่าเป็นกระบวนการปลูกฝังจริยธรรม การเรียนรู้ของแต่ละบุคคลจะแสดงออกมาในรูปของความเชื่อ ทักษะคติ พฤติกรรม และความรู้สึกของแต่ละบุคคล

ความเชื่อ ทักษะคติ พฤติกรรม และความรู้สึกที่แต่ละบุคคลแสดงออกมาในแต่ละวันมีมากมาย พฤติกรรมที่แสดงออกมานี้ มีบางส่วนที่แสดงออกของค่านิยม นักทฤษฎี VC ได้เสนอเกณฑ์การตัดสินพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นสะท้อนค่านิยมมา 7 ประการ

1. การเลือกกระทำอย่างอิสระ ไม่มีการบังคับ
2. การเลือกจากทางเลือกหลาย ๆ ทาง
3. การเลือกที่เกิดจากการพิจารณาผลของทางเลือกแต่ละทางแล้ว
4. การภูมิใจ และมีความยินดีที่ได้เลือกกระทำสิ่งนั้น
5. ยืนยันตัดสินใจเลือกของตนอย่างเปิดเผย
6. การกระทำตามที่ตัวเองเลือก
7. การกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก

พฤติกรรมเหล่านี้ ถือว่าเป็นการแสดงออกของค่านิยม

5.3.3. ทฤษฎีเหตุผลทางจริยธรรม (Theory of Moral Reasoning หรือ MR)

ผู้เสนอทฤษฎีเหตุผลทางจริยธรรมที่รู้จักแพร่หลาย คือ โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1963, 1969, 1976)

ทฤษฎีของโคลเบอร์กได้ครอบงำความคิดของคนแถบตะวันตกเป็นจำนวนมากในรอบสองทศวรรษที่ผ่านมา รวมถึงนักจิตวิทยาคนไทยตลอดทศวรรษที่ผ่านมา แนวความคิดพื้นฐาน ทรรศนะของโคลเบอร์ก จริยธรรมหมายถึง กฎเกณฑ์ในการตัดสินความถูก ผิดในการกระทำ แต่ก็ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางปัญญาซึ่งผูกพันกับอายุบุคคล โคลเบอร์กได้ยึดถือทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของเพียเจต์ (Piaget, 1967) เป็นหลักในการสร้างทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

1. ลำดับขั้นพัฒนาการ เกณฑ์การตัดสินถูก ผิด ของการกระทำ ขึ้นอยู่กับปัญญาความคิดของบุคคล เมื่อเพียเจต์แบ่งการพัฒนาทางปัญญากออกเป็นขั้น ๆ พัฒนาการทางจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก จึงแบ่งออกเป็นขั้น ๆ ด้วย เด็กในวัย 0-2 ขวบ ปัญญาความคิดอยู่ในขั้นต่ำเกินกว่าจะเข้าใจความถูก ผิด ในการกระทำ เมื่อย่างเข้าสู่วัย 2-7 ขวบ จึงเริ่มเข้าใจเกี่ยวกับการกระทำถูก ผิดของการกระทำ และเมื่อความคิดของเด็กก่อนวัย 12 ขวบ โดยประมาณ ยังจำกัดอยู่ในขอบเขตของการนึกคิดเอง และการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ป็นรูปธรรมยังสามารถเข้าใจกฎเกณฑ์ของสังคมอย่างเป็นระบบ โคลเบอร์ก จัดความเข้าใจนี้อยู่ระดับที่ 1 คือระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Pre conventional Level)

โคลเบอร์ก เชื่อว่าผู้ที่คิดในเชิงเหตุผลนามธรรมเท่านั้นที่สามารถมองเป็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ความเข้าใจนี้ถือเป็นการรับรู้ทางสังคม ความเข้าใจนี้อยู่ระดับที่ 2 คือ ระดับกฎเกณฑ์สังคม (Conventional Level)

สำหรับคนช่างคิด ช่างสังเกต ก็จะพัฒนาตนไปในระดับที่สูงกว่า คือ ระดับที่ 3 เรียกว่า ระดับเลยกฎเกณฑ์สังคม (Post conventional Level) คือ คนเราสามารถตัดสินใจความถูกต้อง เหมาะสมของกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคมได้ตามที่เห็นว่าถูกต้อง ซึ่งมีอยู่ไม่มากนัก เพราะต้องอาศัยปัญญาความคิดระดับสูง และต้องเป็นคนช่างสังเกตด้วย กว่าจะเริ่มวิจารณ์กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ต้องใช้เวลาหลายปี หรืออย่างน้อยอายุเกิน 20 ปีไปแล้ว

ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก พัฒนาการแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ก่อนกฎเกณฑ์สังคม ระดับที่ 2 กฎเกณฑ์สังคม และระดับที่ 3 เลยกฎเกณฑ์สังคม และในแต่ละระดับโคลเบอร์ก ยังแบ่งการพัฒนาออกเป็น 2 ขั้น รวมเป็น 6 ขั้น เรียงตามลำดับ ดังนี้ (Kohlberg, 1976)

ระดับที่ 1 : ก่อนกฎเกณฑ์สังคม

ขั้นที่ 1 : การลงโทษ และการเชื่อฟัง

ก. สิ่งที่ถูก

- ไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ที่มีการลงโทษ
- ต้องเชื่อฟัง
- ไม่ทำความเสียหายแก่ชีวิต และทรัพย์สิน

ผู้กระทำ

ข. เหตุผล

- เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ
- เจ้าหน้าที่มีอำนาจสูงสุด

ค. การรับรู้ทางสังคม

- ไม่อาจเข้าใจทัศนคติของผู้อื่น
- วิพากษ์การกระทำตามผลทางกายภาพมากกว่าเจตนาของ

ขั้นที่ 2 : เอกบุคคณินิยมการตอบสนองของความต้องการและการชำระแลกเปลี่ยน

ก. สิ่งที่ถูก

- ทำตามกฎเกณฑ์เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนในปัจจุบัน
- ทำในสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของตน
- ความยุติธรรมในการชำระแลกเปลี่ยน

ข. เหตุผล

- การตอบสนองความต้องการของตนเอง ต้องคำนึงถึงผู้อื่นด้วย

ค. การรับรู้ทางสังคม

- ทุกคนมีความต้องการของตนเอง
- ความต้องการของแต่ละบุคคลในสังคมขัดแย้งกัน

ระดับที่ 2 : กฎเกณฑ์สังคม

ขั้นที่ 3 : การคาดหวังทางสังคม ความสัมพันธ์ และการคล้อยตาม

ก. สิ่งที่ถูก

- การกระทำในสิ่งที่สังคมคาดหวัง
- มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น และอาทรต่อผู้อื่น
- ความไว้วางใจ ความภักดี ความเคารพ และความกตัญญู

ข. เหตุผล

- ต้องการเป็นคนดีในทัศนคติของตนเองและบุคคลอื่นในสังคม
- ต้องการรักษากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคม เพื่อรักษาพฤติกรรม

ดั่งาม ให้คงอยู่

ค. การรับรู้ทางสังคม

- เข้าใจความรู้สึก ความคาดหวัง การตกลงของผู้อื่น และให้

ความสำคัญต่อสิ่งเหล่านั้นมากกว่าตัวบุคคล

- สามารถนำใจเราไปใส่ใจเขา

- ยังไม่อาจเข้าใจกฎเกณฑ์ของสังคมอย่างเป็นระบบ

ขั้นที่ 4 : ระบบสังคม และมโนธรรม

ก. สิ่งที่ถูก

- การปฏิบัติตามหน้าที่ของตน
- กฎหมายต้องเป็นกฎหมาย ยกเว้นในกรณีที่ขัดต่อสังคม
- การบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อกลุ่มหรือต่อสถาบัน

ข. เหตุผล

- เพื่อให้สถาบันต่าง ๆ ในสังคม ดำรงอยู่ต่อไป
- รักษาระบบสังคมให้คงอยู่

ค. การรับรู้ทางสังคม

- มองสังคมอย่างเป็นระบบเข้าใจบทบาทหน้าที่ตามที่กำหนด
- พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเป็นระบบ

ระดับที่ 3 : เลยกฎเกณฑ์สังคม หรือตามหลักการ

ขั้นที่ 5 : สัญญาสังคม หรืออรรถประโยชน์ และสิทธิส่วนบุคคล

ก. สิ่งที่ถูก

- การเข้าในแต่บุคคลในสังคมมีความค่านิยม และความเป็นต่างกัน
- การเข้าใจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกิดจากการตกลงของคนในสังคม
- การปฏิบัติตามสัญญาสังคม

ข. เหตุผล

- เพื่อพิทักษ์ความสุข และประโยชน์ของคนในสังคม
- ความรู้สึกผูกพันต่อสัญญาสังคมกับบุคคลต่าง ๆ

ค. การรับรู้ทางสังคม

- แต่ละบุคคลในสังคมมีเหตุผลมีค่านิยมและสิทธิของแต่ละ

คนก่อนเข้าสู่สัญญาสังคม

- มองปรากฏการณ์ของสังคมในรูปแบบของสัญญา

ข้อตกลง ความเป็นกลาง และการดำเนินการตามขั้นตอนที่ตกลง

- แยกทรรศนะทางกฎหมาย และทรรศนะทางจริยธรรม

ออกจากกัน แต่ยังไม่อาจรวมทั้ง 2 ฝ่ายเข้าด้วยกัน เมื่อเกิดการขัดแย้งกัน

ขั้นที่ 6 : หลักการจริยธรรมสากล

ก. สิ่งที่ถูก

- ทำตามหลักการที่เลือกเอง

- กฎหมายและสัญญาทางสังคมที่ถูกต้องควรเป็นไปตามหลักการนี้
- เมื่อกฎหมายขัดกับหลักการเหล่านี้ ควรทำตามหลักการ
- หลักการที่ถูกต้อง คือ หลักการสากลเกี่ยวกับความยุติธรรม ซึ่ง

ได้แก่ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชน และการเคารพศักดิ์ศรีของมนุษย์

ข. เหตุผล

- หลักจริยธรรมสากล เป็นสิ่งที่ถูกต้องตามหลักเหตุผล

ค. การรับรู้ทางสังคม

- มีจุดยืนทางจริยธรรม
- กระทบต่อบุคคลในฐานะที่เป็นจุดหมายปลายทาง มิใช่เป็น

เครื่องมือ

2. การเกิดจริยธรรม ตามทัศนะของโคลเบอร์ก จริยธรรม หรือความเข้าใจถูก ผิด มิได้เกิดจากการเรียนรู้ มิได้เกิดจากการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) แต่เกิดจากการไตร่ตรอง ตามเหตุผลของแต่ละบุคคล และการไตร่ตรองตามเหตุผลนี้ขึ้นอยู่กับการพัฒนาทางปัญญา ซึ่งเป็นไปตามลำดับขั้น ไม่มีการก้าวข้าม ไม่มีการสลับขั้น เพราะจริยธรรมไม่ได้เป็นผลของการถ่ายทอดทางสังคม ไม่ว่าจะเติบโตมาจากสภาพแวดล้อมใด ศาสนาใด เพราะจริยธรรมในความคิดของโคลเบอร์ก เป็นผลจากการไตร่ตรอง จึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูล ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากความเข้าใจของตนเอง และอีกส่วนมาจาก ประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่ได้รับ ทำให้ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทำความเข้าใจเรื่องต่าง ๆ ตลอดเวลา กระบวนการจำแนก และการบูรณาการ จึงเป็นกลไกของการพัฒนาจริยธรรม การก้าวจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางความคิด และเป็นผลจากการไตร่ตรอง เป็นกิจกรรมทางปัญญา ซึ่งเป็นทฤษฎีพัฒนาการของโคลเบอร์ก และเพียเจต์ ซึ่งเรียกกันว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางโครงสร้าง (Structural Development Theory) และในชื่อ ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา (Cognitive Developmental Theory)

3. ดรรชนีขั้นพัฒนาการ ในการประเมินระดับจริยธรรมของบุคคล โคลเบอร์ก ถือว่าเป็นการตัดสินทางจริยธรรม (Moral Judgment) และถือเป็นการให้เหตุผลทางจริยธรรม (Moral Reasoning) โดยการเสนอเหตุการณ์ที่ลำบากใจในการตัดสินความถูก ผิด (Moral Dilemma) เป็นการคำนึงถึงเหตุผล แต่ไม่คำนึงถึงจริยธรรมของผู้รับการทดสอบ

โคลเบอร์ก หาคำตอบที่เป็นเหตุผลของการตัดสินทางจริยธรรมว่าขึ้นอยู่กับแรงผลักดันพฤติกรรมที่ต่างกัน ดังนี้

1. การลงโทษโดยผู้อื่น
2. การจัดแจงสิ่งตอบแทนโดยผู้อื่น

3. การไม่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น
4. การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย
5. เป็นที่นับถือ หรือไม่น่านับถือของชุมชน
6. การประณามตนเอง

โกวิท ประวาลพุกษ์ และภณิดา คูสกุล (2544: 8-9) กล่าวว่า การเกิดจริยธรรมมี 4 ลำดับขั้นดังนี้

1. การเลียนแบบ การเลียนแบบเป็นกระบวนการได้จิตสำนึกซึ่งมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก โดยเด็กอาจจะเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ที่แวดล้อมตน การเลียนแบบทางจริยธรรมจึงเกิดได้ทั้งจากครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน และชุมชน แต่มีบ่อยครั้งที่เด็กเลียนแบบในสิ่งที่ผู้ใหญ่ไม่ได้ตั้งใจจะสอน ดังนั้นผู้ใหญ่ก็ควรมีจริยธรรมสูงเมื่อใกล้ชิดกับเด็ก

2. การแนะนำสั่งสอน นอกจากผู้ใหญ่จะกระทำพฤติกรรมทางจริยธรรมที่เป็นต้นแบบให้แก่เด็กโดยการ “ไม่รู้ตัว” ของทั้ง 2 ฝ่ายแล้ว บ่อยครั้งที่ผู้ใหญ่จะให้คำแนะนำ สั่งสอน ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมแก่เด็ก การรับการแนะนำสั่งสอนจึงเป็นกระบวนการได้จิตสำนึกของเด็ก เช่นเดียวกับการเลียนแบบและมีความสำคัญต่อพัฒนาการจริยธรรมของเด็กเช่นกัน เพราะในขณะที่การเลียนแบบเป็นการดูซึมการกระทำนั้น การแนะนำสั่งสอนก็เป็นการดูซึมทางอารมณ์และเจตคติของบุคคลอื่น ทำให้อารมณ์ของเด็กมิได้พัฒนาการมาโดยอิสระ แต่ไปอิงอยู่กับกลุ่มซึ่งเป็นสัญชาติญาณอย่างหนึ่งของฝูงสัตว์และเป็นรากฐานของชีวิตทางสังคม อย่างไรก็ตามการแนะนำสั่งสอนนี้เป็นวิธีการที่มีประโยชน์สำหรับบิดามารดาและครูในการพัฒนาจริยธรรม และได้ผลมากกว่าสอนแบบให้เด็กรู้ตัว (Conscious)

3. การลอกแบบ ในขั้นการเลียนแบบ เด็กจะรับเอาพฤติกรรมของผู้ใหญ่ ในขั้นการแนะนำสั่งสอน เด็กจะรับเจตคติ อารมณ์ของผู้ใหญ่และในขั้นการลอกแบบ เด็กจะรับเอาบุคลิกภาพ จริยธรรมของผู้ใหญ่ไว้เป็นของตนเอง โดยอาศัยความรักและความชื่นชมในผู้ใหญ่คนนั้นหรือการชื่นชมวีรบุรุษ เป็นต้น การลอกแบบทางจริยธรรม จึงอาจจะทำให้เด็กเกิดการลอกแบบจริยธรรมทั้งที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ ทั้งสองทาง

4. การสร้างจริยธรรมของตนเอง เมื่อเด็กได้ผ่านขั้นตอนการลอกแบบมาแล้ว เด็กจะสร้างจริยธรรมของตนเอง การปรับจริยธรรมนี้มักเกิดในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งจะได้พบกลุ่มเพื่อนใหม่ ค่านิยมใหม่ที่อาจทำให้เขาละทิ้งจริยธรรมและค่านิยมเก่าที่รับไว้เมื่อตอนเป็นเด็ก วัยผู้ใหญ่จึงเป็นวัยของการปรับรูปแบบจริยธรรมของมนุษย์

จากการพัฒนาจริยธรรม 4 ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า จริยธรรมของมนุษย์มิได้เป็นสิ่งที่ตายตัวในสภาวะสถิตนิ่ง แต่สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ แต่อย่างไรก็ตาม พัฒนาการทางจริยธรรมจะเกิดในช่วง 10 ปีแรก และฝังรากลึกเป็นการซึมซับสิ่งที่เรียนรู้ให้ปลูกฝังอยู่ใน

จิตสำนึกให้พร้อมในการรับจริยธรรม ทั้งนี้ การปลูกฝังอบรมเด็กให้มีจิตสำนึกที่ดีด้านความถูกต้อง ด้งามโดยเฉพาะเด็กเล็กพบว่าการออกคำสั่ง การควบคุมและลงโทษทางกายจะเกิดผลเสีย มากกว่าจึงควรหลีกเลี่ยง เกอ ซอฟฟ์ ,(Gershoff, 2002:61)

5.3.4. ความหมายของเหตุผลเชิงจริยธรรม

เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง สาเหตุที่เป็นไปได้ที่บุคคลจะกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดในการดำเนินชีวิตประจำวันตามหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมและจริยธรรม เช่น หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ระบบบุญธิชา ได้แก่ การให้ทาน การรักษาศีล 5 และการภาวนา เป็นต้น

เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นเจตนา หรือความคิดเชิงหลักการซึ่งบุคคลใช้เพื่อการตัดสินใจเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำเมื่อเผชิญสถานการณ์ขัดแย้งทางจริยธรรมอันเป็นสถานการณ์ที่ผลประโยชน์หลายฝ่ายขัดแย้งกัน เป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ หรือโทษต่อตนเอง เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ หรือ โทษตนเอง (อ๋างใน จินตนา บิลมาศ)

เพียเจต์ ได้แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ชั้น

1. ชั้นเรียนรู้ด้วยประสาทสัมผัสกับการเคลื่อนไหว(The period of sensory motor intelligence) เด็กอยู่ในวัยแรกเกิดถึง 2 ปี
2. ชั้นตอนรู้การคิดก่อนการปฏิบัติ(The period of preoperational thought)เด็กอายุระหว่าง 2 – 7 ปี
3. ชั้นตอนการคิดแบบรูปธรรม(The period of concrete operations) เด็กอายุระหว่าง 7 – 11ปี
4. ชั้นปฏิบัติการเชิงระบบ(Formal operation)เด็กอายุระหว่าง11-15 ปี

ขั้นตอนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม		ระดับของจริยธรรม	
ขั้นที่ 1	หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ(อายุ 2 -7 ปี)	ระดับ ที่ 1	ก่อนเกณฑ์ (อายุ 2 -10 ปี)
ขั้นที่ 2	หลักการแสวงหารางวัล(อายุ 7 -10 ปี)		
ขั้นที่ 3	หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ(อายุ 10-13 ปี)	ระดับ ที่ 2	ตามเกณฑ์ (อายุ 10 -16 ปี)
ขั้นที่ 4	หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม(อายุ 13-16 ปี)		
ขั้นที่ 5	หลักการทำตามคำมั่นสัญญา(อายุ 16 ปีขึ้นไป)	ระดับ ที่ 3	เหนือกฎเกณฑ์ (อายุ 16 ปีขึ้นไป)
ขั้นที่ 6	หลักการยึดอุดมคติสากล(วัยผู้ใหญ่)		

ตารางที่ 7 แสดงขั้นตอนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับระดับของจริยธรรม

ดวงเดือน พันธมนาวิน (2548: 3-5) กล่าวว่า การแสดงถึงสาเหตุพฤติกรรมของคนดีและพฤติกรรมของคนเก่ง ว่าพฤติกรรมเหล่านั้นเกิดจากสาเหตุด้านจิตใจอะไรบ้าง โดยมีวิธีการวิจัยเปรียบเทียบบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกันแต่มีพฤติกรรมทำดีในปริมาณต่างกันและได้

เปรียบเทียบพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนดีและคนเก่งเหมือนผลไม้บนต้นไม้และส่วนประกอบที่เป็นพื้นฐานที่จะนำมาสู่พฤติกรรมเป็นคนดีและคนเก่งอันได้แก่ ราก ลำต้น

จากการวิจัยคนไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่อายุตั้งแต่ 6 ถึง 60 ปี จำนวนกว่า 5,000 คน ในการวิจัยหลายเรื่องจนถึงปัจจุบัน ทำให้พบว่าคนไทยที่มีการกระทำที่จัดว่าเป็นพฤติกรรมของคนดีหรือพฤติกรรมของคนเก่งนั้นมีลักษณะทางจิตใจที่สำคัญในลักษณะที่แตกต่างจากคนที่ดีน้อยหรือเก่งน้อย ซึ่งอยู่ในสถานการณ์เดียวกันกับคนที่ดีมากและเก่งมาก นั่นคือคนที่ดีมากหรือเก่งมาก เป็นคนที่มีลักษณะ 8 ประการ ดังนี้

- 1) เป็นบุคคลที่เห็นแก่ตัวน้อยแต่เห็นแก่บุคคลอื่น เห็นแก่ส่วนรวม และเห็นแก่หลักการหรืออุดมคติมากกว่า เรียกว่า มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง
- 2) เห็นความสำคัญของอนาคต มีการวางแผนเป้าหมายระยะสั้น และระยะยาว รู้จักบังคับตนให้อดได้รอได้ เรียกว่า มีลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตัวเองได้
- 3) มุมานะบากบั่นฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อความดี และทำงานอย่างขยันขันแข็ง เพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ เรียกว่า มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง
- 4) เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เชื่อว่าผลดีและผลเสียที่เกิดกับตนนั้นส่วนใหญ่ มีสาเหตุจากการกระทำของตนเองทั้งในอดีต และอนาคต
- 5) เป็นผู้มีเจตคติ ค่านิยม และคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ตน ตัดสินใจกระทำโดยไม่คิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตนฝ่ายเดียว และมีคุณธรรมในการดำรงชีวิต
- 6) เป็นผู้มีความฉลาดคิดได้หลายแง่มุม และคิดได้ในเชิงรูปธรรมและนามธรรม อย่างลึกซึ้ง เรียกว่า มีความสามารถทางการรู้การคิดสูง
- 7) ฐัทธิธรรมชาติของมนุษย์และสังคมอย่างถูกต้อง กว้างไกล รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราเรียกว่า มีประสบการณ์ทางสังคมสูง
- 8) มีอารมณ์ผ่องใส วิตกกังวลน้อยหรือเหมาะสมกับเหตุการณ์ รู้เท่าทันเหตุการณ์ต่าง ๆ เรียกว่า มีสุขภาพจิตดี

5.4 การสอน คุณธรรม/จริยธรรม เป็นความต้องการที่คนรุ่นหนึ่งจะชี้นำคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผู้สอนมีความเชื่อว่าประสบการณ์ของตนอาจสร้างความเข้าใจเรื่อง คุณธรรม/จริยธรรม (หรือความดี ความถูกต้อง ความเหมาะสม) อย่างถ่องแท้ในระดับหนึ่ง และต้องการให้เยาวชน เชื่อว่าดีและเหมาะสมกับเยาวชน การยึดหลักคุณธรรม/จริยธรรม ทำให้มนุษย์มีความสุข ความดี และความงาม โดยที่ความสุขนั้นควรเป็นความสุขแบบเรียบง่ายและยั่งยืน คุณสมบัติอันเป็นความพร้อมที่จะพัฒนา จริยธรรมของบุคคลประกอบด้วย

1. ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของชีวิตและหลักจริยธรรม ทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้มาตั้งแต่วัยต้นของชีวิตจากการเลี้ยงดู การศึกษาอบรม และจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยอาจเป็นในวิถีทางที่ต่างกัน ซึ่งเป็นผลให้คุณคนมีพัฒนาการทางจริยธรรมต่างจากกฎเกณฑ์การตัดสินที่ต่างกัน

2. ความใฝ่ธรรม มนุษย์มีธรรมชาติของการแสวงหาความถูกต้องเป็นธรรมหรือความดีงามตั้งแต่วัยทารก คุณสมบัตินี้ทำให้บุคคลนิยมคนดี ชอบสังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรม ต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี อย่างไรก็ตามประสบการณ์ในชีวิตจากการเลี้ยงดูและเจริญเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณธรรม เป็นปัจจัยสำคัญให้บุคคลพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้มีจริยธรรมสูงกว่า

3. ความรู้จักตนเองของบุคคลนั้น ความรู้จักตนเองของบุคคล คือ สร้างความสามารถในการพิจารณาให้รู้อิทธิพลของความดีและความไม่ดีของตนให้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถเสริมสร้างความดีของตนให้มีพลังเข้มแข็ง ในลักษณะที่ตนเองและสังคมยอมรับได้ ความรู้จักตนเองนี้จะทำให้บุคคลมีความมั่นใจ มีพลังและพร้อมที่จะขจัดความไม่ดีของตนและพัฒนาตนเองอย่างถูกต้องดีขึ้น

5.5 วิถีทางพัฒนาจริยธรรม

1. การศึกษาเรียนรู้ กระทำได้หลายวิธี ดังนี้

1.1 การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการหาความรู้จากการอ่านหนังสือเกี่ยวกับปรัชญาศาสนา วรรณคดีที่มีคุณค่า หนังสือเกี่ยวกับจริยธรรมทั่วไปและจริยธรรมวิชาชีพ

1.2 การเข้าร่วมประชุมสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นและประสบการณ์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และการคบหาบัณฑิตผู้ใฝ่ในด้านจริยธรรม

1.3 การเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตและจากประสบการณ์ในสถานที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์จริงเป็นโอกาสอันประเสริฐในการเรียนรู้จริยธรรมแห่งชีวิต ที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งทั้งด้านเจตคติและทักษะการแก้ปัญหาเชิง จริยธรรม อย่างไรก็ตาม ขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคคล ผู้มีความพร้อมน้อยอาจจะไม่ได้ประโยชน์จากการเรียนรู้อันมีค่านี้เลย

2. การวิเคราะห์ตนเอง บุคคลผู้มีความพร้อมจะพัฒนามีความตั้งใจและเห็นความสำคัญของการวิเคราะห์ตนเองเพื่อทำความรู้จักในตัวตนเอง ด้วยการพิจารณาเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมการแสดงออกของตนเอง จะช่วยให้บุคคลตระหนักรู้คุณลักษณะ

ของตนเอง รู้จุดดีจุดด้อยของตน รู้ว่าควรคงลักษณะใดไว้ การวิเคราะห์ตนเอง กระทำได้ด้วยหลักการต่อไปนี้

2.1 การรับฟังความคิดเห็นเชิงวิพากษ์จากคำพูดและอากัปกริยาจากบุคคลรอบข้าง เช่น จากผู้บังคับบัญชา จากเพื่อนร่วมงาน จากผู้ใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัว

2.2 วิเคราะห์ตนเองเกี่ยวกับความคิด ความต้องการเจตคติการกระทำ และผลการกระทำ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

2.3 ค้นหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น จากตำรา บทความ รายงานการวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์หรือศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนาตน อย่างถ่องแท้

2.4 เข้าร่วมการอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจ (จิตใจและพฤติกรรมมนุษย์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้เช่นเดียวกับสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก) ทำให้จิตใจได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดปัญญารับรู้ตนเองอย่างลึกซึ้งและแท้จริง

3. การฝึกตน เป็นวิธีการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วย ตนเองขั้นสูงสุด เพราะเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคล ในการ ควบคุมการประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในกรอบของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ทั้งในสภาพการณ์ปกติและเมื่อเผชิญปัญหาหรือขัดแย้ง การฝึกตน เป็นวิธีการพัฒนาด้าน คุณธรรม จริยธรรมด้วยตนเองขั้นสูงสุด เพราะเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคล ในการควบคุมการประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในกรอบของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ทั้งในสภาพการณ์ปกติและเมื่อเผชิญปัญหาหรือขัดแย้ง

3.1 การฝึกวินัยขั้นพื้นฐาน เช่น ความขยันหมั่นเพียร การฟังตนเอง ความตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ การรู้จักประหยัดและออม ความซื่อสัตย์ ความมีสัมมาคารวะ ความรักชาติ เป็นต้น

3.2 การรักษาศีลตามความเชื่อในศาสนาของตน ศีลเป็นตัวกำหนดที่จะทำให้งดเว้นในการที่จะกระทำชั่วร้ายใดๆอยู่ในจิตใจ ส่งผลให้บุคคลมีพลังจิตที่เข้มแข็งรู้เท่าทันความคิดสามารถควบคุมตนได้

3.3 การทำสมาธิ เป็นการฝึกให้เกิดการตั้งมั่นของจิตใจทำให้เกิดภาวะมีอารมณ์หนึ่งเดียวของกุศลจิต เป็นจิตใจที่สงบผ่องใสบริสุทธิ์เป็นจิตที่เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ทำให้เกิดปัญญาสามารถพิจารณาเห็นทุกอย่างตรงสภาพความเป็นจริง

3.4 ฝึกการเป็นผู้ให้ เช่น การรู้จักให้อภัย รู้จักแบ่งปันความรู้ ความดี ความชอบ บริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์ อุทิศแรงกายแรงใจช่วยงานสาธารณประโยชน์โดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ

สรุปได้ว่า การพัฒนาจริยธรรมด้วยวิธีพัฒนาตนเองตามขั้นตอนดังกล่าว เป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยจะนำมาให้นักเรียนปฏิบัติไปควบคู่กับการดำเนินชีวิตประจำวัน ที่ต้องจัดให้กระทำอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัย

ตอนที่ 6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยด้านการเรียนการสอนทางไกล

เมื่อมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา มักพบกับคำถามที่ว่า เทคโนโลยีที่นำมาใช้แล้วส่งผลดีเท่ากับการสอนปกติ (Traditional education) หรือไม่ ราคาเท่าไร มีประโยชน์ต่อผู้เรียนหรือไม่ องค์ประกอบอะไร ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการสอน ผู้สอนต้องสอนแตกต่างไปจากเดิมหรือไม่ (Threlkerld, 1994) ในการตอบคำถามต้องการใช้การ “วิจัย” เพื่อตอบคำถามเชิงตรรกะ และเชิงระบบ การเรียนการสอนทางไกลก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีการนำมาใช้ ประโยชน์จึงต้องศึกษาค้นคว้าวิจัย ซึ่งสาเหตุที่ต้องวิจัยและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนทางไกล เพราะมีความสำคัญ 3 ประการ คือ (1) การเรียนการสอนทางไกล จะใช้เทคโนโลยีที่ไม่คุ้นเคยเป็นสื่อหลักในการสอนสำหรับผู้สอนและผู้เรียน (2) การเรียนการสอนทางไกล ต้องการผู้สอนที่มีหน้าที่หลากหลาย เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ผู้เอื้ออำนวยการมีปฏิสัมพันธ์ (facilitator of interaction) ผู้ออกแบบรายวิชา (course designer) ที่ปรึกษาการเรียนรู้ (learning counselor) และลักษณะพิเศษที่ผู้สอนและผู้บริหารยังไม่คุ้นเคย (3) การเรียนการสอนทางไกลต้องวางแผน พัฒนา ผลิต และการกระจายที่ผู้สอน และผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง และการเรียนการสอนทางไกลต้องขึ้นอยู่กับนโยบายระดับชาติ และระดับรัฐ

ดังที่ทราบแล้วว่า การจัดการเรียนการสอนทางไกลมีการใช้มานานกว่า 150 ปี จึงมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนทางไกลหลากหลายตัวแปร คือ (Threlkerld, 1994)

ตัวแปรด้านสื่อ (Media Variables)

ที่ผ่านมามีการเรียนการสอนมักศึกษาเปรียบเทียบสื่อต่าง ๆ ซึ่งจากการศึกษา งานวิจัย 350 เรื่อง พบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ จากการสังเคราะห์งานวิจัย 74 เรื่องที่ใช้ภาพเป็นหลัก โดยเปรียบเทียบกับการสอนแบบเดิม ก็พบว่าไม่แตกต่างกันทั้งทัศนคติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และจากการประเมินผลการศึกษาพบว่าดีเท่าการสอนปกติ (Reid & MacLennan : 1967; Cohen, Ebeling and Kulik, 1987; Threlkerld and Brzoska, 1994 cited in Threlkerld, 1994) แต่ก็มีบ้างที่พบว่าผู้ที่เรียนผ่านดาวเทียมเพื่อการศึกษาได้เกรดน้อยกว่าชั้นเรียนปกติ (Speth, Poggio and Glassnapp. 1991 cited in Threlkerld, 1994) อย่างไรก็ตาม

การศึกษาเกี่ยวกับสื่อย้อนหลังกว่า 24 ปี ปรากฏว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (Russel, 1992 cited in Threlkerld, 1994)

การศึกษาผลการวิจัยตั้งแต่ปี 1930 – 1940 ในสหรัฐอเมริกาที่มีการเรียนการสอนทางไกลที่ใช้วิทยุเป็นสื่อ นั้น พบว่าครึ่งหนึ่งจะไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งการบรรยายและถ่ายทอดสด (Gibbins, 1989 cited in Threlkerld, 1994) สำหรับการสอนที่ใช้โทรศัพท์ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่มีราคาถูก เปรียบเทียบการสอนแบบเผชิญหน้า face-to-face ทั่ว ๆ ไป โดยผลปรากฏว่าไม่แตกต่างกันในตัวสื่อ (Kirkhorn, 1985 cited in Thelkerld, 1994)

เจนคินส์ (Jenkins, 1983) ได้ศึกษาพบว่ารูปแบบการสอนทางไกลที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การสอนที่ใช้สื่อประสม ประกอบด้วย สิ่งพิมพ์ เอกสาร และรายการวิทยุ รวมทั้งมีการสอนเสริม หรือพบปะกับผู้สอนเป็นครั้งคราว สื่อเอกสารเป็นสื่อที่ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพเพราะเป็นสื่อถาวรที่สามารถทบทวนได้ด้วยตนเอง เพราะถ้าเป็นสื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ เมื่อจบรายการแล้วไม่สามารถกลับมาได้อีก

จากงานวิจัยของมหาวิทยาลัยจอร์เจีย (1987) ศึกษาถึงผลการใช้ Teleconferencing ในการนำมาช่วยสอนสื่อที่ใช้ได้แก่ Audio Conferencing, Computer Conferencing และ Video Conferencing การทดลองโดยการใช้การส่งข้อมูลโดยใช้ Computer Conferencing และใช้ Satellite Teleconferencing (โดยมีภาพ และเสียง) ผลการทดลองว่าการใช้ Teleconferencing มีประสิทธิภาพเท่าเทียมกับการสอนรูปแบบเดิม สื่อที่ใช้ทั้ง 3 รูปแบบยังไม่สมบูรณ์ทั้งหมด ซึ่งบางแบบเหมาะสำหรับใช้ในบางพื้นที่เท่านั้น

มิลเลอร์ (Miller, 1996) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการฝึกอบรมโดยผ่านการประชุมทางไกลกับวีดีโอเทป ในสถาบันสอนอาหารและโภชนาการแห่งชาติ เพื่อการศึกษาว่ามีความแตกต่างกัน หรือไม่ในประสิทธิภาพการสอน โดยวิธีทั้ง 2 แบบ

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากผู้เรียนในมิสซิสซิปปี 69 คน ซึ่งสอนผ่านการประชุมทางไกล 4 แห่ง และจากจอร์เจีย 179 คนซึ่งสอนผ่านวีดีโอเทป 6 แห่งและกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

1. สอนผ่านการประชุมทางไกลแบบมีปฏิสัมพันธ์
2. สอนผ่านการประชุมทางไกลแบบไม่มีปฏิสัมพันธ์
3. สอนผ่านวีดีโอเทป แบบมีเทคนิคการเรียนรู้
4. สอนผ่านวีดีโอเทป แบบไม่มีเทคนิคการเรียนรู้

โดยการเข้าร่วมการฝึกอบรมสัมมนา ต้องเข้าร่วมตามวิธีการและเงื่อนไขที่กำหนด และผู้เข้าร่วมทุกคนต้องมีสื่อสิ่งประกอบการเรียน จากผลการศึกษาพบว่า ไม่พบความแตกต่างอย่างมี

นัยสำคัญ ในประสิทธิภาพการสอนหรือการรับรู้ของผู้เข้าร่วมการสัมมนา ซึ่งประเมินผลโดยการใช้แบบทดสอบหลังเรียน

จากการศึกษาเรื่องใช้สื่อการเรียนของนักศึกษาทางไกลระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 422 คน ที่พบกลุ่มในสถานที่พบกลุ่มโดยผ่านการลงทะเบียนเรียนวีซีดีเรียนทางไกล ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2535 พบว่านักศึกษาทางไกลประสบปัญหาการใช้สื่อโสตทัศนศึกษาที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ และปัญหาการพบกลุ่ม ตามลำดับ (นงคราญ วงษ์ศรี, 2535)

การศึกษารูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์ และการศึกษาทางไกลตามหลักสูตร การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษา พ.ศ. 2530 ซึ่งครูประจำกลุ่มต้องการใช้รายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาประกอบการสอนทั้งหมด โดยต้องการวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิตมากที่สุด (นันทิกร เนียมจันทร์, 2537)

การวิจัยการศึกษาทางไกลจะเน้นด้านการจัดสื่อการสอน และรูปแบบกิจกรรม ผู้วิจัยได้อ้างคำกล่าวของ เรคเคดัล (Rekkedal, 1992 อ้างถึงในรสริน สุทองหล่อ, 2543) ที่กล่าวว่า ผลการประชุมที่นอร์เวย์ได้ผลปรากฏว่าเรื่องที่จำเป็นต้องวิจัย คือการศึกษาการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ การใช้การประยุกต์ และปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตามการการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการ การส่งข้อมูล การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสื่อ Low-tech และ Hi-tech เชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนได้ดีในทุกเทคโนโลยี การสอนทั้ง on Campus และ face-to-face ก็ปรากฏว่าได้ผลเหมือนกัน (Russell's 1992 cited in Threlkerld, 1994)

ตัวแปรเกี่ยวกับการสอน (Instructional Variables)

การเรียนการสอนทางไกลมีรูปแบบการเรียนการสอนที่แตกต่างจากการเรียนในชั้นเรียนปกติ ผู้เรียนกับผู้สอนอยู่ห่างกัน มีปฏิสัมพันธ์ผ่านสื่อที่มีวิวัฒนาการอย่างไม่หยุดหย่อน แต่ปัจจุบันนี้รูปแบบเปลี่ยนไปจากเดิม เพราะเป็นการสอนผ่านระบบการสื่อสาร 2 ทาง ผู้เรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนได้ตลอดเวลาที่ต้องการ โดยสามารถใช้เทคโนโลยีคมนาคมประเภทต่าง ๆ การสอนจึงเป็นตัวแปรสำคัญตัวแปรหนึ่ง โดยศึกษาประเด็นต่าง ๆ คือ

1. สามารถถ่ายทอดสด และการสอนแบบที่มีปฏิสัมพันธ์ (Live and Interactive Instruction) การอยู่ต่างสถานที่ของผู้เรียนและผู้สอนเป็นลักษณะของการเรียนการสอนทางไกลนั้น มีจุดมุ่งหมายการศึกษาอยู่บนฐานความเชื่อที่เหมือนจริง มีการสื่อสาร 2 ทางอย่างมีปฏิสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ (Simonson and Schlosser, 1995) ดังนั้น การเน้นเรื่องความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน หรือกับผู้เรียนอื่น ๆ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่สำคัญ (Threlkerd, 1994) โดยปกติ หากกล่าวได้ถึงปฏิสัมพันธ์ในการจัด

การศึกษาทางไกลก็จะหมายถึงการมีปฏิสัมพันธ์แบบสังคม อาจเป็นทั้งแบบประสานเวลา และไม่ประสานเวลา การศึกษาลักษณะการติดต่อสื่อสารในเวลาที่ต้องการทั้ง 2 แบบ สามารถทำกิจกรรมได้หลากหลาย (Watake, 1995) ก็เป็นสิ่งที่ต้องศึกษาให้ตรงตามบริบทการเรียนการสอน ต่อเนื่องจากการมีปฏิสัมพันธ์ และการให้ข้อมูลที่ย้อนกลับเป็นองค์ประกอบหลักสำคัญของ ประสบการณ์เรียนรู้ทางไกลที่มีประสิทธิภาพ การมีปฏิสัมพันธ์ และให้ข้อมูลย้อนกลับนี้มีหลายรูปแบบ ซึ่งผู้สอนจะต้องพยายามปฏิบัติตามกลยุทธ์ของการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ (Willis, 1993)

เดอ แคร็ก (De Clercq, 1996) ได้ทำการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ที่เรียนโดยใช้ระบบ Video Conference โดยใช้หลักสูตรภาคฤดูร้อน 6 สัปดาห์ เก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม และสัมภาษณ์ครู และนักเรียนรวมถึงการสังเกตในห้องเรียน ข้อมูลเบื้องต้นของการวิจัยนี้มุ่งไปที่การสร้างและรับรู้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู และนักเรียน โดยเน้นความสำคัญไปที่การใช้ระบบ Video Conference เพื่อนำมาสนับสนุนการศึกษาในอนาคต จากการศึกษาพบว่าเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และผู้สอนเพียงเล็กน้อย แต่เพียงพอต่อการเกิดการ เรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน และสิ่งสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องที่ควรคำนึงถึงในการจัดการเรียนการสอน ทางไกล คือการไม่รู้จักรู้ชื่อกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน การเกิดการยอมรับ การรับรู้ ปัญหาของ เทคโนโลยี กระบวนการในการใช้คำถามและการถามตอบ การคุยกันของผู้เรียน และพฤติกรรม การหลบเลี่ยงจากจอ ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มีผลต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และผู้สอน

จากการวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับสื่อ ผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่าสื่อที่ใช้ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับและนำมาใช้ ส่วนสื่อสมัยใหม่ที่นำมาใช้ หรือยังไม่นำมาใช้อาจจะดีกว่า หรือให้ผลมากกว่าก็ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้สื่อสมัยใหม่ไม่ส่งผลต่อการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ซึ่งไม่สามารถสรุปได้ชัดเจนว่าการจัดการศึกษาทางไกลแบบสด และการปฏิสัมพันธ์เป็น สิ่งจำเป็น (Delbecq & Scates 1989 cited in Threlkerld, 1994)

2. ความแตกต่างระหว่างผู้เรียน (Learner Elements) การศึกษาที่ทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์ ความต้องการถือเป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนการศึกษาทางไกล (Willis, 1992) ประสบการณ์และการอธิบายข้อมูลจะช่วยให้การตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรการ ออกแบบโปรแกรมการศึกษา บางครั้งอาจจะส่งผลถึงเงื่อนไขการเรียนของผู้เรียนทางไกลด้วย สิ่งที่ต้องพิจารณาในการทำวิจัย คือ หาความสัมพันธ์กับการจูงใจ (Motivation) และลักษณะการ เรียนรู้ (Learning Characteristics) และทำอย่างไรให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีและพึงพอใจ

3. การจูงใจ (Enrollment Motivation) ผู้เรียนเลือกที่จะเรียนจากสื่อทางไกลมากกว่าการศึกษาแบบเดิมมีเหตุผล 3 ประการ คือ สะดวกในการเรียน ซึ่งเป็นเหตุผลส่วนตัว เกี่ยวกับอาชีพ เวลา ทั้งนี้ผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ระบุว่าการศึกษาทางไกลดีกว่าการสอนปกติสำหรับวิถี

ชีวิตของตน (Lifestyle) อีกประการหนึ่งคือ ผู้เรียนขาดทางเลือกในการศึกษา เทคโนโลยีอาจเป็นทางเชื่อมของการศึกษา ประการสุดท้าย คือ เป็นแนวโน้มทางการศึกษา ที่การศึกษาแบบปกติไม่สามารถทำได้

จากการศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนด้วยวิธีการสอนในชั้นเรียนปกติ กับการสอนแบบการประชุมทางไกลของคราก (Clark) พบว่าคะแนนทดสอบของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้กลุ่มนักเรียนที่เรียนในชั้นเรียนปกติจะได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก็ตาม และสรุปได้ว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มเกิดการเรียนรู้เช่นเดียวกันแต่อาจมีแรงจูงใจแตกต่างกัน กล่าวคือ นักเรียนเห็นว่า การประชุมทางไกลให้ผลน้อยกว่าการเรียนในชั้นเรียน (สมานลอยฟ้า, 2536)

4. คุณลักษณะของผู้เรียน (Learner Characteristics) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ลักษณะการเรียน แรงจูงใจ เป็นต้น เนื่องจากมีผลต่อการจัดการศึกษาทางไกล และพิจารณาเทคโนโลยีที่จะพัฒนาโปรแกรมการสอนให้เอื้อต่อผู้เรียน ทั้งนี้กลุ่มผู้เรียนทั้งหลายที่ควร พิจารณามี 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา (Secondary Students) มีองค์ประกอบที่ต้องระบุให้ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการเรียน Advanced Organizers, Learning reinforces และการสอนเป็นลำดับขั้นตอน

2. กลุ่มผู้ที่มีอัตราเสี่ยง (At-risk students) เทคโนโลยีการเรียนการสอนสามารถช่วยผู้เรียนที่มีอัตราความเสี่ยง ซึ่งผลปรากฏเป็นที่น่าพอใจ

3. กลุ่มผู้ใหญ่ (Adult learners) กลุ่มผู้ใหญ่ที่ต้องการการศึกษาในระดับสูง มีความยุติธรรม และก้าวหน้า สิ่งเหล่านี้จะส่งผลถึงความพอใจในการเรียน ต้องวิเคราะห์จำนวนผู้เรียน ลักษณะการเรียน การจูงใจ และภูมิหลังทางวัฒนธรรม การศึกษาการวิจัยระบบการเรียนการสอนทางไกลต้องมีความรับผิดชอบ มีวุฒิภาวะ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และผู้เรียนที่เหมาะสมกับระบบนี้ ได้แก่ ผู้เรียนระดับบัณฑิตศึกษา (กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์, 2540)

มิลเลอร์ และคนอื่น ๆ (Miller and others, 1993) ได้ทำการศึกษาการประเมินผล การเรียนรู้เนื้อหา และเจตคติต่อการรับรู้ของผู้เรียน โดยใช้ระบบ Video Conference กลุ่มที่ใช้ในการทดลองเป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 51 คน โดยใช้ห้องเรียนปกติ (Live on Campus) และห้องเรียนทางไกล (Remote) ผลการศึกษาพบว่า

1. เจตคติที่มีต่อเนื้อหาในชั้นเรียนปกติ สูงกว่าผู้เรียนในการเรียนทางไกลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

2. เจตคติในด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอน ในชั้นเรียนปกติ มีเจตคติที่ว่า ผู้เรียนในการเรียนทางไกลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

3. ผลการเรียนรู้ของนักเรียนในชั้นเรียนปกติ สูงกว่าผู้เรียนในการเรียนทางไกลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ดังนั้น ควรศึกษาถึงผู้เรียนที่มีลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน จะประสบความสำเร็จในการเรียนจากระบบการศึกษาทางไกลโดยใช้เทคโนโลยีอะไร เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบการสอน โดยศึกษาจากปัจจัยที่ส่งผลกับลักษณะการเรียนรู้ ที่หลายปัจจัย (Dunn & Dunn, 1979) คือ

1. สิ่งแวดล้อมด้านแสง สี เสียง อุณหภูมิ แบบในห้องเรียน
2. อารมณ์แรงจูงใจ ความพากเพียร ความรับผิดชอบ การวางแผนงาน
3. ปัจจัยทางด้านสังคมทั้งการทำงานกลุ่มใหญ่ ทำงานเป็นทีม การจับคู่ การทำงานเดี่ยว เป็นต้น
4. ปัจจัยทางกาย ด้านการรับรู้ การบริโภค เช่น การพักผ่อน เวลาที่ใช้ ความสนใจ การเคลื่อนไหว ฯลฯ
5. ปัจจัยทางจิตวิทยา วิเคราะห์การมีอิสระ การพึ่งผู้อื่น การรับรู้ยาก การรับรู้ง่าย
5. ปัจจัยสนับสนุนการเรียนของผู้เรียน (Learner Support) เช่น ช่วงเวลาในการให้ข้อมูลย้อนหลังกับผู้เรียน สิ่งสนับสนุนในสถาบันทางไกลโดยมีผู้อำนวยการความสะดวก ที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้เรียน และผู้สอน ทั้งนี้องค์ประกอบในความสำเร็จคือ รายวิชาที่มีห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (Moore, Burton and Dodl, 1991) และการเข้าถึงวัสดุในห้องสมุด

6. องค์ประกอบเกี่ยวกับผู้สอน (Instructor Elements) คุณลักษณะของผู้สอนทางไกลที่เอื้อต่อการสอนทางไกล ผู้สอนเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่จะออกแบบการสอนโดยพิจารณาชนิดของเทคโนโลยี ลักษณะเนื้อหา ความต้องการของผู้เรียนทางไกลที่มีความหลากหลาย เป็นต้น ทั้งนี้ผู้สอนทางไกลจำเป็นต้องวางแผนการสอนโดยดูจุดเด่น ข้อจำกัด จุดอ่อนของเทคโนโลยีที่ใช้ และคุณลักษณะผู้สอนทั้งด้านคุณภาพของเสียง ความมั่นใจในตนเอง ขั้นตอนการนำเสนอ ความยุติธรรม ความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้การจะเป็นผู้สอนทางไกลที่มีประสิทธิภาพ สิ่งที่ต้องปฏิบัติ คือ ใช้นชื่อผู้เรียน พยายามเรียกชื่อผู้เรียน กำหนดจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ Bradshaw and Brown, 1989 cited in ThrelkerId, 1940

จากการวิจัยเรื่อง “The Impact of the New Communication Technologies on Thai Educational Values” ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตจังหวัดอุบลราชธานี รวมทั้งสิ้น 100 คน โดยแบ่งเป็น กลุ่มที่หนึ่ง นักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา กลุ่มที่สอง ครู อาจารย์ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา

และอุดมศึกษา กลุ่มที่สาม เจ้าหน้าที่ผู้บริหารในโรงเรียน และในมหาวิทยาลัย กลุ่มที่สี่ ผู้ปกครอง และกลุ่มที่ห้า พระ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นตรงกันว่า ครูยังมีความจำเป็นต่อระบบการศึกษาไทย แต่เทคโนโลยีก็มีส่วนช่วยทำให้นักเรียนมีความคิดกว้างไกล และช่วยการเรียนรู้ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในบางวิชา โดยเฉพาะวิชาที่มีการฝึกภาคปฏิบัติ หรือวิชา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ (กาญจนา ไชคเหรียญสุขชัย, 2543)

ฟูริกา (Furiga, 1996) ได้ศึกษาเพื่อหาแนวโน้มของความรู้ และทักษะสำหรับผู้สอนในระบบการศึกษาทางไกล โดยใช้การประชุมทางไกลโดยวีดิทัศน์ เพื่อกำหนดความรู้ และทักษะที่สำคัญที่จำเป็นสำหรับผู้สอนในการถ่ายทอดจากห้องเรียนปกติไปสู่ห้องเรียนทางไกล การศึกษาโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi study) รวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษาทางไกล จำนวน 36 คน ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอน นักเทคโนโลยีทางการศึกษา นักบริหารการศึกษาซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษาทางไกล การใช้ระบบ Video Conference หรือการใช้ระบบดาวเทียมเพื่อการศึกษาทางไกล ข้อคำถามแสดงความ คิดเห็นด้านความรู้ 23 ข้อ โดยมีระดับคะแนนความคิดเห็นตามความสำคัญ 5 ระดับ ข้อคำถาม ด้านแสดงความ คิดเห็นด้านทักษะ 44 ข้อ โดยตอบว่า จำเป็น หรือต้องการมาก สำหรับผู้สอน ข้อความรู้ที่มีอัตราสูงสุด คือ ความรู้เกี่ยวกับการสร้างกลยุทธ์การเรียนการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ กลยุทธ์สำหรับการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ และด้านที่สำคัญที่สุด คือ การพูดเพื่อการสื่อสาร การฟัง ความชัดเจนของการพูด ทักษะการถามคำถาม จากการวิจัย สรุปได้ว่า มีความรู้ และทักษะที่ผู้สอนทางไกลจำเป็นต้องทราบ ในการเรียนการสอนทางไกลนี้ ข้อความรู้ และทักษะดังกล่าวควรบรรจุอยู่ในกระบวนการพัฒนาหรือ ฝึกอบรม ซึ่งผู้บริหารสามารถพัฒนาประสิทธิภาพของระบบการเรียนการสอนทางไกลนี้ได้ เพื่อให้ ผู้สอนได้มีโอกาสเพิ่มพูนฐานความรู้ และพัฒนาทักษะการสอนทางไกล โดยใช้ระบบการประชุม ทางไกลโดยวีดิทัศน์แบบนี้ได้

7. วิธีการสอน และรูปแบบการนำเสนอหรือการถ่ายทอดบทเรียนทางไกล ตัวแปรที่สำคัญ คือ ผู้สอนจำเป็นต้องออกแบบกิจกรรมที่ถ่ายทอดทางไกลให้เหมาะสมกับบริบทที่ เกี่ยวข้อง

ปีเตอร์ และดาร์เคนวัลด์ (Beder and Darkenwald, 1982 อ้างถึงในวารสาร สุวัฒน์ เมฆินทร์ , 2540) ได้ศึกษาถึงความแตกต่างของวิธีการสอนระหว่างเด็ก และผู้ใหญ่ พบว่า ในการสอนผู้ใหญ่ ผู้สอนควรใช้วิธีแบบอภิปราย และใช้เทคนิคการสอนให้หลากหลาย และสามารถยืดหยุ่นได้ นอกจากนี้ผู้สอนต้องปรับปรุงเนื้อหาการเรียนให้สัมพันธ์กับประสบการณ์ ของผู้เรียน

นันทิกร เนียมจันทร์ (2537: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษารูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์ทางไกลตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2530 พบว่า รูปแบบการนำเสนอรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่เหมาะสมที่ได้การเสนอมากในแต่ละหมวดวิชามีดังนี้ รูปแบบการสาธิตกับวิชาคณิตศาสตร์ รูปแบบการบรรยายกับภาษาไทย รูปแบบการสนทนากับวิชาภาษาต่างประเทศ และรูปแบบสารคดีกับวิชาวิทยาศาสตร์ วิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต และวิชาโลกของงานอาชีพ

การศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบกลยุทธ์การสอนที่ใช้ออกแบบและถ่ายทอดรายวิชาแบบเครือข่าย โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด และสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สอนที่สอนผ่านเครือข่ายระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยแสดงว่า ผู้สอนยังคงใช้องค์ประกอบการสอนรูปแบบทั่ว ๆ ไป แต่องค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ต้องเน้นการเตรียมการระบบการถ่ายทอด และการจัดการ นอกจากนี้ต้องรวมถึงความคิดเห็นระหว่างผู้สอนที่ตระหนักใน “เงื่อนไข” องค์ประกอบของรูปแบบการสอนด้วย ผู้สอนบางคนอาจเห็นความสำคัญของรูปแบบการสอน แต่ก็ยังมีบางอย่างไม่จำเป็น ดังนั้นจึงไม่ต้องพิจารณาในเวลาออกแบบ และเวลาถ่ายทอดวิชาขณะ on line อย่างไรก็ตามพบว่า องค์ประกอบด้านสัมฤทธิ์ผลถูกพิจารณา น้อยที่สุด ซึ่งระหว่างตัวแปรผลลัพธ์ของรูปแบบ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรายบุคคลเป็นสิ่งที่ต้องเน้นมากที่สุด ซึ่งกว่านั้นจากการศึกษานี้ได้พบว่า การสอนแบบ on line ได้ลดบทบาทครูผู้เป็นศูนย์กลาง แต่เปลี่ยนศูนย์กลางมาเป็นผู้เรียน มากกว่าการสอนในห้องเรียนแบบเดิม บทบาทของผู้สอน on line ไม่เพียงแต่จัดหาสารสนเทศ แต่ยังคงต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้ให้ความร่วมมือ ชี้แนะ เป็นผู้กระตุ้นผู้เรียน

กลยุทธ์การสอนที่เน้นผู้เรียน เช่น การสื่อสารกับผู้เรียน การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ การให้ข้อมูลย้อนกลับ ความสะดวกสบายในการอภิปราย สร้างกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สร้างความมั่นใจในความสะดวกสบาย ทั้งหมดเป็นความสำคัญในการออกแบบ และการถ่ายทอดรายวิชาผ่าน on line (Koddati, 1998)

ตัวแปรด้านงบประมาณ (Cost Variables)

องค์ประกอบของงบประมาณในการเรียนการสอนทางไกล คือ รายการถ่ายทอดการผลิต และการสนับสนุน (Bates, 1991) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการถ่ายทอดกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลได้รับการพัฒนาซ้ำทั้งที่มีความสำคัญ และเป็นเรื่องจำเป็น เพราะขึ้นอยู่กับนักศึกษา ผู้บริหาร นักการเมืองที่จะต้องร่วมมือกันและกันที่จะต้องแสดงให้เห็นอุปสรรคในการปฏิบัติงาน การจัดการศึกษา หรือการฝึกอบรมให้กับผู้ศึกษาในวัยต่าง ๆ เพื่อพัฒนาประเทศชาติ และขึ้นอยู่กับการเงิน การเรียนการสอนทางไกลต้องอาศัยเงินทุนในการจัดการระบบทั้งระบบ ไม่

ว่าจะเรื่องเทคโนโลยี บุคคลากร แรงจูงใจ งบประมาณเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการศึกษาระบบใหม่
นี้ (Brown, 1994) และจากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพของ
โรงเรียนมัธยมศึกษาให้สอดคล้องกับแนวทางการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2398-2475 ของสำเร็จ
อ่อนสัมพันธ์ (2543) โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ พบว่าการเรียนการสอนทางไกลมี
ประโยชน์อย่างมาก แต่ติดขัดด้วยเรื่องตัวบุคคล และงบประมาณ (จิรพันธ์ อรรถจินดา, 2543)

โดยสรุปแล้ว การออกแบบโปรแกรมการเรียนการสอนทางไกล สิ่งที่ต้องพิจารณา
เป็นอันดับแรกคือ ฮาร์ดแวร์ และพิจารณาตัวแปร ด้านปฏิสัมพันธ์ คุณลักษณะผู้สอน ความพึง
พอใจ และคุณลักษณะของผู้เรียน (Threlkeld, 1994) ซึ่งผู้ออกแบบต้องตอบคำถามให้ได้ว่า ทำ
อย่างไรจึงจะออกแบบระบบการสอนที่ดีที่สุด เพื่อทราบความต้องการของผู้เรียน ถ้าหากได้
พิจารณาอย่างลึกซึ้งซึ่งจะพบว่าสื่อที่นั้นไม่สำคัญกับการสอนเท่าตัวแปรอื่น เช่น ลักษณะของผู้สอน
แรงจูงใจ และการเลือกวิธีการสอน และสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะสนับสนุนความต้องการของผู้เรียน
คือความเร็วของข้อมูลย้อนกลับจากผู้สอน ความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงทรัพยากรของ
ห้องสมุด วัสดุประกอบการเรียนการสอน และการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น
(Threlkeld, 1994) ทั้งหมดนี้มีความจำเป็นที่จะต้องค้นคว้าให้เหมาะสมกับบริบท การศึกษาวิจัย
จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามองค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญกับการเรียนการสอน
ทางไกลเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องหาคำตอบ (Moore, 1996) "ถ้าลักษณะของระบบการถ่ายทอดมี
ความสำคัญเพียงแค่วิธีที่กว้าง เพื่อให้นำเสนอเนื้อหาแล้ว อยาไรเป็นตัวกำหนดประสิทธิผล
ของการเรียนรู้ทางไกล" เป็นคำถามที่ต้องค้นหาคำตอบ แน่นนอนที่สุดว่าเป้าหมาย คือ การเรียนรู้
ที่อยู่ห่างไกลนั้นมีความเหมือน หรือความต่างกันอย่างไร

การวิจัยเมื่อหลายปีที่ผ่านมาได้มีการศึกษาเกี่ยวกับผลของการสอนทางไกลที่มี
การประเมินทัศนคติของผู้เรียน วิธีการถ่ายทอดที่ดีซึ่งสามารถนำผลมาวางแผน และเตรียม
โปรแกรมการเรียนการสอนทางไกลให้มีประสิทธิภาพสำหรับผู้เรียนซึ่งมีหลากหลายทั้งในเมือง
และในชนบท หรือมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย คือ

1. เทคนิคการสอน และวิธีการถ่ายทอดที่นำไปสู่ความต้องการ ความ
หลากหลาย และบริบทของผู้เรียนทางไกล
2. การเลือกเนื้อหาที่ตรงประเด็น ตรงตามจุดมุ่งหมายของ
กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นการยากที่ผู้สอนจะรู้พื้นฐาน และประสบการณ์ของผู้เรียนทางไกล
3. เข้าใจผู้เรียนที่อยู่ในเมือง และห่างไกล การที่ผู้เรียนมีลักษณะ
คล้ายกัน ผู้สอนสามารถใช้สื่อมวลชน และใช้การชุดการสอนทางไกล แต่ตรงข้ามถ้าผู้เรียนที่อยู่
ในเมือง และชนบท ประสบการณ์ วัฒนธรรม ลักษณะของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย ผู้สอน

ทางไกลต้องเข้าใจ และเลือกวิธีการสอนและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ผู้สอนต้องมีวิธีการสอนทางไกลของตนเองที่จะสนองความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย

4. การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนควรคำนึงถึงครอบครัวของผู้เรียน การสนับสนุนของครอบครัวต่อการเรียน เพื่อกำลังใจ และความอดสาหัสของผู้เรียน

5. กำหนดสภาพแวดล้อมการเรียนให้เหมาะสม การเรียนทางไกลจะถูกยกระดับก็ต่อเมื่อมีสิ่งเอื้ออำนวยในท้องถิ่นที่สามารถนำไปใช้ในการศึกษาได้ ความสะดวกนั้นรวมถึงการมีแหล่งความรู้ที่เพียงพอ

6. กำหนดเวลาสำหรับข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับการที่จะมีเวลาโต้ตอบ การสั่งงาน ความเอาใจใส่ของแต่ละบุคคล ลักษณะท่าทางที่เป็นมิตร การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น โทรสาร โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ ข้อมูลนี้จะสามารถอธิบายการกระทำของผู้เรียนได้อย่างละเอียด และแนะแนวทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง

7. ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน และผู้เรียน เพื่อนำไปแก้ไข ปัญหาของกลุ่ม ควรมอบหมายให้ผู้เรียนได้มีการทำงานกลุ่มร่วมกัน และให้รายงานหลังนำเสนอ ต่อชั้นเรียนสำหรับการสร้างปฏิสัมพันธ์กลุ่ม ถ้าเป็นไปได้ควรใช้เทคโนโลยีในการสร้างความสัมพันธ์โดยใช้สื่อที่สามารถติดตั้งในแต่ละบ้านเป็นรายบุคคล เพื่อประโยชน์ในการติดต่อแบบปฏิสัมพันธ์กับสถาบัน เช่น โทรศัพท์ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ เคเบิลทีวี คอมพิวเตอร์ออนไลน์ (วิจิตร ภัคศิริรัตน์. 2537)

8. การสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียน การเรียนทางไกลต้องใช้แรงจูงใจอย่างสูง เพราะอาจขาดการติดต่อกับผู้สอน หรือผู้เรียนอื่น ๆ ผู้สอนอาจให้แรงจูงใจกับผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ และกำหนดเวลาข้อมูลย้อนกลับ สนับสนุนการอภิปรายระหว่างผู้เรียน และเสริมแรงผู้เรียนที่ขยันเรียน

9. ส่งเสริมการพบปะแบบเผชิญหน้า face to face ถ้าสามารถได้พบผู้เรียนเป็นรายบุคคลจะเป็นเรื่องที่ดีมาก และการจัดเวลาสำหรับสื่อสารเพื่อให้ผู้เรียนที่ไม่สามารถมาเรียน สามารถติดต่อผ่านสื่อต่าง ๆ ได้

10. จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่สถาบัน ผู้อำนวยความสะดวกที่สถาบันจะเป็นคนกลางระหว่างผู้เรียน และผู้สอน ซึ่งบุคคลผู้นี้จะต้องมีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาด้วย เพื่อช่วยผู้สอน และบอกลักษณะผู้เรียนที่มีความหลากหลายได้

11. ลดแรงกดดัน ผู้เรียนรายวิชาทางไกลจะมีความกดดันสูงในการมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นผลมาจากหลายองค์ประกอบ เช่น ข้อจำกัดเรื่องการให้คำปรึกษา การสนับสนุนจากครอบครัว ข้อมูลย้อนกลับไม่เพียงพอ หรือไม่เหมาะสม การคืบงานช้า ขาดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และผู้สอน หรือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน สิ่งที่ดีที่สุดในการลดการกดดัน

คือ กำหนดให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันบ่อย ๆ พร้อมตั้งเครือข่ายระดับท้องถิ่น หรือระดับเขตเพื่อสนับสนุนผู้เรียน

12. ช่วยผู้เรียนติดตามงานที่ได้รับมอบหมาย แนวทางปฏิบัติไม่ชัดเจน หรือล้มเหลวในการติดตามงานของผู้เรียน กำหนดเวลาที่เหมาะสมสำหรับงานที่สมบูรณ์ และมีมาตรฐานในการปฏิบัติให้ชัดเจน โดยเฉพาะวิชาที่อาจทำให้ผู้เรียนหมดกำลังใจ และอาจทำให้งานล้มเหลวในที่สุด

13. นำเทคโนโลยีมาใช้ในการปรับปรุงบทเรียนให้เหมาะสม ให้เหมาะสมกับการเรียนทางไกล

14. กำหนดที่ปรึกษา และสนับสนุนการให้คำปรึกษา เช่น การปรึกษาทางโทรศัพท์

15. ไวต่อความรู้สึกเกี่ยวกับปัญหาการได้ยิน การศึกษาทางไกลบ่อยครั้งที่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการได้ยินของแต่ละบุคคล บางครั้งต้องสอบถามถึงความเข้าใจของผู้เรียนในการได้ยิน หรือในการทดสอบ

16. จัดการโดยตรงกับปัญหาของเทคโนโลยีทางเทคนิค ควรพิจารณาปัญหา และสภาพของผู้เรียนก่อนเรียน มุ่งเน้นแก้ปัญหาพร้อมกัน

17. จัดการฝึกอบรมผู้สอน ด้านการใช้อุปกรณ์ในรายวิชาที่จำเป็น รวมทั้งความเข้าใจในบทบาทของตน และทีม เช่นผู้ควบคุม ห้องควบคุม และผู้บริการที่สนับสนุน ตัวแปร ที่กำหนดความมีประสิทธิภาพ / ประสิทธิภาพผลของรายวิชาที่มีการเรียนการสอนทางไกล (Moore, 1996) คือ

1. จำนวนผู้เรียนในสถาบันการเรียนรู้ที่กำหนดแบบรายบุคคล กลุ่มเล็ก หรือกลุ่มใหญ่

2. ระยะเวลาในการเรียนในชั้นเรียน หรือรายวิชา จะเป็นชั่วโมง วัน สัปดาห์ หรือหลักสูตรที่ได้รับประกาศนียบัตร

3. พื้นฐานการศึกษาของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสบการณ์ในการเรียนด้วยตนเองจากการเรียนการสอนทางไกล

4. กลวิธีการสอนที่เป็นธรรมชาติ ทั้งแบบการบรรยาย การอภิปราย และกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา

5. ประเภทของการเรียนรู้ เพื่อความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติ

6. อัตราการเรียน (เร็ว - ช้า) ของผู้เรียน

7. ปริมาณ หรือชนิดของการมีปฏิสัมพันธ์ และการให้ข้อมูล

8. บทบาทของTutor ดิวเตอร์ ผู้เื้ออำนวยการความสะดวกในสถาบัน
9. การเตรียมการ หรือประสบการณ์ของผู้สอน และผู้บริหาร
10. กรอบที่กำหนดให้ความสนับสนุนผู้เรียน

ในการศึกษางานการเรียนการสอนทางไกล ส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นไปที่ส่วนต่าง ๆ ของกระบวนการ คือการสำรวจตัวแปรต่าง ๆ จำนวนนักเรียน แรงจูงใจ การลดแรงกดดัน รูปแบบการเรียน เพศ สัมฤทธิ์ผลของการเรียน ซึ่งสรุปตัวแปรต่าง ๆ ตามขอบเขตได้ดังนี้ (Sponder, 1990 cited in Willis, 1993)

1. ประสิทธิภาพของการเรียนทางไกล การวิจัยส่วนมากมักทำการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการเรียนการสอนทางไกลกับการเรียนการสอนปกติ ส่วนมากมีการสรุปผลว่าเท่าเทียมกัน แต่หากการเรียนการสอนทางไกลได้นำประเด็นในการจัดระบบการเรียนการสอนมาใช้พิจารณา เช่น ภูมิหลัง ระดับประสบการณ์ของผู้เรียน รูปแบบการคิดของผู้เรียน ความหลากหลายของการมีส่วนร่วมในการเรียน ลักษณะเนื้อหาที่เหมาะสมที่จะใช้ในการเรียนการสอน

2. การรับรู้ และทัศนคติที่ดีของผู้เรียนโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่

3. กลยุทธ์ที่ใช้สื่อสารในการเรียนการสอนทางไกล การเรียนการสอนทางไกลเมื่อเปรียบเทียบกับการเรียนในชั้นเรียนปกติ ประสิทธิภาพในการสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์จะต่ำกว่าการเรียนการสอนปกติ

การศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อตัดสินหาแนวทางปฏิบัติเพื่อทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้คณาจารย์ นักศึกษา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรหาเกี่ยวกับแนวทาง หรือวิธีการใหม่ ๆ เกี่ยวกับระบบการถ่ายทอดความรู้ การสนับสนุนการเรียนรู้อ และแนวทางปฏิบัติเพื่อปรับปรุงบริบทการเรียนรู้อ และการจัดการแบบดั้งเดิม โดยการใช้วิธีการเรียนการสอนทางไกล ทำให้เกิดคำถามว่า (Brok, 1997)

1. มีข้อพิสูจน์ใดที่แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้อแบบเปิดสามารถเพิ่มคุณค่าหรือส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียน หรือการอบรมแบบดั้งเดิม

2. การเลือกบริษัทที่ติดตั้งเครื่องมือ หรือการจัดการศึกษาแบบใดที่อบรมพัฒนาและดำเนินการตามวัตถุประสงค์

3. ควรที่จะระมัดระวัง หรือทำสิ่งใดให้ดีที่สุด

ปัจจุบันการวิจัยด้านการศึกษาทางไกล จะศึกษาถึงตัวแปรที่ส่งผลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของโครงการ ซึ่งควรวิจัยถึงความสำเร็จของผู้เรียนที่เน้นทัศนคติของผู้เรียนต่อ

เทคโนโลยี การวิเคราะห์ตามหลักเศรษฐศาสตร์ ประสิทธิภาพของผู้สอน รูปแบบการออกแบบ
รายวิชา การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ กับการเรียนรู้ที่ใช้สื่อเป็นหลัก

หลักการตั้งคำถามในงานวิจัยเพื่อหาประสิทธิผลการศึกษาทางไกล โดยศึกษา
เกี่ยวกับ (Moore, 1996)

1. ผลกระทบทางไกลที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ศึกษาทางไกล และ
ทัศนคติของผู้เรียน และเปรียบเทียบกับ การเรียนในชั้นเรียนปกติ
2. เทคโนโลยีที่ใช้เหมาะสมกับผู้เรียนหรือไม่ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
3. เทคโนโลยีใดที่มีประสิทธิภาพในกระบวนการสอนโดยเฉพาะเช่นการ
ให้ข้อมูลแรงจูงใจ หรืออภิปรายกลุ่ม
4. เทคโนโลยีที่ใช้มีประสิทธิภาพในการสอนเฉพาะวิชาหรือไม่
5. การออกแบบที่มีประสิทธิภาพที่มีกระบวนการทำงาน กระบวนการ
จัดการที่มีประสิทธิภาพในการออกแบบหลักสูตรอย่างไร
6. การมีปฏิสัมพันธ์แบบใดที่มีผลที่สุด
7. ความคุ้มค่าของการเรียนการสอนทางไกล ภายใต้เงื่อนไขใดบ้าง
8. นโยบายการศึกษาระดับสถาบันรัฐและชาติที่ดีสำหรับการพัฒนา
หรือปรับปรุงการศึกษาทางไกล
9. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอนทางไกล และการวิจัย

ศึกษาแนวโน้มการศึกษาทางไกลของประเทศไทย (นฤมล ตันธสุรเศรษฐ์ และ
คณะ, 2542) เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มของการศึกษาทางไกลของประเทศไทย
ในปี พ.ศ. 2445 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) พบว่า

1. ปรัชญาและเป้าหมายของการศึกษาทางไกล การศึกษาทางไกลจะ
เป็นการศึกษาที่จัดเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งที่จะให้บุคคลมีความรู้ และ
ประสบการณ์ที่ทันเหตุการณ์ สามารถนำไปใช้ในการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึงกัน
เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการเฉพาะบุคคลมากขึ้น
2. บทบาทของการศึกษาทางไกล การศึกษาทางไกลไม่เพียงช่วยขยาย
โอกาส หรือเปิดทางการศึกษาเท่านั้น แต่จะมีบทบาทในการเพิ่มโอกาสให้บุคคลได้พัฒนาความรู้
และประสบการณ์ให้กว้างขวางขึ้นอีก จะช่วยเสริมทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน และการศึกษา
นอกระบบ
3. การบริหารการศึกษาทางไกล การบริหารการศึกษาทางไกลจะมีการ
การประสานสัมพันธ์แบบระบบเครือข่ายในระดับประเทศ ภาค จังหวัด ท้องถิ่น ในลักษณะการ
กระจายไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น

4. วิธีสากลในการดำเนินการศึกษาทางไกล การดำเนินการศึกษาทางไกลมีรูปแบบต่าง ๆ โดยที่สถาบันบริการข้อมูลสนเทศจะมีอิทธิพลต่อการศึกษาทางไกล การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะต่าง ๆ มากขึ้น และกลุ่มเป้าหมายของการศึกษาทางไกล กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาทางไกลมักจะเป็นผู้ที่จบการมัธยมศึกษา แต่ไม่ได้เรียนต่อ หรือผู้ที่อยู่ในชนบทห่างไกล

5. ศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่นต่อการศึกษาทางไกล ส่วนการใช้สื่อ สื่อต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นสื่อหลักที่มีความสำคัญเรียงตามลำดับ คือ สื่อสิ่งพิมพ์ เทปเสียง ดาวเทียม วิทยุทัศน์ และวิทยุโทรทัศน์

6. เนื้อหา และกิจกรรมการศึกษาทางไกล กิจกรรมการเรียนการสอนจะเป็นการติดต่อสื่อสาร 2 ทางมากขึ้น และเนื้อหากิจกรรมมุ่งให้ความรู้ ประสบการณ์กับประชาชนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเน้นเนื้อหาตามลำดับต่อไปนี้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และทันสมัย ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ความรู้ทางวิชาการเฉพาะ และเนื้อหาวิชาชีพ

7. การประสานงานการศึกษาทางไกล การประสานงานการศึกษาทางไกลจะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการประสานงานโดยตรง หรือมีการตั้งคณะกรรมการระดับชาติ ซึ่งประกอบด้วย ภาครัฐ และเอกชน เพื่อกำหนดนโยบายร่วมกันแล้วนำไปปฏิบัติ

8. การฝึกอบรม การเตรียมบุคลากรการศึกษาทางไกล การฝึกอบรม การเตรียมบุคลากรการศึกษาทางไกลเป็นในลักษณะที่ภาครัฐและภาคเอกชนร่วมกันจัด

9. การวิจัยการศึกษาทางไกล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางจริยธรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เรณู จันทร์กุย (2538) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในด้านเมตตา กรุณา ความซื่อสัตย์ และความขยันหมั่นเพียร รวมทั้งเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน และนอกจากนี้ยังศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง ระดับปานกลางและระดับต่ำ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 384 คน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น

แบบสอบถามที่ให้นักเรียนประเมินพฤติกรรมด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ ผลการวิจัยพบว่า (1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีพฤติกรรมทางจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์สุจริตสูงกว่าด้านความขยันหมั่นเพียร และด้านความเมตตา กรุณาโดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.03 , 3.02, และ 2.76 ตามลำดับ (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมทางจริยธรรม ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเมตตา กรุณา ด้านซื่อสัตย์สุจริต และด้านความขยันหมั่นเพียร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 (3) นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ มีพฤติกรรมทางจริยธรรมในด้านความเมตตา กรุณา ด้านซื่อสัตย์สุจริต และด้านความขยันหมั่นเพียร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สลิลลา แสงมณี (2538) ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเทศบาลจังหวัดชลบุรี และโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางด้านภูมิหลัง สภาพแวดล้อมทางบ้าน และทางโรงเรียน กับพัฒนาการทางจริยธรรมและหาสมการพยากรณ์พัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 851 คน สังกัดเทศบาลและสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวม ได้แก่ 1)แบบทดสอบระดับพัฒนาการทางจริยธรรม 2)แบบสอบถามด้านภูมิหลัง 3)แบบสอบถามด้านการอบรมเลี้ยงดู 4) แบบสอบถามด้านสภาพแวดล้อมทางบ้าน 5) แบบสอบถามด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน 6) แบบสอบถามด้านเพื่อนสนิท ผลการวิจัยพบว่า (1)นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีระดับพัฒนาการทางจริยธรรมทั้งด้าน อยู่ในระดับขั้นที่ 3 เป็นส่วนใหญ่ (2)ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรมกับองค์ประกอบด้านต่างๆ พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมทั้งสิ้นด้าน โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในเกณฑ์ต่ำมากที่สุด และเป็นไปในทางลบ คือ การจัดบรรยากาศภายในโรงเรียน และอาชีพของบิดา ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในเกณฑ์สูง และเป็นไปในทางบวก คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (3)การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบลดหรือเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆเพื่อหาสมการพยากรณ์ระหว่างองค์ประกอบด้านภูมิหลัง สภาพแวดล้อมทางบ้าน สภาพแวดล้อมทางโรงเรียน กับพัฒนาการทางจริยธรรม พบว่าตัวพยากรณ์ที่สมการพยากรณ์พัฒนาการทางจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ได้ดีที่สุด ได้แก่ การศึกษาของผู้ปกครองฝ่ายชาย (บิดา) สามารถพยากรณ์ได้ โดยมีอำนาจในการพยากรณ์ได้ร้อยละ 59.70 ตัว พยากรณ์ที่สมการพยากรณ์พัฒนาการทางจริยธรรมด้านความสามัคคีได้ดีที่สุด ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ผลการเรียนกลุ่มประสบการณ์พิเศษ (อังกฤษ) เศรษฐกิจ สื่อมวลชน การจัดบรรยากาศภายในโรงเรียน ผลการเรียน

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน มีอำนาจในการพยากรณ์ ได้ร้อยละ 13 ส่วนตัวพยากรณ์ที่สมการพยากรณ์พัฒนาการทางจริยธรรมด้านความยุติธรรมได้ดีที่สุด ได้แก่ ผลการเรียนรู้กลุ่มพิเศษ (อังกฤษ) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ผลการเรียนรู้กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย การจัดบรรยากาศภายในโรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน การศึกษาของผู้ปกครองฝ่ายหญิง (มารดา) และเศรษฐกิจ มีอำนาจในการพยากรณ์ได้ร้อยละ 13.34

นันทนา เมฆประสาท (2534) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลทางจริยธรรมในการปฏิบัติกรพยาบาล ค่านิยมทางวิชาชีพ และภูมิหลัง กับพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติกรพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ ในโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลทางจริยธรรมค่านิยมและภูมิหลังกับพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติกรพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ และเพื่อศึกษาหาตัวแปรที่สามารถทำนายพฤติกรรมจริยธรรม ในการปฏิบัติกรพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ พยาบาลวิชาชีพ ซึ่งปฏิบัติกรพยาบาลต่อผู้ป่วยโดยตรงในตำแหน่งพยาบาลประจำการ ในโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วชิรพยาบาล โรงพยาบาลกลาง โรงพยาบาลตากสินและโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายตามสัดส่วนของพยาบาลวิชาชีพ ในแต่ละลักษณะหอผู้ป่วย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามการให้เหตุผลทางจริยธรรม ค่านิยมทางวิชาชีพและพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติกรพยาบาล ผลการวิจัยพบว่า (1)การให้เหตุผลทางจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเหนือกฎเกณฑ์ ค่านิยมทางวิชาชีพอยู่ในระดับสูง และพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติกรพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง (2)ค่านิยมทางวิชาชีพและระยะเวลาในการปฏิบัติกรพยาบาลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมในการปฏิบัติกรพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลทางจริยธรรมกับพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติกรพยาบาล (3)ตัวแปรที่สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมในการปฏิบัติกรพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 คือ ค่านิยมทางวิชาชีพ และระยะเวลาในการปฏิบัติกรพยาบาล ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติกรพยาบาล ได้ร้อยละ 10.80

ศรีประภา ปิยะศิริศิลป์ (2539) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมวิชาชีพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสามารถในการตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติกรพยาบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติกรพยาบาล รวมทั้งขั้นตอนและในขั้นการรวบรวมข้อมูล การวินิจฉัยปัญหา การพิจารณาทางเลือกในการตัดสินใจ การตัดสินใจปฏิบัติและการประเมินผลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 จำแนกตามค่านิยมวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมทั้งศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมวิชาชีพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับความสามารถในการตัดสินใจใน ปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลแต่ละชั้นตอน และรวมทุกชั้นตอน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2539 ตาม หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต หรือเทียบเท่าของสถาบันการศึกษาพยาบาลทั่วประเทศ จำนวน 391 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้นตอน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ (1) ค่าเฉลี่ยของ คะแนนความสามารถในการตัดสินใจในปัญหา ความขัดแย้งเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติการ พยาบาลของนักศึกษา รวมทุกชั้นตอนการรวบรวมข้อมูล การวินิจฉัยปัญหา และการประเมินผล เกินร้อยละ 50 ยกเว้นชั้นการตัดสินใจปฏิบัติต่ำกว่าร้อยละ 50 (2) ค่านิยมวิชาชีพ และคะแนน เฉลี่ยสะสมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำกับความสามารถในการตัดสินใจของนักศึกษา พยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r=0.20$ และ $r=0.25$) (3) นักศึกษาที่มีค่านิยม วิชาชีพระดับสูงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการตัดสินใจชั้นการวินิจฉัยปัญหา การ พิจารณาทางเลือกในการตัดสินใจ การตัดสินใจปฏิบัติ และรวมทุกชั้นตอนสูงกว่านักศึกษาที่มี ค่านิยมวิชาชีพระดับปานกลางและต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (4) นักศึกษาที่มี คะแนนเฉลี่ยสะสมในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการตัดสินใจในชั้นตอน การวินิจฉัยปัญหา การพิจารณาทางเลือกในการตัดสินใจ การตัดสินใจปฏิบัติ การประเมินผลและ รวมทุกชั้นตอนสูงกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมในระดับดีและพอใช้ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

ผุสนีย์ แก้วมณี (2542) ศึกษาผลของการปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพต่อความตั้งใจ กระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักเรียนพยาบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความตั้งใจ กระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังได้รับการปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพ และ เปรียบเทียบความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลระหว่างกลุ่มที่ได้รับการ ปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพและกลุ่มที่ศึกษาด้วยตนเอง ผลการวิจัยที่สำคัญสรุปได้ดังนี้ (1) ความ ตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลหลังได้รับการปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพสูงกว่า ก่อนได้รับการปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (2) ความตั้งใจกระทำพฤติกรรม จริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในกลุ่มที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพสูงกว่ากลุ่มที่ศึกษาด้วย ตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรกฎา นักคิม (2538) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรมเชิง พุทธกับการปรับตัวทางสังคม สุขภาพจิต และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการวิจัยว่า (1) พัฒนาการทางจริยธรรมเชิงพุทธมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับการปรับตัวทางสังคม สุขภาพจิต และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (2) นักเรียนที่มีเพศ ระดับการศึกษาของบิดา มารดา

อาชีพของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว และสถานภาพทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน มีพัฒนาการทางจริยธรรมเชิงพุทธไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (3) สมการทำนายพัฒนาการทางจริยธรรมเชิงพุทธในรูปสมการมาตรฐาน คือจริยธรรมเชิงพุทธ=0.50 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน+0.36 การปรับตัวทางสังคม +0.18 สุขภาพจิต

อาภา เตียรสิงห์ (2541) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเกษตรโดยวิธีการเรียนแบบร่วมมือ กิจกรรมจริยธรรม และการประเมินผลด้วยแฟ้มสะสมงาน กับวิธีสอนแบบบรรยายของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการวิชาเกษตร ความรับผิดชอบต่อการเรียนและพฤติกรรมจริยธรรมของนักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือ กิจกรรมจริยธรรม และการประเมินผลด้วยแฟ้มสะสมงาน กับวิธีสอนแบบบรรยายไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วารินทร์ อธิธินอน (2537) ศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีสอนด้วยหนังสือการ์ตูน และวิธีสอนปกติ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อสร้างหนังสือการ์ตูน ประกอบการสอนจริยธรรม เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมและเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยวิธีสอนด้วยหนังสือการ์ตูนและวิธีสอนปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลศรีเมืองพลประชานุกเคราะห์ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น จำนวน 2 ห้องเรียนๆละ 30 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย โดยให้กลุ่มทดลองเรียนด้วยหนังสือการ์ตูน และกลุ่มควบคุมเรียนด้วยวิธีสอนปกติ ใช้เวลาในการทดลอง 21 คาบๆละ 20 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการสอนด้วยวิธีปกติ และแผนการสอนด้วยหนังสือการ์ตูนอย่างละ 3 แผน หนังสือการ์ตูนจริยธรรมจำนวน 3 เล่ม แบบประเมินหนังสือการ์ตูน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบสถานการณ์ และแบบสังเกตพฤติกรรมทางจริยธรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม ผลการวิจัยพบว่า (1) ผลการประเมินหนังสือการ์ตูนจริยธรรม มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับสูง (2) คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางจริยธรรมหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (3) คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรมหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

พรรัตนถน เพชรวิวรรณ (2545) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การปลูกฝังคุณธรรมให้แก่ นักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมนั้นครูส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดหลักให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง สื่อที่นักเรียนให้ความสนใจมากที่สุดคือ สื่อประเภทของจริง การเสริมแรงแก่นักเรียนที่ได้ผลดีที่สุด คือ การให้คำชมเชย ส่วนกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ปลูกฝังคุณธรรมให้แก่ นักเรียนได้ผลดีที่สุด คือ กิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรม

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียน การสอน แบบบูรณาการคุณค่าของความเป็นมนุษย์โดยอิงแนวทางการเรียนรู้จากการหยั่งรู้ด้วยตนเอง จากการวิจัยแบบ ex post facto ในโรงเรียนสัตยาไส พบว่า สาเหตุที่ทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมมาจาก การสวดมนต์ภาวนา นั่งสมาธิทุกวัน ได้รับแรงบันดาลใจจากครู เพื่อน ๆ ในโรงเรียนและบรรยากาศของโรงเรียน และผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าของความเป็นมนุษย์ต่อครูและอาจารย์ในต่างประเทศซึ่งเป็นที่ยอมรับของครูและอาจารย์ พร้อมกันนั้นได้มีการทดลองสอนรูปแบบนี้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนิสิตในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ซึ่งพบว่าสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์มหาวิทยาลัยอะบราฮัมแห่งแคลิฟอร์เนีย (อ้างถึงใน อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2543) ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับความสามารถในการจำของนักเรียน 3 กลุ่มที่เบอร์เคลีย์ แคมปัสมหาวิทยาลัย แคลิฟอร์เนีย นักเรียนกลุ่มแรกไม่ได้ฝึกควบคุมจิตใจโดยวิธีใด กลุ่มที่ 2 ได้รับการฝึกสมาธิมาเป็นเวลา 1 ปี และกลุ่มที่ 3 ได้รับการฝึกสมาธิมาเป็นเวลา 2 ปี จากการทดลองจะเห็นได้ว่า การฝึกสมาธิ หรือ การฝึกควบคุมจิตใจสามารถช่วยเพิ่มความสามารถ ในการจำของเราได้ นักเรียนกลุ่มแรกสามารถจำได้เพียง 40% และจากการทดลองแบบเดียวกันกับนักเรียนกลุ่มที่ 2 สามารถจำได้ 60% และกลุ่มที่ 3 สามารถจำได้ 70%

ศาสตราจารย์ นายแพทย์โรจน์ สุวรรณสุทธิ (2513) ได้ทำการวิจัยว่า การฝึกสมาธิ จะช่วย การศึกษาได้เพียงใด ทำการศึกษาเกี่ยวกับนักศึกษาแพทย์ชาย หญิง 32 คน อายุระหว่าง 19-23 ปี ให้ฝึกสมาธิ สัปดาห์ละ 5 วัน ตลอดเวลา 20 สัปดาห์ แล้วประเมินผลเกี่ยวกับการศึกษา ได้ผลคือ นักศึกษามีความตั้งใจเรียนมากขึ้น 62% รักการเรียนมากขึ้น 31% มีความเห็นว่าการฝึกสมาธิมีประโยชน์กับการเรียน 65 % ทำให้ความจำดีขึ้น และการอบรมสมาธิมีประโยชน์แก่นักศึกษาใน ด้านการเรียน การทำงาน และคุณธรรม

ประหยัด ลักษณะ และคณะ (2532) ได้ศึกษาการบริหารจิตเพื่อพัฒนาคุณธรรม เพื่อเปรียบเทียบสภาพจิตของผู้เข้ารับการอบรมก่อนและหลัง โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 93 คน เข้าอบรม การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เป็นระยะเวลา 7 วัน พบว่าสภาพจิตของผู้เข้ารับการอบรมทุกกลุ่ม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การควบคุมอารมณ์ การมีสติสัมปชัญญะ การรู้จักตนเอง การเข้าใจผู้อื่น และการ มีสมาธิ นั้นได้พัฒนาอยู่ในระดับสูงและสูงมาก

ดลพัฒน์ ยศธร (2542) ได้ทำวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่องการนำเสนอรูปแบบการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์ โดยวิจัยเอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนตาม แนวคิดขององค์การสหประชาชาติ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมสหประชาชาติ (องค์การยูเนสโก) สัมภาษณ์พระธรรมปิฎก และผู้เชี่ยวชาญทางพุทธศาสตร์ 2 ท่านและจัดเสวนา วิชาการผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและวิเคราะห์รูปแบบการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนา

ตามแนวพุทธศาสตร์ที่ถูกต้องและยั่งยืนได้ด้วยการพัฒนาคนทั้งทางพฤติกรรม (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา ซึ่งการศึกษาเช่นนี้ต้องศึกษาทั้งเนื้อหา (ปริยัติ) และลงมือปฏิบัติ (ปฏิบัติ) อันจะนำไปสู่ความสำเร็จ (ปฏิบัติ)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ควรใช้ร่วมกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการฝึกสมาธิ การเสริมแรงด้วยคำชื่นชมสามารถทำให้ผู้เรียนสนใจการเรียนยิ่งขึ้น จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดหลักให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง สื่อที่นักเรียนให้ความสนใจมากที่สุดคือ สื่อประเภทของ ส่วนกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ปลูกฝังคุณธรรมให้นักเรียนได้ผลดีที่สุดคือ กิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรม

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินงานพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเป็น 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหาและความคิดเห็นของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 4. การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้สามารถแสดงขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ทั้ง 4 ขั้นตอนด้วยภาพที่ 13 ได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหา และความคิดเห็นของครูสอนวิชา
พระพุทธศาสนา และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

- 1.1 การศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย และวารสารต่างๆ
- 1.2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน
- 1.3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา
ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม
สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

- 2.1 กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลด้วย
กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย
- 2.2 การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลฯ จากข้อมูลตอนที่ 1
- 2.3 การตรวจสอบคุณภาพก่อนนำไปทดลองใช้ในกลุ่มทดลอง

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชา
พระพุทธศาสนาด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนา
เหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

- 3.1 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลฯ กับกลุ่มทดลอง
- 3.2 การศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนในกลุ่มทดลองต่อรูปแบบการ
เรียนการสอนทางไกลฯ ที่สร้างขึ้น
- 3.3 การปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำเสนอรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา
ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม
สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

- 4.1. การนำเสนอในรูปแบบของ Flow Chart และมีคำอธิบายการนำไปใช้

ภาพที่ 13 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหา และความคิดเห็นของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และการใช้คอมพิวเตอร์ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

ประชากร

ประชากร คือ ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาความคิดเห็น

1.1 ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ทำการสอนอยู่ในภาคต้น ปีการศึกษา 2553 จำนวน 100 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Yamane(1973) ที่ระดับความคาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 10% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง

1.2 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา ภาคต้น ปีการศึกษา 2553 จำนวน 400 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Yamane(1973) ที่ระดับความคาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ใช้ 400 ตัวอย่าง โดยผู้วิจัยคัดเลือกอย่างเจาะจงจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 11 โรงเรียน เลือกโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเจาะจง โดยเลือกให้มีตัวแทนจากกลุ่มโรงเรียนชายล้วน โรงเรียนหญิงล้วนและโรงเรียนสหศึกษา

แสดงเป็นตารางจำนวนกลุ่มตัวอย่างของครูและนักเรียนจำแนกตามโรงเรียนได้ดังตารางที่ 6

ศูนย์วิจัยทรัพยากรชีวภาพและพันธุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของครูและนักเรียนจำแนกตามโรงเรียน

ชื่อโรงเรียน	จำนวนครู	จำนวนนักเรียน
โรงเรียนศิลาจารย์พัฒนา	6	40
โรงเรียนมักกะสันพิทยา	2	31
โรงเรียนสันติราษฎร์	2	40
โรงเรียนวัดน้อยนพคุณ	2	20
โรงเรียนสายน้ำผึ้ง	2	40
โรงเรียนหอวัง	2	38
โรงเรียนวัดราชบพิต	2	40
โรงเรียนมัธยมวัดมกุฎกษัตริย์	2	40
โรงเรียนสตรีวิทยา	2	38
โรงเรียนสตรีมหาฤฒาราม	2	34
โรงเรียนวัดสังเวช	2	39
โรงเรียนในจังหวัด ตาก	17	-
ครูในโครงการเด็กดี v-star	57	-
รวม	100	400

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น โดยอ้างอิงเชิงทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาสภาพ ปัญหาและความคิดเห็นของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยจากเอกสารตำรา งานวิจัยต่างๆ ดังนี้

1.1 การเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม ในเรื่องของการกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน วิเคราะห์ผู้เรียน ออกแบบเนื้อหาวิชา กำหนดวิธีการเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอน การเตรียมความพร้อมของสิ่งแวดล้อมการเรียนทางโทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียมและทางอินเทอร์เน็ต การกำหนดคุณสมบัติผู้สอน การเตรียมความพร้อมผู้สอนทั้งโรงเรียนต้นทาง โรงเรียนปลายทาง การเรียนการสอนด้วยกิจกรรมตามขั้นตอนของครูผู้สอน การจัดบริการทางโทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียมและทางอินเทอร์เน็ต การสร้างเสริมทักษะ และการจัดกิจกรรม สนับสนุน กลไกควบคุมตรวจสอบติดตามการเรียน การประเมิน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจ การประเมินผลการทดสอบความรู้ การประเมิน เหตุผลเชิงจริยธรรม และข้อมูลป้อนกลับเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

1.2. การเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT ขั้นตอนการเรียนรู้จะมีทั้งสิ้น 8 ขั้นตอนดังนี้

ช่วงที่ 1 สร้างประสบการณ์เฉพาะของผู้เรียน(แบบ Why ?)

ขั้นที่ 1 สร้างประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมแก่ผู้เรียน จาก ประสบการณ์จำลอง

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ไตร่ตรองประสบการณ์จำลอง

ช่วงที่ 2 พัฒนาการคิดรวบยอดของผู้เรียน (แบบ What ?)

ขั้นที่ 3 ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนได้รวบรวมประสบการณ์ และ ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานของแนวคิด หรือการคิดรวบยอดอย่างชัดเจน

ขั้นที่ 4 ครูให้นักเรียนวิเคราะห์ไตร่ตรอง และกระตุ้นให้ผู้เรียน กระตือรือร้นในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

ช่วงที่ 3 การปฏิบัติและการพัฒนาแนวคิดออกมาเป็นการกระทำ (แบบ How ?)

ขั้นที่ 5 ลงมือปฏิบัติหรือทดลอง

ขั้นที่ 6 แก้ปัญหา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล

ช่วงที่ 4 เชื่อมโยงการเรียนรู้จากการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง จนเกิดเป็น ความรู้ที่ลุ่มลึก(แบบ If ?)

ขั้นที่ 7 วิเคราะห์แนวทางที่จะนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และเป็นแนวทางสำหรับการเรียนรู้เพิ่มเติมต่อไป

ขั้นที่ 8 ลงมือปฏิบัติ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์

1.3 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการปลูกฝังนิสัย (Habit Cultivating Theory) Maxwell Maltz (1960) และ ทฤษฎีสร้างนิสัยใน 21 วัน(21 days Habit Theory) และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการออกแบบการพัฒนาลักษณะนิสัย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการรับรู้ (Perceiving or Receiving) การจัดสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ ที่ช่วยให้เกิดการรับรู้และความสนใจในคุณธรรม จริยธรรมหรือค่านิยมนั้น ๆ

2. ขั้นการตอบสนอง (Responding) การมีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งนั้น และเกิด ความรู้สึกพึงพอใจ ซึ่งจะช่วยให้พัฒนาความสนใจที่มีอยู่ให้มากขึ้น

3. ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) การได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติตามก็ จะช่วยให้เห็นคุณค่าของการปฏิบัติ และเต็มใจที่จะปฏิบัติเช่นนั้นต่อไป

4. **ขั้นการจัดระบบ (Organizing)** การนำไปปฏิบัติ หรือ นำไปใช้ในระบบชีวิตของตน

5. **ขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (Characterization)** การปฏิบัติตนตามคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยม ที่ยึดถือในวิถีการดำเนินชีวิตของตนอย่างสม่ำเสมอ ในที่สุดก็จะพัฒนาถึงขั้นการเป็นลักษณะนิสัยของตน

1.4 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลาง วิชาพระพุทธศาสนาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่องมงคลชีวิต เพื่อนำมาเป็นแนวทางและพื้นฐานในโครงสร้างของการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาและหลักสูตร

2. การสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ประกอบด้วยแบบสอบถามสำหรับครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 2 ฉบับ คือ

2.1 แบบสอบถามครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์เอกสาร ตำรา และงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และการปลูกฝังนิสัยให้มี เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยแบบสอบถามชุดนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเฉพาะวิชาพระพุทธศาสนา ในหัวข้อ มงคลชีวิต 38 ประการ เรื่อง มีสติปวิทยา ฟังธรรมตามกาล พบสมณะ และ สันทนาธรรมตามกาลเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นแบบเลือกตอบ (Check -list) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Opened - ended) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเฉพาะวิชาพระพุทธศาสนา ในหัวข้อ มงคลชีวิต 38 ประการ เรื่อง มีสติปวิทยา ฟังธรรมตามกาล พบสมณะ และ สันทนาธรรมตามกาล เป็นแบบเลือกตอบ (Check -list) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Opened - ended) (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข1 หน้า 280)

2.2 แบบสอบถามนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องความรู้ ประสพการณ์ กิจกรรมการเรียนรู้และความพึงพอใจ ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ การค้นหาข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นต่อพฤติกรรมของนักเรียนกับลักษณะเฉพาะตนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลจำนวน 12 ข้อ คุณลักษณะในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลจำนวน 8 ข้อ ความรู้ในการ

เรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล จำนวน 5 ข้อ ทักษะในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล จำนวน 9 ข้อ เชี่ยวชาญในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล จำนวน 5 ข้อ ค่านิยมในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล จำนวน 7 ข้อ และแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลจำนวน 5 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ (Check –list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นแบบเลือกตอบ (Check –list) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) จำนวน 35 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นแบบเลือกตอบ (Check –list) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)จำนวน 35 ข้อ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข 2 หน้า 294)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความคิดเห็นของครู และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม หลังจากนั้น นำร่างแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน คือ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนทางไกล จำนวน 1 ท่านได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT จำนวน 1 ท่านได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 1 ท่านได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (ดูชื่อในภาคผนวก ก หน้า 277) เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) และภาษาที่ใช้ ตลอดจนความครบถ้วนสมบูรณ์และครอบคลุมของคำถาม ให้มีความถูกต้องและชัดเจนขึ้นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามด้วยตนเองและส่งทางไปรษณีย์ ตั้งแต่วันที่ 19 กรกฎาคม 2553 ถึง 3 สิงหาคม 2553 รวมเวลาในการเก็บข้อมูล 16 วัน โดยมีขั้นตอนดังนี้
2. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยจากหน่วยงานหลักสูตรและการสอนระดับบัณฑิตศึกษาของคณะครุศาสตร์ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพ เขต 1 , 2 และ 3 ผู้ประสานงานโครงการเด็กดี V-star ของชมรมพุทธศาสตร์สากลในอุปถัมภ์ของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ และผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนที่เป็นกลุ่มประชากร
3. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยจากหน่วยงานหลักสูตรและการสอนระดับบัณฑิตศึกษาของคณะครุศาสตร์ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

กรุงเทพฯเขต 1 ,2 และ 3 , ผู้ประสานงานโครงการเด็กดี V-star ของชมรมพุทธศาสตร์สากลใน
 ูปถัมภ์ของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ และผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนที่เป็นกลุ่ม
 ประชากรในแต่ละโรงเรียนพร้อมแนบไปกับแบบสอบถาม

4. ผู้วิจัยได้โทรศัพท์ประสานงานการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และจัดส่ง
 ด้วยตนเองเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลและนัดหมายกำหนดส่งคืนใน 14 วัน โดยประสาน
 กับผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาใน
 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มประชากร และผู้ประสานงานโครงการเด็กดี V-star ของชมรมพุทธศาสตร์สากล
 ในอุปถัมภ์ของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ในการจัดส่งแบบสอบถามและหนังสือขอความ
 ร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยทางไปรษณีย์จะแนบซองและติดแสตมป์สำหรับส่งคืน สำหรับจัดส่ง
 ด้วยตนเองจะนัดหมายรับแบบสอบถามตามเวลาที่กำหนดของแต่ละสถานศึกษา

5. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมและตรวจนับแบบสอบถามที่ได้รับคืนและโทรศัพท์ติดตาม
 แบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับ เมื่อเลยเวลาที่กำหนดส่งคืนตามที่นัดหมาย

6. ผู้วิจัยคัดเลือกแบบสอบถามที่ตอบคำถามสมบูรณ์ จากการส่งแบบสอบถาม
 440 ฉบับ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามของนักเรียนให้ได้ 400 ฉบับ

7. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยใช้การวิเคราะห์
 ความถี่และร้อยละ

วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดเพื่อ
 นำไปพิจารณาจัดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับ
 ครูผู้สอน และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

1. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและ สภาพปัจจุบัน
 ปัญหา ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในแบบสอบถามของครูผู้สอนศีลธรรม โดยใช้ค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลความรู้ ทักษะ และประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์
 อินเทอร์เน็ตในแบบสอบถามของนักเรียน โดยใช้ค่าร้อยละ

3. วิเคราะห์ความคิดเห็นที่เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ด้วยการแจกแจง
 ค่าความถี่และเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และความคิดเห็น เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชา
 พระพุทธศาสนาในแบบสอบถามของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา มัธยมศึกษาต้นตอน และ
 นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครแสดงในบทที่ 4

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบ คือ

1. ผู้สอนทางไกล
2. ผู้เรียนทางไกล
3. เทคโนโลยีการเรียนการสอน
4. หลักสูตรการเรียนการสอน
5. กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย
6. ปัจจัยเกื้อหนุน
7. สภาพแวดล้อมการเรียนการสอน

ส่วนที่ 2 วิธีการเรียนทางไกลประกอบด้วยขั้นก่อนการเรียน ขั้นระหว่างเรียนและขั้นตอนสรุปประเมินผล ประกอบด้วยกิจกรรมที่กำหนดขึ้นตามกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยมีรายละเอียด 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นต้นก่อนการเรียนการสอนทางไกลฯ ประกอบด้วย การทดสอบด้วยแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม และแบบวัดความรู้ก่อนเรียน ก่อนการเรียนการสอนทางไกลฯ และจัดการปฐมนิเทศ เพื่อแนะนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลฯ และการฝึกทักษะการใช้อุปกรณ์ต่างๆ เช่นการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อตอบคำถาม ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

2. ขั้นต้นระหว่างการเรียนการสอนทางไกลฯ ประกอบด้วย (1)ขั้นการจัดการเรียนการสอนทางไกลในคาบเรียน (2)ขั้นการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยในระหว่างคาบเรียนต่อสัปดาห์ประกอบด้วย 8 ขั้นตอนดังนี้

ช่วงที่ 1 สร้างประสบการณ์เฉพาะของผู้เรียน(แบบ Why?)

ขั้นที่ 1 สร้างประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมแก่ผู้เรียน จากประสบการณ์จำลอง

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ไตร่ตรองประสบการณ์จำลอง

ช่วงที่ 2 พัฒนาความคิดรวบยอดของผู้เรียน (แบบ What?)

ขั้นที่ 3 ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนได้รวบรวมประสบการณ์ และความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานของแนวคิด หรือความคิดรวบยอดอย่างชัดเจน

ขั้นที่ 4 ครูให้นักเรียนวิเคราะห์ไตร่ตรอง และกระตุ้นให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

ช่วงที่ 3 การปฏิบัติและการพัฒนาแนวคิดออกมาเป็นการกระทำ (แบบ How?)

ขั้นที่ 5 ลงมือปฏิบัติหรือทดลอง

ขั้นที่ 6 แก้ปัญหา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล

ช่วงที่ 4 เชื่อมโยงการเรียนรู้จากการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง จนเกิดเป็นความรู้ที่ลุ่มลึก (แบบ If?)

ขั้นที่ 7 วิเคราะห์แนวทางที่จะนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และเป็นแนวทางสำหรับการเรียนรู้เพิ่มเติมต่อไป

ขั้นที่ 8 ลงมือปฏิบัติ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์

3. ขั้นสรุป โดยการสังเกตและประเมินการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT ขั้นประเมินผลการเรียนการสอนทางไกลฯ ประกอบด้วย การใช้แบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมและแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน Post-test ของผู้เรียน ภายหลังจากการเรียนการสอนทางไกลฯ โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT

ตารางที่ 9 แสดงขั้นตอนของการเรียนการสอนทางไกลด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT

ขั้นตอน	ผู้สอน	ผู้เรียน
ขั้นที่ 1 ปฐมนิเทศ หน่วยการเรียนรู้	1. แจกเอกสารรายวิชาและรูปแบบการเรียนรู้ 2. ชี้แจงเกี่ยวกับประมวลรายวิชาและรูปแบบการเรียนรู้ 3. แบ่งกลุ่มผู้เรียน กระตุ้นให้อภิปรายเกี่ยวกับขั้นตอนการเรียนรู้ 4. สรุปขั้นตอนตามรูปแบบการเรียนรู้	1. ศึกษารายวิชาและรูปแบบการเรียนรู้ 2. รับฟังคำชี้แจงรูปแบบการเรียนรู้และกิจกรรมต่างๆ 3. ร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการเรียนรู้ 4. สรุปขั้นตอนตามรูปแบบการเรียนรู้
ขั้นที่ 2 การวัดเหตุผล เชิงจริยธรรมและการ วัดความรู้ก่อนเรียน	1. แจกแบบทดสอบเหตุผลเชิงจริยธรรม 2. แบบทดสอบก่อนเรียน	1. รับฟังคำชี้แจง 2. ทำแบบทดสอบให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด

ขั้นตอน	ผู้สอน	ผู้เรียน
ขั้นที่ 3 การสร้าง ประสบการณ์	1.ตั้งคำถามให้ผู้เรียนค้นหา คำตอบและแสดงความคิดเห็น เพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียนกับสิ่งที่เรียน 2. ให้ผู้เรียนตั้งคำถามและตอบ คำถามเพื่อเชื่อมโยงความสำคัญ ของสิ่งที่เรียน 3. แบ่งกลุ่มผู้เรียนให้สรุปคุณค่า สิ่งที่เรียน	1.ร่วมสนทนา ตอบคำถาม เกี่ยวกับการเรียน 2.สังเกต คาดคะเนคำตอบแสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่เรียน 3.ร่วมกลุ่มอภิปรายเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เกี่ยวกับสิ่งที่เรียน 4.สรุปหัวข้อหรือประเด็นที่ต้อง เรียนรู้ ทำบันทึกส่วนตัว
ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ ประสบการณ์	1.กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ จากขั้นที่ 3 2.แบ่งกลุ่มระดมสมองวิเคราะห์ ประสบการณ์ 3.ให้ผู้เรียนบันทึกผลการ วิเคราะห์ประสบการณ์ จัดทำ บันทึกส่วนตัว	1.ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสบการณ์จากขั้นที่ 3 2.จัดกลุ่มระดมสมองวิเคราะห์ ประสบการณ์ 3.บันทึกผลการวิเคราะห์ ประสบการณ์ เขียนลงสมุดบันทึก ส่วนตัว
ขั้นที่ 5 การพัฒนา ประสบการณ์เป็น ความคิดรวบยอด	1.นำเสนอเกี่ยวกับการหา ความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียน 2.ให้ผู้เรียนนำฟังความคิดของ ตนมาพิจารณา ไตร่ตรองหา ความสัมพันธ์ ตั้งสมมติฐาน คาดคะเนเหตุการณ์ 3.สรุปและให้ผู้เรียนนำเสนอ ความคิดรวบยอดในกลุ่ม	1.ร่วมสนทนาเกี่ยวกับการหา ความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียน 2.พิจารณาสมุดบันทึกส่วนตัวของ ตนเพื่อ ไตร่ตรองหาความสัมพันธ์ ตั้งสมมติฐาน คาดคะเนเหตุการณ์ สิ่งที่เรียน 3.สรุปโดยให้เข้ากลุ่มตรวจสอบ ความถูกต้อง แก้ไขปรับปรุง
ขั้น 6 การพัฒนา ความรู้ความคิด	.นำเสนอข้อมูลเพิ่มเติมและให้ สมาชิกในกลุ่มช่วยพิจารณาถูก- ผิด ควร –ไม่ควร และช่วยกัน แก้ไข ให้สมบูรณ์	.พิจารณาข้อมูลเพิ่มเติมจาก ผู้สอน และปรับปรุงพิจารณาถูก- ผิด ควร –ไม่ควร ให้สมบูรณ์

ขั้นตอน	ผู้สอน	ผู้เรียน
ขั้น 7 ปฏิบัติตามแนวคิดที่ได้เรียนรู้	.จัดกิจกรรมให้ลงมือปฏิบัติ หรือทดลองตามหลักการที่ได้ศึกษาตรวจสอบผลการทดลอง	ลงมือปฏิบัติหรือทดลองตามสิ่งที่ได้ศึกษามา
ขั้นที่ 8 สร้างชิ้นงานของตนเอง	ให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานตามความคิดของตนเอง	สร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนความคิดเห็นของตนเอง
ขั้นที่ 9 วิเคราะห์ผลงานและแนวทางในการประยุกต์ใช้	1.ให้ผู้เรียนเสนอผลงาน on web 2.ให้ผู้เรียนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อผลงานคนอื่น ๆ	1.นำเสนอผลงาน on web 2.ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อผลงานของผู้อื่น 3.วิเคราะห์ผลงานและแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้
ขั้นที่ 10 แลกเปลี่ยนประสบการณ์	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ผ่านจอเว็บแคม ,Chat , on web	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ผ่านจอเว็บแคม ,Chat , on web
ขั้นที่ 11 การประเมินเหตุผลเชิงจริยธรรมและการวัดความรู้ทางการเรียนหลังเรียน	1. แจกแบบทดสอบเหตุผลเชิงจริยธรรม 2. แจกแบบทดสอบวัดความรู้ 3. เก็บรวบรวมแบบทดสอบตรวจวัดคะแนน 4. แจงผลคะแนนใน web	การวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมและวัดความรู้ทางการเรียน

ขั้นตอนการสร้างรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3

กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลฯ

1. การปฏิสัมพันธ์บนโทรศัพท์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนของโรงเรียนต้นทาง – ปลายทางประจำสัปดาห์ ตลอดระยะเวลาการเรียนการสอนทางไกลฯ ด้วยการให้เครื่องมือ ได้แก่ E-mail, web board, chat, up load – download file

2. กำหนดกิจกรรมในห้องเรียนต้นทาง-ปลายทาง โดยกำหนดกิจกรรมเป็น 3

ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการเรียนการสอนทางไกลฯ

1. ปฐมนิเทศ ประกอบด้วยกิจกรรมแนะนำการเรียนการสอนทางไกลฯ หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน การประเมินผล
2. วัดความรู้และเหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนการเรียน
3. กิจกรรมการฝึกทักษะการใช้เครื่องมือต่างๆในการเรียนการสอนทางไกลฯ

ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างการเรียนการสอนโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT ด้วย 8 ขั้นตอน ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนทำเป็นประจำทุกวันเพื่อการปลูกฝังนิสัยให้เกิดเหตุผลเชิงจริยธรรม 11 ข้อ ดังนี้

1. สวดมนต์
2. นั่งสมาธิ
3. ดื่นเช้าเก็บที่นอน
4. แต่งกายสุภาพ
5. สมาทานศีล 5
6. ไหว้พ่อ แม่ ผู้ใหญ่
7. ออมทรัพย์
8. ช่วยงานบ้าน
9. อ่านหนังสือ
10. จับดีคนรอบข้าง
11. จับผิดตนเอง

โดยให้นักเรียนมีกิจกรรมออนไลน์เพื่อบรรยาย อภิปราย ระดมสมอง สนทนา ชัก-ถาม เสนอผลงานบุคคล/กลุ่ม ที่ได้รับมอบหมาย และศึกษากรณีตัวอย่าง สถานการณ์จริง และสถานการณ์จำลอง

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลการเรียนการสอนทางไกล

1. อภิปรายกลุ่มใหญ่ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเรียนรู้ของผู้เรียน
2. วัดคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้เรียนและวัดความรู้ทางการเรียน
3. สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลฯ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

2.3. การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชา พระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MATและทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ตรวจสอบความตรงของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล นำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม นำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไข และนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 ท่าน (รายชื่อในภาคผนวก ก หน้า 276) ตรวจสอบคุณภาพความตรงตามโครงสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลในด้านวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน การวิเคราะห์ผู้เรียน การออกแบบเนื้อหารายวิชา วิธีการเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน 4 MAT การสร้างเสริมทักษะ และการจัดกิจกรรม สนับสนุน กลไกควบคุมตรวจสอบติดตามการเรียน การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ การประเมินเหตุผลเชิงจริยธรรม และการส่งข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

2.2.2 การปรับปรุงแก้ไข ภายหลังจากปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยนำแบบประเมิน ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 12 ท่าน มาพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอน

2.2.3 เพื่อตรวจสอบรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลฯ โดยรูปแบบที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และนำมาปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำรูปแบบที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองนำร่อง โดยการนำไปใช้ในสถานการณ์จำลองในโรงเรียนต้นทาง เพื่อดูคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 3. การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3

ขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครนี้ ผู้วิจัยกำหนดรายละเอียดขั้นตอนในการทดลองใช้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลองรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครของโรงเรียนศิลาจารย์พิพัฒน์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 15 คน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง โรงเรียนปลายทางที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในภาคต้น ปีการศึกษา 2553 และที่ยินดีเข้าร่วมเป็นกลุ่มทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น โดยอ้างอิงเชิงทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น แบบสอบถามจำนวน 6 ชุด คือ

1. แบบวัดความรู้
2. แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม
3. แบบสอบถามตามสภาพจริงของนักเรียน
4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล

หลังการเรียน

5. แบบสอบถามผู้ปกครองต่อพฤติกรรมของนักเรียนหลังการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล
6. แบบสอบถามครูทางไกลและครูผู้ช่วยในโรงเรียนปลายทาง

1.แบบวัดความรู้วิชาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยขอข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนา จากโครงการตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (IBS หรือ ชมรมพุทธศาสตร์สากล ในอุปถัมภ์สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์,2551) โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้โทรศัพท์ประสานงานเพื่อขอความร่วมมือกับผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการเด็กดี V-star ของชมรมพุทธศาสตร์สากลในอุปถัมภ์ของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ในการขอข้อสอบที่ใช้ในการสอบตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (IBS International Buddhist Society หรือ ชมรมพุทธศาสตร์สากล ในอุปถัมภ์สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์,2551) จำนวน 32 ข้อจากมงคลชีวิตเรื่องมีศิลป์พิทยา พิธีกรรมตามกาล พบสมณะ และสนทนาธรรมตามกาล จำนวนมงคลละ 8 ข้อ โดยผู้วิจัยจะปกปิดข้อมูลในข้อสอบเพื่อให้สามารถนำข้อสอบนี้ไปใช้ได้ในครั้งต่อไป โดยนัดหมายไปรับข้อสอบและมอบหนังสือขอความร่วมมือในการใช้ข้อมูลวิจัยด้วยตนเอง

2. นำข้อสอบที่ได้มาเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษาพร้อมเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมของปริมาณข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษาและรูปแบบของแบบวัด แล้วนำมาคัดเลือกเหลือจำนวนข้อสอบที่ใช้ทดสอบก่อนและหลังการเรียน จำนวน 20 ข้อ โดยคัดข้อสอบมงคลละ 5 ข้อ มาเป็นแบบวัดความรู้ และอีก 12 ข้อ ที่เหลือ ผู้วิจัยนำมาใช้เล่นเกมวัดความรู้ระหว่างโรงเรียนต้นทาง ปลายทาง ในวันสุดท้ายของการเรียนการสอน

3. ข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจัดให้มีโครงสร้างของเนื้อหาและจำนวนข้อของแบบวัดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 10 แสดงโครงสร้างเนื้อหาและจำนวนข้อสอบจำแนกตามหัวข้อการเรียนรู้

หัวข้อ : มงคลชีวิต	จำนวนข้อ	ข้อที่
มีศิลปวิทยา	5	1-5
สนทนาธรรมตามกาล	5	6-10
พบสมณะ	5	11-15
ฟังธรรมตามกาล	5	16-20

การวิเคราะห์แบบวัดความรู้

ข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร(20 ข้อ) ผู้วิจัยนำข้อสอบการตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้าระดับมัธยมศึกษาตอนต้นปี2551 มาใช้ทดสอบก่อนและหลังการเรียนรู้ รายการข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบให้เลือกตอบหลายตัวเลือก (Multiple choice) ได้แก่ ข้อคำถามซึ่งมีคำตอบให้เลือกตอบเพียงคำตอบเดียว โดยเกณฑ์การให้คะแนนคือตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน

2. แบบประเมินเหตุผลเชิงจริยธรรม ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินเหตุผลเชิงจริยธรรมตามขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

- 2.1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด โครงสร้างของตัวแปรที่ต้องการวัด และรูปแบบของข้อคำถาม
- 2.2. นำแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมที่จัดเตรียมเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมของปริมาณข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษาและรูปแบบของแบบวัด แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
- 2.3. นำแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านจริยธรรม และพระพุทธศาสนาจำนวน 5 ท่าน คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ต้องเป็นอาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัย และต้องสอนมาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านจริยธรรม และพระพุทธศาสนา โดยตรวจสอบความครอบคลุมตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ด้านความตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (Item Objective Congruence: IOC) ความครอบคลุมของข้อคำถาม และความชัดเจนของภาษา
- 2.4. คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนี IOCตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (ศิริชัย กาญจนวาสี,2544) และปรับปรุงข้อคำถามตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ พร้อมกับนำแบบวัดเหตุผลเชิง

จริยธรรม (60 ข้อ) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน (ดูรายชื่อที่ภาคผนวก 278) คัดเลือกแบบวัดเชิงจริยธรรมจาก 60 ข้อ ออกเหลือ 30 ข้อ

2.5. นำผลการวิเคราะห์มาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบวัดฉบับสมบูรณ์โดยมีโครงสร้างของเนื้อหาและจำนวนข้อของแบบวัดดังต่อไปนี้
ตารางที่ 11 โครงสร้างเนื้อหาและจำนวนข้อของแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม

เหตุผลเชิงจริยธรรม	จำนวนข้อ	ข้อที่
ขั้นที่ 1. ยึดหลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ	10	1-10
ขั้นที่ 2 ยึดหลักการแสวงหารางวัล	10	11-20
ขั้นที่ 3 ยึดหลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ	10	21-30
ขั้นที่ 4 ยึดหลักการทำตามหน้าที่ของสังคม	10	31-40
ขั้นที่ 5 ยึดหลักการทำตามคำมั่นสัญญา	10	41-50
ขั้นที่ 6 ยึดหลักการอุดมคติสากล	10	51-60

ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งดัดแปลงรูปแบบของคำถามมาจากแบบวัดจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) รวม 6 ขั้นตอนในด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยสร้างแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม (60 ข้อ) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจรับรอง (ดูรายชื่อที่ภาคผนวก ก 278) และให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน (ดูรายชื่อที่ภาคผนวก ก 278) คัดเลือกแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมจาก 60 ข้อ ออกเหลือ 30 ข้อ โดยผู้วิจัยนำข้อที่ผู้ทรงคุณวุฒิเลือกเหมือนกันหรือมีคะแนนรวมมากที่สุดเรียงตามลำดับ เพื่อให้ได้จำนวนข้อคำถามที่นักเรียนมีสมาธิกับการตอบคำถามที่ไม่มากเกินไป

รายการข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 (ข้อความทางบวก) ได้แก่ ข้อที่ 3,4,5,6,7,8,9,10,11,13,16,17,22,27,28,29

ไม่จริง	ผู้ตอบไม่มีลักษณะเช่นนั้นเลย	ให้ 1 คะแนน
จริงบางครั้ง	ผู้ตอบมีลักษณะเช่นนั้นแต่ไม่บ่อยนัก	ให้ 2 คะแนน
ค่อนข้างจริง	ผู้ตอบมีลักษณะเช่นนั้นบ่อยมาก	ให้ 3 คะแนน
จริงมาก	ผู้ตอบมีลักษณะเช่นนั้นเกือบตลอดเวลาเสมอๆ	ให้ 4 คะแนน

กลุ่มที่ 2 (ข้อความทางลบ) ได้แก่ ข้อที่ 1, 2,12,14,15,18,19,20,21,23,24,25,26,30

ไม่จริง	ผู้ตอบไม่มีลักษณะเช่นนั้นเลย	ให้ 4 คะแนน
จริงบางครั้ง	ผู้ตอบมีลักษณะเช่นนั้นแต่ไม่บ่อยนัก	ให้ 3 คะแนน
ค่อนข้างจริง	ผู้ตอบมีลักษณะเช่นนั้นบ่อยมาก	ให้ 2 คะแนน
จริงมาก	ผู้ตอบมีลักษณะเช่นนั้นเกือบตลอดเวลาเสมอๆ	ให้ 1 คะแนน

3. แบบสอบถามตามสภาพจริงของผู้เรียน ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน ได้แก่ ชื่อ นามสกุล ชื่อเล่น อายุ วันเกิด ที่อยู่ อีเมลล์ และ Face book หรือ Hi5 (ถ้ามีของนักเรียน) และให้แบ่งกลุ่มละ 3 คนพร้อมให้ตั้งชื่อทีม ส่วนที่ 2 ผู้วิจัยนำกิจกรรม 11 ข้อ ที่ใช้สร้างเป็นรูปแบบการทำกิจกรรมปลูกฝังนิสัยมาสอบถามพฤติกรรมของนักเรียน ตามสภาพความเป็นจริงของผู้เรียน ก่อนการเรียน คือ สวดมนต์ นั่งสมาธิ ตื่นเช้าเก็บที่นอน แต่งกายสุภาพ สมาทานศีล 5 ไหว้พ่อแม่ ผู้ใหญ่ ออมทรัพย์ ช่วยงานบ้าน อ่านหนังสือ จับดีคนรอบข้าง และจับผิดตนเอง โดยแบ่ง พฤติกรรมในการทำกิจกรรมไว้ 4 รูปแบบ คือ

ไม่เคยทำ	ให้ 0 คะแนน
นานๆ ครั้ง	ให้ 1 คะแนน
ทำบ่อยๆ	ให้ 2 คะแนน
ทำประจำทุกวัน	ให้ 3 คะแนน

เกณฑ์การแปลผลข้อมูลในแต่ละขั้นย่อยดังนี้ (Cochan, et al, 1994)

ค่าเฉลี่ย 2.01-3.00 หมายถึง พอใจอย่างยิ่ง

ค่าเฉลี่ย 1.01-2.00 หมายถึง พอใช้ได้

ค่าเฉลี่ย 0.01-1.00 หมายถึง ควรปรับปรุง

(ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข หน้า 306) ผู้วิจัยได้สร้างเป็นตารางบันทึกประจำวัน ให้นักเรียนใช้บันทึกกิจกรรม 11 ข้อ จำนวน 21 วัน โดยให้มีคะแนน กิจกรรมละ 1 คะแนน ผู้วิจัยให้เกณฑ์การทำกิจกรรมถือว่าผ่าน เมื่อนักเรียนมีคะแนนรวมถึง 175 คะแนน โดยจะมอบใบประกาศเกียรติบัตรรับรองให้ (ดูภาคผนวก หน้า 338)

โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามตามสภาพจริงดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด โครงสร้างของตัวแปรที่ต้องการวัดและรูปแบบของข้อคำถาม

3.2. นำแบบสอบถามตามสภาพจริงของนักเรียนที่จัดเตรียมขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมของปริมาณข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษา และรูปแบบของแบบวัดฯ แล้วนำมาปรับปรุง ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

3.3. วิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของผู้เรียนจากแบบสอบถาม โดยใช้ค่าร้อยละ

3.4. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียนก่อนเรียน ต่อ กิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติ ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบวัดสอบถามตามสภาพจริงที่สมบูรณ์ต่อไป

4. **แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน** ที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล หลังการเรียน (ดูภาคผนวก หน้า303) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน หลังการเรียนทางไกล มีรายการข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า(Rating scale) 4 ระดับจำนวน 15 ข้อ ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นหรือความพึงพอใจของนักเรียน ดังนี้

เห็นด้วยหรือพอใจเป็นอย่างยิ่ง	ให้ 3 คะแนน
เห็นด้วยหรือพอใจมาก	ให้ 2 คะแนน
เห็นด้วยหรือพอใจปานกลาง	ให้ 1 คะแนน
ไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจ	ให้ 0 คะแนน

เกณฑ์การแปลผลข้อมูลในแต่ละขั้นย่อยดังนี้ (Cochan,et al,1994)

ค่าเฉลี่ย 2.01-3.00 หมายถึง พอใจอย่างยิ่ง

ค่าเฉลี่ย 1.01-2.00 หมายถึง พอใช้ได้

ค่าเฉลี่ย 0.01-1.00 หมายถึง ควรปรับปรุง

โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด โครงสร้างของตัวแปรที่ต้องการวัดและรูปแบบของข้อคำถาม

4.2. นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่จัดเตรียมขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมของปริมาณข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษา และรูปแบบของแบบวัดฯ แล้วนำมาปรับปรุง ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4.3. วิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของผู้เรียนจากแบบสอบถาม โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักเรียน

4.4. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของผู้เรียนมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ต่อไป

5 **แบบสอบถามผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมของนักเรียน** ผู้วิจัยต้องการศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียนหลังการเรียนทางไกลและหลังการทำกิจกรรม 21 วัน ว่านักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงระหว่างที่อยู่ที่บ้านหรือไม่ โดยสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อพฤติกรรมของนักเรียน มีรายการข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating

scale) 4 ระดับจำนวน 7 ข้อ โดยให้ผู้ปกครองเลือกคำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นหรือความพึงพอใจ ดังนี้

เห็นด้วยหรือพอใจเป็นอย่างยิ่ง	ให้ 3 คะแนน
เห็นด้วยหรือพอใจมาก	ให้ 2 คะแนน
เห็นด้วยหรือพอใจปานกลาง	ให้ 1 คะแนน
ไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจ	ให้ 0 คะแนน

และผู้วิจัยสร้างเป็นแบบสอบถามปลายเปิด ด้วยการตั้งคำถามให้ตอบแบบบรรยาย จำนวน 2 ข้อ ในเรื่องความคิดเห็นต่อพฤติกรรมของนักเรียนหลังการเรียนทางไกลและการทำกิจกรรม 11 ข้อ พร้อมข้อเสนอแนะอื่นๆ (ดูภาคผนวก หน้า302) เพื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขและจัดรูปแบบการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เกณฑ์การแปลผลข้อมูลในแต่ละชั้นย่อยดังนี้ (Cochen, et al, 1994)

ค่าเฉลี่ย 2.01-3.00	หมายถึง พอใจอย่างยิ่ง
ค่าเฉลี่ย 1.01-2.00	หมายถึง พอใช้ได้
ค่าเฉลี่ย 0.01-1.00	หมายถึง ควรปรับปรุง

6. แบบสอบถามครูผู้สอนและครูผู้ช่วยสอนโรงเรียนปลายทาง หลังการเรียนทางไกล ผู้วิจัยสร้างเป็นแบบสอบถามปลายเปิด ด้วยการตั้งคำถามให้ตอบแบบบรรยาย จำนวน 8 ข้อ โดยมีเนื้อหาครอบคลุม ในเรื่องการเตรียมการสอนในแต่ละครั้ง ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ (ดูภาคผนวกหน้า 322) เพื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขและจัดรูปแบบการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. **เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง** คือ 1).รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนการสอนทางไกลที่พัฒนาขึ้น 2).สื่อเว็บไซต์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม 3).คู่มือแบบเรียนมงคลชีวิต : มีศิลปวิทยา พังธรรมตามกาล พบสมณะ และสนทนาธรรมตามกาล

(1) **รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนการสอนทางไกลที่พัฒนาขึ้น** มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเพื่อกำหนดกรอบแนวคิด โครงสร้างของเนื้อหาที่ต้องการใช้สอน และสร้างรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

2. นำรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่ผู้วิจัยนำการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MATและทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อ

พัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครที่จัดเตรียมขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ความเหมาะสมของปริมาณข้อมูลที่นำเสนอ ความชัดเจนของภาษาและรูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. ผู้วิจัยนำรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่นำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 4 ตอนมีความยาวตอนละ 60 นาทีเสนอต่อฝ่ายจัดผังรายการโทรทัศน์ดาวเทียม DMC เพื่อขอเวลาในการออกอากาศในวันศุกร์ที่ 20 และ 27 สิงหาคม เวลา 13.00-14.00น. และ 3 กันยายน 2553 เวลา 12.00-14.00น.

4. เมื่อได้รับการอนุมัติให้จัดผังรายการตามวันเวลาที่กำหนดแล้ว ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายการผลิตทุกฝ่ายเพื่อนัดหมายประชุมร่วมกัน ทุกสัปดาห์ก่อนการออกอากาศจริง

5. ประชุมกับฝ่ายศิลปกรรมเพื่อออกแบบและผลิตฉาก อุปกรณ์ประกอบฉากให้ตรงตามรูปแบบของมุกภาพที่ผู้วิจัยต้องการนำเสนอและกำหนดข้อความหน้าจอโทรทัศน์ บทเพลงนำเข้ารายการและผลิตสื่อต่างๆที่จำเป็นต้องใช้ประกอบรายการ

6. ประสานงานกับฝ่ายบุคคลเพื่อคัดเลือกพิธีกรดำเนินรายการ และนำบทโทรทัศน์เพื่อการศึกษาส่งให้ซักซ้อมก่อนออกอากาศจริง

7. ประชุมกับผู้กำกับเวทีเพื่อให้ตรวจสอบความพร้อมกับผู้ร่วมงานทุกฝ่าย ให้ปฏิบัติงานตรงกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบรายการ

(2) **สื่อเว็บไซต์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม** ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเว็บไซต์ในการให้นักเรียนส่งภาพกิจกรรม 11 ข้อที่ใช้ในการปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม www.whitemedia.org/education (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ...หน้า347) โดยนัดหมายให้นักเรียนเข้ามาออนไลน์พร้อมกัน เวลา 15.00 -16.00 น. ทุกวัน เป็นเวลา 21วันระหว่างวันที่ 20 สิงหาคม ถึง10 กันยายน 2553 โดยให้มีกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้ 4 MAT นักเรียนที่ส่งผลงานจะได้รับข้อมูลป้อนกลับจากเพื่อนนักเรียนและผู้วิจัย

(3) **คู่มือแบบเรียนมงคลชีวิต : มีศิลปวิทยา พังธรรมตามกาล พบสมณะ และสนทนาธรรมตามกาล** ผู้วิจัยนำข้อมูลอ้างอิงจากหนังสือมงคลชีวิต ฉบับธรรมทายาท เรียบเรียงโดย พระมหา ดร.สมชาย ฐานวุฑฺโฒ (Md.PH.d) มาสร้างเป็นคู่มือแบบเรียนให้นักเรียนเพื่อใช้ทบทวนการเรียนการสอน(ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค หน้า 308.)

ขั้นเตรียมการก่อนการวิจัย

1. หลังคัดเลือกสถานศึกษา ครูผู้สอน และเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา: มงคลชีวิต พร้อมประชุมอบรมให้คำแนะนำครู/ผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ
 2. ตรวจสอบการติดตั้ง ทดสอบระบบเครือข่าย และอุปกรณ์ ได้แก่ กล้องจอภาพ Projector, TV, จานดาวเทียม สำหรับโรงเรียนปลายทาง
 3. สร้างจำลองฉากห้องเรียนในห้องส่ง (สถานีโทรทัศน์ดาวเทียม)
 4. จัดตารางเรียนให้โรงเรียนต้นทาง-โรงเรียนปลายทางให้ตรงกัน
 5. ทีมงานครูผู้สอนทางไกลฯ และนักเรียนต้นทาง ทำการเรียนการสอนถ่ายทอดทางโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ในห้องเรียนต้นทาง (ห้องส่ง) และห้องเรียนปลายทาง (ห้องรับ) ประกอบด้วย โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ จอ เครื่องฉาย Projector กล้อง ไมโครโฟนพร้อมลำโพง
 6. โรงเรียนปลายทางจัดห้องเรียนไว้ 1 ห้องสำหรับให้นักเรียนได้เข้ามาเรียนวิชาต่างๆที่กำลังถ่ายทอดสด หรือจัดห้องประชุมไว้สำหรับการเรียนจำนวนมากๆแล้วแต่ความเหมาะสม
 7. ครูผู้สอนและนักเรียนที่โรงเรียนต้นทาง-ปลายทาง สามารถถาม-ตอบ และโต้ตอบกับครูผู้สอนที่กำลังสอนสดอยู่ในขณะนั้นได้โดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ต
 8. บันทึกการสอน และจัดเก็บไว้ใน www.whitemedia.org/education, www.youtube.com, www.dmc.tv และให้นักเรียนสามารถใช้อินเทอร์เน็ตเรียนซ่อมเสริมทบทวนได้ตลอดเวลา หรือ ให้โรงเรียนอื่นๆได้นำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้อีก
- เจ้าหน้าที่ดำเนินการถ่ายทอดสด จำเป็นต้องใช้เจ้าหน้าที่ จำนวนอย่างน้อย 15-18 คน คือ

1. ฝ่ายดูแลด้านเวที 2 คน คือ
 - 1.1. ทำหน้าที่คอยดูแลกำกับเทคนิควิธีการตามขั้นตอนให้เป็นไปตามบทโทรทัศน์ที่ประชุมไว้ก่อนล่วงหน้า ทำหน้าที่ดูจอมอนิเตอร์ Display หน้าจอ การเข้ารายการ CG หรือ Computer Graphic ภายในห้องส่ง
 - 1.2. ดูแลกำกับคิวพิธีกร ครูและนักเรียนในห้องส่ง
2. ฝ่ายเสียง 2 คน คือ
 - 2.1. ฝ่ายเสียง ดูแลเสียงในเวที
 - 2.2. ฝ่ายเสียง ดูแลเสียงออกอากาศ
3. ฝ่ายจัดแสง 1 คน ทำหน้าที่จัดเสียงในห้องส่ง
4. ช่างกล้อง 3-4 คน คือ
 - 4.1. ใช้ทำหน้าที่จับภาพที่พิธีกร

- 4.2 ใช้ทำหน้าที่จับภาพครู
- 4.3 ใช้ทำหน้าที่จับภาพนักเรียน
- 4.4 ใช้ทำหน้าที่จับภาพรวม
5. ผู้ช่วยช่างกล้อง 3-4 คน ทำหน้าที่ดูแลการเคลื่อนย้ายมุมถ่ายภาพของแต่ละกล้อง เช่น การยกสายกล้องเพื่อไม่ให้เกิดเสียงระหว่างถ่ายทำ ในขณะที่ออกอากาศ
6. Switcher หรือผู้ควบคุมรายการ 2 คน คือ
 - 6.1. Switcher ทำหน้าที่ควบคุมเครื่องสลับสัญญาณภาพจากกล้องในห้องส่ง หรือ source ต่างๆ ทำหน้าที่ตัดต่อภาพจากกล้องต่างๆเพื่อให้เป็นไปตามขั้นตอนการออกอากาศ
 - 6.2 Switcher ทำหน้าที่ดูแล Transition Fade Effect, PiP, CG ของการออกอากาศ เช่น เสียงphone in ข้อความตอบกลับใน web board และภาพจากกล้องของโรงเรียนปลายทาง
7. ผู้กำกับรายการ 1 คน ทำหน้าที่ดูแลขั้นตอนการออกอากาศผ่านไมโครโฟน หูฟังของพิธีกร ดูคิวโดยรวมให้เป็นไปตามบทโทรทัศน์
8. ช่างแต่งหน้า ทำผม 1 คน ดูแลหน้าผมพิธีกร ครู และนักเรียน
9. พิธีกร ดำเนินรายการ 1 คน ทำหน้าที่นำเข้รายการ ช่วยเหลือครูผู้สอนเมื่อมีกิจกรรมให้นักเรียนปฏิบัติทดลอง และสรุปรายการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนตามรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MATกับกลุ่มตัวอย่าง
2. วัดการประเมินเหตุผลเชิงจริยธรรมและวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการเรียน
3. ประเมินแบบวัดแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนปลายทางเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MATจากกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มในสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 4 ด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนและครูผู้สอนโรงเรียนปลายทางเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรม ก่อนและหลังการเรียน ด้วยค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของคะแนน รวมทั้งการทดสอบค่าที่ (t-test dependent)

2. เปรียบเทียบค่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการเรียน ด้วยค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของคะแนน รวมทั้งการทดสอบค่าที่ (t-test dependent)

3. วิเคราะห์ คะแนนกิจกรรมและการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT หลังการเรียนด้วยค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของคะแนน รวมทั้งการทดสอบค่าที่ (t-test dependent)

ตอนที่ 4. การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชา พระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3

การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครผู้วิจัยกำหนดรายละเอียดขั้นตอนในการนำเสนอ ดังนี้

1. ได้รูปแบบที่ทดลองใช้แล้ว นำมาให้อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมตรวจสอบ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 คน (ดูรายชื่อภาคผนวก ก หน้า 292) ตรวจสอบความถูกต้อง แล้วผู้วิจัยปรับแก้ตามนั้น

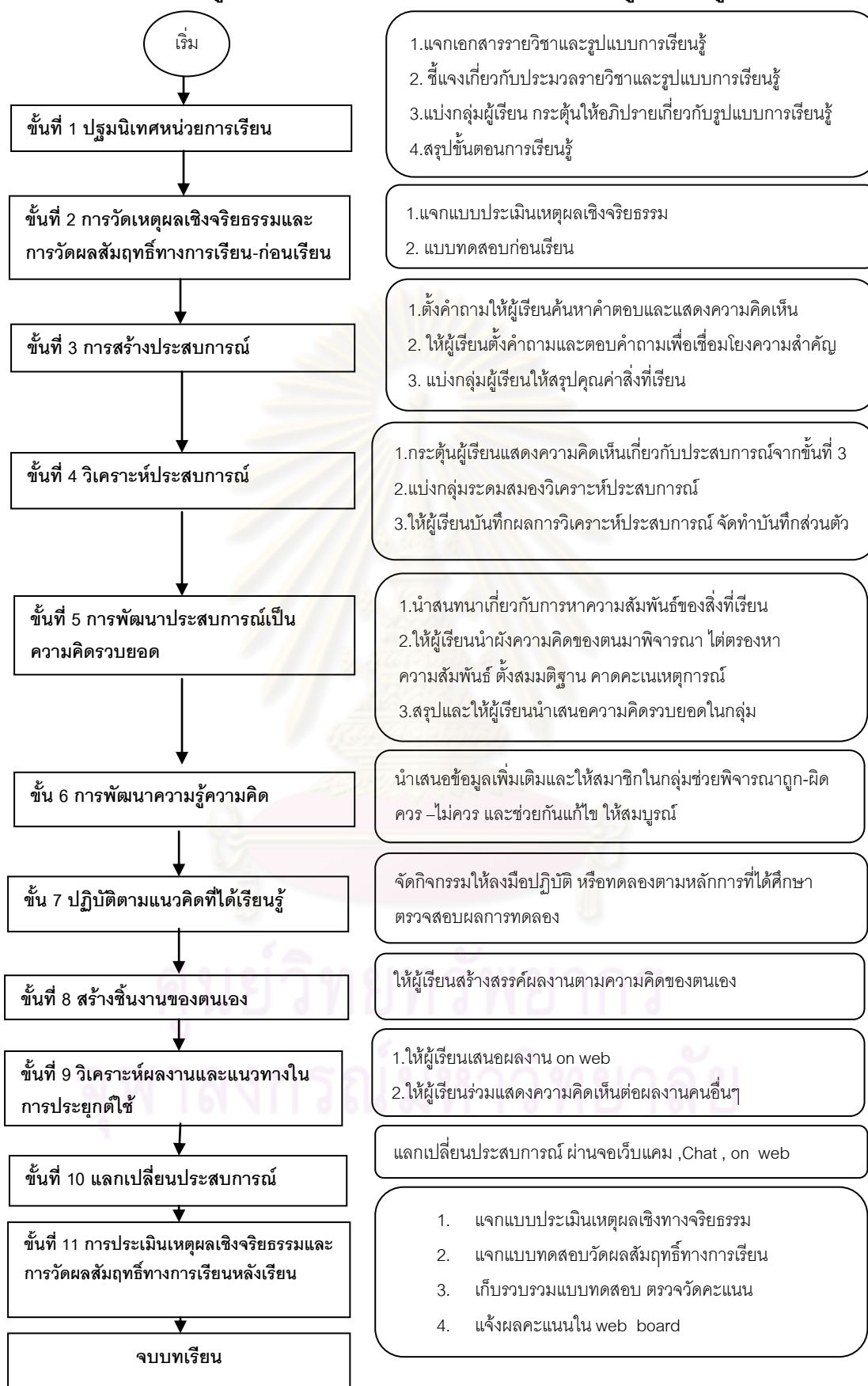
2. นำเสนอในรูปแบบของ Flow Chart และมีคำอธิบายการนำไปใช้

กลุ่มตัวอย่าง

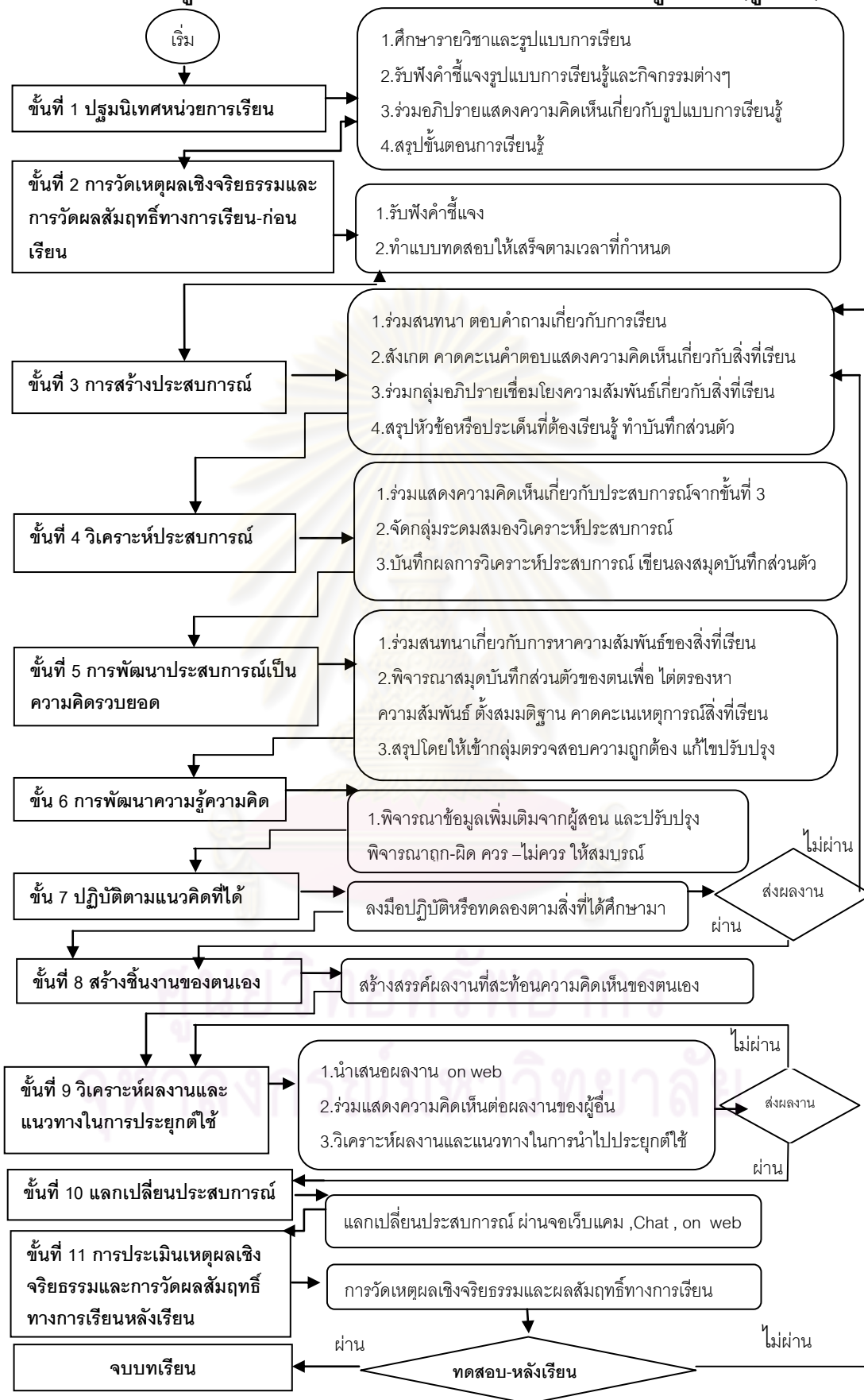
กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เชี่ยวชาญรับรองรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล จำนวน 4 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (ดูรายชื่อภาคผนวก ก หน้า 292)

การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครมีรายละเอียดขั้นตอนในการนำเสนอ ดังแผนภาพที่ 14 และ 15 ดังนี้

ภาพที่ 14 รูปแบบการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT (ผู้สอน)

ภาพที่ 15 รูปแบบการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT (ผู้เรียน)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และ ทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ขอนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษารูปแบบ ปัญหา และความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความคิดเห็นความต้องการด้านการจัดการเรียนการสอนของครู

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความคิดเห็นความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียน

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในชั้นตอนที่ 1

1.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินรับรองต้นแบบชิ้นงานวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครโดยมีรายละเอียดของผลการวิจัยแต่ละระยะดังนี้

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบพัฒนาการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

2.1 ผลการวิเคราะห์คะแนนก่อน หลังเรียนเกี่ยวกับการวัดความรู้ในเนื้อหามงคลชีวิต

2.2 ผลการวิเคราะห์คะแนนก่อน หลังเรียนเกี่ยวกับเหตุผลเชิงจริยธรรม

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสภาพจริงก่อนเรียนของนักเรียน

2.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของผู้เรียน

2.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมผู้เรียน

2.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของครูผู้สอนและครูผู้ช่วยสอน

ตอนที่ 3 ผลการรับรองรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา โดย
บูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และ ทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ของ
นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

โดยมีรายละเอียดของผลการวิจัยแต่ละระยะดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการด้าน
การจัดการเรียนการสอนของครู

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกเป็นเพศ ระดับการศึกษา ช่วง
ชั้นในการสอนศีลธรรม ภาระหน้าที่ในการสอนและประสบการณ์การสอนศีลธรรม

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน (ร้อยละ)
เพศ	
ชาย	40
หญิง	60
ระดับการศึกษา	
ปริญญาตรี	79
ปริญญาโท	21
วุฒิทางพระพุทธศาสนา	
ไม่มี	74
นักธรรมชั้นตรี	13
นักธรรมชั้นโท	4
นักธรรมชั้นเอก	8
อื่นๆ	1
ระดับชั้นในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	
มัธยมศึกษาปีที่ 1	28
มัธยมศึกษาปีที่ 2	46
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร	26
หน้าที่สอนวิชาอื่นๆ	
ไม่มี	33
มี หน้าที่สอนรายวิชาอื่นด้วย	67
ประสบการณ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนา (n=88)	
1-5 ปี	34
6-10 ปี	22
11-15 ปี	9
16-20 ปี	11
มากกว่า 20 ปี	12
อื่นๆ	12

จากตารางที่ 12 พบว่า ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมาก เป็นเพศหญิง จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาเป็นเพศชายจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 40 กลุ่มตัวอย่าง ส่วนมาก

มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 79 รองลงมามีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 21 และกลุ่มตัวอย่างส่วนมาก ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 74 รองลงมามีวุฒินักธรรมชั้นตรี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 13 มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา ระดับนักธรรมชั้นเอก จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และน้อยที่สุดคือมีระดับนักธรรมชั้นโท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 4 กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก มีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 76 รองลงมามีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 26 กลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากมีหน้าที่สอนวิชาอื่น ๆ นอกจากวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 67 รองลงมาไม่มีหน้าที่สอน จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 33

ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมาก มีประสบการณ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนา ระหว่าง 1-5 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมา มีประสบการณ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนา 6-10 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 22 และมีประสบการณ์สอน 11-15 ปี เป็นจำนวนที่น้อยที่สุดคือ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 9

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอน

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกสภาพการจัดการเรียนการสอน

ส่วนที่ 1 ด้านครูผู้สอน	จำนวน (ร้อยละ)
เหตุผลที่ท่านได้รับหน้าที่ให้สอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา	
ถูกกำหนดให้สอน	34
ได้รับการคัดเลือกตามความเหมาะสม	41
สมัครใจสอน เนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี	17
อื่นๆ	8
ความรู้สึกที่ได้รับหน้าที่ให้สอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา	
รู้สึกพอใจ	36
รู้สึกเป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ	40
รู้สึกขาดความมั่นใจ	6
ไม่มีความรู้ความเข้าใจ	6
ไม่มีประสบการณ์ในการสอน	4
อื่นๆ	8

จากตารางที่ 13 สภาพการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่ได้รับหน้าที่ให้สอนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุผลว่าได้รับการคัดเลือกตามความ

เหมาะสม จำนวนร้อยละ 49 รองลงมา คือถูกกำหนดให้สอนคิดเป็นร้อยละ 38 ส่วนความรู้สึกรู้สึกที่ได้รับหน้าที่ให้สอน 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด คือรู้สึกเป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ รู้สึกพอใจ และอื่นๆคิดเป็นร้อยละ 62, 55 และ 8 ตามลำดับ

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

การอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน(ร้อยละ) เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม	
ไม่เคย	27
เคย	73
ท่านเคยอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับหัวข้อใดต่อไปนี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
เนื้อหาที่นำมาใช้ในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม	29
เทคนิคการสอนในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม	19
การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม	14
การวัดและประเมินผลในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม	6
อื่นๆ	5

จากตารางที่ 14 สภาพการจัดการเรียนการสอนพบว่าครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากมีประสบการณ์เคยอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 73 รองลงมา ไม่เคย 27 คน คิดเป็นร้อยละ 27 โดยเคยอบรมหรือสัมมนาที่มีจำนวน 3 อันดับแรกในเรื่องเนื้อหาที่นำมาใช้ในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมมากที่สุด , เทคนิคการสอนในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม คิดเป็นร้อยละ 29 , 19 และ 14 ตามลำดับ

ตารางที่ 15 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประโยชน์จากการสอนวิชา
พระพุทธศาสนา

ประโยชน์จากการได้รับหน้าที่สอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา	จำนวน(ร้อยละ)
- ไม่ได้รับประโยชน์	5
- มีความรู้ ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาและจริยธรรมมากขึ้น เพราะได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม	28
- สามารถนำหลักธรรมเรื่องมงคลชีวิตไปใช้ในการทำงาน ส่งผลให้ทำงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์	25
- เกิดการเรียนรู้การนำหลักธรรมเรื่องมงคลชีวิตมาใช้ในชีวิตประจำวัน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างดีส่งผลให้ชีวิตประสบความสำเร็จ	23
- เห็นคุณค่าของวิชาพระพุทธศาสนา และนำหลักธรรมเรื่องมงคลชีวิต มาใช้จนเกิดความพึงพอใจที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น	19

จากตารางที่ 15 ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมาก เห็นประโยชน์จากการได้รับหน้าที่สอนสาระการ
เรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาว่าทำให้มีความรู้ ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาและจริยธรรมมากขึ้น
เพราะได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 56 รองลงมาเห็นประโยชน์ว่าทำให้
เกิดการเรียนรู้การนำหลักธรรมเรื่องมงคลชีวิตมาใช้ในชีวิตประจำวันและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม
อย่างดีส่งผลให้ชีวิตประสบความสำเร็จ จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 54 ,สามารถนำหลักธรรมเรื่อง
มงคลชีวิตไปใช้ในการทำงานคิดเป็นร้อยละ 50และน้อยที่สุดคือ ไม่ได้รับประโยชน์คิดเป็นร้อยละ5

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการปฏิบัติตนเมื่ออยู่
สถานศึกษาเป็นประจำ

การปฏิบัติตนเมื่ออยู่สถานศึกษาเป็นประจำ	จำนวน (ร้อยละ)
- เข้าสอนทุกชั่วโมง	71
- เข้าสอนตรงเวลาทุกชั่วโมง	76
- ตรวจการบ้านที่มอบหมายให้นักเรียนทำและปฏิบัติงานต่างๆตามที่ได้รับมอบหมาย	72
- ส่งงานหรือการบ้านคืนนักเรียนตรงตามเวลา	63
- แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย	80
- ไม่ใช้สิ่งของฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น	72
- ปฏิบัติตามคำพูดเสมอ	57
- รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนครูและนักเรียน โดยไม่แสดงกิริยาหรือวาจาไม่สุภาพ	68
- เมื่อเกิดปัญหาในการสอน ครูไม่ละทิ้งการสอน แต่พยายามแก้ไขปัญหานั้นจนสำเร็จ	54
- มีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ	54

จากตารางที่ 16 ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างปฏิบัติตนเมื่ออยู่สถานศึกษาเป็นประจำที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย คิดเป็นร้อยละ 80 เข้าสอนตรงเวลาทุกชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 76 และตรวจการบ้านที่มอบหมายให้นักเรียนทำและปฏิบัติงานต่างๆตามที่ได้รับมอบหมาย และไม่ใช้สิ่งของฟุ่มเฟือยเกินจำเป็น คิดเป็นร้อยละ 72 ตามลำดับ ส่วนที่พบน้อยที่สุด มีจำนวนเท่ากัน คือ เมื่อเกิดปัญหาในการสอน ครูไม่ละทิ้งการสอน แต่พยายามแก้ไขปัญหานั้นจนสำเร็จ และมีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ คิดเป็นร้อยละ 54

ตารางที่ 17 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดการเรียนการสอน 4 MAT ในชั้น
สร้างประสบการณ์ในเนื้อหาที่มีศิลปวิทยา, วัฒนธรรมตามกาล, พบสมณะและสนทนาธรรม

การจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรม 4 MAT	มีศิลปะ	วัฒนธรรม	พบสมณะ	สนทนาธรรม
	จำนวน (ร้อยละ)			
ชั้นสร้างประสบการณ์				
1.การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย	46	44	33	35
2. แสวงหารางวัล	20	16	23	19
3. ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น	29	26	30	26
4. ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น	35	31	33	35
5. ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว	32	27	26	26
6. ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ	29	34	30	37

จากตารางที่ 17 กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นสร้างประสบการณ์จาก
ตารางที่ กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นวิเคราะห์ไตร่ตรองในเนื้อหาที่มีศิลปวิทยา พบว่า 3
อันดับสูงสุด ได้แก่ การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย ,ทำหน้าที่
ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น และทำตามคำมั่นสัญญา/ การ
ประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว โดยมีค่าร้อยละ 46, 35 และ 32ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นสร้างประสบการณ์ในเนื้อหาวัฒนธรรมตามกาล
พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย ,
ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ และทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิ
มนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น โดยมีค่าร้อยละ 44, 34 และ 31 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นสร้างประสบการณ์ในเนื้อหาพบสมณะพบว่า
3 อันดับสูงสุด ได้แก่ การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย และ
หน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น มีจำนวนเท่ากันโดยมีค่า
ร้อยละ 33 และทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่นและ ทำตามอุดม
คติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ มีจำนวนเท่ากัน โดยมีค่าร้อยละ 30 และทำตามคำมั่นสัญญา/
การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว โดยมีค่าร้อยละ 26 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นสร้างประสบการณ์ในเนื้อหาสนทนาธรรม
ตามกาล พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ โดยมีค่าร้อยละ
37 รองลงมาคือ การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย และทำหน้าที่
ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น มีจำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ
35 ลำดับต่อมา คือ ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว และ ทำตามที่
ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น มีจำนวนเท่ากัน โดยมีค่าร้อยละ 26

ตารางที่ 18 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดการเรียนการสอน 4 MAT ในชั้น
วิเคราะห์ที่ไต่ตรองในเนื้อหาที่มีศิลปวิทยา พังทรรวมตามกาล พบสมณะ และสนทนาธรรม

การจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรม 4 MAT	มีศิลปะ	พังทรรวม	พบสมณะ	สนทนาธรรม
	จำนวน (ร้อยละ)			
ชั้นวิเคราะห์ที่ไต่ตรอง				
1.การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย	34	29	31	32
2. แสวงหารางวัล	16	17	18	26
3. ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น	31	23	21	22
4. ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น	25	28	25	24
5. ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว	36	23	17	30
6. ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวณา ทำสมาธิ	20	19	15	23

จากตารางที่ 18 กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นวิเคราะห์ที่ไต่ตรองในเนื้อหาที่มีศิลปวิทยา พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำตามคำมั่นสัญญา การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย และ ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ / การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น โดยมีค่าร้อยละ 36, 34 และ 31ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นวิเคราะห์ที่ไต่ตรองในเนื้อหาพังทรรวมตามกาล พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย , ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น และมีจำนวนเท่ากัน อันดับสุดท้ายคือทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น ,ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว โดยมีค่าร้อยละ 29, 28 และ 23 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นวิเคราะห์ที่ไต่ตรองในเนื้อหาพบสมณะพบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำตามคำมั่นสัญญา การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว , ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น และทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น โดยมีค่าร้อยละ 31, 25 และ 21ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นวิเคราะห์ที่ไต่ตรองในเนื้อหาสนทนาธรรมตามกาล พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย ,ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว และ แสวงหารางวัล โดยมีค่าร้อยละ 32, 30 และ 26 ตามลำดับ

ตารางที่ 19 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดการเรียนการสอน 4 MAT ในชั้น
สร้างแนวคิดในเนื้อหาที่มีศิลปวิทยา พังทรรวมตามกาล พบสมณะ และสนทนาธรรม

การจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรม 4 MAT	มีศิลปะ	พังทรรวม	พบสมณะ	สนทนาธรรม
	จำนวน (ร้อยละ)			
ชั้นสร้างแนวคิด				
1.การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย	17	17	21	23
2. แสวงหารางวัล	18	23	27	21
3. ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น	26	20	24	21
4. ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น	28	25	25	19
5. ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว	22	20	18	22
6. ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวณา ทำสมาธิ	20	23	15	20

จากตารางที่ 19 กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นสร้างแนวคิดในเนื้อหาที่มีศิลปวิทยา พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น ,ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น และ. ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว โดยมีค่าร้อยละ 28, 26 และ 22ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นสร้างแนวคิดในเนื้อหาพังทรรวมตามกาล พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น มีค่าร้อยละ 25 รองลงมาแสวงหารางวัล และทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวณา ทำสมาธิ จำนวนเท่ากัน มีค่าร้อยละ 23 และลำดับต่อมามีจำนวนเท่ากันคือ ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น และทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว โดยมีค่าร้อยละ 20

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นสร้างแนวคิดในเนื้อหาพบสมณะพบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ แสวงหารางวัล, ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น และทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น โดยมีค่าร้อยละ 27, 25 และ 24ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นสร้างแนวคิดในเนื้อหาสนทนาธรรมตามกาล พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย ,ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว และอันดับต่อมามีจำนวนเท่ากันคือ แสวงหารางวัล และทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น โดยมีค่าร้อยละ 23, 22 และ 21 ตามลำดับ

ตารางที่ 20 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดการเรียนการสอน 4 MAT ในชั้น
รวบรวมข้อมูลในเนื้อหา 미술วิทยา พิธีกรรมตามกาล พบสมณะ และสนทนาธรรม

การจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรม 4 MAT	มีศิลปะ	พิธีกรรม	พบสมณะ	สนทนาธรรม
	จำนวน (ร้อยละ)			
ชั้นรวบรวมข้อมูล				
1.การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย	12	16	22	24
2. แสวงหารางวัล	21	15	17	21
3. ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น	18	17	17	19
4. ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น	26	20	24	25
5. ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว	17	15	15	19
6. ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวณา ทำสมาธิ	12	16	11	15

จากตารางที่ 20 กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นรวบรวมข้อมูลในเนื้อหา 미술วิทยา พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น , แสวงหารางวัล และ ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น โดยมีค่าร้อยละ 26, 21 และ 18 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นรวบรวมข้อมูลในเนื้อหา พิธีกรรมตามกาล พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย , ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น และมีจำนวนเท่ากัน อันดับสุดท้ายคือทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น ,ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว โดยมีค่าร้อยละ 20, 17 และ 16 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นรวบรวมข้อมูลในเนื้อหา พบสมณะพบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น ,การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย และมีจำนวนเท่ากัน คือแสวงหารางวัลและ ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น โดยมีค่าร้อยละ 24, 22 และ 17ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นรวบรวมข้อมูลในเนื้อหาสนทนาธรรมตามกาล พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น ,การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย และ แสวงหารางวัล โดยมีค่าร้อยละ 25, 24 และ 21 ตามลำดับ

ตารางที่ 21 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดการเรียนการสอน 4 MAT ในชั้น
ปฏิบัติทดลองในเนื้อหาวิชาศิลปวิทยา พังทรรวมกาล พบสมณะ และสนทนาธรรม

การจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรม 4 MAT	มีศิลปะ	พังทรรวม	พบสมณะ	สนทนาธรรม
	จำนวน (ร้อยละ)			
ชั้นปฏิบัติทดลอง				
1.การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย	25	23	26	17
2. แสวงหารางวัล	23	26	22	16
3. ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น	20	15	29	20
4. ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น	25	25	23	37
5. ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว	22	31	19	30
6. ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ	29	32	28	28

จากตารางที่ 21 กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นปฏิบัติทดลองในเนื้อหาวิชาศิลปวิทยา พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ อันดับสอง การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมายและทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น มีจำนวนเท่ากันและอันดับสาม แสวงหารางวัล โดยมีค่าร้อยละ 29, 25 และ 23ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นปฏิบัติทดลองในเนื้อหาพังทรรวมกาล พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ, ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว และแสวงหารางวัล โดยมีค่าร้อยละ 32, 31 และ 26 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นปฏิบัติทดลองในเนื้อหาพบสมณะพบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น ,ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ และการหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย โดยมีค่าร้อยละ 29, 28 และ 26ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นปฏิบัติทดลองในเนื้อหาสนทนาธรรมตามกาล พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น , ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว และ ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ โดยมีค่าร้อยละ 37, 30 และ 28 ตามลำดับ

ตารางที่ 22 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดการเรียนการสอน 4 MAT ในชั้น
แก้ปัญหาค้นคว้าในเนื้อหาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมตามกาล พบสมณะ และสนทนาธรรม

การจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรม 4 MAT	มีศิลปะ	วัฒนธรรม	พบสมณะ	สนทนาธรรม
	จำนวน (ร้อยละ)			
ชั้นแก้ปัญหาค้นคว้า				
1.การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย	23	19	21	18
2. แสวงหารางวัล	15	8	14	21
3. ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น	19	11	18	14
4. ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น	17	21	21	25
5. ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว	17	19	19	23
6. ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ	21	20	21	23

จากตารางที่ 22 กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นแก้ปัญหาค้นคว้าในเนื้อหาประวัติศาสตร์ พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย ,ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ และทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น โดยมีค่าร้อยละ 23, 21 และ 19ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นแก้ปัญหาค้นคว้าในเนื้อหาวัฒนธรรมตามกาล พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น ,ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ และมีจำนวนเท่ากันคือการหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย และ ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว โดยมีค่าร้อยละ 21, 20 และ 19 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นแก้ปัญหาค้นคว้าในเนื้อหาพบสมณะพบว่า มีคะแนนอันดับสูงสุดเท่ากัน 3 ชั้น ได้แก่ การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย, ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น และทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ โดยมีค่าร้อยละ 21เท่ากัน

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นแก้ปัญหาค้นคว้าในเนื้อหาสนทนาธรรมตามกาล พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น ,และมีจำนวนเท่ากันคือทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว และทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ โดยมีค่าร้อยละ 25, 23 ตามลำดับ

ตารางที่ 23 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดการเรียนการสอน 4 MAT ในชั้นนำ
ความรู้ไปใช้ในเนื้อหาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมตามกาล พบสมณะ และสนทนาธรรม

การจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรม 4 MAT	มีศิลปะ	ฟังธรรม	พบสมณะ	สนทนาธรรม
	จำนวน (ร้อยละ)			
ชั้นนำความรู้ไปใช้				
1.การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย	19	28	25	30
2. แสวงหารางวัล	37	28	14	23
3. ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น	23	31	23	18
4. ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น	33	31	26	30
5. ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว	34	29	15	24
6. ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวณา ทำสมาธิ	32	38	21	21

จากตารางที่ 23 กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นนำความรู้ไปใช้ในเนื้อหาประวัติศาสตร์ พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ แสวงหารางวัล ,ทำตามคำมั่นสัญญา การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว และทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น โดยมีค่าร้อยละ 37, 34 และ 33 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นนำความรู้ไปใช้ในเนื้อหาฟังธรรมตามกาล พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวณา ทำสมาธิ และอันดับต่อมาที่มีจำนวนเท่ากันคือ ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น และทำตามหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น โดยมีค่าร้อยละ 38 และ 31 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นนำความรู้ไปใช้ในเนื้อหาพบสมณะพบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำตามคำมั่นสัญญา การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว , ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น และทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น โดยมีค่าร้อยละ 26, 25 และ 23ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นนำความรู้ไปใช้ในเนื้อหาสนทนาธรรมตามกาล พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น ,การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย และ ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น โดยมีค่าร้อยละ 32, 30 และ 26 ตามลำดับ

ตารางที่ 24 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดการเรียนการสอน 4 MAT ในชั้น
แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเนื้อหาที่มีศิลปวิทยา พังทรรวมตามกาล พบสมณะ และสนทนาธรรม

การจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรม 4 MAT	มีศิลปะ พังทรรวม พบสมณะ สนทนาธรรม			
	จำนวน (ร้อยละ)			
ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์				
1.การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย	20	13	13	13
2. แสวงหารางวัล	17	17	8	10
3. ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ /การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น	15	14	11	13
4. ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น	18	18	12	17
5. ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว	14	15	17	18
6. ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ	17	24	17	24

จากตารางที่ 24 กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเนื้อหาที่มีศิลปวิทยา พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย ,ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น อันดับสาม มีจำนวนเท่ากันคือ แสวงหารางวัลและทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ โดยมีค่าร้อยละ 20, 18 และ 17ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเนื้อหาพังทรรวมตามกาล พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ , ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น และแสวงหารางวัล โดยมีค่าร้อยละ 24, 18 และ 17 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเนื้อหาพบสมณะ พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ อันดับสูงสุดมีจำนวนเท่ากันคือ ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิและทำตามคำมั่นสัญญา การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว อันดับรองลงมา คือการหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย โดยมีค่าร้อยละ 17 และ 13ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างจัดการเรียนการสอนในชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเนื้อหาสนทนาธรรมตามกาล พบว่า 3 อันดับสูงสุด ได้แก่ ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวนา ทำสมาธิ,ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว และ ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น โดยมีค่าร้อยละ 24, 18 และ 17 ตามลำดับ

ตารางที่ 25 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดกิจกรรมการสอนมี
ศิลปวิทยา

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีศิลปวิทยา	จำนวน (ร้อยละ)
1.1 กิจกรรมในห้องเรียน	
- บรรยาย ประกอบการตั้งคำถามให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม	65
ให้นักเรียนวิเคราะห์จากหลักธรรมและเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็น แบบอย่างในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม	39
- ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม จากหลักธรรมใดที่ครูเล่าให้ฟัง แล้วให้นักเรียนเขียนสรุปลงในสมุดบันทึกส่วนตัว (สมุดบันทึกความดี)	54
- ให้นักเรียนแสดงละครหรือบทบาทสมมติ ตามที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหา ของบทเรียนในมงคลชีวิต แล้วร่วมอภิปรายสรุป	40
- ให้นักเรียนร่วมอภิปรายเนื้อหาของบทเรียนในมงคลชีวิต หลังจากนั้นให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปโดยแสดงบทบาทสมมติ	44
ให้นักเรียนวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง และเสนอวิธีแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรม	41
- ให้นักเรียนอภิปรายถึงผลการปฏิบัติตนและไม่ปฏิบัติด้านจริยธรรม โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ หรือสัมภาษณ์บุคคลตัวอย่างใน การปฏิบัติตนด้านศีลธรรมจริยธรรม	43
- ให้นักเรียนวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหา ในหลักธรรมเรื่อง มงคลชีวิตและเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ ตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม	49
สร้างสถานการณ์จำลองให้นักเรียนตัดสินใจและแสดงเหตุผลเชิง จริยธรรมของนักเรียน	42
ให้นักเรียนสาธิตและฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการและการเจริญภาวนา ทำสมาธิ	45
- ให้นักเรียนเล่นเกมประกอบการสอนในหลักธรรมเรื่อง มงคลชีวิต	43
- ให้นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านการมีเหตุผลเชิง จริยธรรมตามวิธีการ Storyline.	40
ให้นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม โดยผ่านเครือข่ายเวิร์ด ไลฟ์ เว็บ (Web – based Instruction)	42
- ให้นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรมโดย ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI: Computer Assisted Instruction)	54

จากตารางที่ 25 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีศิลปวิทยา(กิจกรรมในห้องเรียน) พบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ บรรยาย ประกอบการตั้งคำถามให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม, ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม จากกิจกรรมใดที่ครูเล่าให้ฟัง แล้วให้นักเรียนเขียนสรุปลงในสมุดบันทึกส่วนตัว(สมุดบันทึกความดี), ให้นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรมโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI: Computer Assisted Instruction) โดยอันดับ 2 มีค่าร้อยละที่เท่ากันคือ 54, ให้นักเรียนวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาในกิจกรรมเรื่อง มงคลชีวิตและเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยมีค่าร้อยละ 65, 54 และ 49 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 25 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดกิจกรรมการสอนมี
ศิลปวิทยา

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีศิลปวิทยา	(ต่อ)	จำนวน (ร้อยละ)
<u>กิจกรรมเสริมหลักสูตร</u>		
-	ให้นักเรียนบันทึกผลการปฏิบัติตนเองลงในทำสมุดบันทึกส่วนตัว (สมุดบันทึกความดี)พร้อมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	49
-	ให้นักเรียนจัดทำสมุดภาพประวัติและผลงานของบุคคลตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	40
-	ให้นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศหรือนิทรรศการที่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน	49
-	ให้นักเรียนเขียนเรียงความในเรื่องบุคคลตัวอย่างและแนวทางการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	41
-	พานักเรียนไปทัศนศึกษาเช่น วัด พิพิธภัณฑสถาน ที่แสดงประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	42
-	ให้นักเรียนเข้าค่ายจริยธรรม	53
-	พานักเรียนร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์	43
-	พานักเรียนร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกับ วัด โรงเรียน และชุมชน	36
-	ให้นักเรียนบันทึกการปฏิบัติตนด้านการนำหลักธรรมในมงคลชีวิตไปใช้ลงในสมุดบันทึกส่วนตัวอิเล็กทรอนิกส์ (Blog)	38

จากตารางที่ 25 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีศิลปวิทยา(กิจกรรมเสริมหลักสูตร) พบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุดได้แก่ ให้นักเรียนเข้าค่ายจริยธรรม, ให้นักเรียนบันทึกผลการปฏิบัติตนเองลงในทำสมุดบันทึกส่วนตัว (สมุดบันทึกความดี)พร้อมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และให้นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศหรือนิทรรศการที่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน ,พานักเรียนไปทัศนศึกษาเช่น วัด พิพิธภัณฑสถาน ที่แสดงประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยมีค่าร้อยละ 53,49,42 ตามลำดับ

ตารางที่ 25 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดกิจกรรมการสอนมี
ศิลปวิทยา

ด้านสื่อการเรียนการสอน	(ต่อ)	จำนวน(ร้อยละ)
-	ของจริง เช่น นักเรียนในโรงเรียนหรือบุคคลที่นักเรียนรู้จักและเป็น ผู้มีแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม	58
-	ใบความรู้เนื้อหาในหลักสูตรของมงคลชีวิต	36
-	รูปภาพประกอบการเรียน เช่น การประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา	42
-	แถบบันทึกเสียง เช่น เทปธรรมะ	39
-	หนังสืออ่านเพิ่มเติม เช่น หนังสือธรรมะ นิทานชาดก	49
-	ให้นักเรียนวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง และเสนอวิธีแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรม	46
-	ข่าวจากหนังสือพิมพ์ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่นๆเกี่ยวกับการปฏิบัติตน	46
ด้านศีลธรรม จริยธรรม		
-	วีดิทัศน์ เช่น สารคดี รายการสนทนาธรรมะ ละครธรรม ฯลฯ	48
-	บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเกี่ยวกับเนื้อหาในบทเรียนที่เกี่ยวข้อง	
หลักสูตรในมงคลชีวิต		45
-	ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์พระพุทธศาสนา เว็บไซต์พระไตรปิฎก ฯลฯ	45
-	แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เช่น วัดที่อยู่ใกล้โรงเรียน พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน	43

จากตารางที่ 25 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีศิลปวิทยา(ด้านสื่อการเรียนการสอน) พบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ ของจริง เช่น นักเรียนในโรงเรียนหรือบุคคลที่นักเรียนรู้จักและเป็นผู้มีแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม,หนังสืออ่านเพิ่มเติม เช่น หนังสือธรรมะ นิทานชาดก,วีดิทัศน์ เช่น สารคดี รายการสนทนาธรรมะ ละครธรรม ฯลฯ โดยมีค่าร้อยละ 58,49,48 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 26 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประโยชน์จากการสอน ฟัง
 ธรรมตามกาล

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ฟังธรรมตามกาล	จำนวน (ร้อยละ)
1.1 กิจกรรมในห้องเรียน	
- บรรยาย ประกอบการตั้งคำถามให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม	39
ให้นักเรียนวิเคราะห์จากหลักธรรมและเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็น แบบอย่างในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม	55
- ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม จากหลักธรรมใดที่ครูเล่าให้ฟัง แล้วให้นักเรียนเขียนสรุปลงในสมุดบันทึกส่วนตัว (สมุดบันทึกความดี)	39
- ให้นักเรียนแสดงละครหรือบทบาทสมมติ ตามที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหา ของบทเรียนในมงคลชีวิต แล้วร่วมอภิปรายสรุป	31
- ให้นักเรียนร่วมอภิปรายเนื้อหาของบทเรียนในมงคลชีวิต หลังจากนั้นให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปโดยแสดงบทบาทสมมติ	29
ให้นักเรียนวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง และเสนอวิธีแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรม	30
- ให้นักเรียนอภิปรายถึงผลการปฏิบัติตนและไม่ปฏิบัติด้านจริยธรรม โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ หรือสัมภาษณ์บุคคลตัวอย่างใน การปฏิบัติตนด้านศีลธรรมจริยธรรม	44
- ให้นักเรียนวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหา ในหลักธรรมเรื่อง มงคลชีวิตและเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ ตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม	45
สร้างสถานการณ์จำลองให้นักเรียนตัดสินใจและแสดงเหตุผลเชิง จริยธรรมของนักเรียน	43
ให้นักเรียนสาธิตและฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการและการเจริญภาวนา ทำสมาธิ	49
ให้นักเรียนเล่นเกมประกอบการสอนในหลักธรรมเรื่อง มงคลชีวิต	32
- ให้นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านการมีเหตุผลเชิง จริยธรรมตามวิธีการ Storyline.	35
ให้นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม โดยผ่านเครือข่ายเวิร์ด ไรต์ เว็บ (Web – based Instruction)	42
- ให้นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรมโดย ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI: Computer Assisted Instruction)	33

จากตารางที่ 26 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ฟังธรรมตามกาล(กิจกรรมใน
 ห้องเรียน) พบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ ให้นักเรียนวิเคราะห์จากหลักธรรมและเชื่อมโยง

เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม,ให้นักเรียนสาธิตและฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการและการเจริญภาวนา ทำสมาธิ,ให้นักเรียนวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบันเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาในหลักธรรมเรื่อง มงคลชีวิตและเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยมีค่าร้อยละ 53,49,42 ตามลำดับ

ตารางที่ 26 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดกิจกรรมการสอนฟังธรรมตามกาล (ต่อ)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ฟังธรรมตามกาล (ต่อ)	จำนวน (ร้อยละ)
กิจกรรมเสริมหลักสูตร	
- ให้นักเรียนบันทึกผลการปฏิบัติตนเองลงในทำสมุดบันทึกส่วนตัว (สมุดบันทึกความดี)พร้อมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	41
- ให้นักเรียนจัดทำสมุดภาพประวัติและผลงานของบุคคลตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	43
- ให้นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศหรือนิทรรศการที่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน	39
- ให้นักเรียนเขียนเรียงความในเรื่องบุคคลตัวอย่างและแนวทางการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	37
- พานักเรียนไปทัศนศึกษาเช่น วัด พิพิธภัณฑสถานที่แสดงประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	47
ให้นักเรียนเข้าค่ายจริยธรรม	52
- พานักเรียนร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์	42
- พานักเรียนร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกับ วัด โรงเรียน และชุมชน	52
- ให้นักเรียนบันทึกการปฏิบัติตนด้านการนำหลักธรรมในมงคลชีวิตไปใช้ลงในสมุดบันทึกส่วนตัวอิเล็กทรอนิกส์ (Blog)	40

จากตารางที่ 26 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ฟังธรรมตามกาล(กิจกรรมเสริมหลักสูตร) พบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ ให้นักเรียนเข้าค่ายจริยธรรม และพานักเรียนร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกับ วัด โรงเรียน และชุมชน มีคะแนนร้อยละที่เท่ากัน,พานักเรียนไปทัศนศึกษาเช่นวัด พิพิธภัณฑสถานที่แสดงประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม,ให้นักเรียนจัดทำสมุดภาพประวัติและผลงานของบุคคลตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนด้านศีลธรรมจริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยมีค่าร้อยละ 52,47 และ43 ตามลำดับ

ด้านสื่อการเรียนการสอน	จำนวน(ร้อยละ)
- ของจริง เช่น นักเรียนในโรงเรียนหรือบุคคลที่นักเรียนรู้จักและเป็น ผู้มีแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม	34
- ใ้บความรู้เนื้อหาในหลักสูตรของมงคลชีวิต	48
- รูปภาพประกอบการเรียน เช่น การประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา	48
- แถบบันทึกเสียง เช่น เทปธรรมะ	54
- หนังสืออ่านเพิ่มเติม เช่น หนังสือธรรมะ นิทานชาดก	38
- ใ้ให้นักเรียนวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง และเสนอวิธีแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรม	46
- ชาวจากหนังสือพิมพ์ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่นๆเกี่ยวกับการปฏิบัติตน	48
ด้านศีลธรรม จริยธรรม	
- วีดิทัศน์ เช่น สารคดี รายการสนทนาธรรมะ ละครธรรม ฯลฯ	38
- บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเกี่ยวกับเนื้อหาในบทเรียนที่เกี่ยวข้อง	
หลักสูตรในมงคลชีวิต	38
- ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์พระพุทธศาสนา เว็บไซต์พระไตรปิฎก ฯลฯ	44
- แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เช่น วัดที่อยู่ใกล้โรงเรียน พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน	49

จากตารางที่ 26 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ฟังธรรมตามกาล(ด้านสื่อการเรียนการสอน) พบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ แถบบันทึกเสียง เช่น เทปธรรมะ,แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เช่นวัดที่อยู่ใกล้โรงเรียน พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน,ใ้บความรู้เนื้อหาในหลักสูตรของมงคลชีวิต รูปภาพประกอบการเรียน เช่น การประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และชาวจากหนังสือพิมพ์ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่นๆเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรม ที่มีคะแนนร้อยละที่เท่ากัน โดยมีค่าร้อยละ 54,49 และ48 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 27 จำนวนและร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
สอน พบสมณะ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอน พบสมณะ	จำนวน (ร้อยละ)
1.1 กิจกรรมในห้องเรียน	
- บรรยาย ประกอบการตั้งคำถามให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม	42
ให้นักเรียนวิเคราะห์จากหลักธรรมและเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็น แบบอย่างในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม	30
- ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม จากหลักธรรมใดที่ครูเล่าให้ฟัง แล้วให้นักเรียนเขียนสรุปลงในสมุดบันทึกส่วนตัว (สมุดบันทึกความดี)	33
- ให้นักเรียนแสดงละครหรือบทบาทสมมติ ตามที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหา ของบทเรียนในมงคลชีวิต แล้วร่วมอภิปรายสรุป	21
- ให้นักเรียนร่วมอภิปรายเนื้อหาของบทเรียนในมงคลชีวิต หลังจากนั้นให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปโดยแสดงบทบาทสมมติ	32
ให้นักเรียนวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง และเสนอวิธีแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรม	33
- ให้นักเรียนอภิปรายถึงผลการปฏิบัติตนและไม่ปฏิบัติด้านจริยธรรม โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ หรือสัมภาษณ์บุคคลตัวอย่างใน การปฏิบัติตนด้านศีลธรรมจริยธรรม	36
- ให้นักเรียนวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหา ในหลักธรรมเรื่อง มงคลชีวิตและเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ ตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม	31
สร้างสถานการณ์จำลองให้นักเรียนตัดสินใจและแสดงเหตุผลเชิง จริยธรรมของนักเรียน	25
- ให้นักเรียนสาธิตและฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการและการเจริญภาวนา ทำสมาธิ	31
ให้นักเรียนเล่นเกมประกอบการสอนในหลักธรรมเรื่อง มงคลชีวิต	30
- ให้นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านการมีเหตุผลเชิง จริยธรรมตามวิธีการ Storyline.	19
ให้นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม โดยผ่านเครือข่ายเวิร์ด ไลฟ์ เว็บ (Web – based Instruction)	33
- ให้นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรมโดย ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI: Computer Assisted Instruction)	25

จากตารางที่ 27 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอน พบสมณะ(กิจกรรมในห้องเรียน)
พบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ บรรยาย ประกอบการตั้งคำถามให้นักเรียนแสดงความคิด

คิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม,ให้นักเรียนอภิปรายถึงผลการปฏิบัติตนและไม่ปฏิบัติตนด้านจริยธรรม โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ หรือสัมภาษณ์บุคคลตัวอย่างในการปฏิบัติตนด้านศีลธรรมจริยธรรม ,ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นการปฏิบัติตนด้านจริยธรรมจากหลักธรรมใดที่ครูเล่าให้ฟัง แล้วให้นักเรียนเขียนสรุปลงในสมุดบันทึกส่วนตัว(สมุดบันทึกความดี) ให้นักเรียนวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง และเสนอวิธีแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรม และให้นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรมโดยผ่านเครือข่ายเว็รด์ ไซด์ เว็บ (Web – based Instruction) ที่มีคะแนนร้อยละที่เท่ากัน โดยมีค่าร้อยละ 42,36 และ33 ตามลำดับ

ตารางที่ 27 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดกิจกรรมการสอนพบ
สมณะ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบสมณะ (ต่อ)	จำนวน (ร้อยละ)
กิจกรรมเสริมหลักสูตร	
- ให้นักเรียนบันทึกผลการปฏิบัติตนเองลงในทำสมุดบันทึกส่วนตัว (สมุดบันทึกความดี)พร้อมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	39
- ให้นักเรียนจัดทำสมุดภาพประวัติและผลงานของบุคคลตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	31
- ให้นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศหรือนิทรรศการที่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน	36
- ให้นักเรียนเขียนเรียงความในเรื่องบุคคลตัวอย่างและแนวทางการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	38
- พานักเรียนไปทัศนศึกษาเช่น วัด พิพิธภัณฑสถานที่แสดงประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	43
- ให้นักเรียนเข้าค่ายจริยธรรม	42
- พานักเรียนร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์	37
- พานักเรียนร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกับ วัด โรงเรียน และชุมชน	46
- ให้นักเรียนบันทึกการปฏิบัติตนด้านการนำหลักธรรมในมงคลชีวิตไปใช้ลงในสมุดบันทึกส่วนตัวอิเล็กทรอนิกส์ (Blog)	19

จากตารางที่ 27 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบสมณะ(กิจกรรมเสริมหลักสูตร) พบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ พานักเรียนร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกับ วัด โรงเรียน และชุมชน,พานักเรียนไปทัศนศึกษาเช่น วัด พิพิธภัณฑสถานที่แสดงประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม, ให้นักเรียนเข้าค่ายจริยธรรม โดยมีค่าร้อยละ 46,43 และ 42 ตามลำดับ

ด้านสื่อการเรียนการสอน	จำนวน(ร้อยละ)
- ของจริง เช่น นักเรียนในโรงเรียนหรือบุคคลที่นักเรียนรู้จักและเป็น ผู้มีแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม	35
- ใ้บทความรู้เนื้อหาในหลักธรรมของมงคลชีวิต	34
- รูปภาพประกอบการเรียน เช่น การประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา	41
- แถบบันทึกเสียง เช่น เทปธรรมะ	23
- หนังสืออ่านเพิ่มเติม เช่น หนังสือธรรมะ นิทานชาดก	34
- ให้นักเรียนวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง และเสนอวิธีแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรม	32
- ข่าวจากหนังสือพิมพ์ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่นๆเกี่ยวกับการปฏิบัติตน	
ด้านศีลธรรม จริยธรรม	28
- วีดิทัศน์ เช่น สารคดี รายการสนทนาธรรมะ ละครรธรรม ฯลฯ	35
- บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเกี่ยวกับเนื้อหาในบทเรียนที่เกี่ยวกับ	
หลักธรรมในมงคลชีวิต	30
- ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์พระพุทธศาสนา เว็บไซต์พระไตรปิฎก ฯลฯ	34
- แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เช่น วัดที่อยู่ใกล้โรงเรียน พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน	48

จากตารางที่ 27 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบสมณะ(ด้านสื่อการเรียนการสอน) พบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เช่นวัดที่อยู่ใกล้โรงเรียน พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน,รูปภาพประกอบการเรียน เช่น การประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา,ของจริง เช่น นักเรียนในโรงเรียนหรือบุคคลที่นักเรียนรู้จักและเป็นผู้มีแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม และวีดิทัศน์ เช่น สารคดี รายการสนทนาธรรมะ ละครรธรรม ฯลฯ ที่มีคะแนนร้อยละที่เท่ากัน โดยมีค่าร้อยละ 48,41 และ 35 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 28 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประโยชน์จากการสอน
 สันทนาธรรมตามกาล

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน สันทนาธรรมตามกาล	จำนวน (ร้อยละ)
1.1 กิจกรรมในห้องเรียน	
- บรรยาย ประกอบการตั้งคำถามให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม	43
ให้นักเรียนวิเคราะห์จากหลักธรรมและเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็น แบบอย่างในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม	46
- ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม	
- จากหลักธรรมใดที่ครูเล่าให้ฟัง แล้วให้นักเรียนเขียนลงรูปลงในสมุดบันทึกส่วนตัว (สมุดบันทึกความดี)	35
- ให้นักเรียนแสดงละครหรือบทบาทสมมติ ตามที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหา ของบทเรียนในมงคลชีวิต แล้วร่วมอภิปรายสรุป	46
- ให้นักเรียนร่วมอภิปรายเนื้อหาของบทเรียนในมงคลชีวิต หลังจากนั้นให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปโดยแสดงบทบาทสมมติ	38
ให้นักเรียนวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง และเสนอวิธีแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรม	37
- ให้นักเรียนอภิปรายถึงผลการปฏิบัติตนและไม่ปฏิบัติด้านจริยธรรม โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ หรือสัมภาษณ์บุคคลตัวอย่างใน การปฏิบัติตนด้านศีลธรรมจริยธรรม	37
- ให้นักเรียนวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหา ในหลักธรรมเรื่อง มงคลชีวิตและเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ ตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม	32
สร้างสถานการณ์จำลองให้นักเรียนตัดสินใจและแสดงเหตุผลเชิง จริยธรรมของนักเรียน	38
ให้นักเรียนสาธิตและฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการและการเจริญภาวนา ทำสมาธิ	35
- ให้นักเรียนเล่นเกมประกอบการสอนในหลักธรรมเรื่อง มงคลชีวิต	34
- ให้นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านการมีเหตุผลเชิง จริยธรรมตามวิธีการ Storyline.	32
ให้นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม โดยผ่านเครือข่ายเวิร์ด ไลฟ์ เว็บ (Web – based Instruction)	34
- ให้นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรมโดย ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI: Computer Assisted Instruction)	28

จากตารางที่ 28 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน สันทนาธรรมตามกาล(กิจกรรมในห้องเรียน) พบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ ให้นักเรียนวิเคราะห์จากหลักธรรมและเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม, ให้นักเรียนแสดงละครหรือบทบาทสมมติ ตามที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของบทเรียนในมงคลชีวิต แล้วร่วมอภิปรายสรุป ที่มีคะแนนร้อยละที่เท่ากัน, บรรยาย ประกอบการตั้งคำถามให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม, ให้นักเรียนร่วมอภิปรายเนื้อหาของบทเรียนในมงคลชีวิต หลังจากนั้นให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปโดยแสดงบทบาทสมมติ และสร้างสถานการณ์จำลองให้นักเรียนตัดสินใจและแสดงเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน ที่มีคะแนนร้อยละที่เท่ากัน โดยมีค่าร้อยละ 46,43 และ38 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 28 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการจัดกิจกรรมการสอน
สนทนาธรรมตามกาล

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สนทนาธรรมตามกาล	(ต่อ)	จำนวน (ร้อยละ)
<u>1.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร</u>		
- ให้นักเรียนบันทึกผลการปฏิบัติตนเองลงในทำสมุดบันทึกส่วนตัว (สมุดบันทึกความดี)พร้อมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม		34
- ให้นักเรียนจัดทำสมุดภาพประวัติและผลงานของบุคคลตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม		35
- ให้นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศหรือนิทรรศการที่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน		32
- ให้นักเรียนเขียนเรียงความในเรื่องบุคคลตัวอย่างและแนวทางการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม		28
- พานักเรียนไปทัศนศึกษาเช่น วัด พิพิธภัณฑสถานที่แสดงประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม		38
ให้นักเรียนเข้าค่ายจริยธรรม		34
- พานักเรียนร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์		35
- พานักเรียนร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกับ วัด โรงเรียน และชุมชน		47
- ให้นักเรียนบันทึกการปฏิบัติตนด้านการนำหลักธรรมในมงคลชีวิตไปใช้ลงในสมุดบันทึกส่วนตัวอิเล็กทรอนิกส์ (Blog)		33

จากตารางที่ 28 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สนทนาธรรมตามกาล(กิจกรรมเสริมหลักสูตร)พบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ พานักเรียนร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกับ วัด โรงเรียน และชุมชน,พานักเรียนไปทัศนศึกษาเช่น วัด พิพิธภัณฑสถานที่แสดงประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม, ให้นักเรียนจัดทำสมุดภาพประวัติและผลงานของบุคคลตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และพานักเรียนร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ที่มีคะแนนร้อยละที่เท่ากัน โดยมีค่าร้อยละ 47,38 และ35 ตามลำดับ

ตารางที่ 28 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประโยชน์จากการสอน
สนทนารวมตามกาล(ต่อ)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สนทนารวมตามกาล	(ต่อ)	จำนวน(ร้อยละ)
1.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน		
- ของจริง เช่น นักเรียนในโรงเรียนหรือบุคคลที่นักเรียนรู้จักและเป็น ผู้มีแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม		35
- ใบบความรู้เนื้อหาในหลักสูตรของมงคลชีวิต		34
- รูปภาพประกอบการเรียน เช่น การประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา		33
- แถบบันทึกเสียง เช่น เทปธรรมะ		40
- หนังสืออ่านเพิ่มเติม เช่น หนังสือธรรมะ นิทานชาดก		37
- ให้นักเรียนวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง และเสนอวิธีแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรม		35
- ข่าวจากหนังสือพิมพ์ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่นๆเกี่ยวกับการปฏิบัติตน		
ด้านศีลธรรม จริยธรรม		32
- วีดิทัศน์ เช่น สารคดี รายการสนทนารวมะ ละครธรรม ฯลฯ		39
- บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเกี่ยวกับเนื้อหาในบทเรียนที่เกี่ยวข้อง		
หลักสูตรในมงคลชีวิต		35
- ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์พระพุทธศาสนา เว็บไซต์พระไตรปิฎก ฯลฯ		41
- แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เช่น วัดที่อยู่ใกล้โรงเรียน พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน		43

จากตารางที่ 28 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สนทนารวมตามกาล(ด้านสื่อการเรียนการสอน)พบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เช่นวัดที่อยู่ใกล้โรงเรียน พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน,ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เช่นเว็บไซต์พระพุทธศาสนา เว็บไซต์พระไตรปิฎก ฯลฯ,แถบบันทึกเสียง เช่น เทปธรรมะ โดยมีค่าร้อยละ 43,41 และ40 ตามลำดับ

ตารางที่ 29 จำนวนและร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน

การจัดบรรยากาศการเรียนการสอน	จำนวน (ร้อยละ)
ไม่ได้เน้นด้านการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน	19
เน้นการด้านการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน	81
- จัดกิจกรรมที่หลากหลายภายในห้องเรียน	49
- จัดสถานที่สอนในบริเวณที่ร่มรื่นของโรงเรียน	42
- จัดสถานที่สอนโดยเฉพาะ เช่น ห้องจริยธรรมหรือห้องพระพุทธรูปศาสนา	52
- เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี	
ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เรียนกับสื่อการสอน	43
- จัดประสบการณ์ตรงโดยนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่	10

จากตารางที่ 29 พบว่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำแนกการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน ส่วนมากเน้นการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน ร้อยละ 82 โดยพบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ จัดสถานที่สอนโดยเฉพาะ เช่น ห้องจริยธรรมหรือห้องพระพุทธรูปศาสนา, จัดกิจกรรมที่หลากหลายภายในห้องเรียน, เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เรียนกับสื่อการสอน โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 52, 49, 43 ตามลำดับและ ไม่เน้นด้านการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน ร้อยละ 29

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 30 จำนวนและร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกด้านเสริมแรง

ด้านการเสริมแรง	จำนวน (ร้อยละ)
ไม่เน้นด้านการเสริมแรง	20
เน้นการเสริมแรง	80
- ให้คำชมเชยนักเรียนที่ปฏิบัติตน ด้านศีลธรรม จริยธรรม ดีเด่น ทั้งเป็นการส่วนบุคคลและต่อหน้าสาธารณชน เช่น เพื่อนๆในห้อง	68
- ให้คะแนนพฤติกรรมการเรียนการสอนแก่นักเรียนที่ปฏิบัติ ตนด้านศีลธรรม จริยธรรมดีเด่น	47
- มอบรางวัลหรือประกาศนียบัตรให้กับนักเรียนที่ปฏิบัติตน ด้านศีลธรรม จริยธรรมดีเด่น. ในชั่วโมงเรียน	32
- ส่งรายชื่อนักเรียนที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมดีเด่น. ให้ได้รับรางวัลในระดับโรงเรียนและระดับอื่นๆที่สูงขึ้น	18
- บันทึกพฤติกรรมของนักเรียนที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมดีเด่นลงในรายงานผลการเรียน หรือ สมุดบันทึกความดี	26

จากตารางที่ 30 พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำแนกด้านเสริมแรง ส่วนมากเน้นการเสริมแรง ร้อยละ 80 โดยพบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ ให้คำชมเชยนักเรียนที่ปฏิบัติตน ด้าน ศีลธรรม จริยธรรม ดีเด่น ทั้งเป็นการส่วนบุคคลและต่อหน้าสาธารณชน เช่น เพื่อนๆในห้อง, ให้ คะแนนพฤติกรรมการเรียนการสอนแก่นักเรียนที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมดีเด่น, มอบ รางวัลหรือประกาศนียบัตรให้กับนักเรียนที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมดีเด่น. ในชั่วโมงเรียน โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 68 , 47, 32 ตามลำดับ และไม่เน้นด้านการเสริมแรง ร้อยละ 22

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 31 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผล	จำนวน (ร้อยละ)
เครื่องมือวัดและประเมินผล	
แบบฝึกหัด หรือ ใบงาน	82
รายงาน	65
แบบทดสอบ	67
แบบสัมภาษณ์	42
แบบวัดเจตคติ	28
แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรม	52
แฟ้มสะสมงาน	38
อื่นๆ	2
เน้นให้บุคคลอื่นมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล	
ไม่เน้น	30
เน้น	70
นักเรียน	60
ผู้ปกครอง	58
เพื่อนครู	18
อื่นๆ	1
การจัดการเรียนการสอนของท่าน ประสบความสำเร็จ	
	จำนวน(ร้อยละ)
ร้อยละ 1-20	-
ร้อยละ 21-40	-
ร้อยละ 41-60	-
ร้อยละ 61-80	22
ร้อยละ 81-100	8

จากตารางที่ 31 กลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างการวัดและประเมินผล ใช้เครื่องมือวัดและประเมินผล โดยพบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ แบบฝึกหัด หรือ ใบงาน , แบบทดสอบ , รายงาน โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 82 , 67, 65 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างการวัดและประเมินผล เน้นให้บุคคลอื่นมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล โดยพบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ นักเรียน , ผู้ปกครอง , เพื่อนครู โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 60 , 58, 18 ตามลำดับ

ตารางที่ 32 จำนวนและร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในด้านปัญหาและข้อเสนอแนะ
 ปัญหาและข้อเสนอแนะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) จำนวน (ร้อยละ)

ปัญหาและข้อเสนอแนะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จำนวน (ร้อยละ)
ส่วนที่ 1.ครูผู้สอน	
พบปัญหาเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	
ไม่พบ	31
พบ	69
- ไม่สนใจสอน	29
- มีภาระหน้าที่มาก ทำให้ขาดความพร้อมในการเตรียมการสอน	39
- ขาดโอกาสและประสบการณ์ในการเข้าร่วมอบรมหรือสัมมนา	
เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม	25
- ไม่ทราบแนวทางในการปฏิบัติตนด้านในการพัฒนาเหตุผล	
เชิงจริยธรรม ที่ถูกต้อง	17
- ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในมงคลชีวิต	12
- ไม่สามารถวิเคราะห์จริยธรรมจากเนื้อหาในมงคลชีวิตเพื่อ	
การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม	11
- ไม่เห็นคุณค่าหรือความสำคัญในทราบแนวทางในการปฏิบัติ	
ตนด้านในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ที่ถูกต้อง	2
ส่วนที่ 2 เนื้อหา	
2.1 ศิลปวิทยา	
ไม่มีปัญหา	30
มีปัญหาเนื้อหามีจำนวนมากเกินไป ไม่สอดคล้องกับจำนวนชั่วโมงเรียน	35
มีปัญหา มีเนื้อหาที่ซับซ้อน เป็นนามธรรม	20
มีปัญหาเนื้อหาไม่น่าสนใจ	14
มีปัญหา อื่นๆ	1
2.2 สันทนาธรรมตามกาล	
ไม่มีปัญหา	27
มีปัญหาเนื้อหามีจำนวนมากเกินไป ไม่สอดคล้องกับจำนวนชั่วโมงเรียน	18
มีปัญหา มีเนื้อหาที่ซับซ้อน เป็นนามธรรม	16
มีปัญหาเนื้อหาไม่น่าสนใจ	20
มีปัญหา อื่นๆ	1
ไม่ตอบ	18

ตารางที่ 32 จำนวนและร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในด้านปัญหาและข้อเสนอแนะ

ปัญหาและข้อเสนอแนะ	(ต่อ)	จำนวน (ร้อยละ)
ส่วนที่ 1.ครูผู้สอน		
2.3 พบสมณะ		
ไม่มีปัญหา		29
มีปัญหาเนื้อหาที่มีจำนวนมากเกินไป ไม่สอดคล้องกับจำนวนชั่วโมงเรียน		15
มีปัญหา มีเนื้อหาที่ซับซ้อน เป็นนามธรรม		20
มีปัญหาเนื้อหาไม่น่าสนใจ		15
มีปัญหา อื่นๆ		2
ไม่ตอบ		19
2.4 สันทนาธรรมตามกาล		
ไม่มีปัญหา		28
มีปัญหาเนื้อหาที่มีจำนวนมากเกินไป ไม่สอดคล้องกับจำนวนชั่วโมงเรียน		20
มีปัญหา มีเนื้อหาที่ซับซ้อน เป็นนามธรรม		10
มีปัญหาเนื้อหาไม่น่าสนใจ		21
มีปัญหา อื่นๆ		4
ไม่ตอบ		17

จากตาราง 32 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่พบปัญหาในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาคิดเป็นร้อยละ 52 โดยมี 3 อันดับที่มีคะแนนมากที่สุด คือ มีภาระหน้าที่มาก ทำให้ขาดความพร้อมในการเตรียมการสอน,ไม่สนใจสอน,และขาดโอกาสและประสบการณ์ในการเข้าร่วมอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยมีร้อยละ 39 ,29,25 ตามลำดับ และมีคะแนนที่น้อยที่สุดคือ ไม่สามารถวิเคราะห์จริยธรรมจากเนื้อหาในมงคลชีวิต เพื่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 33 จำนวนและร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกด้านปัญหาการจัดการเรียนการสอน

ด้านการจัดการเรียนการสอน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จำนวน(ร้อยละ)
ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT	
ไม่มี	36
มี	64
- ขาดความรู้เรื่องเทคนิคการสอนใหม่ๆ	38
- ไม่ได้รับการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร	31
- ไม่ทราบว่ากิจกรรมใดเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนฯ	26
- จำนวนชั่วโมงสอนไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนฯ	21
- กิจกรรมหนึ่งๆไม่สามารถเน้นการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมได้หลายด้าน	13

จากตารางที่ 33 พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำแนกด้านปัญหาการจัดการเรียนการสอน มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT โดยพบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ ขาดความรู้เรื่องเทคนิคการสอนใหม่ๆ , ไม่ได้รับการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร , ไม่ทราบว่ากิจกรรมใดเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนฯ โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 38 , 31, 26 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 34 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน
ด้านสื่อการเรียนการสอน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ด้านสื่อการเรียนการสอน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จำนวน(ร้อยละ)
ปัญหาในด้านสื่อการเรียนการสอน	
ไม่มี	37
มี	63
- ขาดทักษะในการผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ	
ในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม	36
- ขาดความรู้ในการเลือกสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาเหตุผล	
เชิงจริยธรรม	23
- สื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่เพียงพอ	33
- หนังสือและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม	
เก่าและล้าสมัย	17
- ขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนา	
เหตุผลเชิงจริยธรรม	20
- ไม่ทราบว่าควรเชิญบุคคลใดมาเป็นวิทยากรเพื่อบรรยายหรือปฏิบัติ	
เกี่ยวกับการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม	11
- แหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ไกล	
โรงเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนฯ	6
- ไม่ทราบสถานที่ที่จะเป็นแหล่งการเรียนรู้ในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม	4
- อื่นๆ	1

จากตารางที่ 34 พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำแนกปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน มี
ปัญหาในด้านสื่อการเรียนการสอน โดยพบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ ขาดทักษะในการ
ผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม , สื่อการเรียนการ
สอนในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่เพียงพอ , ขาดความรู้ในการเลือกสื่อการเรียนการสอน
ในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 36 , 33, 23 ตามลำดับ

ตารางที่ 35 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกปัญหาด้านการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน

การจัดบรรยากาศการเรียนการสอน(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จำนวน (ร้อยละ)
ปัญหาในด้านการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน	
ไม่มี	42
มี	58
- สถานที่สอนไม่เหมาะสม คับแคบ ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้	23
- สภาพแวดล้อมของโรงเรียนไม่เอื้ออำนวย เช่น ไม่มีต้นไม้ทำให้ขาดความร่มรื่น มีเสียงรบกวน	24
- ขาดแคลนสถานที่สอบโดยเฉพาะ เช่น ห้องจริยศึกษา เป็นต้น	28
- ขาดงบประมาณในการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่	22
- อื่นๆ	2

จากตารางที่ 35 พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาด้านการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนคิดเป็นร้อยละ 42 โดยปัญหาที่มีมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ขาดแคลนสถานที่สอบโดยเฉพาะ เช่น ห้องจริยศึกษา เป็นต้น, สภาพแวดล้อมของโรงเรียนไม่เอื้ออำนวย เช่น ไม่มีต้นไม้ทำให้ขาดความร่มรื่น มีเสียงรบกวนและสถานที่สอนไม่เหมาะสม คับแคบ ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ คิดเป็นร้อยละ 28,24และ23 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 36 จำนวนและร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกปัญหาด้านเสริมแรง

เสริมแรง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จำนวน (ร้อยละ)
ปัญหาด้านเสริมแรง	
ไม่มี	56
มี	33
- ขาดความรู้ในการเสริมแรง	24
- ขาดงบประมาณในการจัดซื้อของรางวัล	26
- ไม่เห็นความสำคัญในการให้การเสริมแรงกับนักเรียน	11
- ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง เช่นผู้บริหาร หัวหน้าหมวด ผู้ปกครอง	18
- อื่นๆ	2
- ไม่ตอบ	11

จากตารางที่ 36 พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำแนกปัญหาด้านเสริมแรง ส่วนมากไม่มีปัญหาด้านเสริมแรง จำนวนร้อยละ 56 และมีปัญหาด้านเสริมแรง ร้อยละ 33 โดยพบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อของรางวัล , ขาดความรู้ในการเสริมแรง , ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง เช่นผู้บริหาร หัวหน้าหมวด ผู้ปกครอง โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 26 , 24, 18 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 37 จำนวนและ ร้อยละของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกปัญหาด้านการวัดและ
ประเมินผล

การวัดและประเมินผล (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จำนวน (ร้อยละ)
ปัญหา ด้านการวัดและประเมินผล	
ไม่มี	44
มี	42
- ขาดความรู้ในด้านการวัดและประเมินผลด้านการพัฒนา	
เหตุผลเชิงจริยธรรม	28
- ไม่สามารถสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในการพัฒนา	
เหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากนักเรียนจำนวนมาก	24
- ไม่ทราบวิธีการสัมภาษณ์เพื่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมที่ถูกต้อง	21
- เวลาจำกัด ทำให้การวัดและการประเมินผลไม่สามารถกระทำ	
ได้อย่างต่อเนื่องและเต็มที่	19
- การตรวจข้อสอบอัตนัยทำได้ยาก	21
- การสร้างแบบวัดเจตคติด้านการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม	10
อื่นๆ	1
ไม่ตอบ	14

จากตารางที่ 37 พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำแนกปัญหาด้านการวัดและประเมินผล มี
ปัญหาด้านการวัดและประเมินผล โดยพบว่า 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ ขาดความรู้ในด้
การวัดและประเมินผลด้านการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม , ไม่สามารถสังเกตพฤติกรรมนักเรียน
ในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากนักเรียนจำนวนมาก , ไม่ทราบ
วิธีการสัมภาษณ์เพื่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมที่ถูกต้อง และ การตรวจข้อสอบอัตนัยทำได้
ยาก มีคะแนนเท่ากัน โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 28 , 24 , 21 ตามลำดับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความพึงพอใจต่อการเรียน การสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียน

ตารางที่ 38 จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกเป็น เพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	119	29.75
หญิง	281	70.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 38 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมาก เป็นเพศหญิง จำนวน 281 คน คิดเป็นร้อยละ 70.25 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.75

ตารางที่ 39 จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนก ประสิทธิภาพการเรียนการสอนทางไกล

ประสิทธิภาพ	จำนวน	ร้อยละ
เคย	25	6.25
ไม่เคย	375	93.75
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 39 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมาก ไม่เคยมีประสิทธิภาพการเรียนการสอนทางไกล จำนวน 375 คน คิดเป็นร้อยละ 93.75 รองลงมา มีประสิทธิภาพการเรียนการสอนทางไกล จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.25

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 40 จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนก
ลักษณะเฉพาะตนของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล

ลักษณะเฉพาะตนของผู้เรียนที่มีต่อการ เรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล		ใช่	ไม่ใช่	รวม
1. มีความตั้งใจสูงที่จะเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล	จำนวน	195	205	400
	ร้อยละ	48.75	51.25	100.00
2. มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล	จำนวน	256	144	400
	ร้อยละ	64.00	36.00	100.00
3. มีความรับผิดชอบในตนเอง	จำนวน	345	55.00	400
	ร้อยละ	86.25	13.75	100.00
4. มีวินัยสามารถควบคุม และจัดสรรเวลา ให้ตนเองได้	จำนวน	321	79.00	400
	ร้อยละ	80.25	19.75	100.00
5. มีวุฒิภาวะ/สมาธิ ใฝ่เรียนรู้ รักการอ่าน	จำนวน	311	89.00	400
	ร้อยละ	77.75	22.25	100.00
6. มีความสามารถปรับตัวได้ดี	จำนวน	355	45.00	400
	ร้อยละ	88.75	11.25	100.00

จากตารางที่ 40 ลักษณะเฉพาะตนของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนทางไกลพบว่า
กลุ่มตัวอย่างไม่มีความตั้งใจสูงที่จะเรียนวิชาพระพุทธศาสนาจำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ
51.25 มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลจำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 64
มีความรับผิดชอบจำนวน 345 คนคิดเป็นร้อยละ 86.25 มีวินัยสามารถควบคุมและจัดสรรเวลาให้
ตนเองได้ จำนวน 321 คน คิดเป็นร้อยละ 80.25 มีวุฒิภาวะ/สมาธิ ใฝ่เรียนรู้ รักการอ่าน จำนวน
311 คน คิดเป็นร้อยละ 77.75 มีความสามารถปรับตัวได้ดี จำนวน 355 คน คิดเป็นร้อยละ 88.75

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 40 จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนก
ลักษณะเฉพาะตนของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล (ต่อ)

ลักษณะเฉพาะตนของผู้เรียนที่มีต่อการ เรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล(ต่อ)		ใช่	ไม่ใช่	รวม
7. มีความกระฉับกระเฉงกระตือรือร้น และตื่นตัวตลอดเวลา	จำนวน	270	130	400
	ร้อยละ	67.5	32.5	100.00
8. มีความขยันอดทน	จำนวน	309	91	400
	ร้อยละ	77.25	22.75	100.00
9. ตรงต่อเวลา	จำนวน	293	107	400
	ร้อยละ	73.25	26.75	100.00
10. มีความมั่นคงทางอารมณ์ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	จำนวน	349	51	400
	ร้อยละ	87.25	12.75	100.00
11. มีความซื่อสัตย์	จำนวน	368	32	400
	ร้อยละ	92	8	100.00
12. มีความคิดสร้างสรรค์	จำนวน	331	69	400
	ร้อยละ	82.75	17.25	100.00

จากตารางที่ 40 พบว่าลักษณะเฉพาะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขต
กรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ส่วนมาก มีความซื่อสัตย์
จำนวน 368 คน คิดเป็นร้อยละ 92 รองลงมา มีความสามารถปรับตัวได้ดี จำนวน 355 คน คิดเป็น
ร้อยละ 88.75 และพบว่า มีความตั้งใจสูงที่จะเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล น้อยที่สุด จำนวน
195 คน คิดเป็นร้อยละ 48.7

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 41 จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนก
คุณลักษณะในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล

คุณลักษณะในการเรียน วิชาพระพุทธศาสนาทางไกล		ใช่	ไม่ใช่	รวม
1. มีการวางแผน และจัดระบบการเรียน (ทำงานอย่างเป็นระบบ)	จำนวน	266	134	400
	ร้อยละ	66.50	33.50	100.00
2. ศึกษาเนื้อหาล่วงหน้าก่อน และแสวงหา ความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา	จำนวน	178	222	400
	ร้อยละ	44.50	55.50	100.00
3. มีวิธีการเรียนที่หลากหลาย ยืดหยุ่น เน้นกระบวนการกลุ่ม	จำนวน	261	139	400
	ร้อยละ	65.25	34.75	100.00
4. สรุป ทบทวนเนื้อหา และจดบันทึก.	จำนวน	263	137	400
	ร้อยละ	65.75	34.25	100.00
5. ทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่ลอก เลียนแบบและละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น	จำนวน	269	131	400
	ร้อยละ	67.25	32.75	100.00
6. มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนทางไกล/เพื่อน ทางไกลสม่ำเสมอและทุกครั้งที่มีโอกาส	จำนวน	277	123	400
	ร้อยละ	69.25	30.75	100.00
7. สามารถนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน ท้องถิ่นของตน	จำนวน	341	59	400
	ร้อยละ	85.25	14.75	100.00
8. ชักถาม อภิปราย ปฏิบัติ ประชุมกลุ่ม ปรึกษาผู้รู้/เชี่ยวชาญ	จำนวน	270	130	400
	ร้อยละ	67.50	32.50	100.00

จากตารางที่ 41 พบว่าคุณลักษณะในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลของ
นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมาก สามารถนำความรู้
มาใช้ในชีวิตประจำวัน/ท้องถิ่นของตน จำนวน 341 คน คิดเป็นร้อยละ 85.25 รองลงมา มี
ปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนทางไกล/เพื่อนทางไกลสม่ำเสมอและทุกครั้งที่มีโอกาส จำนวน 277 คน คิด
เป็นร้อยละ 69.25 และพบว่า มีการศึกษาเนื้อหาล่วงหน้าก่อน และแสวงหาความรู้เพิ่มเติม
ตลอดเวลา น้อยที่สุด จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 48.7

ตารางที่ 42 จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนก
ความรู้ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล

ความรู้ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล		ใช่	ไม่ใช่	รวม
1. พื้นฐานด้านวิชาพระพุทธศาสนา มงคลชีวิต	จำนวน	294	106	400
	ร้อยละ	73.50	26.50	100.00
2. พื้นฐานด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร 2 ทาง	จำนวน	288	112	400
	ร้อยละ	72.00	28.00	100.00
3. พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์และ เครือข่ายคอมพิวเตอร์	จำนวน	340	60.00	400
	ร้อยละ	85.00	15.00	100.00
4. การใช้ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์	จำนวน	280	120	400
	ร้อยละ	70.00	30.00	100.00
5. ความรู้และเข้าใจการเรียนทางไกลผ่านสื่อ และเทคโนโลยี	จำนวน	303	97.00	400
	ร้อยละ	75.75	24.25	100.00

จากตารางที่ 42 พบว่าคุณลักษณะในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลของ
นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมาก มีพื้นฐานด้าน
คอมพิวเตอร์ และ เครือข่ายคอมพิวเตอร์จำนวน 340 คน คิดเป็นร้อยละ 85 รองลงมา มีความรู้และ
เข้าใจการเรียนทางไกลผ่านสื่อและเทคโนโลยีจำนวน 303 คน คิดเป็นร้อยละ 75.75 และพบว่า มี
การใช้ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ น้อยที่สุด จำนวน 280คน คิดเป็นร้อยละ 70

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 43 จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกทักษะในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล

ทักษะในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล		ใช่	ไม่ใช่	ไม่ตอบ	รวม
1. ด้านภาษาในการฟัง	จำนวน	374	25.00	1	400
	ร้อยละ	93.50	6.25	0.25	100.00
2. ด้านภาษาในการพูด	จำนวน	344	55.00	1	400
	ร้อยละ	86.00	13.75	0.25	100.00
3. ด้านภาษาในการอ่าน	จำนวน	359	40.00	1	400
	ร้อยละ	89.00	10.00	0.25	100.00
4. ด้านภาษาในการเขียน การสรุปเนื้อหา	จำนวน	317	82.00	1	400
	ร้อยละ	79.25	20.50	0.25	100.00
5. ด้านภาษาในการวิเคราะห์	จำนวน	290	109	1	400
	ร้อยละ	72.50	27.25	0.25	100.00
6. พิมพ์ดีดคอมพิวเตอร์และการใช้ เครือข่ายคอมพิวเตอร์	จำนวน	299	100	1	400
	ร้อยละ	74.75	25.00	0.55	100.00
7. การใช้อุปกรณ์/เทคโนโลยีพื้นฐาน เช่น ไมโครโฟน เป็นต้น	จำนวน	274	124	2	400
	ร้อยละ	68.5	31.00	0.5	100.00
8. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร เช่น อีเมลล์, web board, Chat เป็นต้น	จำนวน	327	70.00	3	400
	ร้อยละ	81.75	17.50	0.75	100.00
9. การทำงานเป็นทีมแบบทางไกล	จำนวน	251	146	3	400
	ร้อยละ	62.75	36.50	0.75	100.00

จากตารางที่ 43 พบว่าทักษะในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมาก มีทักษะด้านภาษาในการฟัง จำนวน 374 คน คิดเป็นร้อยละ 93.5 รองลงมา มีทักษะด้านภาษาในการอ่าน จำนวน 359 คน คิดเป็นร้อยละ 89.75 และพบว่า มีการทำงานเป็นทีมแบบทางไกล น้อยที่สุด จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 62.75

ตารางที่ 44 จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกเซาว์
ปัญหาในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล

เซาว์ปัญหาในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล		ใช่	ไม่ใช่	ไม่ตอบ	รวม
1. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า	จำนวน	332	67.00	1	400
	ร้อยละ	83.00	16.75	0.25	100.00
2. ไหวพริบดี โดยเฉพาะการใช้คำ (keyword) ในเครื่องมือช่วยค้น (search Engine)	จำนวน	249	147	4	400
	ร้อยละ	62.25	36.75	1	100.00
3. ปรับตนให้สอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนทางไกล	จำนวน	289	108	3	400
	ร้อยละ	72.25	27.00	0.75	100.00
4. การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางไกล	จำนวน	272	125	3	400
	ร้อยละ	68.00	31.35	0.73	100.00
5. การตั้งคำถาม/ตอบคำถามผ่านเทคโนโลยี	จำนวน	237	160	3	400
	ร้อยละ	59.25	40.00	0.75	100.00

จากตารางที่ 44 พบว่าเซาว์ปัญหาในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมาก มีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า จำนวน 332 คน คิดเป็นร้อยละ 83 รองลงมาคือมีการปรับตนให้สอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนทางไกลจำนวน 289 คน คิดเป็นร้อยละ 72.25 และพบว่ามี การตั้งคำถาม/ตอบคำถามผ่านเทคโนโลยีน้อยที่สุด จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 59.25

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 45 จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนก
ค่านิยมในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล

ค่านิยมในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล		ใช่	ไม่ใช่	ไม่ตอบ	รวม
1. เชื่อมั่นในระบบการเรียนการสอนทางไกล ว่าคุณภาพเท่าเทียมกับปกติ	จำนวน	275	122	3	400
	ร้อยละ	68.75	30.50	0.75	100.00
2. เชื่อว่าเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา และด้วยตนเอง	จำนวน	302	95.00	3	400
	ร้อยละ	75.5	23.75	0.75	100.00
3. เชื่อว่าการเรียนสามารถเรียนได้หลายทาง และรูปแบบ/พัฒนาได้	จำนวน	327	70.00	3	400
	ร้อยละ	81.75	17.50	0.75	100.00
4. เชื่อความเสมอภาคทางการเรียน	จำนวน	319	78.00	3	400
	ร้อยละ	79.75	19.50	0.75	100.00
5. มีเจตคติที่อยากเรียน และการ เรียนรู้ ด้วยตนเอง	จำนวน	280	117	3	400
	ร้อยละ	70.00	29.25	0.75	100.00
6. ภูมิใจที่สามารถเรียนด้วยตนเอง ผ่านสื่อทางไกล	จำนวน	283	114	3	400
	ร้อยละ	70.75	28.50	0.75	100.00
7. ประหยัดเวลา	จำนวน	313	84.00	3	400
	ร้อยละ	78.25	21.00	0.75	100.00

จากตารางที่ 45 พบว่าค่านิยมในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลของ
นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมาก เชื่อว่าการเรียน
สามารถเรียนได้หลายทางและรูปแบบ/พัฒนาได้จำนวน 327 คน คิดเป็นร้อยละ 81.75 รองลงมา
เชื่อความเสมอภาคทางการเรียนจำนวน 319 คน คิดเป็นร้อยละ 79.75 และพบว่ามีความเชื่อมั่น
ในระบบการเรียนการสอนทางไกลว่าคุณภาพเท่าเทียมกับปกติ น้อยที่สุด จำนวน 275 คน คิดเป็น
ร้อยละ 68.75

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 46 จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล

แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล		ใช่	ไม่ใช่	ไม่ตอบ	รวม
1. ในการพัฒนาตนเอง หากไม่พัฒนา จะล้าหลัง/ไม่มีความสุข	จำนวน (n)	311	86.00	3	400
	ร้อยละ	77.75	25.50	0.75	100.00
2. การศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาเป็นเครื่อง พัฒนามนุษย์	จำนวน	319	78.00	3	400
	ร้อยละ	79.75	19.50	0.75	100.00
3. สนใจ/ใส่ใจ การเปลี่ยนแปลง	จำนวน	342	55.00	3	400
	ร้อยละ	85.50	13.75	0.75	100.00
4. ศักดิ์ศรีเท่ากับผู้เรียนในระบบของ โรงเรียนอื่นๆ	จำนวน	325	72.00	3	400
	ร้อยละ	81.25	18.00	0.75	100.00
5. เรียนผ่านเทคโนโลยี/ทันสมัย/น่าสนใจ	จำนวน	325	72.00	3	400
	ร้อยละ	81.25	18.00	0.75	100.00

จากตารางที่ 46 พบว่าแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากคิดว่า มีความสนใจ/ใส่ใจ การเปลี่ยนแปลง จำนวน 342 คน คิดเป็นร้อยละ 85.5 รองลงมา มีจำนวนเท่ากันคือ คิดว่าศักดิ์ศรีเท่ากับผู้เรียนในระบบของโรงเรียนอื่นๆ และการเรียนผ่านเทคโนโลยี/ทันสมัย/น่าสนใจ จำนวน 325 คน คิดเป็นร้อยละ 81.25 และพบว่าน้อยที่สุด คิดว่าการพัฒนาตนเอง หากไม่พัฒนาจะล้าหลัง/ไม่มีความสุข จำนวน 311 คน คิดเป็นร้อยละ 77.75

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 47 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทำกิจกรรมการเรียนรู้วิชา
พระพุทธศาสนาของนักเรียน

กิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
1. นักเรียนบรรยายประกอบการตั้งคำถามโดยแสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม	1.94	1.495	นานๆครั้ง
2. นักเรียนวิเคราะห์หลักธรรมในมงคลชีวิตและเชื่อมโยง เพื่อใช้ในการปฏิบัติตน	2.00	1.099	บ่อยๆ
3. นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นด้านการการปฏิบัติตน จากหลักธรรมในมงคลชีวิตแล้วนักเรียนเขียนสรุปลงใน สมุดบันทึกส่วนตัว(สมุดบันทึกความดี)	1.78	1.163	นานๆครั้ง
4. นักเรียนแสดงละครหรือบทบาทสมมติตามที่ปรากฏอยู่ใน เนื้อหาของบทเรียนในมงคลชีวิต แล้วร่วมอภิปรายสรุป	1.82	1.235	นานๆครั้ง
5. นักเรียนร่วมอภิปรายเนื้อหาของบทเรียนในมงคลชีวิต หลังจากนั้นให้นักเรียนได้ร่วมกันอภิปรายสรุป โดยแสดงบทบาทสมมติ	1.73	1.147	นานๆครั้ง
6. นักเรียนวิเคราะห์กรณีตัวอย่างและเสนอวิธี แก้ไขปัญหาด้านศีลธรรม	1.95	1.105	นานๆครั้ง
7. นักเรียนอภิปรายถึงผลการปฏิบัติตนและไม่ปฏิบัติด้าน จริยธรรม โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ หรือสัมภาษณ์บุคคลตัวอย่างในการปฏิบัติตน ด้านศีลธรรม จริยธรรม	1.99	1.444	นานๆครั้ง
8. นักเรียนวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาในมงคลชีวิตและเชื่อมโยง เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน	2.18	1.267	บ่อยๆ
9. นักเรียนสร้างสถานการณ์จำลองโดยตัดสินใจและแสดง เหตุผลของตนเอง	2.00	1.346	บ่อยๆ
10. นักเรียนสาธิตและฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการและ การเจริญภาวนา ทำสมาธิ	2.01	1.149	บ่อยๆ
11. นักเรียนเล่นเกมประกอบการสอนในหลักธรรมเรื่องมงคลชีวิต	2.14	1.426	บ่อยๆ
12. นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านการมีเหตุผล เชิงจริยธรรมตามวิธีการ Storyline.	1.87	1.345	นานๆครั้ง
13. นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม โดยผ่านเครือข่ายเวิร์ด ไซด์ เว็บ (Web – based Instruction)	1.85	1.218	นานๆครั้ง
14. นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม โดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI : Computer Assisted Instruction)	1.88	1.507	นานๆครั้ง

ตารางที่ 47 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทำกิจกรรมการเรียนรู้วิชา
พระพุทธศาสนาของนักเรียน (ต่อ)

กิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา	\bar{X}	S.D.	ช่วงเวลา
กิจกรรมเสริมหลักสูตร			
15. นักเรียนบันทึกผลการปฏิบัติตนเองลงในทำสมุดบันทึกส่วนตัว (diary สมุดบันทึกความดี) พร้อมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เหตุผล	1.81	3.777	นานๆครั้ง
16. นักเรียนจัดทำสมุดภาพประวัติและผลงานของบุคคลตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรม และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	1.85	1.259	นานๆครั้ง
17. นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศหรือนิทรรศการที่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน	1.94	1.522	นานๆครั้ง
18. นักเรียนเขียนเรียงความในเรื่องบุคคลตัวอย่างและแนวทางการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	2.08	1.559	บ่อยๆ
19. นักเรียนไปทัศนศึกษาเช่น วัด พิพิธภัณฑสถาน ที่แสดงประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	2.34	1.652	บ่อยๆ
20. นักเรียนเข้าค่ายจริยธรรม	2.11	1.459	บ่อยๆ
21. นักเรียนร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์	2.32	1.503	บ่อยๆ
22. นักเรียนร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกับวัด โรงเรียน และชุมชน	2.30	1.436	บ่อยๆ
23. นักเรียนบันทึกการปฏิบัติตนด้านการนำหลักธรรมในมงคลชีวิต ไปใช้ลงในสมุดบันทึกส่วนตัวเล็กทรอนิกส์ (Blog)	1.83	1.382	นานๆครั้ง
24. นักเรียนรับรางวัลในการร่วมทำกิจกรรมด้านอื่นๆ	3.09	1.579	ประจำ
พฤติกรรมการใช้สื่อเพื่อการสื่อสารและเรียนรู้			
25. นักเรียนใช้ E-mail ไปรดระบุ ถ้ามี.....	2.75	3.034	บ่อยๆ
26. นักเรียนใช้ Face book ไปรดระบุ ถ้ามี.....	2.75	2.190	บ่อยๆ
27. นักเรียนใช้ Blog ไปรดระบุ ถ้ามี.....	1.77	2.758	นานๆครั้ง
28. นักเรียนใช้ Web board ไปรดระบุ.....	1.63	2.484	นานๆครั้ง
29. นักเรียนใช้ Google เพื่อการสืบค้นข้อมูล	4.03	2.083	ประจำ
30. นักเรียนใช้ Twitter ไปรดระบุ ถ้ามี.....	1.80	3.230	นานๆครั้ง
31. นักเรียนใช้ Hi 5 ไปรดระบุ ถ้ามี.....	2.84	2.191	บ่อยๆ
32. นักเรียนใช้สื่อทางไกลเพื่อการศึกษา เช่น การสืบค้นเพื่อทำการบ้าน	2.38	2.569	บ่อยๆ
33. นักเรียนใช้สื่อทางไกล เช่น ส่งอีเมลเพื่อการสื่อสารพูดคุยกับเพื่อนๆ	2.38	1.363	บ่อยๆ
34. นักเรียนส่งภาพและข้อความทางมือถือ (SMS , MMS)	2.33	1.421	บ่อยๆ

จากตารางที่ 47 กิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา พบว่า ระดับการทำกิจกรรม การเรียนที่มีคะแนนสูงสุด 3 อันดับแรก คือ นักเรียนวิเคราะห์หลักธรรมในมงคลชีวิตและเชื่อมโยง เพื่อใช้ในการปฏิบัติตน คิดเป็นร้อยละ 35.8 อยู่ในระดับนานๆครั้ง, นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับการ ปฏิบัติตนด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมตามวิธีการ Storyline คิดเป็นร้อยละ 34.8 อยู่ในระดับนานๆครั้ง , นักเรียนบรรยายประกอบการตั้งคำถามโดยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม คิดเป็นร้อยละ 34.3 อยู่ในระดับนานๆครั้ง โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคะแนนสูงอยู่ในระดับไม่ เคยใช้ คือ Blog, Web board , Twitter

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 48 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความพึงพอใจของนักเรียนต่อ
กิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรม			
การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
1. นักเรียนบรรยายประกอบการตั้งคำถามโดยแสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม	2.3	.739	เฉยๆ
2. นักเรียนวิเคราะห์หลักธรรมในมงคลชีวิตและเชื่อมโยง เพื่อใช้ในการปฏิบัติตน	2.53	.742	เฉยๆ
3. นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นด้านการการปฏิบัติตน จากหลักธรรมในมงคลชีวิตแล้วนักเรียนเขียนสรุปลงใน สมุดบันทึกส่วนตัว(สมุดบันทึกความดี)	2.36	.762	เฉยๆ
4. นักเรียนแสดงละครหรือบทบาทสมมติตามที่ปรากฏอยู่ใน เนื้อหาของบทเรียนในมงคลชีวิต แล้วร่วมอภิปรายสรุป	2.44	.795	เฉยๆ
5. นักเรียนร่วมอภิปรายเนื้อหาของบทเรียนในมงคลชีวิต หลังจากนั้นให้นักเรียนได้ร่วมกันอภิปรายสรุป โดยแสดงบทบาทสมมติ	2.45	.790	เฉยๆ
6. นักเรียนวิเคราะห์กรณีตัวอย่างและเสนอวิธี แก้ไขปัญหาด้านศีลธรรม	2.47	.843	เฉยๆ
7. นักเรียนอภิปรายถึงผลการปฏิบัติตนและไม่ปฏิบัติด้าน จริยธรรม โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ หรือสัมภาษณ์บุคคลตัวอย่างในการปฏิบัติตน ด้านศีลธรรม จริยธรรม	2.44	.842	เฉยๆ
8. นักเรียนวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาในมงคลชีวิตและเชื่อมโยง เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน	2.46	.886	เฉยๆ
9. นักเรียนสร้างสถานการณ์จำลองโดยตัดสินใจและแสดง เหตุผลของตนเอง	2.54	.834	เฉยๆ
10. นักเรียนสาธิตและฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการและ การเจริญภาวนา ทำสมาธิ	2.55	.872	เฉยๆ
11. นักเรียนเล่นเกมประกอบการสอนในหลักธรรมเรื่องมงคลชีวิต	2.69	1.185	ชอบมาก
12. นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านการมีเหตุผล เชิงจริยธรรมตามวิธีการ Storyline.	2.46	1.107	เฉยๆ
13. นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม โดยผ่านเครือข่ายเวิร์ด ไซด์ เว็บ (Web – based Instruction)	2.47	1.139	เฉยๆ

ตารางที่ 48 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความพึงพอใจของนักเรียนต่อ
กิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา (ต่อ)

ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรม			
การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
14. นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม โดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI : Computer Assisted Instruction)	2.48	1.165	ชอบ
15. นักเรียนบันทึกผลการปฏิบัติตนเองลงในทำสมุดบันทึกส่วนตัว (diary สมุดบันทึกความดี) พร้อมแสดงความคิดเห็นเกี่ยว กับการใช้เหตุผล	2.41	3.269	ชอบ
16. นักเรียนจัดทำสมุดภาพประวัติและผลงานของบุคคล ตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรม และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	2.35	1.051	ชอบ
17. นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศหรือนิทรรศการที่ สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน	2.57	.854	ชอบ
18. นักเรียนเขียนเรียงความในเรื่องบุคคลตัวอย่างและแนวทาง การปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรม	2.37	1.198	ชอบ
19. นักเรียนไปทัศนศึกษาเช่น วัด พิพิธภัณฑสถาน ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	2.68	.846	ชอบ
20. นักเรียนเข้าค่ายจริยธรรม	2.74	1.040	ชอบ
21. นักเรียนร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์	2.76	1.159	ชอบ
22. นักเรียนร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกับวัด โรงเรียน และชุมชน	2.86	1.019	ชอบ
23. นักเรียนบันทึกการปฏิบัติตนด้านการนำหลักธรรมในมงคลชีวิต ไปใช้ลงในสมุดบันทึกส่วนตัวเล็กทรอนิกส์ (Blog)	2.44	1.128	ชอบ
24. นักเรียนรับรางวัลในการร่วมทำกิจกรรมด้าน อื่นๆ(โปรดระบุ)..... พฤติกรรมการใช้สื่อเพื่อการสื่อสารและเรียนรู้	3.69	1.004	ชอบมาก
25. นักเรียนใช้ E-mail โปรดระบุ ถ้ามี.....	3.21	2.796	ชอบมาก
26. นักเรียนใช้ Face book โปรดระบุ ถ้ามี.....	3.21	1.984	ชอบมาก
27. นักเรียนใช้ Blog โปรดระบุ ถ้ามี.....	2.87	2.578	ชอบ
28. นักเรียนใช้ Web board โปรดระบุ.....	3.09	2.363	ชอบมาก
29. นักเรียนใช้ Google เพื่อการสืบค้นข้อมูล	3.06	2.542	ชอบมาก
30. นักเรียนใช้ Twitter โปรดระบุ ถ้ามี.....	2.82	1.719	ชอบ
31. นักเรียนใช้ Hi 5 โปรดระบุ ถ้ามี.....	3.27	2.268	ชอบมาก

ตารางที่ 48 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความพึงพอใจของนักเรียนต่อ
กิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา (ต่อ)

การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา	\bar{X}	S.D	แปลความหมาย
32. นักเรียนใช้สื่อทางไกลเพื่อการศึกษา เช่น การสืบค้นเพื่อทำการบ้าน	2.75	2.286	ชอบ
33. นักเรียนใช้สื่อทางไกล เช่น ส่งอีเมลล์เพื่อการสื่อสาร พูดคุยกับเพื่อนๆ	2.82	1.176	ชอบ
34. นักเรียนส่งภาพและข้อความทางมือถือ (SMS , MMS)	2.93	1.036	ชอบ

จากตารางที่ 48 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และ ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียน หลังเรียน พบว่าระดับความพึงพอใจที่มีคะแนนสูงสุด 3 อันดับแรก คือ นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นด้านการการปฏิบัติตนจากหลักธรรมในมงคลชีวิตแล้วนักเรียนเขียนสรุปลงใน สมุดบันทึกส่วนตัว(สมุดบันทึกความดี) คิดเป็นร้อยละ 52 อยู่ในระดับเฉยๆ , นักเรียนบรรยายประกอบการตั้งคำถามโดยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม คิดเป็นร้อยละ 50.8 อยู่ในระดับเฉยๆ, นักเรียนวิเคราะห์หลักธรรมในมงคลชีวิตและเชื่อมโยงเพื่อใช้ในการปฏิบัติตน คิดเป็นร้อยละ 45.3 อยู่ในระดับเฉยๆ

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MATและทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

ตารางที่ 49 คะแนนเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ของการวัดความรู้ก่อน หลังของกลุ่มตัวอย่าง

คะแนนวัดความรู้กลุ่มตัวอย่าง (n=15) คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	t
ก่อนเรียน	20	10.13	2.45
หลังเรียน	20	12.67	2.35

จากตารางที่ 49 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนวัดความรู้ก่อนและหลังของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีค่าเฉลี่ยคะแนนการวัดความรู้หลังเรียน (\bar{X} =12.67, S.D. =2.35) สูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียน (\bar{X} =10.13, S.D. =2.45) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 50 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ของการวัด เหตุผลเชิงจริยธรรมก่อน หลังของกลุ่มตัวอย่าง

คะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรม (n=15)	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	t
ก่อนเรียน	120	91.27	6.25	-5.633*
หลังเรียน	120	97.47	8.7	

จากตารางที่ 50 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนและ หลังของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีค่าเฉลี่ยคะแนนการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมหลังเรียน (\bar{X} =97.4, S.D. =8.7) สูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียน (\bar{X} =91.27, S.D. =6.25) อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 51 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมตามสภาพจริงก่อนเรียน

พฤติกรรมตามสภาพจริงก่อนเรียน	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
สวดมนต์	1.67	0.900	พอใช้
นั่งสมาธิ	1.53	0.640	พอใช้
ตื่นเช้าเก็บที่นอน	2.13	0.743	พอใจอย่างยิ่ง
แต่งกายสุภาพ	2.67	0.617	พอใจอย่างยิ่ง
สมาทานศีล 5	1.27	0.704	พอใช้
ไหว้พ่อ แม่ ผู้ใหญ่	2.87	0.352	พอใจอย่างยิ่ง
ออมทรัพย์	2.40	0.632	พอใจอย่างยิ่ง
ช่วยงานบ้าน	2.20	0.775	พอใจอย่างยิ่ง
อ่านหนังสือ	2.07	0.799	พอใจอย่างยิ่ง
จับดีคนรอบข้าง	1.47	0.640	พอใช้
จับผิดตน	1.73	0.704	พอใช้

จากตาราง 51 ค่าเฉลี่ย ของแบบวัดตามสภาพจริงก่อนเรียน พบว่า ส่วนใหญ่นักเรียน สวดมนต์ นั่งสมาธิ สมาทานศีล 5 จับดีคนรอบข้าง และจับผิดตนเอง มีค่าเฉลี่ย 1.67,1.53,1.27,1.47,1.73 อยู่ในระดับพอใช้ ตามลำดับ นอกจากนั้นก็มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเป็นที่ น่าพอใจอย่างยิ่ง

ตารางที่ 52 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความพึงพอใจหลังเรียนของกลุ่ม
ตัวอย่าง

ความพึงพอใจหลังเรียน	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
1. นักเรียนพอใจที่โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาและให้นักเรียนทำกิจกรรม 11 ข้อ	2.6	.507	พอใจมาก
2. นักเรียนมีความประสงค์เรียนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา	2.67	.488	พอใจมาก
3. นักเรียนยินดีทำกิจกรรม 11 ข้ออย่างเต็มศักยภาพ	2.67	.488	พอใจมาก
4. นักเรียนพอใจที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทำกิจกรรม 11 ข้อภาคเรียนละอย่างน้อย 21 วัน	2.8	.414	พอใจมาก
5. นักเรียนประสงค์ทำกิจกรรม 11 ข้อ อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทุกสัปดาห์	2.53	.516	พอใจมาก
6. นักเรียนยินดีให้ความร่วมมือในการออนไลน์ส่งภาพกิจกรรมและข้อความในเวลาที่กำหนด	2.33	.488	พอใจมาก
7. นักเรียนยินดีทำกิจกรรม 11 ข้อ นอกเหนือจากเวลาเรียน	2.53	.516	พอใจมาก
8. นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาของเรียนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนามากขึ้น	2.6	.507	พอใจมาก
9. นักเรียนสามารถซักถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างเรียนทางไกลได้	2.73	.458	พอใจมาก
10. นักเรียนมีวินัยสามารถควบคุม และจัดสรรเวลาให้ตนเองได้	2.93	.258	พอใจมาก
11. นักเรียนพอใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย ไม่ลอกเลียนแบบ	2.87	.352	พอใจมาก
12. นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนทางไกล/เพื่อนทางไกลสม่ำเสมอและทุกครั้งที่มีโอกาส	2.73	.458	พอใจมาก
13. นักเรียนมีความกระตือรือร้นและตื่นตัวตลอดเวลาในการเรียนการสอนทางไกล	3.00	.000	พอใจเป็นอย่างยิ่ง
14. นักเรียนพอใจใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร เช่น อีเมล , web board , Chat เป็นต้น	2.33	.488	พอใจมาก
15. นักเรียนวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาในมงคลชีวิตและเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน	2.73	.458	พอใจมาก

จากตารางที่ 52 แสดงความคิดเห็น ต่อพฤติกรรมของนักเรียน หลังการเรียนทางไกลและทำกิจกรรม 11 ข้อ 21 วัน พบว่า นักเรียนทุกคน มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับพอใจอย่างยิ่ง โดยมี 3 อันดับที่มีคะแนนสูงสุดคือ รู้สึกเห็นด้วยและมีความพอใจเป็นอย่างยิ่งในเรื่องนักเรียนมีความ

กระฉับกระเฉงกระตือรือร้น และตื่นตัวตลอดเวลาในการเรียนการสอนทางไกล ทุกคน คิดเป็น ร้อยละ 100 รองลงมาคือนักเรียนมีวินัยสามารถควบคุม และจัดสรรเวลาให้ตนเองได้ คิดเป็นร้อยละ 93.3 และนักเรียนพอใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย ไม่ลอกเลียนแบบ คิดเป็นร้อยละ 86.7 โดยมีข้อเสนอแนะอื่นๆดังนี้ คือ “การฝึกทำกิจกรรม 11 ข้อ ทำให้เรามีความรับผิดชอบมากขึ้นและฝึกฝนตนเองให้มีระเบียบได้” , “ทำให้รู้สึกดีขึ้น รู้จักสวดมนต์ก่อนนอน เก็บที่นอน ให้อุ้มแม่ก่อนออกจากบ้าน”, “รู้สึกสนุก”อยากให้มีการสอนทางไกลเช่นนี้อีก”, “ทำให้ความจำดีขึ้น ได้นั่งสมาธิ ได้ใช้สื่อทางไกล” เป็นต้น

ตารางที่ 53 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ปกครอง หลังการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

ความคิดเห็นของผู้ปกครอง	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
1. ท่านพอใจที่โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนทางไกล วิชาพระพุทธศาสนาและให้นักเรียนทำกิจกรรม 11 ข้อ	2.67	.488	พอใจเป็นอย่างยิ่ง
2. ท่านมีความประสงค์ให้บุตรหลานของท่านเรียนทางไกล วิชาพระพุทธศาสนา	2.67	.617	พอใจเป็นอย่างยิ่ง
3. ท่านยินดีสนับสนุนให้บุตรหลานได้ทำกิจกรรม 11 ข้ออย่าง เต็มศักยภาพ	2.67	.488	พอใจเป็นอย่างยิ่ง
4. ท่านพอใจที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทำกิจกรรม 11 ข้อ ภาค เรียนละอย่างน้อย 21 วัน	2.40	.632	พอใจเป็นอย่างยิ่ง
5. ท่านประสงค์ให้บุตรหลานได้ทำกิจกรรม 11 ข้อ อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ทุกสัปดาห์	2.53	.640	พอใจเป็นอย่างยิ่ง
6. ท่านยินดีให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการแสดงความ ความคิดเห็นด้านการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา	2.53	.640	พอใจเป็นอย่างยิ่ง
7. ท่านยินดีให้บุตรหลานของท่านทำกิจกรรม 11 ข้อ นอกเหนือจากเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	2.53	.640	พอใจเป็นอย่างยิ่ง

จากตาราง 53 พบว่าผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่ามีค่าความประสงค์ให้บุตรหลานเรียนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับพอใจเป็นอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 73.3 รองลงมา มีจำนวนเท่ากันคือพอใจที่โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาและให้นักเรียนทำกิจกรรม 11 ข้อ และท่านยินดีสนับสนุนให้บุตรหลานได้ทำกิจกรรม 11 ข้ออย่างเต็มศักยภาพ อยู่ในระดับพอใจเป็นอย่างยิ่งคิดเป็นร้อยละ 66.7

จากแบบสอบถามครูผู้สอนทางไกลและครูผู้ช่วย

1. ครูผู้สอนทางไกลมีเตรียมการสอนในแต่ละครั้งโดยศึกษาหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา มาตรฐานการเรียนรู้ องค์ประกอบต่างๆของการสอน เช่น วัตถุประสงค์, รูปแบบการสอน, กิจกรรมการเรียนการสอน, วิธีวัดผลประเมินผล, นำไปเขียนแผนการสอน, นำแผนการสอนไปปฏิบัติจริง และครูผู้ช่วยสอน จะศึกษาเนื้อหาในบทเรียนให้เข้าใจและทบทวนทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในกรจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เตรียมห้องเรียนที่ใช้ในการสอนทางไกล เตรียมสื่อเทคโนโลยีให้มีความพร้อมในการใช้งาน

1. ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการเตรียมการสอน ครูผู้สอนทางไกลคิดว่าเนื้อหาที่จะสอนแต่ละครั้งกับเวลาที่กำหนดไว้บางเรื่องไม่เหมาะสมกัน ทำให้ต้องปรับแผนการเรียนการสอนหลายครั้ง เรื่องอื่นไม่มีปัญหา และครูผู้ช่วยสอน กล่าวว่า ครูขาดความชำนาญการใช้เทคโนโลยีระบบอินเทอร์เน็ตของทางโรงเรียนมีปัญหา ควรมีความเร็วสูงพร้อมรองรับการใช้งาน

3.การเตรียมการสอนที่มีประโยชน์ต่อรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล ในความคิดเห็นของครูผู้สอนทางไกลคิดว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้,รูปแบบการสอนและเนื้อหาให้สอดคล้องกับลักษณะนิสัย ความสนใจของผู้เรียน และครูผู้ช่วยสอน คิดว่าการเตรียมสื่อเทคโนโลยี (คอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ต)ชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจ บทบาทการเรียนการสอนระบบทางไกล

4.บรรยากาศของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล ในความคิดของครูผู้สอนทางไกลคิดว่าสนุก ใหม่แปลก ตื่นตาตื่นใจ น่าสนใจ ทันสมัย เป็นกันเอง ไม่เครียด เข้าใจง่ายควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมการเรียนการสอนตลอดเวลา และครูผู้ช่วยสอน คิดว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน อยากมีส่วนร่วม มีความสนุกสนาน

5. ครูผู้สอนทางไกลคิดว่า นักเรียนทั้งสองโรงเรียนได้ให้ความสนใจ เอาใจใส่ต่อการเรียนดีมาก สังกตจากการพฤติกรรมในการแสดงออกในการเรียน กล่าวที่ถามปัญหาที่สงสัย และสามารถตอบปัญหาในการเรียนได้ถูกต้อง นักเรียนเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอนนี้และครูผู้ช่วยสอนคิดว่านักเรียนสนใจเอาใจใส่ ต่อการเรียนในระบบนี้เป็นอย่างดี การทำกิจกรรมฝึกฝนตนเองยังทำให้ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการดูแลนักเรียนที่บ้านด้วย

6. ครูผู้สอนทางไกล พบว่านักเรียนมีการซักถามปัญหาหลังการสอนในสิ่งที่สงสัยและยังไม่ชัดเจนในขณะที่เรียนและต้องการมีความรู้เพิ่มเติมให้สูงขึ้นมากกว่าที่เรียนในชั่วโมงและครูผู้ช่วยสอนพบว่านักเรียนโรงเรียนปลายทางจะตอบคำถามคุณครูผู้สอนจากห้องส่งมากกว่าซักถามหลังการเรียนการสอน

7.ครูผู้สอนทางไกลคิดว่าการประเมินผลการเรียนของรูปแบบการเรียนการสอนครั้งนี้ค่อนข้างดีสมบูรณ์แบบ เพราะจากการซักถามผู้เรียนทั้งสองโรงเรียนบอกว่าสนุกมาก เข้าใจดีใน

การเรียนรู้ ไม่น่าเบื่อ ทันสมัย ได้มีส่วนร่วมในการเรียนตลอด ได้แสดงออกอย่างเสรีเต็มที่ รวมทั้งผู้ชมที่บ้านที่แสดงความคิดเห็นเข้ามาในรายการ บอกว่าเป็นรายการที่ดีมาก อยากให้มีอีก สอนสนุก เข้าใจธรรมได้ง่ายและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ และครูผู้ช่วยสอน คิดว่าการออกแบบการเรียนได้เหมาะสม ครอบคลุมเนื้อหาและยังสามารถพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม จากแบบฝึกกิจกรรมประจำวัน 11 ประการ

8. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกล โดย ครูผู้สอนทางไกล คือ ควรปรับปรุงระบบการสื่อสารทั้งภาพและเสียงทางโรงเรียนสถานีปลายทางให้ดีขึ้น ไม่ติดขัด เพราะบางครั้งเมื่อถามคำถามไปแล้วไม่สามารถโต้ตอบกลับมาได้ ทำให้การเรียนการสอนไม่ติดต่อกันไหล และครูผู้ช่วยสอน เสนอแนะว่าควรพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ ความชำนาญในการใช้สื่อเทคโนโลยี สื่อเทคโนโลยีควรมีความพร้อมเพื่อรองรับการใช้งาน

ตอนที่ 3 ผลการรับรองรูปแบบการเรียนการสอนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผลการรับรองของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครพบว่า มีความเหมาะสมในระดับดีมาก และได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบ ดังนี้

ตารางที่ 54 การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามข้อแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อ	ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	การปรับปรุงใหม่
1	องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล ประกอบด้วย	ปรับแก้ไของค์ประกอบของการเรียนการสอนทางไกล เหลือ 6 องค์ประกอบ คือ ผู้สอนทางไกล, ผู้เรียนทางไกล, ปัจจัยเกื้อหนุน, เทคโนโลยีการเรียนการสอน, กิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย, สภาพแวดล้อมการเรียนการสอน
2	เพิ่ม การนั่งสมาธิก่อน-หลังเรียน	ปรับเพิ่มให้ผู้สอนนำผู้เรียนโรงเรียนต้นทางนั่งสมาธิก่อน-หลังเรียน

3	ลด จำนวนข้อของแบบวัดเหตุผลเชิง จริยธรรมเพื่อให้ผู้ตอบไม่อ่อนล้าแล้วตอบ คำถามแบบขอไปที	ปรับจำนวนข้อคำถามในแบบวัดเหตุผลเชิง จริยธรรมจาก 60 ข้อ เหลือ 30 ข้อ
4	เปลี่ยนนั่งสมาธิเป็นเจริญสมาธิ	ปรับให้มีเจริญสมาธิเมื่อไม่ได้อยู่ในชั้นตอน การเรียน
5	ใช้คำให้ดูอ่อนลงจากจับผิดตนเอง	ปรับให้มีคำอธิบายเพิ่ม จาก “จับผิดตนเอง” เป็นพิจารณาหาข้อบกพร่องเพื่อการแก้ไขใน ตนเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

ตอนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย

1. ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

ตอนที่ 2 รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ประกอบด้วย

1. องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม
2. ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

ตอนที่ 3 การนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไปใช้ ประกอบด้วย

1. วิธีการนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไปใช้
2. เงื่อนไขการใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

ตอนที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาผ่านระบบสารสนเทศเพื่อจัดทำระบบการสอนทางไกลผ่านโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในการแก้ปัญหาโรงเรียนขาดครู โดยให้นักเรียนได้เรียนจากครูเก่งของโรงเรียนอื่นด้วยการเรียนการสอนทางไกลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนปลายทาง เนื่องจากผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาที่ยากซับซ้อนหรือเรื่องไกลตัวจากรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่น่าเสนอด้วยเทคนิคและรูปแบบที่น่าสนใจ โดยสื่อรายการโทรทัศน์สามารถช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้ และยังสามารถเพิ่มทักษะและประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนของครูโดยพบว่าครูผู้ช่วยสอนได้เรียนรู้เทคนิคและวิธีการสอนจากครูเก่งหรือครูโรงเรียนต้นทางที่สอนตามบทเรียนของรายการโทรทัศน์ ซึ่งถ่ายทอดความรู้และนำเสนอโดยครูที่มีความผู้เชี่ยวชาญ ทำให้สามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่ต้องสอนในรายวิชาที่ไม่ตรงกับสาขาที่จบการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่คือครูในสถานศึกษาขนาดเล็กและอยู่ห่างไกล อีกทั้งยังสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ชมรายการโดยรายการโทรทัศน์เพื่อศึกษานี้สามารถเน้นเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันได้ และยังสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนกับกลุ่มเป้าหมายที่มีจำนวนมากและหลายสถานที่โดยอาศัยสื่อรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ทำให้ประหยัดงบประมาณและระยะเวลา

ดังนั้น รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้จัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ของลักษณะกลุ่มผู้เรียนกับพัฒนาการสมองซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุลเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามแบบและความต้องการของตนเองอย่างเหมาะสม และสามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้มีลักษณะที่เคลื่อนไหวอย่างมีลำดับขั้นตอนเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนที่มีลักษณะการเรียนรู้แตกต่างกันสามารถเรียนรู้ตามแบบและความต้องการ ถ้าครูผู้สอนจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละประเภท ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียน โดยจัดข้อมูลการเรียนรู้เป็น 4 ส่วน กำหนดให้แต่ละส่วนใช้แทนกิจกรรม การจัดการเรียนรู้ 4 ลักษณะ โดยนิยามว่า ส่วนที่ 1 คือ บูรณาการประสบการณ์ให้เป็นส่วนหนึ่งของตน (Integrating Experience with the Self) ใช้คำถามที่เป็นคำถามนำกิจกรรม คือ ทำไม (Why?) ส่วนที่ 2 คือ สร้างความคิดรวบยอด (Concept Formulation) คำถามที่เป็นคำถามนำกิจกรรมประจำส่วนนี้คืออะไร (What?) ส่วนที่ 3

คือ ปฏิบัติและเรียนรู้ตามลักษณะเฉพาะตัว (Practice and Personalization) คำถามที่เป็นคำถามนำกิจกรรมประจำส่วนนี้ คือ ทำอย่างไร (How does it work?) ส่วนที่ 4 คือ บูรณาการการประยุกต์กับประสบการณ์ของตน (Integrating Application and Experience) คำถามที่เป็นคำถามนำกิจกรรมประจำส่วนนี้ คือ ถ้า (If) (กรมวิชาการ,2544)

ส่วนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ที่สามารถปลูกฝังนิสัยให้พัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม นั้นมีทฤษฎีปลูกฝังนิสัย(Habit Cultivating Theory) โดย Maxwell Maltz (1960) ศัลยแพทย์ตกแต่งและนักจิตบำบัดชาวอเมริกัน เป็นผู้คิดค้นทฤษฎีสร้างนิสัยใน 21 วัน(21 days Habit Theory) เขาพบว่า เมื่อเราต้องการเปลี่ยนหรือสร้างนิสัยใหม่ ๆ จะต้องอาศัยการทำพฤติกรรมนั้นซ้ำ ๆ กันอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 21 วัน โดยห้ามเว้นหรือขาดแม้แต่วันเดียว จึงจะสามารถสร้างหรือปลูกฝังนิสัยใหม่ได้ อีกทั้ง Dunlap ศึกษาเกี่ยวกับการปลูกฝังนิสัยที่มีแนวความคิดสนับสนุนทฤษฎีของ Maltz ว่าหัวใจสำคัญของกรสร้างนิสัยอยู่ที่ความพยายามและความมุ่งมั่น ในการที่จะทำลายนิสัยไม่ดีและสร้างสรรคินิสัยที่ดี การศึกษาของเขาได้พิสูจน์ว่าวิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำลายนิสัยไม่ดี คือต้องทำจิตใจให้ปราศจากความกังวล พุ่งเป้าตรงไปยังผลสัมฤทธิ์ที่ปรารถนาและฝึกฝนด้วยความสบายใจ โดยไม่มีความกดดัน Dunlap พบว่า การฝึกทักษะเพื่อละนิสัยที่ไม่ดีหรือปลูกฝังนิสัยที่ดี ทั้งโดยการถูกบังคับและสมัครใจ จะส่งผลของความพยายามที่ได้รับ โดยจะถูกฝังรากลึกกลงไปในจิตใจ

เพื่อการปลูกฝังนิสัยที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรม ตามทฤษฎีเหตุผลเชิงจริยธรรมของ Kohlberg ที่กล่าวว่า การพัฒนาจริยธรรมเกิดจากการพัฒนาการรู้คิดเป็นพื้นฐาน (Cognitive learning) ลำดับขั้นพัฒนาการ เกณฑ์การตัดสินถูก ผิดของการกระทำ ขึ้นอยู่กับปัญญาความคิดของบุคคล เมื่อเด็กเข้าสู่ช่วงอายุ 13 ถึง 16 ปี จะเป็นขั้นที่ทำตามหน้าที่ของสังคม เป็นขั้นที่สังคมจะมีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมเกือบทุกเรื่อง ในวัยนี้การเป็นที่ยอมรับของกลุ่มหรือบุคคลภายนอกคือความพอใจสูงสุด (Kohlberg,1976 อ้างถึงใน คมเพชร ฉัตรศุกกุล,2547)

Bandura (1977อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี ,2541) มองกระบวนการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยการเลียนแบบ(copy)โดยเฉพาะตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ดังนั้น นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร(อายุ 14-15ปี) เพราะเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจใช้เหตุผล ชอบแสดงออกเพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มและสังคม เป็นวัยที่เหมาะสมกับการใช้รูปแบบการเรียนการสอนผ่านสื่อโทรทัศน์ และการดำเนินชีวิตทางสังคมของนักเรียนนั้นเพื่อนเข้ามามีบทบาทสำคัญมาก ทั้งการเล่นการมีปฏิสัมพันธ์ การใช้ชีวิตด้วยกัน หากนักเรียนไม่สามารถเข้าไปรวมกลุ่มเพื่อนที่ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ จะทำให้ขาดโอกาสในการเรียนรู้ และทำให้เกิดความเครียดจนหันเหไปอยู่กับกลุ่มที่

สร้างปัญหาให้กับสังคมได้ การใช้เหตุผลในการตัดสินใจทำหรือไม่ทำตามเพื่อน จึงเป็นสิ่งที่ควรได้รับการพัฒนาให้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนไกลโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT ที่เน้นให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ตามความแตกต่างของรูปแบบการเรียนของนักเรียน ที่เน้นให้นักเรียน ได้รับรู้ สังเกต คิด และ ทำ พร้อมนำทฤษฎีปลูกฝังนิสัย ที่ต้องอาศัยการฝึกทำพฤติกรรมซ้ำๆกันอย่างน้อย 21 วันมาสร้างกิจกรรมในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความมีเหตุผลเชิงจริยธรรม แล้วนำรูปแบบที่ได้ศึกษามาสร้างเป็นรูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครเพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลที่สามารถนำไปใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

1. เพื่อให้ครูมีรูปแบบสำหรับจัดการเรียนการสอนทางไกลเพื่อสร้างเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย
2. เพื่อให้ผู้รับผิดชอบของหน่วยงานการศึกษา จัดรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2

รายละเอียดของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และ ทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมประกอบด้วย

ส่วนที่ 1. องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม มี 7 องค์ประกอบ คือ

1. ผู้สอนทางไกล
2. เทคโนโลยีการเรียนการสอน
3. หลักสูตรการเรียนการสอน
4. กิจกรรมการเรียนรู้
5. สภาพแวดล้อมการเรียนการสอนทางไกล
6. ปัจจัยเกื้อหนุน
7. ผู้เรียนทางไกล

ส่วนที่ 2. ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนทางไกล ประกอบด้วยกิจกรรมที่กำหนดขึ้นตามกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยมีรายละเอียดประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอนใหญ่ และ 20 ขั้นตอนย่อย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการก่อนการเรียนการสอน
 - 1.1 ขั้นการปฐมนิเทศหน่วยการเรียนรู้
 - 1.2 ขั้นการฝึกปฏิบัติ
 - 1.3 ขั้นการแบ่งกลุ่มผู้เรียน
 - 1.4 ขั้นการวัดความรู้และวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม การทดสอบก่อนเรียน
2. ขั้นการจัดกระบวนการเรียนการสอนทางไกลและทฤษฎีปลูกฝังนิสัย
 - 2.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน
 - 2.2 ขั้นวัดความรู้ ก่อนเรียน
 - 2.3 ขั้นสร้างประสบการณ์ของสิ่งที่เรียน (ขั้นรับรู้)
 - 2.4 ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ (ขั้นตอบสนอง)
 - 2.5 ขั้นปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด

- 2.6 ขั้นพัฒนาความคิดรวบยอดและ หาความรู้เพิ่มเติม
- 2.7 ขั้นลงมือปฏิบัติจากกรอบแนวคิดที่กำหนด (ขั้นเห็นคุณค่า)
- 2.8 ขั้นสร้างผลงานที่สะท้อนความเป็นตนเอง (ขั้นการจัดระบบ)
- 2.9 ขั้นวิเคราะห์คุณค่าและการประยุกต์ใช้ (ขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย)
- 2.10 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้กับผู้อื่น
- 2.11 ขั้นประเมินผลในคาบเรียน

3.ขั้นการประเมินผล

- 1.1 ขั้นการวัดความรู้และวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม การทดสอบหลังเรียน
- 1.2 ขั้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนักเรียนต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
- 1.3 ขั้นการสอบถามนักเรียนต่อกระบวนการเรียนการสอน
- 1.4 ขั้นการสอบถามผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมของนักเรียน
- 1.5 ขั้นการสอบถามครูผู้สอนและครูผู้ช่วย

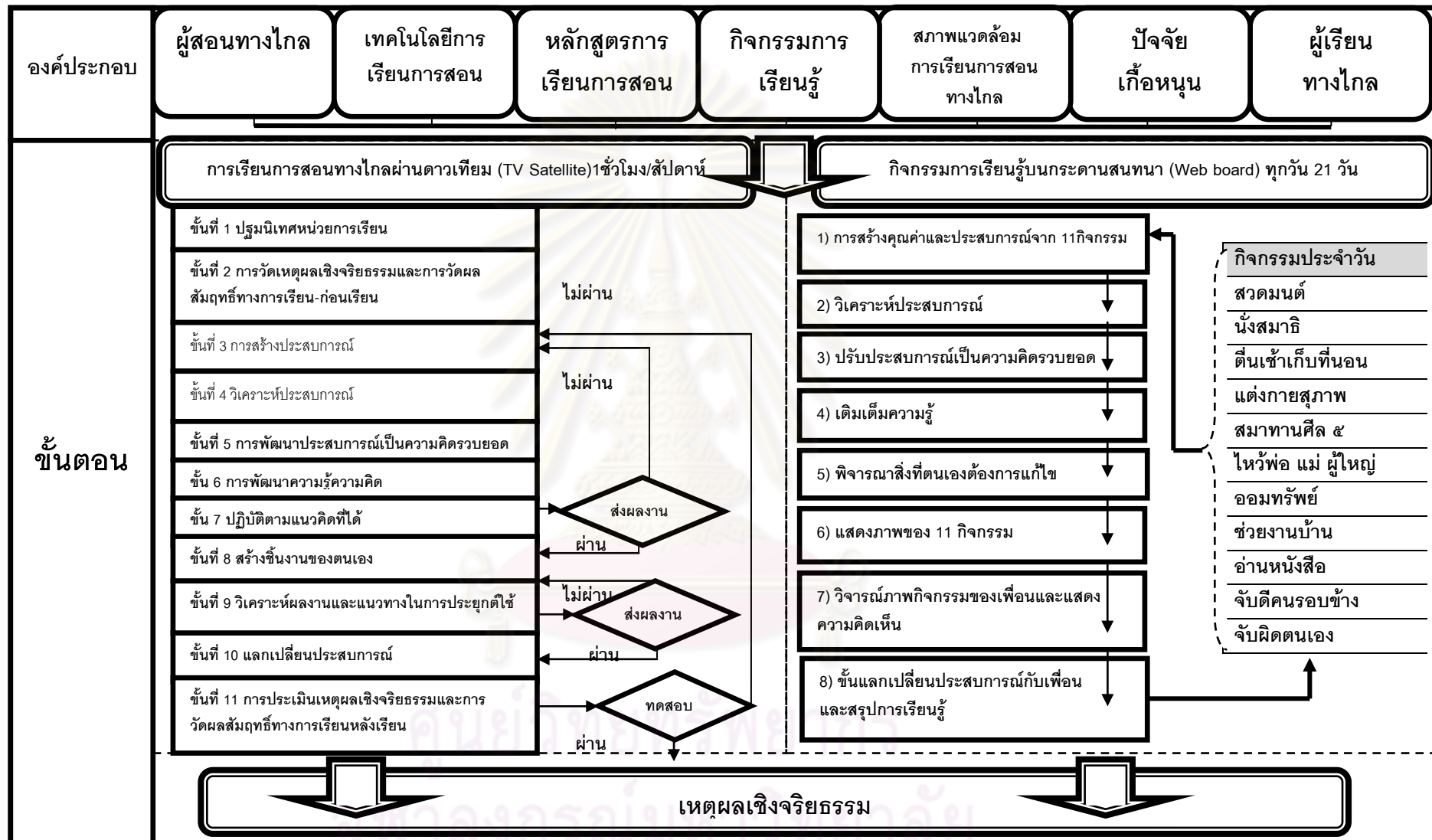
องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้

4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบดังนี้

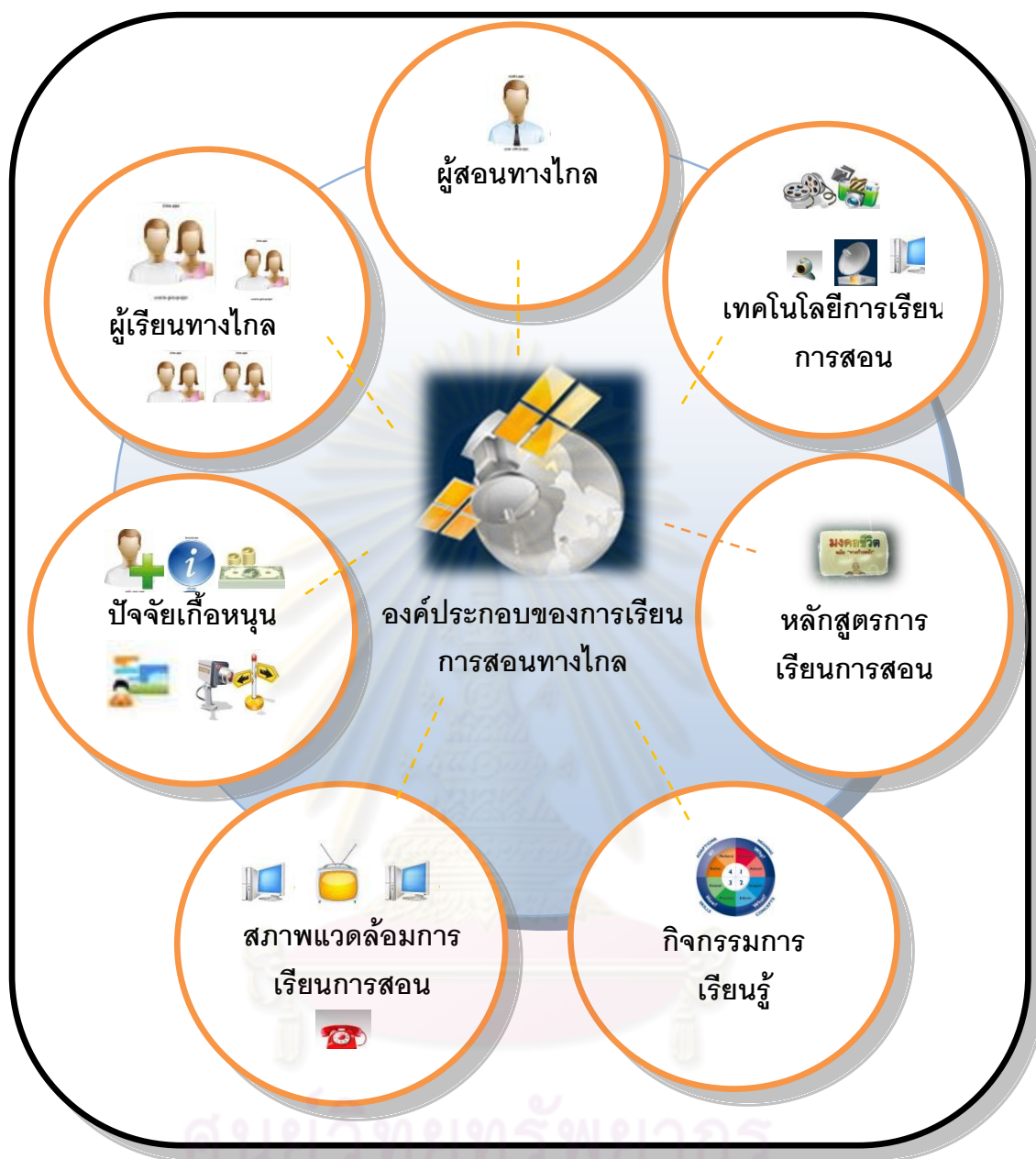
1. ผู้สอนทางไกล
2. ผู้เรียนทางไกล
3. เทคโนโลยีการเรียนการสอน
4. กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย
5. ปัจจัยเกื้อหนุน
6. สภาพแวดล้อมการเรียนการสอน

ศูนย์บริการสุขภาพ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 16 แสดงรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาวพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎี

ปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

แผนภาพที่ 17 แสดงองค์ประกอบของการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

ความหมายของสัญลักษณ์

องค์ประกอบการเรียนรู้การสอนทางไกล

จากองค์ประกอบทั้ง 6 ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมการเรียนรู้การสอนทางไกล ดังนี้ คือ (1) ผู้สอนทางไกล (2) เทคโนโลยีการเรียนการสอน (3) หลักสูตรการเรียนการสอน (4) กิจกรรมการเรียนรู้การสอนทางไกล (5) สภาพแวดล้อมการเรียนการสอน (6) ปัจจัยเกื้อหนุน และ (7) ผู้เรียนทางไกล

1. ผู้สอนทางไกล

ผู้สอนทางไกลเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนการสอน บทบาทและหน้าที่ของผู้สอนต้องเปลี่ยนไปโดยผู้สอนจำเป็นต้องมีคุณลักษณะเฉพาะที่เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนรู้การสอนทางไกล มีความสามารถในการสอน มีสมรรถภาพด้านความรู้ ทักษะ เชี่ยวชาญ และคุณลักษณะด้านการทำงานหลายประการ

1.1 ลักษณะเฉพาะตนของผู้สอนทางไกล

- 1.1.1 มีความรับผิดชอบในงาน และยอมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างเต็มใจ
 - 1.1.2 ปรับบุคลิกภาพให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนทางไกล ขณะมีปฏิสัมพันธ์ทางไกลผ่านเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารทางไกล 2 ทางทั้งภาพ และเสียง เช่น นำเชื้อถือ การวางตน การแต่งกายกระตือรือร้น น้ำเสียง หน้าตาแจ่มใส อารมณ์ขัน
 - 1.1.3 มีทักษะการสื่อสาร /การถ่ายทอดผ่านเทคโนโลยีที่ดี
 - 1.1.4 มีมนุษยสัมพันธ์ดี และมีความพร้อมทางอารมณ์/หน้าตาแจ่มใส/
เป็นมิตร
 - 1.1.5 มีแรงจูงใจในการสอนทางไกล และมั่นใจในตนเองที่จะดำเนินการสอนทางไกล
 - 1.1.6 มีคุณธรรมในการสอน และมีความยุติธรรมในการวัดผล/
ประเมินผล
 - 1.1.7 ซอบใฝ่หาความรู้/รอบรู้/เผยแพร่ความรู้
 - 1.1.8 มีสุขภาพดี
- #### 1.2 คุณลักษณะด้านการสอนของผู้สอนทางไกล
- 1.2.1 มีประสบการณ์ในการสอนอย่างน้อย 3 ปี
 - 1.2.2 สามารถปรับบทบาทใหม่ให้มีความหลากหลาย
 - 1.2.3 มีความชัดเจนด้านเนื้อหา และนำเสนอเนื้อหาที่ถูกต้อง ทันสมัย
 - 1.2.4 ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
 - 1.2.5 รู้จักวิธีสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT

1.2.6 สามารถถ่ายทอดและสร้างปฏิสัมพันธ์ผ่านเทคโนโลยีการประชุมทางไกล และเครือข่ายคอมพิวเตอร์

1.2.7 สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และ ประสพการณ์

1.2.8 ใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ มีเทคนิคการดึงความสนใจ ให้นำให้ติดตาม

1.2.9 สร้างปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และยอมรับความต้องการในการมีปฏิสัมพันธ์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทางไกลแสดงความคิดเห็น

ผู้สอนทางไกลที่ดีควรมีประสพการณ์ในการสอน เข้าใจเนื้อหาที่จะสอนอย่างดี และรู้จักวิธีสอนหลายวิธี โดยพยายามสร้างกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้เรียน โรงเรียนต้นทางที่เรียนในท้องถิ่น ผู้ช่วยสอน และผู้เรียนโรงเรียนปลายทาง อย่างต่อเนื่อง เพื่อลดข้อจำกัดเรื่องความห่างไกล และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้สอนทางไกลจึงต้องมีคุณลักษณะด้านการสอน และบทบาทที่หลากหลาย เช่น ผู้สอน ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้ให้คำปรึกษา

1.3 คุณลักษณะด้านสมรรถภาพ

1.3.1 ความรู้

1.3.1.1 มีความรู้ในเนื้อหาวิชา / รอบรู้ / ทันเหตุการณ์

1.3.1.2 มีความรู้ถึงคุณลักษณะของสื่อที่ใช้ถ่ายทอดทางไกล

1.3.1.3 มีความรู้ด้านจิตวิทยาการเรียนการสอน

1.3.1.4 มีความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยี

1.3.1.5 มีความรู้ด้านการใช้คอมพิวเตอร์ และวิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเมื่อเทคโนโลยีขัดข้อง

1.3.1.6 มีความรู้ด้านวิธีสอน / การถ่ายทอดทางไกล

ผู้สอนทางไกลจำเป็นต้องมีสมรรถภาพด้านความรู้ในเนื้อหาวิชา คุณลักษณะสื่อ จิตวิทยาวิธีการถ่ายทอดทางไกล เพื่อนำไปสร้างสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1.3.2 ทักษะ

1.3.2.1 ด้านการนำเสนอ/ การถ่ายทอด/การสื่อสาร และการฟังที่ดี

1.3.2.2 ด้านการทำงานเป็นทีม การประสานงานด้านการทำงาน

1.3.2.3 ด้านการตั้งคำถาม / ชักถาม/ ตอบคำถามทางไกล

1.3.2.4 ด้านการยกตัวอย่าง ที่เหมาะสม/ใกล้ตัว

1.3.2.5 ด้านการวัด/ประเมินผล การสังเกตและประเมินพฤติกรรม

1.3.2.6 ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนทางไกล

1.3.2.7 ด้านการกระตุ้น/จูงใจผู้เรียน

1.3.2.8 ด้านการสร้างสรรค้ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล

ผู้สอนทางไกลจำเป็นต้องมีสมรรถภาพด้านการประสานงาน เพราะต้องทำงานร่วมกับบุคคลอื่นมากกว่าการสอนปกติที่เตรียมตัวด้วยตนเองได้ ทักษะการประสานงานจึงมีความสำคัญ นอกจากนั้นผู้สอนทางไกลต้องมีทักษะด้านการตั้งคำถาม การซักถาม ตอบคำถามผู้เรียนทางไกล เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและตื่นตัวตลอดเวลา ผู้สอนทางไกลต้องมีทักษะการสังเกต และประเมินพฤติกรรมผู้เรียนทางไกล และปรับกิจกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศให้เหมาะสม

1.3.3 ด้านเซาว์ปัญญา

1.3.3.1 มีความสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เมื่อเทคโนโลยีขัดข้อง

1.3.3.2 มีความสามารถควบคุมอารมณ์

1.3.3.3 มีไหวพริบดี

1.3.3.4 มีความสามารถบูรณาการเนื้อหา

ผู้สอนทางไกลจะต้องมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เมื่อเทคโนโลยีขัดข้อง ต้องพร้อมรับมือปัญหาที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด และสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี เมื่อมีปัญหาเพราะจะเป็นตัวอย่างแก่ผู้เรียนทางไกล

1.3.4 ด้านการทำงาน

1.3.4.1 มีความตั้งใจจริง และพร้อมที่จะทำงาน

1.3.4.2 มีความสามารถทำงานเป็นทีมให้ความร่วมมือกับผู้อื่น

1.3.4.3 มีความสามารถในการวิเคราะห์งาน ประเมินผลงานเพื่อปรับปรุง

1.3.4.4 มีความรับผิดชอบเต็มความสามารถ

1.3.4.5 มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานและการสอนทางไกล

1.3.4.6 ให้เกียรติ ผู้ร่วมงาน ผู้เรียน ไม่ดูหมิ่นในความไม่รู้ของผู้เรียน

ผู้สอนทางไกล ต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน และต้องไม่มีอคติต่อการสอนทางไกล ผู้สอนทางไกล ที่ไม่ประสบความสำเร็จในการสอน เนื่องจากเชื่อว่าการเรียนการสอนทางไกลไม่ใช่การแก้ปัญหาการเพิ่มจำนวนผู้เรียน และทำให้ตนเองต้องเตรียมตัวมากกว่าเดิมจนไม่มีเวลาร่าง ดังนั้นผู้สอนทางไกลจึงต้องมีสมรรถภาพด้านการทำงานสูง

1 ผู้เรียนทางไกล

ผู้เรียนทางไกล จำเป็นต้องมีคุณลักษณะเฉพาะที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนทั้งลักษณะเฉพาะตน ลักษณะการเรียนทางไกล สมรรถภาพในการเรียน และเจตคติในการเรียนทางไกล มีรายละเอียดดังนี้ คือ

1.1 ลักษณะเฉพาะตน

1.1.1 มีความตั้งใจที่จะเรียนและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนทางไกล

- 1.1.2 มีความรับผิดชอบในตนเอง มีวินัยสามารถควบคุมและจัดสรรเวลาให้ตนเองได้
- 1.1.3 มีคุณลักษณะ/สมาธิ ใฝ่เรียนรู้ รักการอ่าน
- 1.1.4 มีความสามารถปรับตัวได้ดี และตื่นตัวตลอดเวลา มีความกระฉับกระเฉงกระตือรือร้น
- 1.1.5 มีความขยันอดทน ตรงต่อเวลา
- 1.1.6 มีความมั่นคงทางอารมณ์ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- 1.1.7 มีความซื่อสัตย์ คิดสร้างสรรค์

ผู้เรียนทางไกล จำเป็นต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนทางไกล มีความตั้งใจ และรับผิดชอบตนเองสูง มีวินัยในตนเอง และควบคุมตนเองได้ดี

2.2 คุณลักษณะในการเรียนทางไกลของผู้เรียนทางไกล จำเป็นต้องมีคุณลักษณะในการเรียนทางไกล ดังนี้

- 2.2.1 ตั้งใจเรียนสูง มีการวางแผนและทำงานอย่างเป็นระบบ
- 2.2.2 ศึกษาเนื้อหาล่วงหน้าก่อน และแสวงหาความรู้เพิ่มเติม
- 2.2.3 สรุปและทบทวนเนื้อหาจดบันทึก, ซักถาม, ปฏิบัติ, ปรึกษาผู้รู้/เชี่ยวชาญ
- 2.2.4 ซื่อสัตย์ในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย
- 2.2.5 มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนทางไกล/เพื่อนทางไกลสม่ำเสมอ
- 2.2.6 สามารถนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน

ผู้เรียนทางไกลต้องเป็นผู้มีความตั้งใจสูง มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ควบคู่กับเนื้อหาล่วงหน้า แสวงหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา มีปฏิสัมพันธ์ทางไกลกับผู้สอน และเพื่อนอย่างสม่ำเสมอ จุดสำคัญของผู้เรียนทางไกล คือ การบริหารเวลาของตนเอง จัดแบ่งเวลาจากภาระด้านต่าง ๆ ให้การเรียน ทั้งการสรุป ทบทวนเนื้อหา จดบันทึก และแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

1.3 สมรรถภาพผู้เรียน

2.3.1 ความรู้

- 2.3.1 .1. พื้นฐานด้านวิชาการตามเกณฑ์
- 2.3.1 .2. พื้นฐานด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร 2 ทาง
- 2.3.1 .3. พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์ และ เครือข่ายคอมพิวเตอร์
- 2.3.1 .4. การเรียนทางไกลผ่านสื่อและเทคโนโลยี

2.3.2 ทักษะ

- 2.3.2 .1. ภาษา ในการฟัง พูด อ่าน เขียน และวิเคราะห์

2.3.2 .2. พิมพ์ดีด คอมพิวเตอร์ และการใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์

2.3.2 .3. การใช้อุปกรณ์/การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร

2.3.3 เซอร์วิชัน

2.3.3.1 การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

2.3.3.2 การปรับตนให้สอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนทางไกล

2.3.3.3 การตั้งคำถาม/ตอบคำถามผ่านเทคโนโลยี

ในการเรียนทางไกล ผู้เรียนจะต้องปรับพฤติกรรมกรรมการเรียนของตนเอง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสิ่งสำคัญ คือ ต้องมีความรู้ และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี เครือข่าย และการสื่อสารแบบ 2 ทาง เพื่อช่วยให้เข้าถึง และสืบค้นข้อมูลด้วยเครื่องมือช่วยค้นหา

2.4 เจตคติของผู้เรียน

2.4.1 ค่านิยม

2.4.1.1 เชื่อมันศรัทธาในระบบการเรียนการสอนทางไกล

2.4.1.2 เชื่อว่าเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา และด้วยตนเอง

2.4.1.3 เชื่อว่าการเรียนสามารถเรียนได้หลายทางและรูปแบบ

2.4.1.4 มีเจตคติที่อยากเรียน และการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ผู้เรียนทางไกลจำเป็นต้องมีความเชื่อมั่นในตนเองที่จะเรียนด้วยตนเองได้ มีความศรัทธาต่อระบบการเรียนการสอนทางไกล

2.4.2 แรงจูงใจ

2.4.2 .1 แรงจูงใจในการพัฒนา

2.4.2.2 แรงจูงใจในการเรียนผ่านเทคโนโลยีว่าทันสมัยน่าสนใจ

ผู้เรียนทางไกลควรมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง มีความพอใจที่จะเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เรียนด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัยและน่าสนใจ อย่างไรก็ตามแรงจูงใจนี้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการกระตุ้นโดยครูผู้สอน

3 กิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล

กิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล มีคุณลักษณะเฉพาะที่ผู้เรียน และผู้สอนอยู่ต่างสถานที่ มีกระบวนการสื่อสารแบบ 2 ทาง ในการนำเสนอเนื้อหา และสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน โดยมีสถานีโทรทัศน์ถ่ายทอดการเรียนการสอนจากในห้องส่งที่จำลองเป็นโรงเรียนต้นทางมา โดยครูผู้สอนเป็นผู้กำหนดขอบเขตและวิธีการในการบริหารจัดการ กิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลจึงต้องมีลักษณะ รูปแบบกิจกรรม และการจัดบรรยากาศ ที่เข้าถึงจิตใจของผู้เรียน เพราะว่าผู้เรียนและผู้สอนอยู่ห่างกัน ลักษณะของกิจกรรม รูปแบบ และการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนทางไกลนี้ จัดกิจกรรมตามการเรียนรู้ 4MAT

3.1 ลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล ตามรูปแบบประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้ คือ ส่วนที่ 1 การจัดการเรียนการสอนทางไกลในคาบเรียน และ ส่วนที่ 2 การดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และ ทฤษฎีปลูกฝังนิสัย ในระหว่างคาบเรียนต่อสัปดาห์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 การจัดการเรียนการสอนทางไกลในคาบเรียน 1 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ มีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนทางไกลและทฤษฎีปลูกฝังนิสัย ประกอบด้วย 11 ขั้นตอนย่อยดังนี้

- ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน
- ขั้นที่ 2 ขั้นวัดความรู้ ก่อนเรียน
- ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างประสบการณ์ของสิ่งที่เรียน (ขั้นรับรู้)
- ขั้นที่ 4 ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ (ขั้นตอบสนอง)
- ขั้นที่ 5 ขั้นปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด
- ขั้นที่ 6 ขั้นพัฒนาความคิดรวบยอด หาความรู้เพิ่ม
- ขั้นที่ 7 ขั้นลงมือปฏิบัติจากกรอบแนวคิดที่กำหนด (ขั้นเห็นคุณค่า)
- ขั้นที่ 8 ขั้นสร้างผลงานที่สะท้อนความเป็นตนเอง (ขั้นการจัดระบบ)
- ขั้นที่ 9 ขั้นวิเคราะห์คุณค่าและการประยุกต์ใช้ (ขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย)
- ขั้นที่ 10 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนกับผู้อื่น
- ขั้นที่ 11 ขั้นประเมินผลการเรียนในคาบเรียน

ส่วนที่ 2 การดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย ในระหว่างคาบเรียนต่อสัปดาห์ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

- ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างคุณค่าและประสบการณ์ของสิ่งที่เรียน (ขั้นรับรู้)
- ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ (ขั้นตอบสนอง)
- ขั้นที่ 3 ขั้นปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด
- ขั้นที่ 4 ขั้นพัฒนาความคิดรวบยอด หาความรู้เพิ่ม
- ขั้นที่ 5 ขั้นลงมือปฏิบัติจากกรอบแนวคิดที่กำหนด (ขั้นเห็นคุณค่า)
- ขั้นที่ 6 ขั้นสร้างผลงานที่สะท้อนความเป็นตนเอง (ขั้นการจัดระบบ)
- ขั้นที่ 7 ขั้นวิเคราะห์คุณค่าและการประยุกต์ใช้ (ขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย)
- ขั้นที่ 8 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนกับผู้อื่น

กิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล ควรยึดหลักการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึง และร่วมกิจกรรมได้ง่าย จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน แม้ว่าผู้สอนจะออกแบบกิจกรรมที่ให้ความสำคัญต่อผู้เรียน แต่ผู้เรียนไม่สามารถเข้าถึง และร่วมกิจกรรมได้ง่าย

ดังนั้น ในการออกแบบกิจกรรม จึงควรคำนึงถึงความสามารถในการเข้าถึงกิจกรรม โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ

3.2 รูปแบบของกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล

3.2.1 บรรยาย สาธิต ปฏิบัติ

3.2.2 สนทนา ชัก-ถาม

3.2.3 กิจกรรมปลูกฝังนิสัย 11 ข้อ/งานกลุ่ม

3.2.4 การให้คำปรึกษา

แม้ว่าการเรียนการสอนทางไกล เน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อต่าง ๆ แต่เพื่อกระบวนการทางสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคม และการแก้ปัญหา เทคโนโลยีการประชุมทางไกลจึงเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการสร้างปฏิสัมพันธ์แบบ 2 ทาง ทั้งภาพและเสียง นำมาเอื้อต่อการเรียนการสอนที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ต่างสถานที่ แต่มีปฏิสัมพันธ์ในเวลาเดียวกัน มีลักษณะการเผชิญหน้าผ่านจอภาพ สามารถใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย ส่วนเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นเทคโนโลยีที่เข้าถึงผู้เรียนได้มากที่สุด สามารถติดต่อสื่อสารได้ตลอดเวลาทั้งแบบทันทีทันใดและแบบหน่วงเวลา และเป็นเทคโนโลยีที่ราคาถูกลงสามารถติดต่อได้ทั่วโลก มีฐานข้อมูลหลากหลาย สารสนเทศมากมาย จึงเป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่ถูกต้องที่สุด และเหตุที่สื่อสิ่งพิมพ์ยังคงได้รับการยอมรับเป็นสื่อหลักในการเรียนการสอนทางไกลเพราะสามารถเข้าถึงผู้เรียนมากที่สุด รูปเล่มสามารถพกพาได้สะดวกไม่ต้องพึ่งเทคโนโลยีใด ๆ และสามารถถ่ายทอดผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในรูปสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างกว้างไกล

4. ปัจจัยเกื้อหนุนในการเรียนการสอนทางไกลการเรียนการสอนทางไกลจำเป็นต้องมีสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการเรียนการสอนทั้งทรัพยากรบุคคล แหล่งวิทยาการเรียนรู้ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง งบประมาณ และการพัฒนานวัตกรรม ดังนี้

4.1 ทรัพยากรบุคคล หมายถึงทรัพยากรบุคคลที่ส่งเสริมให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

ผู้ช่วยสอน (Teaching Assistant: TA) หมายถึง ครูโรงเรียนปลายทางผู้ซึ่งประจำห้องเรียนทางไกลทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้สอนและดูแลรายวิชาตามที่ได้รับมอบหมายหรือตามสภาพการณ์ สามารถปฏิบัติการสอนแทนผู้สอนหลักได้ มีความรับผิดชอบ รักความก้าวหน้า และศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมตลอดเวลา เสียสละเวลาเมื่อเพิ่มเติมเนื้อหาหรือข้อบกพร่องของผู้สอน (ที่อาจเกิดขึ้นได้) สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าดีและมีทักษะการใช้สื่อ

1). หน้าทีหลัก

1. สรุปรบทเรียนและให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียน
2. ควบคุมบรรยากาศในการเรียน

3. ช่วยเหลือผู้สอน ตามที่ได้รับมอบหมายและตามสภาพการณ์ (เช่น คุมสอบ เก็บรวบรวมงาน ตรวจสอบความถูกต้อง ร่วมกิจกรรม)

2) บุคคลที่เหมาะสมในการเป็นผู้ช่วยสอน

1. ผู้สอนที่หมุนเวียนทำหน้าที่ตามที่ตกลง
2. ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งจากสถานศึกษานั้นโดยเฉพาะ

4.2 ทรัพยากรเพื่ออำนวยความสะดวกการเรียนการสอนทางไกล หมายถึง ทรัพยากรที่เกื้อหนุนทรัพยากรบุคคลให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ

4.2.1 โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีโทรคมนาคม

1.2.2 โครงสร้างการบริหารจัดการของสถานศึกษา

1.2.3 Internet และ Intranet

1.2.4 ศูนย์และเทคโนโลยีที่จำเป็นในการผลิตสื่อ

1.2.5 เทคโนโลยีช่วยในการถ่ายทอดปฏิสัมพันธ์

1.2.6 ซีดีรอม

1.2.7 วัสดุทัศนประกอบการเรียนการสอน

1.2.8 วัสดุทัศนบันทึกการเรียนการสอน

4.3 งบประมาณที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล หมายถึง งบประมาณที่ใช้จ่ายเพื่อให้การเรียนการสอนทางไกลดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4.3.1 ผลิตสื่อการเรียนการสอน เช่น ตำราเอกสารประกอบการสอน

โฮมเพจรายวิชา

4.3.2 ค่าตอบแทนการสอน (ผู้สอน วิทยากร)

4.3.3 ค่าล่วงเวลาการปฏิบัติงานของบุคลากร

4.3.4 ค่าใช้จ่ายในการสร้างปฏิสัมพันธ์ (เช่น แฟกซ์ โทรศัพท์)

4.3.5 ค่าวัสดุสิ้นเปลือง

4.3.6 สรรองค่าซ่อมบำรุงเทคโนโลยี

5. **สภาพแวดล้อมการเรียนการสอน** สภาพแวดล้อมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนทางไกล การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอน แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางวิชาการ และสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ

5.1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ คือการดำเนินการจัดสถานที่ และครุภัณฑ์ให้เหมาะสม ทันสมัย และสะดวกเพียงพอต่อการให้บริการและปฏิบัติงาน นอกจากนี้ควรจัด

ห้องเรียนให้สะดวก เจียบ เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเข้ามาใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

5.2. สภาพแวดล้อมทางวิชาการ การจัดบรรยากาศทางวิชาการควรมีพื้นที่เพียงพอสำหรับการเข้าใช้พร้อมกันของนักเรียนจำนวนมากได้ จัดให้มีมุมต่าง ๆ เช่น มุมวารสาร มุมอินเทอร์เน็ต แล้วแต่ความเหมาะสมของแหล่งการเรียนรู้

5.3. สภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ คือ การเตรียมใจ มุ่งมั่น แน่วแน่ มีสมาธิในการเรียนและวางแผนจัดสรรเวลา

6. เทคโนโลยีการเรียนการสอนทางไกล มีองค์ประกอบย่อย คือ (1) คุณลักษณะเฉพาะของสื่อ (2) คุณลักษณะการถ่ายทอด (3) ระบบการผลิต (4) ความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล

เทคโนโลยีการเรียนการสอนทางไกล คือ รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนทางไกลที่มีความก้าวหน้าตามวิวัฒนาการของนวัตกรรมและเทคโนโลยีมี 2 ลักษณะ คือ สื่อหลัก และ สื่อเสริม

6.1 สื่อหลัก ประกอบด้วย วิทยุโทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียม เครื่องฉายคอมพิวเตอร์และ สิ่งพิมพ์การศึกษา

6.2 สื่อเสริม ประกอบด้วย โทรศัพท์ โทรสาร อีเมล วีดิทัศน์ เอกสารประกอบกิจกรรมและวิธีการต่าง ๆ

รายการโทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียม จะใช้ร่วมกับสื่อประกอบการนำเสนอขณะถ่ายทอดแบบมีปฏิสัมพันธ์ เช่น ของจริง ภาพถ่าย สไลด์ แฟ้มข้อมูลผ่านคอมพิวเตอร์ และเอกสารประกอบการนำเสนอ ตามลักษณะกิจกรรม เช่นกรณีศึกษา ประเด็น อภิปราย คู่มือการทำงานที่มอบหมาย แบบฝึกหัด บทความ ข่าว เทคโนโลยีเครื่องฉายคอมพิวเตอร์ สามารถนำเสนอสาระหรือกิจกรรมที่หลายรูปแบบเพื่อค้นคว้าตามความต้องการ เพื่อนำเสนอสาระผ่านโฮมเพจรายวิชา เพื่อสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์ 2 ทาง เช่น สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) กระดานสนทนา(web board) แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม กำหนดให้ส่งงานที่มอบหมาย ผลงานของผู้เรียน และวีดิทัศน์ประกอบกิจกรรม

สิ่งพิมพ์ คือ เอกสารประกอบการสอน กรอบแนวคิดการเรียน แบบฝึกหัด คู่มือการใช้เทคโนโลยีของผู้สอน ทั้งนี้เอกสารประกอบการสอน ประกอบด้วย คำแนะนำการเรียนวิชาผ่านทางไกล คำชี้แจงรายวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรม เนื้อหา แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม และกรอบแนวคิด ประกอบด้วยคำชี้แจงของผู้สอน ข้อคำถาม ประเด็นอภิปราย แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมในกิจกรรม และเกณฑ์การให้แรงเสริม

แม้ว่าการเรียนการสอนทางไกลเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อต่างๆ รายการโทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียม จึงเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการสร้างปฏิสัมพันธ์แบบ 2 ทาง

ทั้งภาพและเสียง นำมาเชื่อมต่อการเรียนการสอนที่ผู้เรียนผู้สอนอยู่ต่างสถานที่ แต่มีปฏิสัมพันธ์ในเวลาเดียวกัน มีลักษณะการเผชิญหน้าผ่านจอภาพ สามารถใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย ส่วนเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นเทคโนโลยีที่เข้าถึงผู้เรียนได้มากที่สุด สามารถติดต่อสื่อสารได้ตลอดเวลาทั้งแบบทันทีทันใดและแบบหน่วงเวลา และเป็นเทคโนโลยีที่ราคาถูกลง สามารถติดต่อได้ทั่วโลก มีฐานข้อมูลหลากหลาย สารสนเทศมากมาย จึงเป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่ถูกต้องที่สุด และเหตุที่สื่อสิ่งพิมพ์ยังคงได้รับการยอมรับเป็นสื่อหลักในการเรียนการสอนทางไกลเพราะสามารถเข้าถึงผู้เรียนมากที่สุด รูปเล่มสามารถพกพาได้สะดวกไม่ต้องพึ่งเทคโนโลยีใด ๆ และสามารถถ่ายทอดผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างกว้างไกล กล่าวได้ว่า การถ่ายทอดการเรียนการสอนผ่านรายการโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม เป็นการบูรณาการเทคโนโลยีการเรียนการสอนเพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนมากที่สุด

ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และ ทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

กระบวนการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ 1.ขั้นเตรียมการก่อนการเรียนการสอน 2.ขั้นการจัดกระบวนการเรียนการสอน และ 3.ขั้นการประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้

1.ขั้นการเตรียมการก่อนการเรียนการสอน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. การประชุมนิเทศหน่วยการเรียนรู้
2. การฝึกปฏิบัติ
3. การแบ่งกลุ่มผู้เรียน
4. การวัดความรู้และวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม การทดสอบก่อนเรียน

ขั้นต้นก่อนการเรียนการสอนทางไกลๆ ประกอบด้วย การประชุมนิเทศหน่วยการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติก่อนการเรียนการสอนทางไกลๆ เพื่อแนะนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล และการฝึกทักษะการใช้อุปกรณ์ต่างๆ เช่นการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อตอบคำถาม ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น การแบ่งกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนเรียนร่วมกันและช่วยกันทำงานกลุ่ม การทดสอบด้วยแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบก่อนเรียน

2. ขั้นการจัดกระบวนการเรียนการสอนทางไกล ประกอบด้วย 2 ส่วนใหญ่ คือ ขั้นการจัดการเรียนการสอนทางไกล และ ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MATและ ทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครในระหว่างคาบเรียนต่อสัปดาห์ ดังนี้

2.1 ส่วนที่ 1 การจัดการเรียนการสอนทางไกลประกอบด้วย 11 ขั้นตอนย่อย

ดังนี้

- ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน
- ขั้นที่ 2 ขั้นวัดความรู้ ก่อนเรียนโดยใช้คำถามนำเข้าสู่บทเรียน
- ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างประสบการณ์ของสิ่งที่เรียน (ขั้นรับรู้)
- ขั้นที่ 4 ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ (ขั้นตอบสนอง)
- ขั้นที่ 5 ขั้นปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด
- ขั้นที่ 6 ขั้นพัฒนาความคิดรวบยอดหาความรู้เพิ่ม
- ขั้นที่ 7 ขั้นลงมือปฏิบัติจากกรอบแนวคิดที่กำหนด (ขั้นเห็นคุณค่า)
- ขั้นที่ 8 ขั้นสร้างผลงานที่สะท้อนความเป็นตนเอง (ขั้นการจัดระบบ)
- ขั้นที่ 9 ขั้นวิเคราะห์คุณค่าและการประยุกต์ใช้ (ขั้นพัฒนาเป็น

ลักษณะนิสัย)

- ขั้นที่ 10 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนกับผู้อื่น
- ขั้นที่ 11 ขั้นประเมินผลการเรียนหลังคาบเรียน

2.2 ส่วนที่ 2 การดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชา

พระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และ ทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครในระหว่างคาบเรียนต่อสัปดาห์ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

- ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างคุณค่าและประสบการณ์ของสิ่งที่เรียน (ขั้นรับรู้)
- ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ (ขั้นตอบสนอง)
- ขั้นที่ 3 ขั้นปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด
- ขั้นที่ 4 ขั้นพัฒนาความคิดรวบยอด หาความรู้เพิ่ม
- ขั้นที่ 5 ขั้นลงมือปฏิบัติจากกรอบแนวคิดที่กำหนด (ขั้นเห็นคุณค่า)
- ขั้นที่ 6 ขั้นสร้างผลงานที่สะท้อนความเป็นตนเอง (ขั้นการจัดระบบ)
- ขั้นที่ 7 ขั้นวิเคราะห์คุณค่าและการประยุกต์ใช้ (ขั้นพัฒนาเป็น

ลักษณะนิสัย)

- ขั้นที่ 8 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนกับผู้อื่น

ประกอบด้วย 4 ช่วง มีขั้นตอนการเรียนรู้จะมีทั้งสิ้น 8 ขั้นตอนดังนี้

ช่วงที่ 1 สร้างประสบการณ์เฉพาะของผู้เรียน(แบบ Why?)

- ขั้นที่ 1 สร้างประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมแก่ผู้เรียน จากประสบการณ์จำลอง
- ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ไตร่ตรองประสบการณ์จำลอง

ช่วงที่ 2 พัฒนาความคิดรวบยอดของผู้เรียน (แบบ What?)

ขั้นที่ 3 ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนได้รวบรวมประสบการณ์และความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานของแนวคิด หรือความคิดรวบยอดอย่างชัดเจน

ขั้นที่ 4 ครูให้นักเรียนวิเคราะห์ได้ตรงต่อ และกระตุ้นให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

ช่วงที่ 3 การปฏิบัติและการพัฒนาแนวคิดออกมาเป็นการกระทำ (แบบ How?)

ขั้นที่ 5 ลงมือปฏิบัติหรือทดลอง

ขั้นที่ 6 แก้ปัญหา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล

ช่วงที่ 4 เชื่อมโยงการเรียนรู้จากการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง จนเกิดเป็นความรู้ที่ลุ่มลึก (แบบ If?)

ขั้นที่ 7 วิเคราะห์แนวทางที่จะนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และเป็นแนวทางสำหรับการเรียนรู้เพิ่มเติมต่อไป

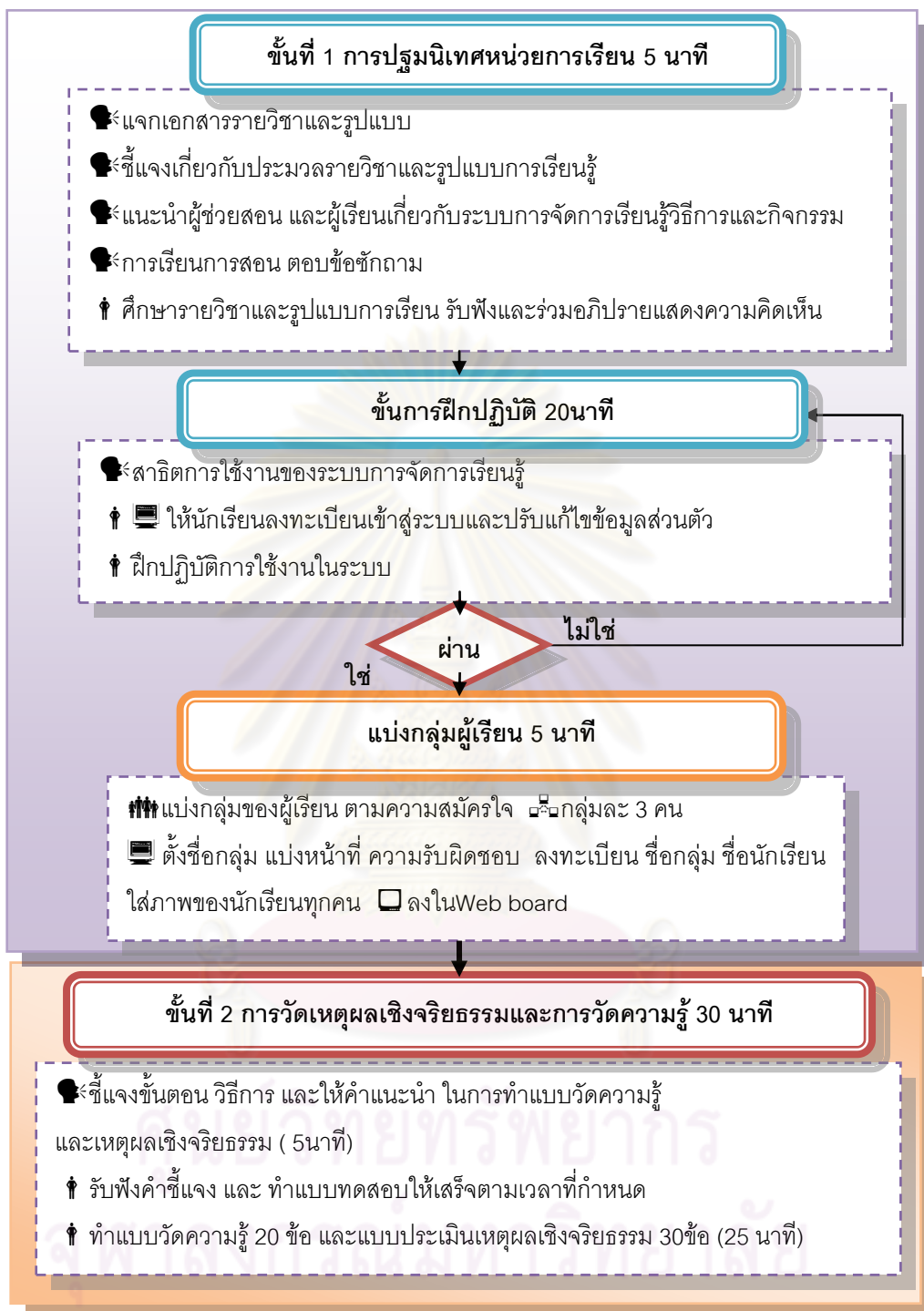
ขั้นที่ 8 ลงมือปฏิบัติ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์

3. **ขั้นการประเมินผล** โดยการสังเกตและประเมินการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT ขั้นประเมินผลการเรียนการสอนทางไกลประกอบด้วยการใช้แบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมและแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบทดสอบหลังเรียนของผู้เรียน ภายหลังจากการเรียนการสอนทางไกลโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT หลังจากนั้นใช้แบบสอบถามผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมของนักเรียนหลังเรียนและทำกิจกรรมแล้ว 21 วัน โดยสอบถามนักเรียนต่อกระบวนการเรียนการสอน และสัมภาษณ์เจาะลึกนักเรียนต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม และสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากครูผู้สอนและครูผู้ช่วย โดยมีรายละเอียดขั้นการประเมินผลประกอบด้วย 5 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. การวัดความรู้และวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมการทดสอบหลังเรียน
2. การสอบถามผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมของนักเรียน
3. การสอบถามนักเรียนต่อกระบวนการเรียนการสอน
4. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนักเรียนต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
5. การสอบถามครูผู้สอนและครูผู้ช่วย

โดยมี รูปแบบขั้นตอนการเรียนการสอน (Flowchart) ขั้นการเตรียมการก่อนการเรียนการสอนทางไกล แสดงตามภาพที่ 18 และภาพที่ 19 แสดงขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลจากห้องเรียนต้นทางสู่ห้องเรียนปลายทาง (60 นาที)

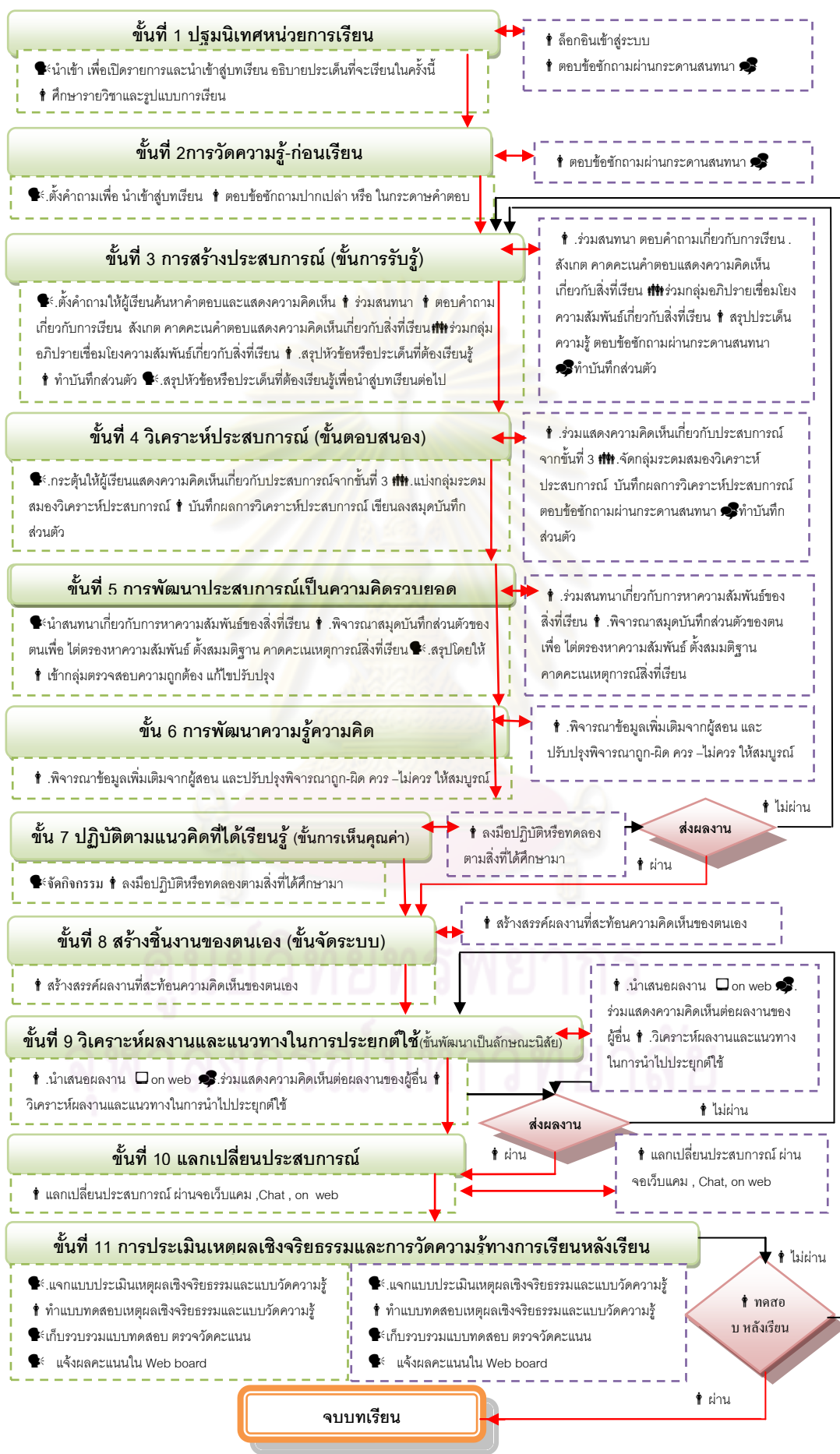
ภาพที่ 18 ขั้นตอนของการเตรียมการก่อนการเรียนการสอนทางไกล (60 นาที)

ความหมายของสัญลักษณ์

- 🗣️ กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องส่ง
- 🗣️ กิจกรรมการเรียนการสอนโรงเรียนปลายทาง
- 🗣️ ครู/ผู้ดำเนินกิจกรรม
- 📷 ไฟล์ภาพ
- 🖥️ ออนไลน์
- 👤 นักเรียน
- 🗣️ แชท(Chat)
- 👤 รวมกลุ่มย่อย
- 👤👤👤 กลุ่มนักเรียน
- 📄 โทรสาร(Fax)
- 📄 เว็บบอร์ด (Web board)

ภาพที่ 19 ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลจากห้องเรียนต้นทางสู่ห้องเรียนปลายทาง (60 นาที)

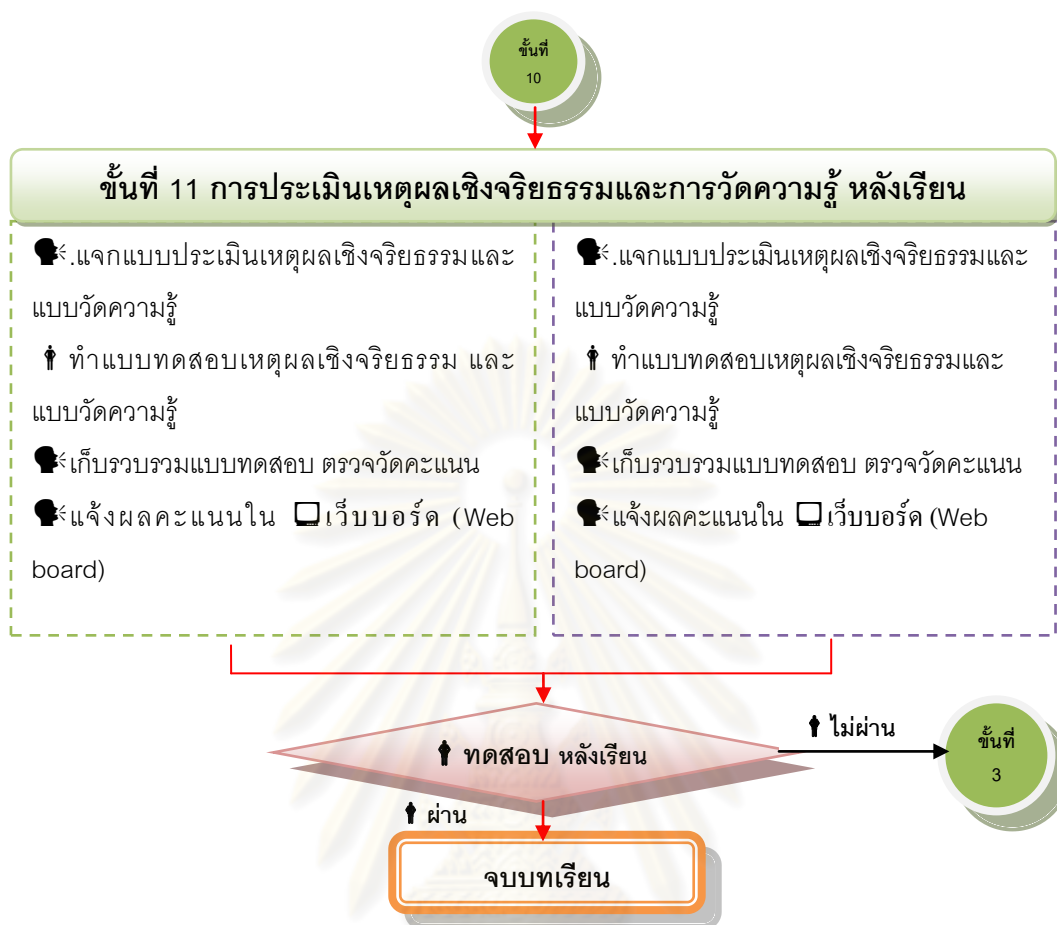
ภาพที่ 20 ขั้นตอนการเรียนการสอนทางไกลจากห้องเรียนต้นทางสู่ห้องเรียนปลายทาง (60 นาที)

ภาพที่ 20 (ต่อ) ขั้นตอนการเรียนรู้การสอนทางไกลจากห้องเรียนต้นทางสู่ห้องเรียนปลายทาง(60 นาที)

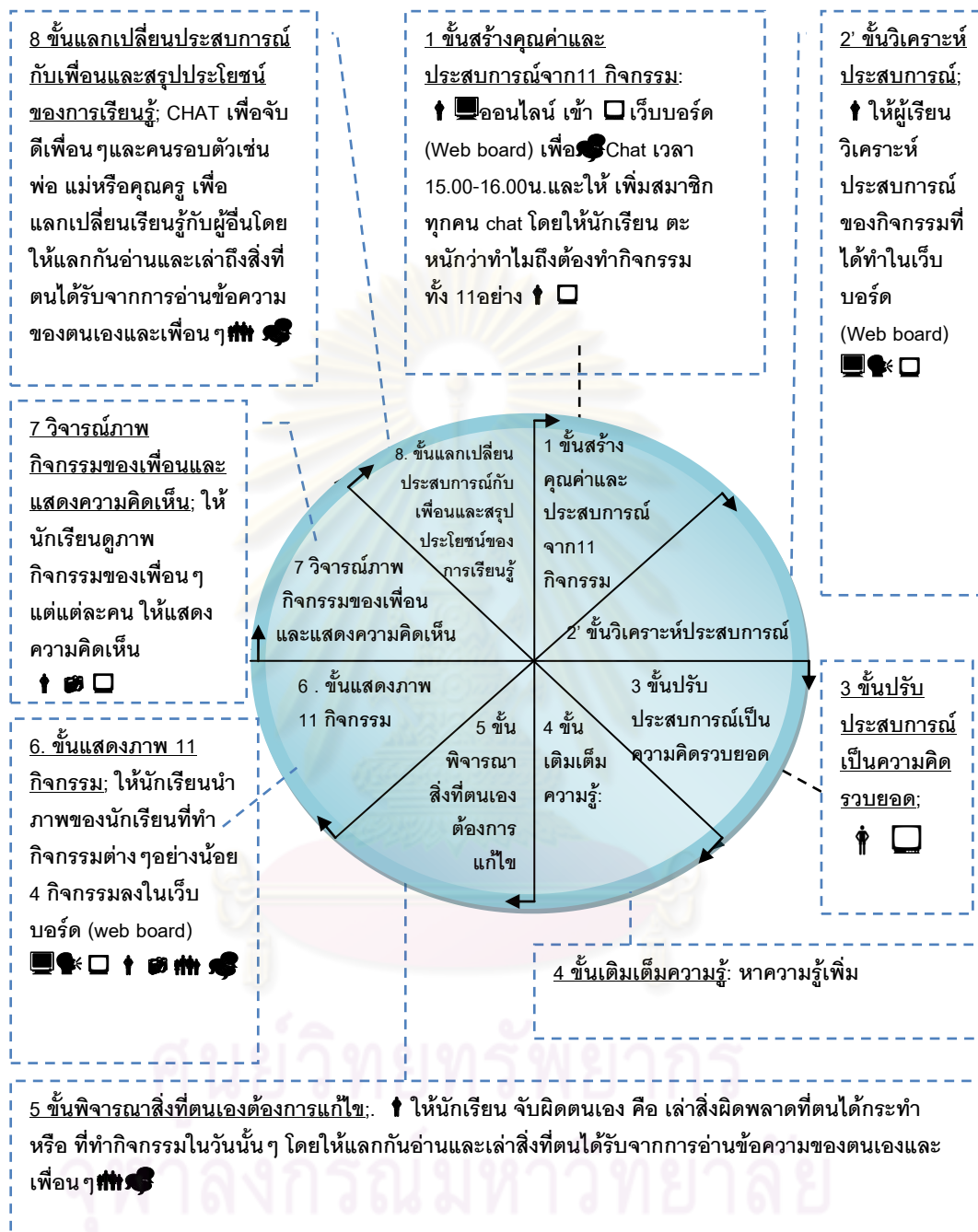
ภาพที่ 20 (ต่อ) ขั้นตอนการเรียนการสอนทางไกลจากห้องเรียนต้นทางสู่ห้องเรียนปลายทาง(60 นาที)

ความหมายของสัญลักษณ์

กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องส่ง	กิจกรรมการเรียนการสอนโรงเรียนปลายทาง	
• ครู/ผู้ดำเนินกิจกรรม	📄 ไฟล์ภาพ	💻 ออนไลน์
• นักเรียน	💬 แชท(Chat)	👥 รวมกลุ่มย่อย
• กลุ่มนักเรียน	📠 โทรสาร(Fax)	☐ เว็บบอร์ด (Web board)

ภาพที่ 21 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมประจำวันบนเว็บ จำนวน 21 วัน ในระหว่างคาบเรียนต่อสัปดาห์

ความหมายของสัญลักษณ์

กิจกรรมการเรียนการสอนโรงเรียนปลายทาง ครู/ผู้ดำเนินกิจกรรม

↑ นักเรียน กลุ่มนักเรียน แชท(Chat) รวมกลุ่มย่อย

ไฟล์ภาพ ออนไลน์ เว็บบอร์ด (Web board)

ขั้นที่ 1 มีจุดประสงค์เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงให้นักเรียนเข้าใจและรู้จักรับผิดชอบตนเอง ที่ต้องฝึกทำกิจกรรม 11 อย่างเป็นประจำ ไม่เว้น อย่างน้อย 21 วัน โดยจะเริ่มจากให้นักเรียนค้นหาความสำคัญของการทำกิจกรรมต่างๆ ว่าทำไมถึงควรทำกิจกรรม 11 อย่าง โดยประเมินผลกิจกรรมจากการมีส่วนร่วมและความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมของนักเรียน

ขั้นที่ 2 มีจุดประสงค์ให้นักเรียนวิเคราะห์กิจกรรม 11 อย่าง โดยครูกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์หาองค์ประกอบของกิจกรรม 11 อย่างที่ดีมีกิจกรรมให้นักเรียนตอบคำถามดังนี้

1. นักเรียนที่ทำกิจกรรม 11 อย่างได้ครบและดี เช่น การนั่งสมาธิ ทำอย่างไรจึงทำได้นานกว่าคนอื่น
2. กิจกรรม 11 อย่างที่ดีนั้นมีลักษณะเช่นไร
3. กิจกรรม 11 อย่างที่ดีมีลักษณะเฉพาะที่คล้ายกันอย่างไรบ้าง และ
4. ลักษณะสำคัญดังกล่าว มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของนักเรียน อย่างไร

ขั้นที่ 3 มีจุดประสงค์ให้นักเรียนเห็นความเชื่อมโยง ว่าประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรม 11 อย่าง อาจมีความคล้ายกันกับคนอื่น ๆ โดยครูให้นักเรียนใช้ความรู้สึกที่ได้มาจากการทำกิจกรรม 11 อย่าง แล้ววิเคราะห์ว่าลักษณะที่ดีของกิจกรรม 11 อย่าง คืออะไร เพื่อหาแนวทางวิธีการ ที่นักเรียนควรปฏิบัติ นักเรียนแต่ละคนเขียนบรรยายความรู้สึกที่พบเมื่อได้ทำกิจกรรม และคิดว่าอะไรคือลักษณะที่ทำให้เป็นนักเรียนที่สมบูรณ์แบบที่สุด จากนั้นให้พิมพ์ข้อความแล้วกันดูผ่านการ Chat และอธิบายเหตุผลที่ทำให้นักเรียนคิดเช่นนั้น สิ่งที่นักเรียนจะได้รับจากกิจกรรมนี้คือความเข้าใจตนเองและคนอื่นมากขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวคิดเรื่องการปรับตัว

ขั้นที่ 4 มีจุดประสงค์ให้นักเรียนเข้าใจว่าการทำกิจกรรม 11 อย่าง ส่งผลต่อกระบวนการดำรงชีวิตของนักเรียนอย่างไร ครูบรรยายเพิ่มเติมในเรื่องกิจกรรม 11 อย่างและ เรื่องกระบวนการปลูกฝังนิสัยในการหาเหตุผลเชิงจริยธรรมโดย จัดเตรียม หาดหนังสือ บทความ รูปภาพ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้อง มาสอดแทรกและสอนแนวคิดต่าง ๆ รวมทั้งให้นักเรียนค้นหาความรู้จากแหล่งอื่นๆ เพื่อทบทวนแนวคิดเรื่องการปรับตัวเพื่อทำกิจกรรม 11 อย่างและพิจารณาว่าแนวคิดดังกล่าวเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจของนักเรียนอย่างไร

ขั้นที่ 5 มีจุดประสงค์เพื่อให้แนวทางเชิงปฏิบัติ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการทำกิจกรรม 11 อย่างแก่นักเรียน มีกิจกรรมตอบคำถามจากแบบฝึกหัดเพื่อทบทวนแนวคิดและความรู้ที่ได้ และให้นักเรียนมองหาข้อดีของคนรอบข้างและสำรวจตนเองว่ามีอะไรต้องแก้ไข อย่างไร เขียนรายงานสิ่งที่พบเจอ ถ่ายภาพเกี่ยวกับข้อดีของคนอื่นที่นักเรียนค้นพบเพื่อนำมาเล่าสู่กันฟัง

ขั้นที่ 6 มีจุดประสงค์ให้นักเรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้มา โดยให้นักเรียนสร้างจินตนาการ ว่ามีวิธีทำกิจกรรม 11 อย่าง อย่างไม่บ้าง ให้ดีและสมบูรณ์ที่สุด เช่น เมื่อนักเรียนอ่านหนังสือจบแล้ว ได้ข้อคิดดีๆอะไรจากหนังสือเล่มนั้น ที่สามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

คู่มือตารางข้างล่าง

ขั้นที่ 7 มีจุดประสงค์ให้นักเรียนวิเคราะห์คุณค่าและการประยุกต์ใช้โดยให้นักเรียนดูภาพกิจกรรมของเพื่อนๆ พร้อมให้คะแนน และให้นักเรียนเขียนบรรยายภาพลักษณะสำคัญ ๆ ของภาพกิจกรรมของเพื่อน เช่น หนังสือที่เพื่อนอ่าน นักเรียนรู้สึกอย่างไร ชอบหรือไม่พร้อม เปิดโอกาสให้เพื่อนวิจารณ์ว่ากิจกรรมที่นักเรียนทำๆ ได้ดีเพียงใด และทำไมถึงให้คะแนนเช่นนั้น

ขั้นที่ 8 มีจุดประสงค์เพื่อประเมิน สิ่งที่นักเรียนได้ทำกิจกรรม 11 อย่างไปแล้ว และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้กับนักเรียนคนอื่นโดยCHAT เพื่อจับดีเพื่อนๆ และคนรอบตัวเช่น พ่อ แม่ หรือคุณครู เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นโดยให้แลกเปลี่ยนอ่านและเล่าถึงสิ่งที่ตนได้รับจากการอ่านข้อความของตนเองและเพื่อนๆ

ตารางที่ 55 แสดงแผนการเรียนรู้ตามขั้นตอนกิจกรรม 4 MAT กับกิจกรรมประจำวันบนเว็บ 11 ข้อ

กิจกรรม 11 ข้อ	ขั้นที่ 1-2 ทำไม่	ขั้นที่ 3-4 อะไร	ขั้นที่ 5-6 อย่างไร	ขั้นที่ 7-8 ถ้า
สวดมนต์	ทำไมต้องสวดมนต์	สวดมนต์คืออะไร	สวดมนต์ต้องทำอย่างไร	ถ้าไม่สวดมนต์จะเป็นอย่างไร
นั่งสมาธิ	ทำไมต้องนั่งสมาธิ	นั่งสมาธิคืออะไร	นั่งสมาธิต้องทำอย่างไร	ถ้าไม่นั่งสมาธิจะเป็นอย่างไร
ตื่นเช้าเก็บที่นอน	ทำไมต้องตื่นเช้าเก็บที่นอน	ตื่นเช้าเก็บที่นอนคืออะไร	ตื่นเช้าเก็บที่นอนต้องทำอย่างไร	ถ้าไม่ตื่นเช้าเก็บที่นอนจะเป็นอย่างไร
แต่งกายสุภาพ	ทำไมต้องแต่งกายสุภาพ	แต่งกายสุภาพคืออะไร	แต่งกายสุภาพต้องทำอย่างไร	ถ้าไม่แต่งกายสุภาพจะเป็นอย่างไร
สมาทานศีล 5	ทำไมต้องสมาทานศีล 5	สมาทานศีล 5 คืออะไร	สมาทานศีล 5 ต้องทำอย่างไร	ถ้าไม่สมาทานศีล 5 จะเป็นอย่างไร
ไหว้พ่อแม่ ผู้ใหญ่	ทำไมต้องไหว้พ่อแม่ ผู้ใหญ่	ไหว้พ่อแม่ ผู้ใหญ่คืออะไร	ไหว้พ่อแม่ ผู้ใหญ่ต้องทำอย่างไร	ถ้าไม่ไหว้พ่อแม่ ผู้ใหญ่จะเป็นอย่างไร
ออมทรัพย์	ทำไมต้องออมทรัพย์	ออมทรัพย์คืออะไร	ออมทรัพย์ต้องทำอย่างไร	ออมทรัพย์จะเป็นอย่างไร
ช่วยงานบ้าน	ทำไมต้องช่วยงานบ้าน	ช่วยงานบ้านคืออะไร	ช่วยงานบ้านต้องทำอย่างไร	ถ้าไม่ช่วยงานบ้านจะเป็นอย่างไร
อ่านหนังสือ	ทำไมต้องอ่านหนังสือ	อ่านหนังสือคืออะไร	อ่านหนังสือต้องทำอย่างไร	ถ้าไม่อ่านหนังสือจะเป็นอย่างไร
จับดีคนรอบข้าง	ทำไมต้องจับดีคนรอบข้าง	จับดีคนรอบข้างคืออะไร	จับดีคนรอบข้างต้องทำอย่างไร	ถ้าไม่จับดีคนรอบข้างจะเป็นอย่างไร
จับผิดตนเอง	ทำไมต้องจับผิดตนเอง	จับผิดตนเองคืออะไร	จับผิดตนเองต้องทำอย่างไร	ถ้าไม่จับผิดตนเองจะเป็นอย่างไร

ตัวอย่างบทโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

ชื่อรายการ.....

เพื่อการศึกษาทางไกล วิชา..... ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่3

ตอนเรื่องครูผู้สอน : ชื่อคุณครู.....

นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

จำนวนคน จากโรงเรียนต้นทาง.....

วันที่เดือน.....พ.ศ... เวลา ...-...น.

รูปแบบรายการ : เป็นรายการเพื่อการศึกษา โดยมีขั้นตอนการดำเนินรายการดังนี้

ภาพ	เวลา	เสียง
พิธีกรเปิดรายการ (เห็นภาพนักเรียนนั่งสมาธิเตรียม เข้าสู่บทเรียน)	1 นาที	พิธีกร :สวัสดีค่ะ/ครับ คุณผู้ชม นี่คือ รายการ.....ออกอากาศ เพื่อ การศึกษาทางไกลวิชา.....ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่3 โดยบูรณาการกิจกรรม การเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม โดย ครูผู้สอน คือ คุณครู.....และ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขต กรุงเทพมหานครที่อยู่ในห้องส่งนี้จำนวน ... คนจากโรงเรียนต้นทาง.....และที่ โรงเรียนปลายทางคือ โรงเรียน.....โดย มีเวลาออกอากาศ- น.ค่ะ สำหรับวันออกอากาศ คือ วันพ.ศ..... ค่ะ ดังนั้น เพื่อให้ เป็นการเสียเวลา พบกับ คุณครู.....พร้อมกับนักเรียนจาก โรงเรียนต้นทาง.....และ คุณครู ผู้ช่วย.....และนักเรียนจากโรงเรียน ปลายทาง.....ได้เลยค่ะ/ครับ
ภาพคุณครู..... / PPT. คำถาม 3 ข้อ 1.ทำไมต้องมี.....?	3 นาที	ครู : (นำนักเรียนนั่งสมาธิ หลับตา เตรียม เข้าสู่บทเรียน) สวัสดีครับ/คะนักเรียนทั้ง ในห้องส่งและที่อยู่โรงเรียนปลายทาง

<p>2.หมายถึงอะไร?</p> <p>3. ทำอย่างไรให้.....?</p>		<p>วันนี้เราจะมาเรียน.....ประเด็นที่เราจะเรียนกันวันนี้ คือ.....โดยเราจะเรียน (1)ความหมายของ..... (2)องค์ประกอบของ..... (3) วิธีฝึกตนให้มี.....และ (4)ประโยชน์ของการมี.....</p> <p>ก่อนอื่น นักเรียนทราบไหมว่า .ทำไมต้องมี.....?</p> <p><u>นักเรียนโรงเรียน.....</u>.....ตอบ...</p> <p><u>นักเรียนโรงเรียน.....</u>.....ตอบ..</p> <p>แล้วนักเรียนทราบไหมว่าหมายถึงอะไร?</p> <p><u>นักเรียนโรงเรียน.....</u>.....ตอบ...</p> <p><u>นักเรียนโรงเรียน.....</u>.....ตอบ..</p> <p>แล้วนักเรียนทราบไหมว่า ทำอย่างไรให้มี.....?</p> <p><u>นักเรียนโรงเรียน.....</u>.....ตอบ...</p> <p><u>นักเรียนโรงเรียน.....</u>.....ตอบ..</p>
	2 นาที	<p>ครู: (อธิบาย...ความหมาย)</p> <p>ครู: ตอนนี้นักเรียนทราบแล้วหรือยังครับ/คะว่า</p> <p>(1).ทำไมต้องมี.....?</p> <p>(2).หมายถึงอะไร?</p> <p>(3). ทำอย่างไรให้มี.....?</p> <p><u>นักเรียนโรงเรียน.....</u>.....ตอบ...</p> <p><u>นักเรียนโรงเรียน.....</u>.....ตอบ..</p> <p>ครู: วันนี้ คุณครูมีตัวอย่างของคน.....มาให้ชมกัน</p>
VCD: เรื่อง.....	8 นาที	<p>ครู: เราไปชมตัวอย่างคนที่.....จากซาดกเรื่อง.....</p>
PPT:	6 นาที	<p>ครู:</p>

		<p>ครู: นักเรียนครับ จากเรื่อง..... เราได้แ่งคิดอะไรบ้างครับ /คะ</p> <p>นักเรียนโรงเรียน..........ตอบ...</p> <p>นักเรียนโรงเรียน..........ตอบ..</p> <p>(ตั้งคำถาม 1.ให้นักเรียนค้นหาคำตอบ และแสดงความคิดเห็น</p> <p>2. ให้ผู้เรียนตั้งคำถามและตอบ คำถามเพื่อเชื่อมโยง ความสำคัญ</p> <p>3. แบ่งกลุ่มผู้เรียนให้สรุปคุณค่า สิ่งที่เรียน)</p>
PPT: ภาพ.....	1 นาที	<p>ครู: นักเรียนครับ/คะ ดูภาพนี้แล้ว (โชว์ ภาพ)ครูถามนักเรียนทั้ง 2 โรงเรียนเลยนะ ครับถามก่อนว่า นักเรียนดูภาพนี้ นักเรียน คิดว่า คนในภาพทำเช่นนี้ เป็นการ ทำ.....หรือเปล่าครับ/คะ</p> <p>นักเรียนโรงเรียน..........ตอบ...</p> <p>นักเรียนโรงเรียน..........ตอบ..</p>
PPT: องค์ประกอบ ของ.....	5 นาที	<p>ครู: องค์ประกอบของ..... (อธิบายองค์ประกอบของ.....)</p> <p>(ครู 1.กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น</p> <p>2.แบ่งกลุ่มระดมสมองวิเคราะห์ ประสพการณ์</p> <p>3.ให้ผู้เรียนบันทึกผลการ วิเคราะห์ประสพการณ์ จัดทำบันทึก ส่วนตัว)</p>
PPT: คุณสมบัติของ..... CG .คำถาม.....อย่างไร/ มีวิธีทำอย่างไรบ้าง ภาพ:/	5 นาที	<p>ครู: (อธิบายคุณสมบัติของ.....)</p> <p>ครู: นักเรียนครับ จากคุณสมบัติ ของ.....เรามาช่วยกันคิด แก้ปัญหากันนะครับ/คะ</p>

ภาพ.....ของนักเรียน		ถ้าเราต้องการแก้ปัญหา..... เราควรทำอย่างไร มีวิธีทำอย่างไรบ้าง นักเรียนโรงเรียน.....ตอบ... นักเรียนโรงเรียน.....ตอบ..
PPT: ภาพขั้นตอน.....	5 นาที	ครู: ใครเคย(กิจกรรมให้ลงมือทำ).....บ้างครับ / มีคุณประโยชน์อย่างไร (ถามทั้ง 2 โรงเรียน) นักเรียนโรงเรียน.....ตอบ... นักเรียนโรงเรียน.....ตอบ..
PPT: ภาพขั้นตอนการ..... ภาพ: นักเรียนทั้ง 2 โรงเรียน ตัดสลับ	5 นาที	ครู: เราไปดูขั้นตอน.....และ มาลองดูนะครับ/คะ (จัดกิจกรรมให้ลงมือปฏิบัติ หรือ ทดลองตามหลักการที่ได้ศึกษา ตรวจสอบผลการทดลอง)
	5 นาที	ครู: สรุป.....มีคุณประโยชน์อย่างไร - ทำอย่าง.....ได้อย่างไร ครู: (อธิบายวิธีฝึกตนให้มี.....)
	1 นาที	ครู: (อธิบายประโยชน์การมี.....)
ภาพในห้องเรียนที่โรงเรียน.....(ปลายทาง) (ถ่ายแล้วส่งทางเมลตอนต้นชั่วโมง) ครูผู้ช่วย phone in	5 นาที	ครู: คุณครู.....ครับ/คะ นักเรียนที่โรงเรียน.....เป็นไงบ้างครับ/คะ เรียนทันไหม ครูผู้ช่วย: phone in, ตัวแทนนักเรียนที่โรงเรียน.....: ตอบ ทางโทร.และ SMS ให้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ผ่านจอเว็บแคม ,Chat , on web
ภาพตัวอย่างกิจกรรมทั้ง 10 ของนักเรียน CG : website	3 นาที	ครู: นักเรียนครับ /คะ การบ้าน ในวันนี้ และทุกวัน ในอีก 21 วันนะครับ/คะ เป็น การบ้านที่จะให้นักเรียนลงมือทำเองทุกวัน จนถึงวันที่นะครับ /คะ นักเรียนต้องทำกิจกรรม 11 ข้อและ

		<p>ถ่ายภาพกิจกรรมที่นักเรียนได้ทำ อย่างน้อย 4 กิจกรรม พร้อมออนไลน์ เวลา-...น. มาทางเว็บไซต์ ที่ขึ้นหน้าจอ นะครับ/คะ ขอเน้นว่าต้องทำ ประจำทุกวัน นะครับ/คะ กิจกรรมมีดังนี้</p> <p>สวดมนต์ นั่งสมาธิ ตื่นเช้าเก็บที่นอน แต่งกายสุภาพ สมาทานศีล 5 ไหว้พ่อแม่ ผู้ใหญ่ ออมทรัพย์ ช่วยงานบ้าน อ่านหนังสือ จับดีคนรอบข้าง จับผิดตนเอง</p> <p>ครู: วันนี้เวลาหมดแล้ว ก่อนจบบทเรียน ครูขอให้นักเรียนทุกคนหลับตา ทำสมาธิ ทบทวนบทเรียนกันอีกครั้ง นะครับ /คะ</p>
<p>ปิดรายการ/พิธีกร</p> <p>ภาพ/ขึ้นตัวหนังสือขอบคุณ</p>	<p>1 นาที</p>	<p>พิธีกร: ต้องขอขอบคุณคุณครู..... (ต้นทาง) และคุณครู..... (ปลายทาง) รวมถึงนักเรียนจากทั้ง ๒ โรงเรียน คือโรงเรียน.....ที่เรียนในห้องส่ง และโรงเรียน.....ที่เรียนผ่านจอโทรทัศน์ รวมถึงทุกSMS จากคุณผู้ชมทางบ้าน ขอเตือนใจวันนี้เวลาหมดลงแล้ว ละคะ ..นักเรียนอย่าลืมทำการบ้านที่ คุณครู... ให้ทั้ง 11 ข้อ แล้วอย่าลืมถ่ายภาพกิจกรรมที่เราทำมาส่งด้วยนะคะ สัปดาห์หน้าเราจะได้อุภาพกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนทั้ง 2 โรงเรียนกันคะ สำหรับใครที่เรียนไม่ทัน สามารถทบทวนบทเรียนได้ทางเว็บไซต์..... คะ พบกันใหม่ได้ในครั้งต่อไป สวัสดีคะ/ครับ</p>

ตอนที่ 3 การนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และ ทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไปใช้

การนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไปใช้ ประกอบด้วย

วิธีการนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไปใช้

1. กระทรวงศึกษาธิการ สถานศึกษา หรือ หน่วยงานที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไปใช้ ควรมีการเตรียมการด้านระบบการสื่อสารทางไกลผ่านดาวเทียม หรือ ใช้ระบบ 3G ที่มี Platform สำหรับการหลอมรวมของบริการต่างๆ อาทิ กิจการประจำที่ (Fixed Service) กิจการเคลื่อนที่ (Mobile Service) บริการสื่อสารเสียง ข้อมูล อินเทอร์เน็ต และ พหุสื่อ (Multimedia) เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ สามารถถ่ายทอด ส่งต่อข้อมูล ดิจิตอล ไปยังอุปกรณ์โทรคมนาคมประเภทต่างๆ ให้สามารถรับส่งข้อมูลได้

ด้านบุคลากรประจำที่มีหน้าที่ดูแลการออกอากาศ เช่น ผู้กำกับเวที ช่างเสียง ช่างไฟในห้องส่ง และ เตรียมระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ให้โรงเรียนปลายทาง

2. กระทรวงศึกษาธิการ สถานศึกษา หรือ หน่วยงานที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไปใช้ ควรมีการประชุม ชี้แจง เกี่ยวกับวิธีการ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม การติดต่อสื่อสาร ระบบจัดเก็บข้อมูล และ นัดหมายเวลาในการเรียนที่เหมาะสม กับโรงเรียนต้นทาง ปลายทางเพื่อจัดผังรายการ

3. ครูต้นทางที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไปใช้ ควรมีการฝึกซ้อมบทพูดให้เข้ากับมุกกล้อและคิวการลำดับภาพของรายการ และเพื่อให้รายการเป็นไปอย่างสนุกสนาน ควรมีการฝึกซ้อมก่อนออกอากาศจริงเพื่อให้นักเรียน โรงเรียนต้นทางในห้องส่งเกิดความคุ้นเคย

4. ครูผู้ช่วยหรือครูโรงเรียนปลายทางที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไปใช้ ควรมีการนำบทรายการโทรทัศน์ไปฝึกซ้อมกับระบบการให้บริการอินเทอร์เน็ตในโรงเรียน และซักซ้อมความเข้าใจการใช้เครื่องมือสื่อสาร เช่น โทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียม โทรศัพท์ phone in การเข้าเว็บบอร์ด เว็บไซต์ skype หรือ Msn เป็นต้น

5. กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมสามารถนำไปใช้ได้มากกว่า 21 วันหรือ 3 สัปดาห์ และไม่ควรจัดเวลาทำกิจกรรมให้น้อยกว่านี้ เวลาในการให้นักเรียนออนไลน์ทุกวัน อย่างต่อเนื่อง ควรขึ้นอยู่กับเวลาที่ทำการตกลงตามความสะดวกของกลุ่มผู้เรียน

เงื่อนไขการใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

1. รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ควรให้ความสำคัญและเตรียมความพร้อมใน 2 องค์ประกอบหลัก คือ (1)ด้านการผลิตสื่อทางโทรทัศน์ โดยมี 5 ขั้นตอนย่อย คือ ขั้นตอนเตรียมการ (Preproduction) ขั้นตอนติดตั้งและซักซ้อม (Setup and Rehearsal) ขั้นตอนผลิตรายการ (Production) ขั้นตอนหลังผลิตรายการ (Postproduction) ขั้นตอนประเมินผล (Evaluation) ที่ต้องการให้เกิดความสนุกสนานและสร้างแรงจูงใจในการเรียน ด้วยภาพ และเสียงที่สดใส มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียน (2)ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนจำเป็นต้องได้ครูเก่ง มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และเข้าใจในเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอน เป็นตัวอย่างที่ดีและควรเข้าใจในระบบของสื่อสารมวลชน

2. รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมควรเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถทำเป็นกิจวัตรประจำวัน ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เวลาไม่ควรต่ำกว่า 21 วัน หรือ 3 สัปดาห์ ในการสร้างให้เกิดนิสัยดี ๆ จำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติเมื่ออยู่ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน โดยควรขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้ช่วยในการประเมินกิจกรรมด้วย

3. รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ระบบสัญญาณดาวเทียมและอินเทอร์เน็ต ดังนั้นจึงควรมีการเตรียมความพร้อมทางด้านอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการกับเครื่องมือที่จำเป็นในการสื่อสารเชื่อมโยงกัน รวมทั้งควรฝึกให้ผู้สอนและผู้เรียนมีทักษะความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์อย่างคล่องแคล่วด้วย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา ความคิดเห็นของครู และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MATและทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MATและทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อนำเสนอการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MATและทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย เพื่อนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MATและทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินงานพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเป็น 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหา ความคิดเห็นของครูและนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ประชากร คือ ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

- 1.1 ครูสอนพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ทำการสอนอยู่ในภาคต้น ปีการศึกษา 2553 จำนวน 100 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จของ Yamane(1973) ที่ระดับความคาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 10% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้มาโดยการสุ่มอย่างแบบเจาะจง

1.2 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครที่เรียนวิชา พระพุทธศาสนา ภาคต้น ปีการศึกษา 2553 จำนวน 400 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ ตารางสำเร็จของ Yamane(1973) ที่ระดับความคาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความ เชื่อมั่น 95% ใช้ 400 ตัวอย่าง โดยผู้วิจัยคัดเลือกอย่างเจาะจงจากโรงเรียนมัธยมในกรุงเทพฯ จำนวน 11 โรงเรียน เลือกโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างเจาะจง โดยเลือกให้มีตัวแทนจาก กลุ่มโรงเรียนชายล้วน โรงเรียนหญิงล้วนและโรงเรียนสหศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพ ปัญหาและความคิดเห็นของ ครูและนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนา แบ่งเป็น 2 ฉบับ คือ

2.1 แบบสอบถามครูสอนพระพุทธศาสนาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดย ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจากการวิเคราะห์เอกสาร ตำรา และงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอน ศีลธรรม กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MATและการปลูกฝังนิสัยให้มี เหตุผลเชิงจริยธรรม

แบบสอบถามสภาพ ปัญหาของการเรียนการสอนและความคิดเห็นของครู สอนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนต้น ในหัวข้อ มงคลชีวิต 38 ประการ เรื่อง มีสติปวิทยา พังธรรมตามกาล เห็นสมณะ และ สันทนาธรรมตามกาล แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการ จัดการเรียนการสอนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เฉพาะวิชาพระพุทธศาสนา ในหัวข้อ มงคลชีวิต 38 ประการ เรื่อง มีสติปวิทยา พังธรรมตามกาล พบสมณะ และ สันทนาธรรมตามกาล เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นแบบเลือกตอบ (Check –list) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Opened - ended) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ปัญหาและข้อเสนอแนะของการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เฉพาะวิชา พระพุทธศาสนา ในหัวข้อ มงคลชีวิต 38 ประการ เรื่อง มีสติปวิทยา พังธรรมตามกาล พบสมณะ และ สันทนาธรรมตามกาลด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MATเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นแบบ เลือกตอบ (Check –list) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Opened - ended) (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข1หน้า 289)

2.2 การสอบถามนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครโดยใช้ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องความรู้ ประสพการณ์ กิจกรรมการเรียนรู้และความพึงพอใจ ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์

แบบสอบถามนักเรียน เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและพฤติกรรมกรเรียน วิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 3 ตอน

คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและพฤติกรรมของนักเรียนเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะตนของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลจำนวน 12 ข้อ คุณลักษณะในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลจำนวน 8 ข้อ ความรู้ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล จำนวน 5 ข้อ ทักษะในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล จำนวน 9 ข้อ เซาว์บัญญัติในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล จำนวน 5 ข้อ ค่านิยมในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล จำนวน 7 ข้อ และแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลจำนวน 5 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ (Check –list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นแบบเลือกตอบ (Check –list) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) จำนวน 35 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นแบบเลือกตอบ (Check –list) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) จำนวน 35 ข้อ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข 2 หน้า 304)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามของครู และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความคิดเห็น ของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม หลังจากนั้นนำร่างแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน คือ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนทางไกล จำนวน 1 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT จำนวน 1 คน 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 1 คน ทั้งหมดได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (ดูรายชื่อในภาคผนวก ก หน้า 286) เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) และภาษาที่ใช้ ตลอดจนความครบถ้วนสมบูรณ์และครอบคลุมของคำถาม ให้มีความถูกต้องและชัดเจนขึ้นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

การดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามด้วยตนเองและส่งทางไปรษณีย์ ตั้งแต่วันที่ 19 กรกฎาคม 2553 ถึง 3 สิงหาคม 2553 รวมเวลาในการเก็บข้อมูล 16 วัน โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบสอบถามของนักเรียนที่ตอบคำถามสมบูรณ์ จากการส่งแบบสอบถาม 440 ฉบับ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามของนักเรียนให้ได้ 400 ฉบับ และส่งแบบสอบถามของครูสอนศีลธรรมมัธยมศึกษาตอนต้นไป 3 ครั้ง รวม 300 ฉบับ จนได้กลับมาครบ 100 ฉบับ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์ค่า t-test dependent โดยความคิดเห็นที่เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ด้วยการแจกแจงค่าความถี่และเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร มีรายละเอียด การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลดังนี้

2.1. กำหนดกรอบแนวคิดของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครจากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 นำมาใช้ในการสร้างรูปแบบ

2.2. สร้างรูปแบบของการเรียนการสอนทางไกล

2.2.1 รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบไปด้วย 2 ส่วนดังนี้

2.2.1.1 ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของการเรียนการสอนทางไกล โดยมี 7 องค์ประกอบ คือ 1)ผู้สอนทางไกล 2)เทคโนโลยีการเรียนการสอน 3)หลักสูตรการเรียนการสอน 4)กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT (Why- What- How- If) และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย 5)สภาพแวดล้อมการเรียนการสอนทางไกล 6) ปัจจัยเกื้อหนุน และ 7)ผู้เรียนทางไกล

2.2.1.2 ส่วนที่ 2 วิธีการเรียนการสอนทางไกลๆ ที่ประกอบด้วยขั้นก่อนการเรียน ขั้นระหว่างเรียน และขั้นสรุปประเมินผล โดยกำหนดขั้นตอนของการเรียนการสอนทางไกลๆ 3 ขั้นตอน ได้แก่

1 ขั้นตอนก่อนการเรียนการสอนทางไกลๆ ประกอบด้วย การทดสอบด้วยแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม และแบบวัดความรู้โดยใช้แบบทดสอบ ก่อนการเรียนการสอนทางไกลและจัดการปฐมนิเทศ เพื่อแนะนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลๆ และการฝึกทักษะการใช้อุปกรณ์ต่างๆ เช่นการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อตอบคำถาม ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

2 ขั้นตอนของการเรียนการสอนทางไกลๆ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การเรียนการสอนทางไกลผ่านโทรทัศน์ดาวเทียม มี 11 ขั้นตอน คือ 1)ปฐมนิเทศหน่วยการเรียน 2)การวัดความรู้และเหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนเรียน 3)การสร้างประสบการณ์(Why) 4)วิเคราะห์ประสบการณ์ (Why) 5)การพัฒนาประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด (What) 6)การพัฒนาความรู้ความคิด (What) 7)ปฏิบัติตามแนวคิดที่ได้เรียนรู้ (How) 8)สร้างชิ้นงานของตน (How) 9)วิเคราะห์ผลงานและการนำไปใช้ (If) 10)ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (If) 11)การวัดความรู้และเหตุผลเชิงจริยธรรม หลังเรียน

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมประจำวันผ่านกระดานสนทนาจำนวน 21 วันในระหว่างคาบเรียนของสัปดาห์มี 8 ชั้น คือ 1)การสร้างคุณค่าและประสบการณ์จาก 11กิจกรรม (Why) 2)วิเคราะห์ประสบการณ์ (Why) 3)ปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด (What) 4)เติมเต็มความรู้ (What) 5)พิจารณาสิ่งที่ตนเองต้องการแก้ไข (How) 6)แสดงภาพของ 11 กิจกรรม (How) 7)วิจารณ์ภาพกิจกรรมของเพื่อนและแสดงความคิดเห็น (If) 8) ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนและสรุปประโยชน์ของการเรียนรู้ (If)

ขั้นตอนการสร้างรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลฯ

1. การปฏิสัมพันธ์บนโทรศัพท์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนของโรงเรียนต้นทาง – ปลายทางประจำสัปดาห์ ตลอดระยะเวลาการเรียนการสอนทางไกลฯ ด้วยการใช้เครื่องมือ ได้แก่ E-mail, web board, chat, up load – download file

2. กำหนดกิจกรรมในห้องเรียนต้นทาง-ปลายทาง โดยกำหนดกิจกรรมเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการเรียนการสอนทางไกลฯ

1. ปฐมนิเทศ ประกอบด้วยกิจกรรมแนะนำการเรียนการสอนทางไกลฯ หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน การประเมินผล

2. กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT

3. กิจกรรมการฝึกทักษะการใช้เครื่องมือต่างๆในการเรียนการสอนทางไกลฯ

ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างการเรียนการสอนโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT มี กิจกรรมที่เน้นการปลูกฝังนิสัยเพื่อให้เกิดเหตุผลเชิงจริยธรรม

1. บรรยาย สาธิต ปฏิบัติ

2. การประชุม อภิปราย ระดมสมอง

3. สนทนา ชัก-ถาม

4. เสนอผลงานบุคคล/กลุ่ม ที่ได้รับมอบหมาย

5. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

6. ศึกษากรณีตัวอย่าง สถานการณ์จริง และสถานการณ์จำลอง

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลการเรียนการสอนทางไกล

- ผู้เรียน
1. อภิปรายกลุ่มใหญ่ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเรียนรู้ของ
 2. ทดสอบเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้เรียนและความรู้ทางการเรียน
 3. สอบถามความคิดเห็นจากนักเรียน ครูทางไกล และครูผู้ช่วย
- เกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

2.3 การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชา พระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 ตรวจสอบความตรงของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล นำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม นำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไข และนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 ท่าน (รายชื่อในภาคผนวก ก หน้า 275) ตรวจสอบคุณภาพความตรงตามโครงสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลในด้านวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน การวิเคราะห์ผู้เรียน การออกแบบเนื้อหาวิชา วิถีการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน 4 MAT การสร้างเสริมทักษะ และการจัดกิจกรรม สนับสนุน กลไกควบคุมตรวจสอบติดตามการเรียน การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ การประเมินเหตุผลเชิงจริยธรรม และการส่งข้อมูลป้อนกลับเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

2.3.2 การปรับปรุงแก้ไข ภายหลังปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยนำแบบประเมิน ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 12 ท่าน มาพิจารณาและปรับปรุงแก้ไข รูปแบบการเรียนการสอน

3 ขั้นตอนการประเมินผล โดยการสังเกตและประเมินผลคะแนน ประกอบด้วย การสร้างแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมและแบบวัดความรู้ทางการเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจ หลังเรียนของครูทางไกล ครูผู้ช่วยและนักเรียน แบบสอบถามผู้ปกครอง

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชา พระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลองรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครของโรงเรียนศิลาจารย์พัฒนา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 15 คน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนที่ยินดีเข้าร่วมเป็นกลุ่มทดลองสำหรับโรงเรียนปลายทางที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา ภาคต้น ปีการศึกษา 2553

การดำเนินการทดลอง แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ก่อนการเรียนการสอนทางไกลฯ ประกอบด้วย การทดสอบด้วยแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม และแบบวัดความรู้ทางการเรียน ก่อนการเรียนการสอนทางไกลฯและจัดการปฐมนิเทศ เพื่อนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลฯ และการฝึกทักษะการใช้อุปกรณ์ต่างๆ เช่นการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการลงทะเบียนเข้าระบบ การตอบคำถาม ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

ระยะที่ 2 ขึ้นตอนระหว่างการเรียนการสอนทางไกลฯ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การเรียนการสอนทางไกลผ่านโทรทัศน์ดาวเทียม มี 11 ชั้น คือ 1) ปฐมนิเทศหน่วยการเรียน 2)การวัดความรู้และเหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนเรียน 3)การสร้างประสบการณ์(Why) 4)วิเคราะห์ประสบการณ์ (Why) 5)การพัฒนาประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด (What) 6)การพัฒนาความรู้ความคิด (What) 7)ปฏิบัติตามแนวคิดที่ได้เรียนรู้ (How) 8)สร้างชิ้นงานของตน (How) 9)วิเคราะห์ผลงานและการนำไปใช้ (If) 10)ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (If) 11)การวัดความรู้และเหตุผลเชิงจริยธรรม หลังเรียน

ส่วนที่ 2 ขึ้นตอนการดำเนินกิจกรรมประจำวันผ่านกระดานสนทนาจำนวน 21 วันในระหว่างคาบเรียนของสัปดาห์มี 8 ชั้น คือ 1)การสร้างคุณค่าและประสบการณ์จาก 11 กิจกรรม (Why) 2)วิเคราะห์ประสบการณ์ (Why) 3)ปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด (What) 4)เติมเต็มความรู้ (What) 5)พิจารณาสิ่งที่ตนเองต้องการแก้ไข (How) 6)แสดงภาพของ 11 กิจกรรม (How) 7)วิจารณ์ภาพกิจกรรมของเพื่อนและแสดงความคิดเห็น (If) 8)ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนและสรุปประโยชน์ของการเรียนรู้ (If)

ระยะที่ 3 ขึ้นตอนการประเมินผล โดยการสังเกตและประเมินผลคะแนนประกอบด้วย คะแนนของการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมและการวัดความรู้ทางการเรียน จากแบบสอบถามความพึงพอใจหลังเรียนของครูทางไกล ครูผู้ช่วยและนักเรียน แบบสอบถามผู้ปกครอง

การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลฯกับกลุ่มทดลอง โดยนำรูปแบบที่สร้างขึ้น ให้ครูผู้สอนทดลองรูปแบบการสอนโดยการถ่ายทอดสดรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาตามเวลาที่นัดหมาย คือ ในวันศุกร์ที่ 20, 27 สิงหาคม เวลา 13.00-14.00น. และ 3 กันยายน 2553 เวลา 12.00-14.00น. และได้บันทึกรายการเพื่อทบทวนความรู้หรือไว้รับชมภายหลัง ที่

www.dmc.tv , www.whitemedia.org/education และ www.youtube.com ในหัวข้อ มงคลชีวิต กับครูสมพงษ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่า t โดยใช้สถิติ t-test dependent และการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยและร้อยละ

ขั้นตอนที่ 4. การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผู้วิจัยนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อค้นพบที่เกิดขึ้นภายหลังการทดลอง ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 คน ประเมินรับรองรูปแบบ และนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร ในรูปแบบผังงาน (flow chart)

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และความคิดเห็นของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา มัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

1.1 สภาพ ปัญหา เกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่าครูส่วนใหญ่พบปัญหา มีภาระหน้าที่มาก ทำให้ขาดความพร้อมในการเตรียมการสอน (ร้อยละ 39) ด้านเนื้อหา ศิลปวิทยา ส่วนใหญ่พบปัญหาเรื่องเนื้อหา มีจำนวนมากเกินไป ไม่สอดคล้องกับจำนวนชั่วโมงเรียน (ร้อยละ 22) ด้านเนื้อหา ฟังธรรมตามกาล ส่วนใหญ่ไม่พบปัญหา (ร้อยละ 27) ด้านเนื้อหา พบสมณะส่วนใหญ่ไม่พบปัญหา (ร้อยละ 29) และด้านเนื้อหา สนทนาธรรมตามกาล ส่วนใหญ่ไม่พบปัญหา (ร้อยละ 28) ปัญหา ในด้านการจัดการเรียนการสอน โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT ส่วนใหญ่พบปัญหา มากที่สุดในเรื่อง คือ ขาดความรู้เรื่องเทคนิคการสอนใหม่ๆ (ร้อยละ 38)

ส่วนปัญหา ในด้านสื่อการเรียนการสอน คือ ขาดทักษะในการผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอน ที่มีคุณภาพ ในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม (ร้อยละ 36) ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ในด้านการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน (ร้อยละ 42) ในด้านเสริมแรง และในด้านการวัดและประเมินผล ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา (ร้อยละ 56, 44 ตามลำดับ)

1.2 สภาพ ปัญหาในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน พบว่าส่วนใหญ่ไม่มีความตั้งใจที่จะเรียนศีลธรรมทางไกล (ร้อยละ 51.25) มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนทางไกล (ร้อยละ 46) มีความรับผิดชอบในตนเอง (ร้อยละ 86.25) มีวินัยและสามารถจัดสรรเวลาควบคุมตนเองได้ (ร้อยละ 80.25) มีวุฒิภาวะ/สมาธิ ใฝ่เรียนรู้ รักการอ่าน (ร้อยละ 77.75) มีความสามารถปรับตัวได้ดี (ร้อยละ 88.75) มีความกระตือรือร้นและตื่นตัวตลอดเวลา (ร้อยละ 67.5) มีความขยันอดทน (ร้อยละ 77.25) ตรงต่อเวลา (ร้อยละ 73.25) มีความมั่นคงทางอารมณ์และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (ร้อยละ 87.25) มีความซื่อสัตย์ (ร้อยละ 92) และมีความคิดสร้างสรรค์ (ร้อยละ 82.75)

คุณลักษณะในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลที่น่าสนใจ พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีการวางแผน และจัดระบบการเรียน (ทำงานอย่างเป็นระบบ) คิดเป็นร้อยละ 66.5 แต่ไม่ศึกษาเนื้อหาล่วงหน้าก่อน และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา คิดเป็นร้อยละ 55.5 มีวิธีการเรียนที่หลากหลาย ยืดหยุ่น เน้นกระบวนการกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 65.25 สรุป ทบทวนเนื้อหา และจดบันทึก คิดเป็นร้อยละ 65.75 ทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่ลอกเลียนแบบและละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 67.25 มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนทางไกล/เพื่อนทางไกลสม่ำเสมอและทุกครั้งที่มีโอกาส คิดเป็นร้อยละ 69.25 สามารถนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวันท้องถิ่นของตน คิดเป็นร้อยละ 85.25 และซักถาม, อภิปราย, ปฏิบัติ ประชุมกลุ่มปรึกษาผู้รู้/เชี่ยวชาญ คิดเป็นร้อยละ 67.5

ความรู้ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลพบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพื้นฐานด้านวิชาพระพุทธศาสนามงคลชีวิต คิดเป็นร้อยละ 73.5 พื้นฐานด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร 2 ทาง คิดเป็นร้อยละ 72 พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ คิดเป็นร้อยละ 85 การใช้ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ คิดเป็นร้อยละ 70 ความรู้และเข้าใจการเรียนทางไกลผ่านสื่อและเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 75.75

ทักษะในการเรียนการศีลธรรมทางไกลพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะด้านภาษาในการฟัง คิดเป็นร้อยละ 93.5 ด้านภาษาในการพูด คิดเป็นร้อยละ 86 ด้านภาษาในการอ่าน คิดเป็นร้อยละ 89 ด้านภาษาในการเขียน การสรุปเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 79.25 ด้านภาษาในการวิเคราะห์ คิดเป็นร้อยละ 72.5 พิมพ์ดีดคอมพิวเตอร์และการใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ คิดเป็นร้อยละ 74.75 การใช้อุปกรณ์/เทคโนโลยีพื้นฐาน เช่น ไมโครโฟน เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 68.5 การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร เช่น อีเมล, web board, Chat เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 81.75 การทำงานเป็นทีมแบบทางไกล คิดเป็นร้อยละ 62.75

ด้านความรู้ปัญหาในการเรียนศีลธรรมทางไกล พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มี การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า คิดเป็นร้อยละ 83 มีไหวพริบดี โดยเฉพาะการใช้คำ (keyword) ในเครื่องมือช่วยค้น (search Engine) คิดเป็นร้อยละ 62.25 มีการปรับตนให้สอดคล้องกับสภาพ

การเรียนการสอนทางไกล คิดเป็นร้อยละ 72.25, มีการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางไกล คิดเป็นร้อยละ 68 มีการตั้งคำถาม/ตอบคำถามผ่านเทคโนโลยี คิดเป็น ร้อยละ 59.25

ค่านิยมในการเรียนศีลธรรมทางไกล พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นในระบบการเรียนการสอนทางไกลว่าคุณภาพเท่าเทียมกับปกติ คิดเป็นร้อยละ 68.75 เชื่อว่าเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา และด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 75.5 เชื่อว่าการเรียนสามารถเรียนได้หลายทางและรูปแบบ/พัฒนาได้ คิดเป็นร้อยละ 81.75 เชื่อความเสมอภาคทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 79.75 มีเจตคติที่อยากเรียน และการ เรียนรู้ด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 70 ภูมิใจที่สามารถเรียนด้วยตนเองผ่านสื่อทางไกล คิดเป็นร้อยละ 70.75 ประหยัดเวลา คิดเป็นร้อยละ 78.25

แรงจูงในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง หากไม่พัฒนา จะล้าหลัง/ไม่มีความสุข คิดเป็นร้อยละ 77.75 คิดว่าการศึกษาวินัยพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องพัฒนามนุษย์ คิดเป็น ร้อยละ 79.75 สนใจใฝ่ใจการเปลี่ยนแปลง คิดเป็นร้อยละ 85.5 ศักดิ์ศรีเท่ากับผู้เรียนในระบบของโรงเรียนอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 81.25 เรียนผ่านเทคโนโลยี/ทันสมัย/น่าสนใจ คิดเป็นร้อยละ 81.25

ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MATและทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร มี 2 แบบ คือ รูปแบบการเรียนทางไกลผ่านรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา และรูปแบบการเรียนผ่านกระดานสนทนา(web board)โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ส่วนที่ 1 การจัดการเรียนการสอนทางไกลประกอบด้วย 11 ขั้นตอนย่อยดังนี้

- ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน
- ขั้นที่ 2 ขั้นวัดความรู้ ก่อนเรียนโดยใช้คำถามนำเข้าสู่บทเรียน
- ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างประสบการณ์ของสิ่งที่เรียน (ขั้นรับรู้)
- ขั้นที่ 4 ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ (ขั้นตอบสนอง)
- ขั้นที่ 5 ขั้นปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด
- ขั้นที่ 6 ขั้นพัฒนาความคิดรวบยอดหาความรู้เพิ่ม
- ขั้นที่ 7 ขั้นลงมือปฏิบัติจากกรอบแนวคิดที่กำหนด (ขั้นเห็นคุณค่า)
- ขั้นที่ 8 ขั้นสร้างผลงานที่สะท้อนความเป็นตนเอง (ขั้นการจัดระบบ)
- ขั้นที่ 9 ขั้นวิเคราะห์ผลงานและนำไปใช้ (ขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย)
- ขั้นที่ 10 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนกับผู้อื่น

ขั้นที่ 11 ขั้นประเมินผลการเรียนหลังคาบเรียน

2.2 ส่วนที่ 2 การดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชา พระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และ ทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนา เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครในระหว่างคาบเรียนต่อ สัปดาห์ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างคุณค่าและประสบการณ์จาก 11 กิจกรรม (ขั้นรับรู้)

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ (ขั้นตอบสนอง)

ขั้นที่ 3 ขั้นปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด

ขั้นที่ 4 ขั้นเติมเต็มความรู้

ขั้นที่ 5 ขั้นพิจารณาสิ่งที่ตนเองต้องการแก้ไข (ขั้นเห็นคุณค่า)

ขั้นที่ 6 ขั้นแสดงภาพการทำกิจกรรม 11 ภาพ (ขั้นการจัดระบบ)

ขั้นที่ 7 ขั้นวิจารณ์กิจกรรมของเพื่อนและแสดงความคิดเห็น

ขั้นที่ 8 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปประโยชน์การเรียนรู้

(ขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย)

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชา พระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

1.1 คะแนนความรู้ โดยใช้ค่าคะแนนเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ของการวัดความรู้ก่อน และหลังของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีคะแนนหลังเรียน ($\bar{X} = 12.67$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 10.13$) อย่างมีนัยสำคัญ

1.2 แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยใช้ค่าคะแนนเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการวัดความรู้ก่อนและหลังของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีคะแนนหลังเรียน ($\bar{X} = 94.47$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 91.27$) อย่างมีนัยสำคัญ

1.3 แบบวัดตามสภาพจริงของผู้เรียน พบว่า นักเรียน ส่วนใหญ่สวดมนต์ นั่งสมาธิ สมาทานศีล 5 จับตาค้นรอบข้าง จับผิดตนเอง อยู่ในระดับพอใช้ คือทำนานๆ ครั้ง และตื่นเช้า

เก็บที่นอน แต่งกายสุภาพ ใหัวฟ่อ แม่ผู้ใหญ่ ออมทรัพย์ ช่วยงานบ้าน อ่านหนังสือ อยู่ในระดับพอใจอย่างยิ่ง หรือทำเป็นประจำ

1.4 แบบวัดความพึงพอใจหลังเรียน พบว่านักเรียนพอใจเป็นอย่างยิ่งทุกข้อ คือ นักเรียนพอใจที่โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาและให้นักเรียนทำกิจกรรม11ข้อ, นักเรียนมีความประสงค์เรียนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา,นักเรียนยินดีทำกิจกรรม 11ข้ออย่างเต็มศักยภาพ, นักเรียนพอใจที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทำกิจกรรม11ภาคเรียนละอย่างน้อย21 วัน นักเรียนประสงค์ทำกิจกรรม11ข้ออย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอทุกสัปดาห์,นักเรียนยินดีให้ความร่วมมือในการออนไลน์ส่งภาพกิจกรรมและข้อความในเวลาที่กำหนด นักเรียนยินดีทำกิจกรรม11ข้อนอกเหนือจากเวลาเรียน นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาของเรียนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนามากขึ้น นักเรียนสามารถซักถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างเรียนทางไกลได้ นักเรียนมีวินัยสามารถควบคุมและจัดสรรเวลาให้ตนเองได้ นักเรียนพอใจทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่ลอกเลียนแบบ นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนทางไกล/เพื่อนทางไกลสม่ำเสมอและทุกครั้งที่มีโอกาส นักเรียนมีความกระตือรือร้นและตื่นตัวตลอดเวลาในการเรียนการสอนทางไกล นักเรียนพอใจการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร เช่น อีเมลล์, web board, Chat เป็นต้น นักเรียนวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาในมงคลชีวิตและเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน

1.5 แบบวัดความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อพฤติกรรมของนักเรียน พบว่าผู้ปกครองมีความพอใจเป็นอย่างยิ่งทุกข้อ คือ พอใจที่โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาและให้นักเรียนทำกิจกรรม11ข้อ มีความประสงค์ให้บุตรหลานของท่านเรียนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา,ยินดีสนับสนุนให้บุตรหลานได้ทำกิจกรรม 11ข้ออย่างเต็มศักยภาพ พอใจที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทำกิจกรรม 11ข้อ ภาคเรียนละอย่างน้อย 21 วัน มีความประสงค์ให้บุตรหลานได้ทำกิจกรรม 11ข้ออย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ทุกสัปดาห์ ยินดีให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการแสดงความคิดเห็นด้านการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา และยินดีให้บุตรหลานของท่านทำกิจกรรม 11ข้อ นอกเหนือจากเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นการอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้

4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบของรูปแบบ มี 7 องค์ประกอบ คือ ผู้สอนทางไกล เทคโนโลยีการเรียนการสอน หลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมการเรียนการสอนทางไกล ปัจจัยเกื้อหนุน และผู้เรียนทางไกล

1) ผู้สอนทางไกล มี 2 บทบาท คือ 1) บทบาทของผู้สอนต้นทาง และ 2) บทบาทของผู้สอนปลายทาง

1.1 บทบาทของผู้สอนต้นทาง หรือ ครูทางไกลโรงเรียนต้นทาง ควรเป็นผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา มีความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย มีความรู้ ทักษะ และเชาวน์ปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรมีพฤติกรรมที่มีศีลธรรม นำเคารพ คือ ครูต้นแบบที่เราต้องการให้เป็นแบบอย่างของนักเรียน ต้องเข้าใจในหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นอย่างดี มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ อธิบายเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ใช้ภาษาให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ครูต้นทางต้องมีการจัดทำโครงร่างเนื้อหาสาระโดยพิจารณาปัญหา การสอน การวิเคราะห์ให้ผู้เรียน การกำหนดเป้าหมายจุดประสงค์ในการสอน และความเข้าใจในเนื้อหาของวิชาที่จะสอน ผู้สอนทางไกลต้องสำรวจดูอุปกรณ์การสอนที่มีอยู่ โดยอย่าเลือกอุปกรณ์การสอนที่มีอยู่แล้ว หรือเคยใช้ได้ดีในห้องเรียนแบบเก่า (Beare, 1989) ควรเลือกใช้สื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะที่ตรงตามวัยและความสามารถของผู้เรียน ผู้สอนทางไกลต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่การสอนและยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีบุคลิกภาพที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนทางไกลขณะมีปฏิสัมพันธ์ทางไกลผ่านเทคโนโลยีการสื่อสาร 2 ทาง ทั้งภาพและเสียง เช่น แต่งกายสุภาพ ท่าทางน่าเชื่อถือ น้ำเสียงแจ่มใส มีอารมณ์ขัน มีทักษะในการสื่อสารและการนำเสนอ มีความมั่นใจในตนเองและการใช้สื่อการเรียนการสอนทางไกลได้ มีคุณธรรมและยุติธรรมในการวัดและประเมินผล ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม รอบรู้ ทันสมัย ทันเหตุการณ์ มีสุขภาพกายและใจที่ดีมีความสามารถในการสอนที่หลากหลายวิธีและมีจิตวิทยาการสอน รู้จักตั้งคำถามและยกตัวอย่างที่เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน เข้าใจในเนื้อหาที่สอนเป็นอย่างดีและนำเสนอได้ถูกต้อง สอดแทรกคุณธรรมและประสบการณ์ สร้างปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น (Bradshaw and Brown, 1989; cited in Threlkerld, 1940) สร้างบรรยากาศการเรียนการสอนทางไกล กระตุ้นความต้องการของผู้เรียน (Willis, 1992) จูงใจผู้เรียน (Enrollment Motivation) มีความสามารถทำงานเป็นระบบ ร่วมกับผู้ช่วยสอนทางไกลได้ ไม่มีอคติต่อการเรียนการสอนทางไกล (สุภาณี เสงีศรี, 2544)

1.2 บทบาทของผู้ช่วยสอนทางไกล หรือครูผู้ช่วย หมายถึงครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนปลายทาง ทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้สอนทางไกลโดยมีความรู้ความเข้าใจและ

ความสามารถในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา สามารถช่วยสอนเสริมเพิ่มเติมเนื้อหา หรือ สอนร่วมกับผู้สอนทางไกลได้ ควรมีทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีการเรียนการสอนทางไกล ต้องสรุปบทเรียนและให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียน ควบคุมบรรยากาศในการเรียน ช่วยเหลือผู้สอนทางไกลตามที่ได้รับมอบหมาย (เช่น คุมสอบ ตรวจสอบความถูกต้อง ร่วมกิจกรรม) เข้าใจและมีความสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีการเรียนการสอนทางไกล มีความรับผิดชอบ เข้าใจการทำงานและทำงานร่วมกับผู้สอนทางไกล (สุภาณี เสงศรี, 2544)

2. เทคโนโลยีการเรียนการสอน หมายถึง สื่อเทคโนโลยีที่ใช้ถ่ายทอดความรู้จากบทเรียน มีการสื่อสาร 2 ทาง อย่างมีปฏิสัมพันธ์ทำให้เกิดการเรียนรู้ (Simonson and Schlosser, 1995) คือ สื่อหลัก และสื่อเสริม (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2527) รูปแบบการสอนทางไกลที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การสอนที่ใช้สื่อประสม ประกอบด้วย สิ่งพิมพ์ เอกสาร และรายการวิทยุ โทรทัศน์ รวมทั้งมีการสอนเสริม หรือพบปะกับผู้สอนเป็นครั้งคราว สื่อเอกสารเป็นสื่อที่ผู้เรียน สามารถเรียนได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพเพราะเป็นสื่อถาวรที่สามารถทบทวนได้ด้วยตนเอง (Jenkins, 1983) เมื่อจบรายการ ผู้วิจัยนำเทปรายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศแล้วมาเก็บไว้ในเว็บบอร์ด(web board) เพื่อให้ผู้เรียนหรือผู้ที่สนใจสามารถกลับมาเรียนทบทวนซ้ำได้ที่ www.whitemedia.org/education, www.dmc.tv และ www.youtube.com

2.1 สื่อหลัก ประกอบด้วย รายการโทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียม และเทคโนโลยีเครือข่ายคอมพิวเตอร์

2.1.1 รายการโทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียมควรเป็นรายการของสถานีที่ส่งสัญญาณภาพและเสียงที่ครอบคลุมพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา มีระยะเวลาในการออกอากาศที่แน่นอน มีเครื่องมือและอุปกรณ์ในการรับส่งสัญญาณที่ได้มาตรฐาน เพื่อใช้ในการถ่ายทอดความรู้ร่วมกับสื่อประกอบการนำเสนอ ที่ออกแบบให้สามารถมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน (Furiga, 1996) โดยผู้สอนทางไกลจะสอนในห้องส่งของสถานีโทรทัศน์ สอนนักเรียนโรงเรียนต้นทางไปพร้อมกันกับโรงเรียนปลายทาง เมื่อถึงขั้นตอนการถามคำถาม จะเรียนให้นักเรียนโรงเรียนปลายทางตอบก่อน โดยให้ผู้สอนทางไกล เลือกรายชื่อนักเรียนเพื่อให้เวลานักเรียนตอบโดยใช้การพิมพ์คำตอบกลับมาทางกระดานสนทนา (web board) แล้วข้อความจะถูกนำมาใส่ไว้หน้าจอโทรทัศน์ ครูต้นทางจะสามารถมองเห็นคำตอบได้ว่านักเรียนปลายทางตอบเช่นไร เมื่อครูอ่านทบทวนพร้อมเฉลยคำตอบจะทำให้นักเรียนทราบว่าสิ่งที่ตนเองตอบไปนั้นถูกต้องหรือไม่ ครูต้นทางต้องถามโดยกำหนดให้นักเรียนปลายทางตอบก่อนเนื่องจากการส่งสัญญาณเสียงและภาพของรายการโทรทัศน์จะช้ากว่าเวลาจริง 6 วินาที ทำให้ เวลาจริงพิมพ์ไม่ทันถ้าต้องการคำตอบในทันที ควรแบ่งให้นักเรียนในห้องส่งตอบก่อนแล้วจึงกลับมาอ่านที่หน้าจอตีพิมพ์ หรือกระดานสนทนา (web board) ด้วยการใช้โปรแกรมนำเสนอ power point ให้ครูอ่านซ้ำ เพื่อทบทวนเนื้อหา

เพื่อทบทวนว่าคำตอบนั้นๆถูกต้องหรือไม่ ในการสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์ ต้องใช้เวลามากดังนั้นควรจัดสรรเวลาให้พอดีกับเนื้อหาและเอกสารประกอบการเรียน(กิดานันท์ มลิทอง, 2536; สุรัชย์ ศึกษาศาสตร์,2541)

2.1.2 เทคโนโลยีเครือข่ายคอมพิวเตอร์ โดยสร้างเว็บบอร์ด(web board)เพื่อสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์ 2 ทาง (www.whitemedia.org/education) เช่น ส่งภาพกิจกรรม ผลงานของนักเรียนที่มอบหมาย กระดานสนทนาที่มีความยืดหยุ่น มีความสามารถในการเข้าถึงประสิทธิภาพการเรียนรู้ และความสามารถในการรวบรวมข้อมูล ผู้เรียนสามารถเลือกเวลาที่ตนสนใจ เข้ามาทำกิจกรรมกับผู้วิจัย จากที่ไหน และเวลาใดก็ได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ ยังเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และ ผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกันได้มากขึ้นอย่างเป็นอิสระ และมีความเป็นส่วนตัว (Khan, 1977; Chizmar and others, 1999; Budd, 1997) (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2544; ถนอมพร เลหาจรัสแสง, 2544; กิดานันท์ มลิทอง, 2545; วิชุดา รัตนเพียร, 2545; ใจทิพย์ ณ สงขลา, 2542)

1.1 สื่อเสริม ประกอบด้วย โทรศัพท์ เอาไว้ใช้เมื่อต้องการตอบคำถามในเวลา หรือ ชักถามกับโรงเรียนปลายทาง(Phone in) ควรเตรียมโทรศัพท์ เอกสารประกอบกิจกรรมให้พร้อมทุกครั้งหากมีปัญหาเครื่องส่งสัญญาณดาวเทียมหรือเมื่อระบบส่งภาพขัดข้อง จะได้นำมาใช้ทดแทนได้บางส่วน

2 หลักสูตรการเรียนการสอน ใช้เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษา ปี 2551 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยนำเนื้อหาบางคลี่ชีวิตเรื่องมีศิลปวิทยา พังธรรมตามกาล พบสมณะ และสนทนารธรรมตามกาล มาศึกษาเนื้อหาแล้วนำมาออกแบบสื่อการสอน ตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องให้นักเรียน คิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติในทุกครั้งจึงเป็นเรื่องที่ทำทนายสำหรับผู้วิจัยที่จะหากิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนในเวลาที่มีจำกัดเพื่อให้ได้ความรู้ครบตามที่กระทรวงกำหนด เนื้อหาในมวงคลี่ชีวิตจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนเมื่อผู้สอนสามารถนำความรู้ในเนื้อหานี้มาทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน (พระราชภาวนาวิริยคุณ, 2550)

4 กิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมที่ผู้วิจัยนำขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT คือ การเรียนการสอนที่พัฒนาผู้เรียนโดยการใช้คำถาม WHY- WHAT- HOW- IF (McCarthy ,1981:92-127 อ้างใน ธิติรัตน์ วิเชียรมงคลกุล, 2548:35) มาสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล แบบมีปฏิสัมพันธ์ 2 ทาง ผ่านรายการโทรทัศน์ จำนวน 4 ครั้งๆละ 60 นาทีต่อสัปดาห์ และผ่านกระดานสนทนา (Web board) ให้ผู้เรียนฝึกทำกิจกรรมปลูกฝังนิสัย 11 อย่าง เป็นประจำอย่างน้อย 21 วัน โดยก่อนการเริ่มทำกิจกรรมการเรียนรู้ควรให้นักเรียนได้เจริญสมาธิก่อนนำเข้าสู่บทเรียน และทำอีกครั้งเมื่อจบบทเรียนเพื่อเป็นการให้นักเรียนรวบรวมสมาธิและสติกลับมา (อมรา

รอดดารา, **สัมภาษณ์**, 20 กันยายน 2553; อาจอง ชุ่มสาย ณ อยุธยา, 2546; โรจน์ สุวรรณสุทธิ, 2513) ทำให้นักเรียนสนใจกับบทเรียน การเรียนด้วยการใช้คำถามเป็นกระบวนการให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมองทั้งสองด้าน ดังนั้นผู้เรียนจำเป็นต้องฝึกทำทุกคน การเรียนจากโรงเรียนปลายทางต้องให้ครูผู้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนตอบคำถามผ่านกระดานสนทนาทุกครั้งและให้นักเรียนตอบทุกคน เพราะสามารถตอบพร้อมกันทุกคนได้ แล้วครูผู้ช่วยตรวจความถูกต้องอีกครั้งเพื่อประเมินความรู้ว่านักเรียนเข้าใจถูกต้องหรือไม่

จากงานวิจัยด้านกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย พบว่าการสอนตามกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT ต้องใช้การตั้งคำถาม ให้ผู้เรียนตอบ ต้องใช้เวลามาก ในการทำแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมจำเป็นต้องเผื่อเวลาสำหรับการสื่อสารที่อาจจะส่งสัญญาณช้ากว่า 6 วินาทีดังนั้น จึงต้องตั้งคำถามให้โรงเรียนปลายทางเพื่อให้พิมพ์คำตอบก่อน แล้วจึงถามนักเรียนในห้องส่ง(โรงเรียนต้นทาง) เพื่อให้ผู้สอนสามารถสอนได้ตามเนื้อหาที่เตรียมไว้ ทำให้บางช่วงต้องเร่งเวลาในการสอนเพื่อให้ทันเวลาออกอากาศ และนักเรียนที่มีมาก ทำให้กิจกรรมต่างๆ ต้องใช้จังหวะในการถามตอบในแต่ละคำถามมากขึ้น ดังนั้น ควรใช้การเรียนการสอนผ่านกระดานสนทนา (Web board) แทนในกรณีที่สอนไม่ทันในช่วงโมงเรียนทางไกล

รูปแบบการทำกิจกรรมปลูกฝังลักษณะนิสัย พบว่าผู้เรียนทำกิจกรรมครบทุกคน และมีคะแนนถึงเกณฑ์ที่ได้รับรางวัล คือ เลื่อยดี และใบประกาศเกียรติบัตร เมื่อดูจากข้อความที่ผู้เรียนพิมพ์ลงบนเว็บบอร์ด พบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมเขียนแสดงความชื่นชมให้กำลังใจเพื่อนๆ และจับดีคนรอบข้างมากขึ้น จับผิดตัวเองได้มากขึ้น โดยสังเกตว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ มีนิสัยชอบแกล้งเพื่อน พูดไม่เพราะ หงุดหงิดง่ายเมื่อเปรียบเทียบกับ ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของบุคคล คือ อากาการที่แสดงออกด้วยการกระทำ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเคารพ ความอดทน เป็นต้น (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549:175) ผู้วิจัยต้องการปลูกฝังนิสัยให้นักเรียนมีวินัย มีเคารพ และมีความอดทน โดยได้สร้างกิจกรรม 11 ข้อ เพื่อให้นักเรียนได้ทำเป็นกิจวัตร ใช้ฝึกนิสัยเป็นเวลา 21 วัน ตามรูปแบบของทฤษฎีปลูกฝังนิสัย (Maxwell Maltz , 1960) โดยสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธาว่า นักเรียนสามารถทำได้ และทำได้แล้ว ดีด้วย ความเชื่อมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนตัดสินใจกระทำหรือปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อต้องการให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม ผู้สอนต้องสร้างความเชื่อหรือศรัทธาให้เกิดขึ้นก่อน เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความต้องการ และเกิดความคาดหวัง ผู้สอนจึงกระตุ้นให้ผู้เรียนลงมือกระทำกิจกรรมนั้น การที่ผู้สอนวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Burrhus F. Skinner) โดยมีวิธีการปรับพฤติกรรมมีขั้นตอน ให้ผู้เรียนฝึกทำกิจกรรมทุกวันอย่างต่อเนื่องด้วยการให้แรงเสริม เช่น การมอบของรางวัล ใบประกาศเกียรติบัตร ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการ Maslow(1962: 58) เพื่อทำกิจกรรม11 อย่าง ตามที่กำหนด ความ

ต้องการที่กระตุ้นผู้เรียน (Abraham Maslow) คือ ความต้องการยอมรับหรือผูกพัน (acceptance or affiliation needs) ให้นักเรียนได้นำภาพการทำกิจกรรมของตนเองวางลงบนเว็บบอร์ดแล้วให้เพื่อนๆและผู้วิจัยเข้าไปแสดงความคิดเห็น เพื่อแสดงถึงการยอมรับของกลุ่ม , ความต้องการการยกย่อง (esteem needs) เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อนๆและผู้วิจัยจะกล่าวยกย่องเมื่อผู้เรียนทำความดีมีน้ำใจให้เพื่อน แล้วแนะนำวิธีการที่ถูกต้องเมื่อผู้เรียนทำผิดพลาด , ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (needs for self-actualization) เป็นสิ่งที่ครูและผู้วิจัย กระตุ้นให้ผู้เรียนเพื่อเป็นการเสริมแรงโดยให้นักเรียนทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่นกระตุ้นว่า กิจกรรมความดีที่สามารถทำให้ผู้เรียนอยู่ในโควต้าเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมโครงการนครปฐมโมเดล เป็นต้น จากโครงสร้างแบบแผนกระบวนการเกิดนิสัย (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549:203) ประกอบด้วย 1) ความเชื่อ (Belief) 2) ความต้องการ (needs) ความคาดหวัง (expectancy) 3) การรับรู้ความสามารถของตนเอง (self-efficacy) 4) การปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมปฏิบัติ (behavior) 5) นิสัย (habit)

ผู้วิจัยและผู้สอนวางเงื่อนไขให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเพื่อปลูกฝังนิสัย ทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการพิมพ์ข้อความลงในเว็บบอร์ดเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น สนใจทำกิจกรรมและเข้ามาออนไลน์มากขึ้น ส่งภาพกิจกรรมมากขึ้นโดยนักเรียนบางคนกล่าวว่า รู้สึกภาคภูมิใจในตนเองที่ได้ทำสิ่งดีๆ อยากจะทำดีๆเช่นนี้ต่อ หลังจากเลิกเรียนไปแล้วยังเข้ามาส่งการบ้านย้อนหลัง แม้จะไม่มีคะแนนหรือของรางวัลให้ แต่ต้องการให้แสดงออกว่าได้ทำสิ่งที่ดีงาม เมื่อสอบถามไปยังผู้ปกครอง พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น นักเรียนสร้างความภาคภูมิใจให้ และอยากให้มีการจัดการเรียนการสอนทางไกลเช่นนี้อีก

5 สภาพแวดล้อมการเรียนการสอนทางไกล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ห้องส่ง และ ห้องคอมพิวเตอร์

5.1 ห้องส่ง หมายถึง ห้องส่งสัญญาณภาพและเสียงจากทางสถานีโทรทัศน์ดาวเทียม เป็นห้องที่จำลองห้องเรียนเพื่อใช้เป็นห้องเรียนโรงเรียนต้นทางโดยควรมีกล้องอย่างน้อย 3 ตัว เพื่อใช้จับภาพที่พิธีกรหรือครูผู้สอน จับภาพของนักเรียน และจับภาพที่สื่อการเรียนหรือมุมมองใกล้เคียง ควรมีจอมอนิเตอร์ อย่างน้อย 2 จอ เพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนเห็นภาพอุปกรณ์ส่งสัญญาณภาพและเสียง และเจ้าหน้าที่คอยควบคุมภาพและเสียงเพื่อการออกอากาศ

5.2 ห้องคอมพิวเตอร์ หมายถึง ห้องเรียนของโรงเรียนปลายทาง ที่มีเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับให้ผู้เรียนใช้ในการเรียนและโต้ตอบกับผู้สอนทางไกล โดยมีโทรทัศน์ไว้ใช้รับสัญญาณภาพและเสียง ควรมีความแรงของสัญญาณอินเทอร์เน็ตมากกว่า 2 Mb และจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เพียงพอกับผู้เรียน ควรวางโต๊ะคอมพิวเตอร์ให้หันไปทางเดียวกับหน้าจอ

โทรทัศน์ มีกล้อง (web cam) เพื่อส่งสัญญาณภาพกลับไปห้องส่งและมีโทรศัพท์เพื่อติดต่อสื่อสารในลักษณะ (phone in)

สภาพแวดล้อมการเรียนการสอนทางไกลที่ดี ควรมีเครื่องคอมพิวเตอร์ให้พอ ถ้าเป็นไปได้ควรมีห้องปฏิบัติการที่มีคอมพิวเตอร์ให้พอเพียงกับจำนวนผู้เรียน มีอุปกรณ์ที่พร้อมใช้งาน เครื่องรับสัญญาณภาพหรือโทรทัศน์ควรมีขนาดหน้าจอไม่ต่ำกว่า 29 นิ้ว ห้องควรเก็บเสียงเพื่อไม่ให้มีเสียงจากภายนอกมารบกวนสมาธิของผู้เรียน มีระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ถ้าเป็นไปได้ ควรจัดโต๊ะให้สามารถเห็นหน้าจอโทรทัศน์โดยไม่ต้องหันด้านข้างหรือหันกลับไปมากับหน้าจอคอมพิวเตอร์ ควรมีการเตรียมตัวให้พร้อมก่อนเวลาออกอากาศ โดยลงทะเบียนเข้าระบบในเว็บบอร์ด การเตรียมเวลาโดยกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนให้ตรงกัน การเตรียมจิตให้พร้อมด้วยการนั่งสมาธิ เพราะให้มีสติและมุ่งมั่นกับบทเรียน

6 ปัจจัยเกื้อหนุน หมายถึงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ทั้งทรัพยากรบุคคล แหล่งความรู้ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องและงบประมาณ

ทรัพยากรบุคคล หมายถึง ทรัพยากรบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้การเรียนการสอนทางไกลมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ผู้ดูแลระบบ ช่างเทคนิค ผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตสื่อ มีความจำเป็นที่ต้องประชุมให้เห็นภาพรวมของงานแล้วจึงแบ่งหน้าที่การทำงาน เพราะหากครูทางไกลหรือครูผู้ช่วยไม่มีความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีเลย ก็สามารถทำให้การเรียนการสอนเกิดขึ้นได้ด้วยปัจจัยเกื้อหนุนต่างๆ เช่น ช่างเทคนิค ควบคุมระบบ (Moore, Burton and Dodl, 1991)

ระบบอินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดูให้มีความแรงของสัญญาณพอกับจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่นักเรียนใช้ในการเรียนการสอน และจากการวิจัยนี้พบว่า ครูผู้สอนมีความรู้ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีน้อย จำเป็นต้องมีผู้ดูแลระบบให้ เพื่อจัดเตรียมขั้นตอนการสื่อสารกับห้องส่งของทางสถานีโทรทัศน์ DMC หากทรัพยากรที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนไม่สมบูรณ์ ทำให้เกิดปัญหาต่อการสื่อสารมาก ในสัปดาห์แรกเมื่อให้นักเรียนเข้าเรียนโดยใช้คอมพิวเตอร์ทุกคนในการโต้ตอบ พบว่าเกิดปัญหาอินเทอร์เน็ต และเว็บบอร์ดขัดข้อง ทำให้ส่งเสียงผ่านทางโทรศัพท์ได้เท่านั้น ไม่สามารถส่งภาพกลับมาที่ห้องส่งได้ ดังนั้นผู้วิจัยแก้ปัญหาโดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 15 คนเท่านั้นที่สามารถใช้คอมพิวเตอร์ในการโต้ตอบกับครูผู้สอนทางไกล พบว่า ไม่เกิดปัญหากับระบบอินเทอร์เน็ตและเว็บบอร์ด ทำให้สามารถส่งภาพและเสียงได้ผ่านกล้องเว็บแคม ในการทดลองครั้งที่ 3 ผู้วิจัยใช้ระบบskype และเว็บแคม ทำให้สามารถเพิ่มจอภาพได้เป็น 2 จอ จากโรงเรียนปลายทาง

ด้านงบประมาณ เนื่องจากผู้วิจัยผลิตเป็นรายการโทรทัศน์ที่มีนักเรียนมาเรียนในห้องส่งจึงจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายในการสร้างฉากและเตรียมอุปกรณ์เป็นจำนวนมาก (Bates, 1991) อีกทั้งการที่ผู้สอนและนักเรียนเดินทางมาจากสี่หีบ ทำให้ต้องมีการเตรียมค่าใช้จ่ายด้าน

สวัสดิการอาหาร พาหนะรับส่งและของรางวัล ดังนั้น ควรมีการคำนวณค่าใช้จ่ายอื่นๆให้เพียงพอ และครอบคลุม (Brown, 1994)

7 ผู้เรียนทางไกล แบ่งออกเป็น 2 บทบาท (Dunn & Dunn, 1979) คือ บทบาทผู้เรียนต้นทาง และบทบาทผู้เรียนปลายทาง

7.1 ผู้เรียนต้นทางจะเรียนในห้องส่งของทางสถานีโทรทัศน์ ที่จำลองเป็นห้องเรียน มีจำนวน 15 คน จำเป็นต้องมีการฝึกซ้อมขั้นตอนการเรียนที่ออกแบบเป็นขั้นตอนสำหรับการถ่ายทำ ต้องมีการจัดลำดับการถามตอบ โดยจับเวลาให้พอต่อจำนวนเนื้อหาในการเรียน

7.2 ผู้เรียนปลายทางที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความกระตือรือร้นในการเรียนเมื่อมีความพร้อมในด้านต่างๆเช่น มีเครื่องคอมพิวเตอร์เพียงพอเฉพาะบุคคล ไม่มีสิ่งรบกวนในการเรียน เช่น มีเสียง หรือ กิจกรรมสันหนนาการที่ส่งเสียงเข้ามาในห้องเรียน กลยุทธ์การสอนที่เน้นผู้เรียน เช่น การสื่อสารกับผู้เรียน การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ การให้ข้อมูลย้อนกลับ ความสะดวกสบายในการอภิปราย สร้างกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สร้างความมั่นใจในความสะดวกสบายทั้งหมดเป็นความสำคัญในการออกแบบ และการถ่ายทอดรายวิชาผ่าน on line (Koddati, 1998)

ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนก่อนการเรียน ขั้นระหว่างเรียน และขั้นสรุปประเมินผล โดยกำหนดขั้นตอนของการเรียนการสอนทางไกลฯ 3 ขั้นตอน ได้แก่

1 ขั้นตอนที่ก่อนการเรียนการสอนทางไกลฯ ประกอบด้วย การทดสอบด้วยแบบวัดเหตุผลเชิงจรรยาธรรม และแบบวัดความรู้โดยใช้แบบทดสอบ เพื่อเป็นการวิเคราะห์ให้ผู้เรียน และเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียน ก่อนการเรียนการสอนทางไกลต้องจัดการปฐมนิเทศ เพื่อแนะนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลฯ และการฝึกทักษะการใช้อุปกรณ์ต่างๆ เช่นการใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อตอบคำถาม ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

1 รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MATและทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจรรยาธรรมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร มี 2 แบบ คือ รูปแบบการเรียนทางไกลผ่านรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา และรูปแบบการเรียนผ่านกระดานสนทนา(web board)โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ส่วนที่ 1 การจัดการเรียนการสอนทางไกลโดยผู้วิจัยนำไปออกแบบเป็นรายการโทรทัศน์ที่ประกอบด้วย 11 ขั้นตอนย่อยดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ให้ผู้เรียนปลายทางเข้าระบบโดยลงทะเบียนในเว็บบอร์ดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คือ www.whitemedia.org/education ข้อเสนอแนะ ควรมี

การนั่งสมาธิการเรียนรู้หนังสือ ; โรงเรียนควรจัดโครงการนั่งสมาธิก่อนเรียนเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อให้ผู้เรียนมีสติและจิตใจสงบก่อนการนำเข้าสู่บทเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นวัดความรู้ ก่อนเรียนโดยใช้คำถามนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อเป็นการวิเคราะห์ให้ผู้เรียนว่ามีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนหรือไม่ อย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างประสบการณ์ของสิ่งที่เรียน (ขั้นรับรู้) นำด้วยคำถาม “WHY” เพื่อให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าจะเรียนนั้นมีความหมายโดยตรงกับตัวเขาเอง โดยการให้ผู้เรียนได้สัมผัส ได้เกิดความรู้สึก ได้ซักถามหรือได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่กำหนดจะเรียน ผู้สอนอาจใช้กิจกรรม เกม การออกไปสัมผัสกับของจริง การตั้งคำถามให้คิด หรือให้จินตนาการ เป็นขั้นที่เน้นการใช้สมองซีกขวา ทักษะที่สำคัญในช่วงนี้คือ ทักษะการสังเกต ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการสร้างมโนภาพ ตลอดจนทักษะในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ (ขั้นตอบสนอง) กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและอยากรู้ นักเรียนจะใช้สมองซีกซ้าย วิเคราะห์ต่อจากขั้นที่ 3 เป็นขั้นที่ต้องหาเหตุผลเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้ โดยช่วยกันอภิปราย และอธิบายให้เหตุผลตามความคิดเห็นของผู้เรียนแต่ละคน ทักษะที่สำคัญในช่วงนี้คือ ทักษะในการวินิจฉัย วิเคราะห์หรืออภิปรายในขั้นนี้ ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการอภิปราย เทคนิคการเขียนผังความคิด (Mind Mapping) และวิธีอื่น ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขารู้ ผู้เรียนต่างก็มีความสุข สนุกมากที่ได้มีโอกาสคิด และผู้สอนก็จะพบว่า สิ่งที่ผู้เรียนระดมความคิดเป็นเรื่องดีและเด็กสามารถคิดได้เอง Beder and Darkenwald (1982 อ้างถึงในวรชาติ สุวัฒน์เมษินทร์, 2540) ได้ศึกษาถึงความแตกต่างของวิธีการสอนระหว่างเด็ก และผู้ใหญ่ พบว่า ในการสอนผู้ใหญ่ ผู้ควรควรใช้วิธีแบบอภิปราย และใช้เทคนิคการสอนให้หลากหลาย และสามารถยืดหยุ่นได้ นอกจากนี้ผู้สอนต้องปรับปรุงเนื้อหาการเรียนให้สัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้เรียน

ขั้นที่ 5 ขั้นรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด ขั้นนี้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ และไตร่ตรองความรู้ที่ได้จากขั้นแรก เชื่อมโยงกับทฤษฎีให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น จนสามารถที่จะเรียนรู้ต่อไปได้ เป็นขั้นตอนที่ต้องจัดกิจกรรมให้เด็กทำแล้วสร้างความคิดรวบยอดเป็นของตนเองได้ เป็นขั้นที่ต้องใช้สมองซีกขวา ทักษะที่สำคัญในช่วงนี้คือ ทักษะการสร้างรูปแบบการจัดกระบวนการวิเคราะห์ การจัดลำดับความสัมพันธ์ การจัดประสบการณ์เปรียบเทียบ

ขั้นที่ 6 ขั้นพัฒนาความคิดรวบยอดหาความรู้เพิ่ม เป็นขั้นที่ให้ข้อมูลรายละเอียดเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจ จนสร้างความคิดรวบยอดเรื่องที่เรียนได้ เน้นการใช้สมองซีกซ้าย ผู้สอนหลีกเลี่ยงการให้ข้อมูลความรู้ด้วยการบรรยาย โดยให้ผู้เรียนค้นคว้า ทดลอง ทักษะสำคัญในช่วงนี้คือ ความสัมพันธ์ การจัดลำดับ การทดลอง การสรุปความ

ขั้นที่ 7 ขั้นลงมือปฏิบัติจากกรอบแนวคิดที่กำหนด (ขั้นเห็นคุณค่า) ผู้เรียนจะทำแบบฝึกหัด หรือทำตามขั้นตอนที่กำหนด เน้นการใช้สมองซีกซ้าย ทักษะที่ใช้ในช่วงนี้ คือ ทักษะการถาม การสำรวจ การเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์การทดลอง การลองผิดลองถูก การบันทึก

ขั้นที่ 8 ขั้นสร้างผลงานที่สะท้อนความเป็นตนเอง (ขั้นการจัดระบบ) เป็นขั้นบูรณาการการสร้างสรรค้อย่างแท้จริง เพราะเป็นขั้นที่ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น ความถนัด ความเข้าใจเนื้อหาวิชา ความซาบซึ้งและจินตนาการของตนเองออกมาเป็นรูปธรรม ในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่ตนเองเลือก เน้นการใช้สมองซีกขวา ทักษะที่ใช้ในช่วงนี้ คือ ทักษะการจัดระบบ การจัดลำดับก่อนหลัง การแก้ปัญหา การลงมือทำงาน การสรุปจดบันทึก

ขั้นที่ 9 ขั้นวิเคราะห์ผลงานและนำไปใช้ (ขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ชื่นชมกับผลงานของตนเองหรือผู้เรียนสามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปสู่กิจกรรมอื่น หรือผู้เรียนนำผลงานของตนเองเสนอในกลุ่มย่อยๆ ให้เพื่อนๆ ทิชมและปรับปรุงแก้ไข เป็นขั้นที่เน้นการใช้สมองซีกซ้าย ทักษะที่สำคัญในช่วงนี้ คือ ทักษะการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ขั้นที่ 10 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้กับผู้อื่น ในขั้นนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสแบ่งปันความรู้ และประสบการณ์ที่ได้จากการค้นคว้า หรือลงมือกระทำกับคนอื่น ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนจะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นการเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ กับเรื่องอื่น ๆ ที่อาจพบในสถานการณ์ใหม่ ได้แก่ จัดแสดงนิทรรศการ แสดงผลงานในวันสำคัญ ขั้นนี้เน้นการใช้สมองซีกขวา ทักษะที่ใช้ในช่วงนี้ คือ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ซึ่งกันและกัน การมองอนาคตตลอดจนการชื่นชมตนเอง

ขั้นที่ 11 ขั้นประเมินผลการเรียนหลังคาบเรียน เพื่อวิเคราะห์ให้ผู้เรียนว่ามีความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียน และทบทวนความรู้

บุคคลทางบ้านที่รับชมรายการได้ส่งข้อความสั้น (SMS) เข้ามาในรายการแสดงความคิดเห็น ไปในทางชื่นชม ประหลาดใจ ดีใจที่มีรายการสอนหนังสือผ่านรายการโทรทัศน์เช่นนี้ โดยทางสถานีโทรทัศน์ DMC ไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์รายการก่อนการออกอากาศ ดังนั้น เมื่อดูจากจำนวนข้อความที่ส่งมา 20 ข้อความ ทำให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายผลิตรายการ (กุลพล สีสาม, สัมภาษณ์, 2553) กล่าวว่า “จำนวนของผู้ชมที่ส่งข้อความเข้ามามีส่วนร่วมในรายการ ถือว่าเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับรายการอื่นๆของทางสถานีที่จัดอยู่ในช่วงเวลาดังกล่าว”

2.2 ส่วนที่ 2 การดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล วิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และ ทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนา

เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครในระหว่างคาบเรียนต่อสัปดาห์ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างคุณค่าและประสบการณ์จาก 11 กิจกรรม (ขั้นรับรู้) (Kohlberg, 1976) การเกิดจริยธรรม หรือความเข้าใจถูก ผิด มิได้เกิดจากการเรียนรู้ มิได้เกิดจากการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) แต่เกิดจากการไตร่ตรอง ตามเหตุผลของแต่ละบุคคล ดังนั้น จึงควรให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติให้เกิดประสบการณ์ตรงกับตนเอง

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ (ขั้นตอบสนอง) การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม พบว่า ผู้เรียนที่มีคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญ ทำกิจกรรมได้ครบตามที่กำหนด จากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action) Ajzen, Icek and Fisbein, Martin (1980) กล่าวว่ามนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลและใช้ข้อมูลที่ตนมีอย่างเป็นระบบ ก่อนตัดสินใจทำหรือไม่ทำพฤติกรรมใด จะพิจารณาผลที่เกิดขึ้นก่อน ดังนั้น เมื่อผู้วิจัยให้ผู้เรียนพิจารณาผลที่จะได้รับก่อนการเรียน จึงเป็นเหตุให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่างๆ อย่างครบถ้วน

ขั้นที่ 3 ขั้นรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด ครูเป็นผู้ให้ข้อมูลข้อเท็จจริงต่างๆ แก่นักเรียนโดยจะต้องหาวิธีการต่างๆ ที่จะทำให้นักเรียนได้วิเคราะห์ข้อมูล และสร้างความคิดรวบยอด

ขั้นที่ 4 ขั้นเติมเต็มความรู้ ครูจะต้องกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความใฝ่รู้สนใจประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ และแสวงหาความหมายด้วยตนเอง ครูจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องให้เหตุผลในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ แก่นักเรียน

ขั้นที่ 5 ขั้นพิจารณาสิ่งที่ตนเองต้องการแก้ไข (ขั้นเห็นคุณค่า) เป็นการสร้างทักษะการจัดการกับอารมณ์ของตน ทักษะการสร้างแรงจูงใจ และทักษะทางด้านการปรับตัวเข้ากับเพื่อน กล่าวแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ต่างๆ ร่วมกัน ได้แก่ การรักและเคารพผู้อื่น การรู้จักแบ่งปัน ยังส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างกัลยาณมิตร

ขั้นที่ 6 ขั้นแสดงภาพการทำกิจกรรม 11 ภาพ (ขั้นการจัดระบบ) ให้นักเรียนเห็นภาพการสร้างความคิดของเพื่อนๆ แล้วของตนเองเพื่อจะเป็นการเตือนให้ตนเองอยากทำตามหรือเลียนแบบเพื่อนที่ทำสิ่งที่ดี

ขั้นที่ 7 ขั้นวิจารณ์กิจกรรมของเพื่อนและแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วม (Participation) เกิดขึ้นในกลุ่มเพื่อน เช่น เพื่อนช่วยถ่ายรูปให้เพื่อน, เข้าไปแสดงความคิดเห็น ให้กำลังใจเพื่อน ดูแลเพื่อนที่ไม่ได้ทำกิจกรรม ให้กลับมาทำกิจกรรมโดยช่วยเหลือกัน เกิดความร่วมมือกันระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียน ในสัปดาห์ที่ 2 ของการ

ทดลองใช้รูปแบบเป็นสัปดาห์แห่งการเยี่ยมบ้านนักเรียน ครูผู้ช่วยสอนได้สอบถามผู้ปกครองนักเรียน พบว่า นักเรียนไปบอกให้ผู้ปกครองดูตนเองออกโทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียม DMC ทำให้ทางผู้ปกครองที่อยู่ที่บ้านได้รับชมภาพของนักเรียนในขณะที่เรียน โดยกล่าวว่า “ดีใจที่เห็นลูกตนเองออกทีวี” และนักเรียนคนนั้นก็ทำกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เก็บกระเป๋าสตางค์และโทรทัศน์มือถือได้ ก็นำไปคืนเจ้าของ ทำให้เพื่อนๆคนอื่น ๆ เขียนชื่นชมในหัวข้อจับดีคนรอบข้าง

ขั้นที่ 8 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปประโยชน์การเรียนรู้ (ขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย) การเกิดจริยธรรมเกิดได้จากการเลียนแบบ การเลียนแบบเป็นกระบวนการได้จิตสำนึกซึ่งมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก โดยเด็กอาจจะเลียนแบบพฤติกรรมที่แวดล้อมตน การเลียนแบบทางจริยธรรมจึงเกิดได้ทั้งจากครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน และชุมชน (โกวิท ประวาลพฤษ์ และภณิดา คุสกุล ,2544: 8-9) การแนะนำสั่งสอน โดยครูทำให้ดูเป็นตัวอย่างหรือเพื่อนทำให้ดูเป็นการเป็นวิธีการที่มีประโยชน์ในการพัฒนาจริยธรรมและได้ผลมากกว่าสอนแบบให้เด็กรู้ตัว (Conscious) การลอกแบบ เด็กจะรับเอาบุคลิกภาพ จริยธรรมของผู้ใหญ่ไว้เป็นของตนเอง โดยอาศัยความรักและความชื่นชมในผู้ใหญ่คนนั้นหรือการชื่นชมวีรบุรุษ เป็นต้น การลอกแบบทางจริยธรรม จึงอาจจะทำให้เด็กเกิดการลอกแบบจริยธรรมทั้งที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ ทั้งสองทาง การสร้างจริยธรรมของตนเอง เมื่อเด็กได้ผ่านขั้นตอนการลอกแบบมาแล้วเด็กจะสร้างจริยธรรมของตนเอง การปรับจริยธรรมนี้มักจะเกิดในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งจะได้พบกลุ่มเพื่อนใหม่ ค่านิยมใหม่ที่อาจทำให้เขาละทิ้งจริยธรรมและค่านิยมเก่าที่รับไว้เมื่อตอนเป็นเด็ก วัยผู้ใหญ่จึงเป็นวัยของการปรับรูปแบบจริยธรรมของมนุษย์

การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนต้องมาจากความรัก ความจริงใจ เกื้อกูลเอื้ออาทร เกิดการยอมรับ มองเห็นคุณค่า และศักดิ์ศรีของตัวเอง นักเรียนแต่ละคน (Child Center) การสื่อสารปฏิสัมพันธ์ทางบวก (Gordon Allport, 1937) ระยะเวลาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในช่วงวัยรุ่น (Adolescence) วัยรุ่นคือระยะตั้งแต่อายุ 12 – 21 ปี วัยนี้เป็นวัยที่จะมีปัญหาในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาการเลียนแบบ การเลือกอาชีพ รวมทั้งปัญหาในการเลือกเป้าหมายของชีวิต ดังนั้น หากต้องการให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมความรับผิดชอบได้แก่ ตรงต่อเวลา อุทิศตนเพื่องาน ไม่ปิดความรับผิดชอบให้ผู้อื่น ไม่เบียดบังงาน ,พฤติกรรมความขยันอดทน ได้แก่ กระตือรือร้น มุ่งมั่น ทำงานอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น การสร้างให้ผู้เรียนทางไกลมีการปลูกฝังนิสัยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ผู้เรียนทำกิจกรรมนั้นๆอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยกำหนดลักษณะกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและกำหนดพฤติกรรมหรือลักษณะของการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff(1980) โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น ให้นักเรียนเลือกเวลาที่สะดวกของผู้เรียนที่จะเข้ามาออนไลน์ กำหนดให้ผู้เรียนมี

ส่วนร่วมในการปฏิบัติการ สามารถแสดงความคิดเห็น ข้อความ ให้ผู้เรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผู้ปกครองตรวจดูพฤติกรรม และให้นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นผ่านแบบสอบถาม มีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น คือ รางวัลที่ได้จากขวัญใจสื่อทางไกล(รางวัลที่มีจำนวนข้อความและเวลาการเข้าเว็บบอร์ดมากที่สุด)

ความพึงพอใจ (satisfaction) คือสิ่งที่ผู้วิจัยสอบถามจากความพึงพอใจของผู้เรียน ครูผู้ช่วยสอน และครูผู้สอนทางไกล ทำให้ได้ข้อมูลความพึงพอใจของครูและนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลอยู่ในระดับพอใจอย่างยิ่ง และความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของนักเรียนอยู่ในระดับพอใจอย่างยิ่ง เนื่องจากความพึงพอใจเป็นผลของความต้องการที่ได้รับการตอบสนอง โดยมีแรงจูงใจ (Motivation) หรือสิ่งจูงใจ (Motivators) เป็นตัวเหตุ (Millet, 1954) นั่นคือผู้วิจัยมอบรางวัล ใบประกาศ และคำชื่นชมให้ผู้เรียน นอกจากนั้นผู้วิจัยสังเกตว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามว่าไม่พอใจ หรือเฉย จะเป็นนักเรียนที่ไม่ได้เข้าเรียนโดยใช้คอมพิวเตอร์ ดังนั้น ความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริการอย่างเสมอภาค ยุติธรรม ได้รับการปฏิบัติเหมือนกัน ไม่กีดกัน ใช้มาตรฐานเดียวกัน จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล จากการสังเกต นักเรียนที่ได้เรียนกับเครื่องมือสื่อสารที่ครบสมบูรณ์ คือมีคอมพิวเตอร์ 1 คนต่อ 1 เครื่อง จะสนใจกระตือรือร้นในการถาม ตอบ และสนใจในการเรียน แต่นักเรียนที่ไม่ได้ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการเรียน แต่นั่งเรียนผ่านรายการโทรทัศน์ จะไม่สนใจการเรียน แสดงออกให้ผู้วิจัยเห็นว่าไม่สนใจ เบื่อหน่าย ดังนั้น หากหน่วยงาน หรือสถานศึกษาที่จะนำรูปแบบนี้ไปใช้ ควรมีการเตรียมเครื่องคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอต่อผู้เรียน การเรียนทางไกลผ่านรายการโทรทัศน์ จำเป็นต้องมีเครื่องรับโทรทัศน์ขนาดใหญ่พอสมควร หรือ ขนาด 29 นิ้ว ขึ้นไป เพราะผู้เรียนจะเปิดหน้าจอคอมพิวเตอร์โดยขึ้นหน้าของเว็บบอร์ดเพื่อการตอบคำถาม จำเป็นชมรายการผ่านหน้าจอโทรทัศน์

ผู้สอนทางไกลควรจัดการเรียนสอนให้ได้ทันเวลา ตรงเวลา เพราะเนื้อหาที่มีมากเกินไปอาจจะจัดการเรียนการสอนได้ไม่ทันและไม่ครอบคลุมกับระยะเวลาตรงตามความต้องการของบทเรียนให้ได้รับเนื้อหาอย่างเพียงพอ

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม โดยการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral development Theory) Piage (1967) อธิบายว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็นไปตามขั้นกับวัย โดยแบ่งชั้นอายุตั้งแต่ 9 ปี ว่าวัยนี้จะเริ่มมีความคิดว่า กฎเกณฑ์ คือข้อตกลงระหว่างบุคคลและจะต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันและกัน และกฎเกณฑ์อาจเปลี่ยนแปลงได้ ต่อมา (Kolhberg ,1963, 1969, 1976) ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมเป็น 6 ขั้น โดยนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครมีอายุ 14-15ปี อยู่ในชั้น

ที่ 4 ขั้นการทำตามหน้าที่ทางสังคม คือการตัดสินใจโดยถือว่าตนมีหน้าที่ที่จะทำสิ่งนั้น ในฐานะที่ตนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมนั้น และสังคมนั้นคาดหวังที่จะให้ตนทำหน้าที่ตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ผู้สอนสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาระดับจริยธรรมให้สูงขึ้นกว่าเดิมได้ โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการตัดสินใจทางจริยธรรมและอภิปรายร่วมกับผู้อื่น การได้แสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกับผู้อื่นๆ จะทำให้นักเรียนที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ เรียนรู้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงขึ้น (ทิสนา แชมมณี, 2546:13) การสอนทำได้หลายวิธี ผู้สอนจำเป็นต้องวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนว่า ผู้เรียนมีขั้นของเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นใดแล้วจึงช่วยให้พัฒนาสูงขึ้น 1 ขั้น โดยการจัดประสบการณ์ทางสังคมให้เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT ที่เป็นกิจกรรมตามความถนัดของผู้เรียน

พัฒนาการทางจริยธรรมของผู้เรียนเกิดขึ้นได้จากการที่ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น สามารถนำมาใช้ในการพิจารณาเพื่อตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะกับปัญหาเชิงจริยธรรม ผู้สอนสามารถกระตุ้นพัฒนาการทางจริยธรรมของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้โดยการช่วยให้เด็กฝึกคิดวิเคราะห์ อภิปรายโต้แย้งกันและตัดสินใจโดยพิจารณาความเห็น เรื่องที่นำมาใช้อภิปรายควรเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยมีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริงของชีวิตผู้เรียน

ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนที่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูและนักเรียนมีความสมัครใจร่วมทำการทดลองรูปแบบ และจำเป็นต้องเป็นโรงเรียนที่มีคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ต ต้องหาครูผู้สอนที่มีความสามารถ เชี่ยวชาญการสอนในหลายรูปแบบ และเข้าใจระบบการศึกษาทางไกล ต้องจัดเตรียมบทโทรทัศน์เพื่อใช้ในการสร้างห้องส่งและจัดลำดับการทำงานด้านสื่อว่า จะต้องผลิตสื่อชนิดใดให้ตรงกับเนื้อหาของบทเรียน

การพัฒนานักเรียนจำเป็นต้องหาครูเก่งและดีเพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent) โดยควรขอความร่วมมือกับผู้ปกครองให้ช่วยผลักดันให้ผู้เรียนทำกิจกรรมปลูกฝังนิสัยที่ดีนั้นๆ การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่ดีหรือคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนมีหลายรูปแบบ เช่น การนั่งสมาธิ การใช้เกมการจัดกิจกรรมประเภทแข่งขัน การสร้างแรงจูงใจด้วยการให้แรงเสริม เพลง ดนตรี

John Dewey เน้นการเรียนรู้ว่าควรจะมาจากการลงมือทำ (Learning by Doing) หรือการมีประสบการณ์จริง แนวคิดของ Paulo Freire ในการสร้างจิตสำนึกหรือความตระหนักของต่อปัญหาต่างๆ ในสังคมโดยเป็นการผสมผสานระหว่างการลงมือกระทำและความคิดใคร่ครวญ แนวคิดปรัชญาปฏิรูปนิยมที่เน้นถึงบทบาทของการศึกษาต้องช่วยสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น แนวคิดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ (Experiential Learning) ของ Kolb ที่เน้นเรื่องวงจรการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยการมีประสบการณ์ตรง การสังเกต

อย่างไต่ร่อง การประมวลความคิดรวบยอดและการทดลองอย่างกระตือรือร้นรวมถึงพื้นฐานความเชื่อที่ส่งเสริมความรักเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ที่ค่าสอน

การรู้คิดหรือสมรรถภาพทางสติปัญญาของสมอง มีความสำคัญ การเรียนรู้ทุกเรื่องรวมทั้งคุณธรรมจริยธรรม ประการสำคัญคือจริยธรรม เป็นนามธรรม ต้องใช้สติปัญญา ระดับสูงจึงเข้าใจผลดีและปฏิบัติได้ด้วยความมั่นคง ถ้าสมรรถภาพการรู้คิดของสมองอยู่ระดับต่ำ จริยธรรมจะพัฒนาระดับสูงไม่ได้ และมีแนวโน้มที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้ความรุนแรง ความคิดเจริญนามธรรม จะแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีและการเจรจาตกลง

งานวิจัยที่ศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาอายุ 11-25 ปี จำนวน 1,400 คน ในกรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่าเยาวชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 40-54 มีพัฒนาการจริยธรรม ชั้น 3 คือ ยึดหลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ แทนที่จะพัฒนาถึงขั้นยึดหลักคุณธรรมถูกต้อง รองลงมา คือ ร้อยละ 30-40 ของนักเรียนประถมปีที่ 6 (อายุ 11-12 ปี) และนิสิตปริญญาตรี ปีที่ 2 (อายุ 18-25 ปี) มีพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้นที่ 2 คือ ยึดความสะดวกสบาย การแสวงหารางวัลที่เป็นวัตถุ ชั้นที่ 4-5 ยึดการทำตามหน้าที่ เคารพกฎหมาย ปฏิบัติตามหลักศาสนา รู้จักควบคุมตนเองกว่านักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 ผลการวิจัย ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าเยาวชนมีความสามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 3 ได้ตั้งแต่อายุ 10 ปี แต่ความสามารถนี้อยู่เพียงชั้นที่ 3 ในขณะที่ในต่างประเทศ เช่น จีนฮ่องกง ไต้หวัน แคนาดาอยู่ในชั้นที่ 4 ต่อชั้นที่ 5 หรือชั้นที่ 5 เต็ม ส่วนอเมริกา อังกฤษ ฟินแลนด์และอินโดนีเซีย อยู่ในชั้นที่ 3 ต่อชั้น 4 (นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข, 2545:12)

ผลการวิจัยทำให้สังเกตได้ว่า เยาวชนไทยมีความสามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 3 ได้ตั้งแต่อายุประมาณ 10 ปี แต่ความสามารถนี้จะหยุดชะงักอยู่ในชั้นที่ 3 แม้จะได้รับการศึกษาต่อไปถึงระดับมหาวิทยาลัยก็ตาม นิสิตส่วนใหญ่จึงใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้นที่ 3 รองลงมาใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้นที่ 2 และชั้นที่ 4

เมื่อศึกษาพฤติกรรมของครูที่นักเรียนไม่ชอบในปี พ.ศ. 2541 โดยยูนิเซฟร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่าการใช้วิธีการทางลบ คือ พุดไม่เพราะ ดีหัวเราะเยาะ ไม่อยู่ในห้องเรียน จุกจิกจู้จี้ ตบหัวตบหน้า ไล่ออกจากห้องเรียน ไม่เก็บความลับ โมโหคนอื่นมาพาลกับนักเรียน พุดหยาบคาย ล้อเลียนให้อาย สอนซ้ำเลิกเร็ว ไม่ตั้งใจสอน ไม่ฟังเหตุผล คำอธิบาย ต่ำถึงพ่อแม่บรรพบุรุษ คือ สิ่งที่คุณครูสอนทางไกลไม่ควรทำ

วิธีการสอนจริยธรรมที่ผู้วิจัยนำมาจัดในรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อการพัฒนาวิธีสอน (อำไพ สุจิตตรกุล, 2527) มีจากการสอนหลายวิธี ได้แก่ การใช้เพลงนำรายการที่กล่าวถึงเนื้อหาในรายการ การให้นักเรียนชมนิทานชาดก การเล่นเกมแข่งขันตอบปัญหา การใช้กรณีตัวอย่าง การใช้บทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง

วิธีอบรมสั่งสอนศีลธรรม จริยธรรมที่ใช้ในอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นแบบ 3 M กล่าวคือ สอนโดยบอกว่า อะไรดีควรทำ อะไรไม่ดีไม่ควรทำ และเด็กจะกระทำตาม (Moraling) นอกจากนี้เรายังเชื่อว่า ถ้าเราพยายามเป็นต้นแบบที่ดีในการปฏิบัติ (Modeling) หรือถ้าเราใช้วิธีการให้รางวัลลงโทษ บังคับข่มขู่ ตำหนิบ้าง เสริมแรงต่างๆ คือปรับพฤติกรรมโดยเชื่อว่าเด็กจะแก้ไขพฤติกรรมจากเลวเป็นดีได้ (Manipulating) ค่านิยมมาสร้างกระบวนการอบรม สั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมแทน การสอนวิธีเดิม เรียกว่า ยุทธศาสตร์สร้างเสริมค่านิยม (Value Clarification) การที่คนเราจะเกิดความซาบซึ้ง ประทับใจ จนนำไปประพฤติปฏิบัติเป็นค่านิยม ย่อมต้องผ่านกระบวนการต่างๆ เป็นขั้น ๆ ไป ซึ่งได้แก่ การเลือกโดยพิจารณาผลที่จะได้รับแต่ละทางเลือก การเกิดความซาบซึ้งภาคภูมิใจในสิ่งที่เลือกไว้ ลงมือปฏิบัติในสิ่งที่เลือกและทำซ้ำจนเป็นนิสัย (Louis E. Raths, 1978)

เด็กวัยรุ่นเป็นวัยที่มีแต่ปริศนาสำหรับผู้ใหญ่ เพราะเป็นช่วงเวลาที่มีความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญสามอย่างในชีวิตมนุษย์เกิดขึ้น 1. ความสามารถที่จะสืบพันธุ์ 2. การมีเอกลักษณ์ของตนเอง 3. เป็นจุดเริ่มต้นของการมีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลเป็นเรื่องเป็นราว (Jerome Bruner, 1996) เหตุผลที่คนเราต้องพึ่งพาคนอื่นเป็นเวลานาน เพราะเพื่อเรียนรู้กับสภาพสังคมว่าจะอยู่รอดได้อย่างไร ด้วยการเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตต่อไปในทุกสภาวะด้วยภูมิปัญญาของเราและด้วยการรู้จักปรับตัวให้มากที่สุด

สมองในช่วงอายุนี้อากำลังปรับโครงสร้างใหม่เพื่อให้เกิดความฉลาดมากขึ้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้น เราจึงควรใช้ประโยชน์จากระยะนี้ให้เต็มที่ด้วยการช่วยให้เด็กได้พัฒนา รูปแบบของความคิดและอุปนิสัยในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล วิธีนี้จะทำให้เราสามารถปูแนวความคิดและการเรียนรู้ที่จะประสบความสำเร็จให้กับเด็กๆ ได้คิด

การปรับโครงสร้างสมองและสมองส่วนหน้า

สิ่งที่เกิดกับสมองของเด็กวัยรุ่นคือ สมองส่วนหน้า (frontal lobe - สมองส่วนควบคุมระบบการคิดและพฤติกรรม) สมองส่วนนี้จะช่วยเราวางแผนคิดวิเคราะห์ ควบคุมความหุนหัน พลันแล่น และคิดตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล สรุปคือ ทำให้เป็นคนมีจิตใจเมตตา คิดถึงผู้อื่นอันเป็นคุณสมบัติที่ทำให้เป็นผู้ใหญ่ (Jerome Bruner, 1996) การจัดเนื้อหาและวิธีสอนจะต้องคำนึงถึงพัฒนาการและ ปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับ ความสามารถในการคิด หรือการรับรู้ การใช้ภาษาที่เหมาะสมรวมถึงการเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

ดังนั้น สมองส่วนหน้าของเด็กวัยรุ่นจึงมักจะถูกใช้ไปในการต่อสู้ในช่วงระยะหนึ่ง ซึ่งหมายความว่าสมองของพวกเขาจะตอบสนองต่อเรื่องที่เกี่ยวข้องอารมณ์ การต่อสู้ การวิ่งหนี และความโรแมนติก แต่จะไม่สนใจในเรื่องของการวางแผน การควบคุมอารมณ์ และการคิดล่วงหน้า ผู้วิจัยสังเกตจากการบันทึกข้อความในกระดานสนทนาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่จะมี

ปัญหาด้านการใช้อารมณ์ หงุดหงิด และทะเลาะกับคนในครอบครัวหรือเพื่อนๆเป็นประจำ ดังนั้นจึงควรให้คำแนะนำในด้านการควบคุมอารมณ์และให้นักเรียนใช้สติในการแก้ปัญหาให้มากขึ้นกว่าใช้อารมณ์ด้วยการฝึกสมาธิและสมาทานศีล 5 เป็นประจำ และการจับดีคนรอบข้างเป็นฝึกการให้นักเรียนใช้อารมณ์อย่างมีเหตุผล เพื่อหาข้อดีจากสิ่งต่างๆรอบตัวแทนการจับผิดคนรอบข้าง

การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้จากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ที่เรียกว่า S-R Model อีกทั้งให้ความสำคัญต่อการให้การเสริมแรง (Reinforcement) ที่จะทำให้เกิดการเชื่อมโยงและการตอบสนองเพิ่มขึ้น (Thorndike, 1814–1949) ดังนั้น ผู้วิจัยจะพูดคุยกับนักเรียนทุกวันเพื่อเสริมแรงในกิจกรรมที่นักเรียนทำเป็นประจำ การตอบสนองวันต่อวันทำให้ผู้วิจัยติดตามการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนได้และเป็นการสร้างความคุ้นเคยในการทำควมดี อย่างต่อเนื่อง

เมื่อเปรียบเทียบกับการเรียนการสอนทางไกลชนิดอื่นแล้ว รูปแบบของการเรียนการสอนชนิดนี้ มีการผสมผสานสื่อหลากหลายชนิดเข้าด้วยกัน เช่น ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ภาพยนตร์ เสียง ฯลฯ อีกทั้งยังเอื้ออำนวยให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กัน ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ทั้งที่ ณ เวลาจริง หรือต่างเวลากัน การเรียนการสอนชนิดนี้ ทำให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่ต้องมีการประสานงานกัน (Collaborative Environments) ทั้งผู้เรียนและผู้สอน สามารถเข้าถึงฐานข้อมูลชนิดหลายสื่อทางไกลได้ ผู้เรียนในบางขณะ อาจต้องการเข้าถึงแหล่งข้อมูล เพื่อเรียนรู้แบบที่ผู้เรียนสามารถควบคุมจังหวะการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Self – Paced Learning) ทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ยืดหยุ่นแก่ผู้เรียน ดังนั้น รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลที่ผู้วิจัยนำเสนอนี้จึงมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะ สำหรับการนำผลการวิจัยนี้ไปใช้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลไปใช้ ควรเน้นเรื่องระบบการสื่อสารให้สามารถโต้ตอบได้ โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนปลายทาง การศึกษาต้องสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะวิชาพระพุทธศาสนา ไม่ใช่วิชาที่สอนโดยการบรรยายให้นักเรียนท่องจำแต่ควรเป็นวิชาที่เน้นให้เกิดการนำไปปฏิบัติเช่นเดียวกับวิชาพลศึกษา ที่ต้องให้นักเรียนลงมือปฏิบัติเองเพื่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ ครูผู้สอนก็จำเป็นต้องเป็นครูที่มีความสามารถและเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามเช่นเดียวกับครูพละที่ ต้องมีสมารถทั้งเนื้อหาและ

ทักษะการปฏิบัติ หากไม่มีครูที่มีความถนัดในการสอน การทำระบบการเรียนการสอนทางไกลก็เป็นอีกทางที่สามารถใช้ในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับชั้นเรียน ที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไปใช้ ควรมีการประชุม ชี้แจง เกี่ยวกับวิธีการ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม การโต้ตอบสื่อสาร ระบบจัดเก็บข้อมูล และนัดหมายเวลาในการเรียนที่เหมาะสม กับโรงเรียนต้นทางเพื่อจัดผังรายการให้ตรงกัน

2.1 การเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยี ควรมีการเตรียมการด้านระบบการสื่อสารทางไกลผ่านดาวเทียม หรือ จานรับสัญญาณดาวเทียม ระบบอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ที่มีหน้าจอ 29 นิ้วหรือมากกว่า ควรมีบุคลากรประจำที่มีหน้าที่ดูแลเตรียมระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตกับ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ในโรงเรียนปลายทาง

2.2 การเตรียมผู้สอนปลายทาง ครูผู้ช่วยหรือครูโรงเรียนปลายทางที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไปใช้ ควรมีการนำทรายการโทรทัศน์ไปฝึกซ้อมกับระบบการให้บริการอินเทอร์เน็ตในโรงเรียน และซักซ้อมความเข้าใจการใช้เครื่องมือสื่อสาร เช่น การเปิดสัญญาณรับจานดาวเทียม โทรศัพท์phone in เข้าในรายการ การเข้าเว็บบอร์ด เว็บไซต์ skype หรือ Msn เป็นต้น

3 ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไปใช้ ควรมาศึกษาขั้นตอนการเรียนการสอนทางไกล เพื่อสร้างความเข้าใจ และควรมีความรู้ด้านเทคโนโลยีการศึกษาทางไกลพอสมควร เพื่อสามารถนำรูปแบบไปดำเนินการใช้ ต้องเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดความรู้และมีความสามารถในการสื่อสาร มีคุณธรรมเป็นตัวอย่างหรือต้นแบบที่ดีที่เหมาะสมในการนำไปเป็นแบบอย่างของนักเรียนหรือครูผู้สอนอื่นๆได้

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ควรให้มีการออกแบบโดยใช้หลักการหรือทฤษฎีอื่นที่ตอบสนองของผู้เรียนเช่นเดียวกับ 4 MAT ได้แก่ การเรียนการสอนโดยใช้การอภิปราย การด้วยการลงมือปฏิบัติ learning by doing เป็นต้น

2. การวิจัยนี้เป็นการทดลองรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านรายการโทรทัศน์ ออกอากาศ 4 ครั้งๆละ 1 ชั่วโมงและให้นักเรียนฝึกทำกิจกรรม 11 อย่าง เป็นเวลา 21 วัน ควรมีการวิจัยโดยออกแบบการเรียนทางไกลมากกว่า 4 ครั้งแต่ยังคงให้นักเรียนทำกิจกรรม 21 วันแต่ทำหลายรอบ

3. การวิจัยนี้เป็นการทดลองรูปแบบในโรงเรียนปลายทาง 1 โรง ควรมีการศึกษามากกว่า 1 โรงเพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน หลายโรงเรียน

4. การวิจัยต่อจากนี้ ควรนำรูปแบบการเรียนรู้นี้ไปปรับรูปแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยไม่จำเป็นต้องใช้เรียงตามขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT แต่อาจจะใช้ขั้นตอนสลับไปมา โดยยังคงมีกระบวนการครบทุกขั้นตอน ขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่ผู้เรียนรู้สึกคุ้นเคยเพื่อบรรลุให้เกิดการเรียนรู้ตามประเภทการเรียนรู้ของผู้เรียน

การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำเป็นต่อสังคมและเป็นสิ่งที่ท้าทายต่อการศึกษาวินิจฉัยว่าจะทำอย่างไรให้ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่เพียงการท่องจำเพื่อการสอบเอาคะแนนเท่านั้น แต่สามารถทำให้ผู้เรียนมีเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นคนดีมีศีลธรรมจริยธรรม ดังนั้น งานวิจัยนี้จะสามารถนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อนำความรู้ในวิชาพระพุทธศาสนา มาปลูกฝังเป็นนิสัยของคนดีคือใฝ่รู้และใฝ่ทำความดี เมื่อนำหลักการฝึกพัฒนาสมองทั้งซ้ายและขวา ซึ่งมีหลักการตรงกับหลักการทางพระพุทธศาสนา คือ ให้ผู้เรียนนำปัญหามาไตร่ตรองด้วย 4 ขั้นตอน คือ What Why How and If (พระภาวนาวิริยคุณ, สัมภาษณ์ 2553) เพื่อเป็นวิธีการสร้างนิสัยดีที่เกิดจากการฝึกทำซ้ำๆจนกระทั่งติดเป็นนิสัย แล้วก็จะทำเช่นนั้นอีกเป็นประจำ ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าผู้เรียนจะสามารถมีนิสัยที่ดี มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในการใช้คัดกรองการตัดสินใจของตนเองให้เป็นคนดีที่มีความสุขในสังคม

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กิดานันท์ มลิทอง. 2540. เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิดานันท์ มลิทอง . 2542 . สรรค์สร้างหน้าเว็บและกราฟิกบนเว็บ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิดานันท์ มลิทอง. 2533. การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม.วารสารครุศาสตร์. (มกราคม-มิถุนายน) : 81-98.
- กิดานันท์ มลิทอง. 2543 . เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- กิดานันท์ มลิทอง. 2548. เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อรุณการพิมพ์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2544. “โฉมหน้าของโลกใหม่”.เตรียมความพร้อมประเทศไทยสู่ศตวรรษที่ 21. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 25.(ม.ค.-มิ.ย.)
- เกศินี ครุณาสวัสดิ์. 2543. สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ครรชิต มาลัยวงศ์. 2534. เทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพฯ : ศูนย์อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- จำเริญรัตน์ เจือจันทร์. 2548. จริยศาสตร์: ทฤษฎีจริยธรรมสำหรับนักบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์
- ใจทิพย์ ณ สงขลา . 2542. การสอนผ่านเครือข่ายเวลาด์ไวด์เว็บ. วารสารครุศาสตร์. 27, 3 (มีนาคม): 18-28.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน . 2539. ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมสำหรับคนไทย: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์. 2520. จริยธรรมของเยาวชนไทย. กรุงเทพมหานคร: รายงานการวิจัย ฉบับที่ 21 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

- ถนอมพร เลาหจรัสแสง . 2540. อินเทอร์เน็ต เครือข่ายเพื่อการศึกษ. วารสารครุศาสตร์. 26, 2 (พฤศจิกายน 2540 - กุมภาพันธ์ 2541): 55-66.
- ถนอมพร (ต้นพิพัฒน์) เลาหจรัสแสง. 2545. Designing e-Learning: หลักการออกแบบและการสร้างเว็บเพื่อการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- ถนอมพร ต้นพิพัฒน์. 2539. อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษ. วารสารครุศาสตร์. 25(1), (กรกฎาคม-กันยายน) : 9.
- ทิฆัมพร สุภาพ. 2535. การวิเคราะห์กิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี. 2546. การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 1. ชุดการพัฒนาสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดเสริมสิน พีเพรส ซิสเต็ม,
- ปทีป เมธาคูณวุฒิ . 2540. แหล่งที่มา <http://www.pc-tech.ac.th/modules.php?Name=News&file=article&sid=3>.
- ปรัชญนันท์ นิลสุข . 2542. เทคโนโลยีการฝึกอบรมครูในอนาคต WBT: Web-Based Training . วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 1,2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) : 79-88.
- พรชูลี อาชาวอำรุง. 2548. การเรียนรู้ตามธรรมชาติของสมอง: แนวทางสำหรับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โครงการอบรมครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ภาควิชานโยบายการจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์ . 2538. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: (ม.ป.ท.)
- ไพรัช รัชพงษ์. 2540. อุดมศึกษาผ่านสื่อทางไกล: โอกาสทางการศึกษาคุณภาพ ความคุ้มค่า และความ เป็นไปได้. Information Research. 1(9). (มกราคม-กุมภาพันธ์): 1-50. งามการพิมพ์.
- วรลักษณ์ ชุมสาย ณ อยุธยา. 2548. การพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วัฒนธรรม, กระทรวง. กรมศาสนา 2548 . รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2548 . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)
- วิชุดา รัตนเพียร.2542. การเรียนการสอนผ่านเว็บ: ทางเลือกใหม่ของเทคโนโลยีการศึกษาไทย. วารสารครุศาสตร์. 27, 3 (มีนาคม): 29-35.
- วิลาพัฒน์ อรุณบุญนวลชาติ. 2549. การพัฒนาโปรแกรมการฝึกการอบรมตามแนวทางไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างควมมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิสุทธิ วนาอินทรายุธ . 2548. การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของความฉลาดทางเชาว์ปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์ ความฉลาดทางจริยธรรม และความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรรพวิชต์ (ศิริลักษณ์) ห่อไพศาล. 2542. นวัตกรรมและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในสหัฐวรรษใหม่ “กรณี การจัดการเรียนการสอนผ่านเว็บ (Web-Based Instruction: WBI)” มปท.
- สุขภาพจิต ,กรม. 2543. คู่มือความฉลาดทางอารมณ์. กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข
- สุภาณี เสงศรี. 2543. การพัฒนาระบบการเรียนการสอนทางไกลในสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อาจอง ชุ่มสาย ณ อยุธยา. 2543. การพัฒนาศักยภาพอย่างสมบูรณ์.กรุงเทพมหานคร: บริษัทรามากาการพิมพ์ จำกัด.

ภาษาอังกฤษ

- Arvanitis, Theodoros N. 1997. Web site structure: SIMQ tutorial (Issue 2). On-Line..Available: http://www.cogs.susx.ac.uk/users/theoa/simq/tutorial_issue2
- Brown, GB, 1988, Training and Development Handbook, 2 Ed. New York, McGraw Hill, p.15.
- Chou and Lin H., 1997, Navigation maps in a computer-networked hypertext learning system. Paper presented at the annual meeting of the Association for educational communications and technology. Albuquerque, NM. February 12-16
- Clark, G. Glossary of CBT/WBT Terms. 1996. on-line. Available: <http://www.clark.net/pub/nractive/alts.html>.
- Dillon, A., and Zhu, E., 1997, Designing web-based instruction: a human-computer interaction perspective. In Badrul H. Khan (Ed.), Web-based instruction (pp. 221-224). Englewood Cliffs, NJ: Educational Technologies Publication
- Doherty, A., 1998, The Internet : Destined to Become a Passive Surfing Technology. Educational Technology. 38(5), September-October 1998: 61-63.
- Driscoll, M. 1999. Myths and Realities of Using WBT to Deliver Training Worldwide. Journal of Performance Improvement. 38,3 (March): 37-44.
- Driscoll, M., 1997, Defining Internet-Based and Web-Based Training. Performance Improvement. 36,4 (April): 5-9.
- Duchastel, P.A. 1996. Learning interface in T. Liao (ED) advanced educational technology: research issues and future potential. New York: Springer Verla
- Dunlap, Knight. 1946.Religion its Functions in human life: a study of religion from the point of view of psychology.
- Good,C.V , 1973, Dictionary of Education.(3d ed.).New York: McGraw - Hill.
- Hannum, W. 1998, Web based instruction lessons. On-Line.. Available: http://www.soe.unc.edu/edci111/8-98/index_wbi2.htm

- Hiltz S.. 1993. Correlates of learning in a virtual classroom. International Journal of Man - Machine Studies. 39: 71-98.
- Hirumi, A., and Bermudez, A.. 1996. Interactivity, distance education and instructional systems design converge on the information superhighway. Journal of Research on Computing in Education, 29(1): 1-16.
- Hsu, T.E.; Frederick, F.J.; and Chung, M.L.1994.Effects of learner cognitive styles and metacognitive tools on information acquisition paths and learning in hyperspace environments. In Proceedings of the 16th National Convention of the Association for Educational Communications and Technology, edited by M.R. Simonson et al. Washington, DC: AECT,
- James,D . 1997. Design Methodology for a Web-Based Learning
<http://www.lmu.ac.uk/lss/staffsup/desmeth.htm>
- Khan, Badrul H. 1997, Web-based Instruction. Englewood Cliffs, New Jersey: Education Technology Publication.
- Leidig P.M.1992. The Relationship between Cognitive Styles and Mental Maps in Hypertext Assisted Learning. DAI, 53: 1372A
- Lin and Davidson. 1996. G.V. Effects of linking structure and cognitive style on students' performance and attitude in a computer-based hypertext environment. Journal of Educational Computing Research. 15(4) : 317-329.
- Liu and Reed W. M.1994.The relationship between the learning strategies and learning styles in a hypermedia environment. Computers in Human Behavior. 10(4): 419-434.
- Parson,R. . 1997. Type of the Web-based Instruction.
(<http://www.oise.on.ca/~rperson/types.htm>)
- Rush and Moore DM.1991. Effects of restricting training and cognitive style. Educational Psychology. 11: 309-321.
- Soward, S.W. 1997. Save the Time of the Surface Evaluating Web Site for Users.Library Hi Teah. 15(3-4): 155-158.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย กิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT	
1 รองศาสตราจารย์ ดร. ดิลก บุญเรืองรอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2 รองศาสตราจารย์ กาญจนา ต้นสุวรรณรัตน์	รอง ผอ.ฝ่ายพัฒนาวิชาการและส่งเสริม การศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล อีสาน นครราชสีมา
3 รองศาสตราจารย์.ดร.วิมล ชอบชื่นชม	สำนักงานวางแผนพัฒนาคุณภาพ มหาวิทยาลัยรังสิต

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเรียนการสอนทางไกล	
4 รองศาสตราจารย์ ดร. วิไลพร วรจิตตานนท์	สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ภาคครุอุตสาหกรรม
5 ดร. ประภาศ นवलเนตร	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและวิจัยสื่อสารมวลชน เอเชีย (ศ.ส.อ.) มหาวิทยาลัยหอการค้า
6 ดร.สุรพล บุญลือ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ธนบุรี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม	
7 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชนี สุวรรณศรี	คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
8 ดร.ผะอบ พวงน้อย	นักวิชาการศึกษา ชำนาญการพิเศษ ฝ่ายวิจัย และพัฒนา สำนักพัฒนาเทคนิคศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
9 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นอ. หญิง ดร. ทศน์ศรี เสมียนเพชร	อาจารย์สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ความตรงด้านเนื้อหาศีลธรรม มงคลชีวิต: มีศิลปวิทยา, พบสมณะ, พังธรรม, สันทนาธรรม	
10 พระมหาเอก จันทูปโม	หัวหน้า โครงการสื่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนา
11 รองศาสตราจารย์กาญจนา ตันสุวรรณรัตน์	รอง ผอ.ฝ่ายพัฒนาวิชาการและส่งเสริม การศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล อีสาน นครราชสีมา
12 ดร.รัฐณี พิพัฒน์ธวงศ์	มหาวิทยาลัยธรรมกายแคลิฟอร์เนีย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามครูสอนศีลธรรม – นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๓	
13 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชนี สุวรรณศรี	คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
14 ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.เนาวนิตย์ สงคราม	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
15 คุณครูประทีน ถนัดคำ	โรงเรียนศิลาจารย์พัฒน กรุงเทพมหานคร

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม	
1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชนี สุวรรณศรี	คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
2. ดร.ผะอบ พวงน้อย	นักวิชาการการศึกษา ชำนาญการพิเศษ ฝ่ายวิจัย และพัฒนา สำนักพัฒนาเทคนิคศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นอ.หญิง ดร. ทศน์ศรี เสมียนเพชร	อาจารย์สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช
4. รองศาสตราจารย์ ดร.วิมล ชอบชื่นชม	สำนักงานวางแผนพัฒนาคุณภาพ มหาวิทยาลัยรังสิต
5. รองศาสตราจารย์ กาญจนา ตันสุวรรณรัตน์	รอง ผอ.ฝ่ายพัฒนาวิชาการและส่งเสริม การศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล อีสาน นครราชสีมา

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม	
1. รองศาสตราจารย์ อมรา รอดดารา	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ดร. ประกอบ ภรณ์กิจ	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ดร.ผะอบ พวงน้อย	นักวิชาการการศึกษา ชำนาญการพิเศษ ฝ่ายวิจัยและพัฒนาสำนักพัฒนาเทคนิคศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
4. ร.ต.ท.สมชาติ เลิกบางพลัด	วิศวกร หัวหน้าฝ่ายประกันคุณภาพ สำนักบริการคอมพิวเตอร์ สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้า เจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง

ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย

- ข.1 แบบสอบถามครู ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษา
- ข.2 แบบสอบถามนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร
- ข.3 แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม
- ข.4 แบบสอบถามผู้ปกครอง
- ข.5 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน
- ข.6 แบบสอบถามคุณลักษณะและพฤติกรรมก่อนเรียนตามสภาพจริง
- ข.7 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของกระทรวงศึกษา
- ข.8 แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนและครูผู้ช่วยสอนทางไกล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.1

แบบสอบถามครู ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษา

แบบสอบถาม

คำชี้แจง :

- ~ แบบสอบถามนี้ เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครเฉพาะวิชาพระพุทธศาสนา ในหัวข้อ มงคลชีวิต 38 ประการ เรื่อง มีศิลปวิทยา พังธรรมตามกาล เห็นสมณะ และ สนทนาธรรมตามกาล
- ~ แบบสอบถามนี้ ใช้สำหรับการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MATและทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3

แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ**สภาพภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม**

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ**สภาพการจัดการเรียนการสอน**ของนักเรียน

มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครเฉพาะวิชาพระพุทธศาสนา ในหัวข้อ มงคลชีวิต 38 ประการ เรื่อง มีศิลปวิทยา พังธรรมตามกาล พบสมณะ และ สนทนาธรรมตามกาลเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นแบบเลือกตอบ (Check-list) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Opened - ended)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ**ปัญหาและข้อเสนอแนะ**ของการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครเฉพาะวิชาพระพุทธศาสนา ในหัวข้อ มงคลชีวิต 38 ประการ เรื่อง มีศิลปวิทยา พังธรรมตามกาล พบสมณะ และ สนทนาธรรมตามกาล**ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT**เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นแบบเลือกตอบ (Check-list) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Opened - ended)

โปรดตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริง ผู้วิจัยขอรับรองว่าคำตอบทุกคำตอบที่ได้จะปกปิดเป็นความลับ ซึ่งคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผลการวิจัย และขอความกรุณาส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยภายใน 14 วัน โดยแนบมากับซองที่ผู้วิจัยจัดเตรียมไว้ให้ จักขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณทุกท่าน

ผู้ทำการวิจัย : นิสิตปริญญาเอก สิวาดี วัชรโบล

สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ID□□□□
□□

ตอนที่ 1: เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ หน้าข้อความที่แสดงถึงสถานภาพจริงของท่าน

1. เพศ
 - 1 ชาย
 - 2 หญิง
2. วุฒิการศึกษา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - 1 ต่ำกว่าปริญญาตรี
 - 2 ระดับปริญญาตรี
 - 2.1 สาขา/คณะสังคมศึกษา/พุทธศาสตร์
 - 2.2 อื่นๆโปรดระบุสาขา/คณะคณะ.....
 - 3 ระดับปริญญาโท
 - 3.1 สาขา/คณะสังคมศึกษา/พุทธศาสตร์
 - 3.2 อื่นๆโปรดระบุสาขา/คณะคณะ.....
 - 4 อื่นๆ (โปรดระบุ).....
3. วุฒิทางพระพุทธศาสนา
 - 0 ไม่มี
 - 1 นักรธรรมชั้นตรี
 - 2 นักรธรรมชั้นโท
 3. นักรธรรมชั้นเอก
 - 4 อื่นๆ (โปรดระบุ).....
4. ปัจจุบันท่านสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในระดับชั้นใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - 1 มัธยมศึกษาปีที่ 1
 - 2 มัธยมศึกษาปีที่ 2
 - 3 มัธยมศึกษาปีที่ 3
5. ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ท่านมีหน้าที่สอนวิชาอื่นๆนอกจากวิชาพระพุทธศาสนา หรือไม่
 - 0 ไม่มี
 - 1 มี หน้าที่สอนรายวิชาอื่นด้วย (โปรดระบุ).....
6. ประสบการณ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของท่านปี (ระบุ)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ**สภาพการจัดการเรียนการสอน**ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขต กรุงเทพมหานครเฉพาะวิชาพระพุทธศาสนา ในหัวข้อ มงคลชีวิต 38 ประการ เรื่อง มีศิลปวิทยา พัง ธรรมตามกาล เห็นสมณะ และ สนทนาธรรมตามกาลเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

คำชี้แจง :

1. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ
 - ส่วนที่ 1 ด้านครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา
 - ส่วนที่ 2 ด้านการจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรม 4 MAT (ตามเนื้อหา และการพัฒนา เหตุผลเชิงจริยธรรม)
 - ส่วนที่ 3 ด้านการจัดการเรียนการสอน
 - 1.1.1 ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม
 - 1.1.2 ด้านสื่อการเรียนการสอน
 - 1.1.3 ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน
 - 1.1.4 ด้านการเสริมแรง
 - 1.1.5 ด้านการวัดและประเมินผล
2. โปรดใส่เครื่องหมาย ลงในช่อง ตามความเป็นจริงของท่าน

ส่วนที่ 1 ด้านครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในหัวข้อ มงคลชีวิต 38 ประการ เฉพาะเรื่อง มีศิลปวิทยา พัง ธรรมตามกาล เห็นสมณะ และ สนทนาธรรมตามกาลเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

1. ท่านได้รับหน้าที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุผลใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - 1 ถูกกำหนดให้สอน เนื่องจาก.....
 - 2 ได้รับการคัดเลือกตามความเหมาะสม
 - 3 สนใจสอน เนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี
 - 4 อื่นๆ (โปรดระบุ).....
2. ท่านมีความรู้สึกที่ได้รับหน้าที่ให้สอนวิชาพระพุทธศาสนา อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - 1 รู้สึกพอใจ
 - 2 รู้สึกเป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ
 - 3 รู้สึกขาดความมั่นใจ เนื่องจาก.....
 - 4 ไม่มีความรู้ความเข้าใจ
 - 5 ไม่มีประสบการณ์ในการสอน
 - 6 อื่นๆ (โปรดระบุ).....
3. ท่านเคยอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อ พัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมบ้างหรือไม่ อย่างไร
 - 0 ไม่เคย
 - 1 เคย จำนวน.....ครั้ง ต่อหนึ่งภาคการศึกษา.(โปรดระบุ)
 - 1.1 ท่านเคยอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับหัวข้อใดต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1ข้อ)
 - 1.1.1 เนื้อหาที่นำมาใช้ในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

- 1.1.2 เทคนิคการสอนในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม
- 1.1.3 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม
- 1.1.4 การวัดและประเมินผลในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม
- 1.1.5 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. ท่านได้รับประโยชน์จากการสอนวิชาพระพุทธศาสนา หรือไม่ อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 0 ไม่ได้รับประโยชน์
- 1 มีความรู้ ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาและจริยธรรมมากขึ้น เพราะได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
- 2 สามารถนำหลักธรรมเรื่องมงคลชีวิตไปใช้ในการทำงาน ส่งผลให้ทำงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์
- 3 เกิดการเรียนรู้การนำหลักธรรมเรื่อง มงคลชีวิตมาใช้ในชีวิตประจำวันและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างดีส่งผลให้ชีวิตประสบความสำเร็จ
- 4 เห็นคุณค่าของวิชาพระพุทธศาสนา และนำหลักธรรมเรื่องมงคลชีวิตมาใช้จนเกิดความพึงพอใจที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น
- 5 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5. ขณะอยู่ในสถานศึกษา ท่านปฏิบัติตนอย่างไรเป็นประจำ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1 เข้าสอนทุกชั่วโมง
- 2 เข้าสอนตรงเวลาทุกชั่วโมง
- 3 ตรวจการบ้านที่มอบหมายให้นักเรียนทำและปฏิบัติงานต่างๆตามที่ได้รับมอบหมาย
- 4 ส่งงานหรือการบ้านคืนนักเรียนตรงตามเวลา
- 5 แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย
- 6 ไม่ใช้สิ่งของฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น
- 7 ปฏิบัติตามคำพูดเสมอ
- 8 รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนครูและนักเรียน โดยไม่แสดงกิริยาหรือวาจาไม่สุภาพ
- 9 เมื่อเกิดปัญหาในการสอน ครูไม่ละทิ้งการสอน แต่พยายามแก้ไขปัญหานั้นสำเร็จ
- 10 มีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
- 11 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 2 ด้านการจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรม 4 MAT (ตามเนื้อหา และการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม)

1. ท่านเคยจัดกิจกรรมบูรณาการเนื้อหาในสาระการเรียนรู้วิชาศีลธรรม เรื่องมงคลชีวิต 38 ประการด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MATหรือไม่ อย่างไร

0 ไม่เคย

1 เคยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT

ด้านเนื้อหา วิชาศีลธรรม ในหัวข้อ มงคลชีวิต 38 ประการ								
กิจกรรม 4MAT	Why		What		How		If	
	สร้างประสบการณ์	วิเคราะห์ไตร่ตรอง	สร้างแนวคิด	รวบรวมข้อมูล	ปฏิบัติทดลอง	แก้ปัญหาค้นคว้า	นำความรู้ไปใช้	แลกเปลี่ยนประสบการณ์
เรื่อง มีศิลปวิทยา								
1.การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย								
2. แสวงหารางวัล								
3. ทำตามที่คุณอื่นเห็นชอบ /การเป็นทีนับถือหรือไม่นับถือของคุณอื่น								
4. ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของคุณอื่น								
5. ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว								
6. ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวณา ทำสมาธิ								
เรื่อง ฟังธรรมตามกาล								
1.การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย								
2. แสวงหารางวัล								
3. ทำตามที่คุณอื่นเห็นชอบ /การเป็นทีนับถือหรือไม่นับถือของคุณอื่น								
4. ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของคุณอื่น								
5. ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว								
6. ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวณา ทำสมาธิ								

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม	กิจกรรม 4MAT		Why		What		How		If	
	สร้างประสบการณ์	วิเคราะห์ไตร่ตรอง	สร้างแนวคิด	รวบรวมข้อมูล	ปฏิบัติทดลอง	แก้ปัญหา ค้นคว้า	นำความรู้ไปใช้	แลกเปลี่ยนประสบการณ์		
เรื่อง เห็นสมณะ										
1. การหลบหลีกการลงโทษ การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย										
2. แสวงหารางวัล										
3. ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ / การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น										
4. ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น										
5. ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว										
6. ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวณา ทำสมาธิ										
เรื่อง สนทนารธรรมตามกาล										
1. การหลบหลีกการลงโทษ / การขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย										
2. แสวงหารางวัล										
3. ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ / การเป็นที่นับถือหรือไม่นับถือของผู้อื่น										
4. ทำหน้าที่ของสังคม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้อื่น										
5. ทำตามคำมั่นสัญญา/ การประณามตนเองเมื่อทำผิดทำชั่ว										
6. ทำตามอุดมคติสากล เจริญภาวณา ทำสมาธิ										

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 3 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 1) กิจกรรมการเรียนการสอน

ข้อ ที่	ข้อความ	หัวข้อมงคลชีวิต			
		มีศิลปวิทยา	พึงธรรมตาม กาล	เห็น สมณะ	สนทนารธรรม ตามกาล
1.1	กิจกรรมในห้องเรียน				
1.	บรรยาย ประกอบการตั้งคำถามให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม				
2	ให้นักเรียนวิเคราะห์จากหลักธรรมและเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม				
3	ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นการปฏิบัติตนด้านจริยธรรมจากหลักธรรมใดที่ครูเล่าให้ฟัง แล้วให้นักเรียนเขียนสรุปลงในสมุดบันทึกส่วนตัว(สมุดบันทึกความดี)				
4	ให้นักเรียนแสดงละครหรือบทบาทสมมติ ตามที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของบทเรียนในมงคลชีวิต แล้วร่วมอภิปรายสรุป				
5	ให้นักเรียนร่วมอภิปรายเนื้อหาของบทเรียนในมงคลชีวิต หลังจากนั้นให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปโดยแสดงบทบาทสมมติ				
6	ให้นักเรียนวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง และเสนอวิธีแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรม				
7	ให้นักเรียนอภิปรายถึงผลการปฏิบัติตนและไม่ปฏิบัติด้านจริยธรรม โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ หรือสัมภาษณ์บุคคลตัวอย่างในการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรม				
8	ให้นักเรียนวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาในหลักธรรมเรื่อง มงคลชีวิตและเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม				
9	สร้างสถานการณ์จำลองให้นักเรียนตัดสินใจและแสดงเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน				
10	ให้นักเรียนสาริตและฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการและการเจริญภาวนา ทำสมาธิ				
11	ให้นักเรียนเล่นเกมประกอบการสอนในหลักธรรมเรื่อง มงคลชีวิต				
12	ให้นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมตามวิธีการ Storyline.				
13	ให้นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรมโดยผ่านเครือข่ายเวิร์ด ไซด์ เว็บ (Web – based Instruction)				

ข้อ ที่	ข้อความ	หัวข้อมงคลชีวิต			
		ส่งเสริม ศิลปวิทยา	พึงธรรม ตาม กาล	เห็น สมณะ	สนทนา ธรรมตาม กาล
14	ให้นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรมโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI: Computer Assisted Instruction)				
15	อื่นๆ (โปรดระบุ).....				
16	<u>1.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร</u> ให้นักเรียนบันทึกผลการปฏิบัติตนเองลงในทำสมุดบันทึกส่วนตัว (สมุดบันทึกความดี)พร้อมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม				
17	ให้นักเรียนจัดทำสมุดภาพประวัติและผลงานของบุคคลตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม				
18	ให้นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศหรือนิทรรศการที่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน				
19	ให้นักเรียนเขียนเรียงความในเรื่องบุคคลตัวอย่างและแนวทางการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม				
20	พานักเรียนไปทัศนศึกษาเช่น วัด พิพิธภัณฑ์ สถานที่แสดงประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม				
21	ให้นักเรียนเข้าค่ายจริยธรรม				
22	พานักเรียนร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์				
23	พานักเรียนร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกับ วัด โรงเรียน และชุมชน				
24	ให้นักเรียนบันทึกการปฏิบัติตนด้านการนำหลักธรรมใน มงคลชีวิตไปใช้ลงในสมุดบันทึกส่วนตัวอิเล็กทรอนิกส์ (Blog)				
25	อื่นๆ (โปรดระบุ).....				

2) ด้านสื่อการเรียนการสอน

ข้อ ที่	ข้อความ	มงคลชีวิต			
		มีศิลปวิทยา	พึงธรรมตาม กาล	เห็นสมณะ	สนทนาธรรมตาม กาล
1.	ของจริง เช่น นักเรียนในโรงเรียนหรือบุคคลที่นักเรียนรู้จักและเป็นผู้มีแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม				
2	ใบความรู้เนื้อหาในหลักธรรมของมงคลชีวิต				
3	รูปภาพประกอบการเรียน เช่น การประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา				
4	แถบบันทึกเสียง เช่น เทปธรรมะ				
5	หนังสืออ่านเพิ่มเติม เช่น หนังสือธรรมะ นิทานชาดก				
6	ให้นักเรียนวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง และเสนอวิธีแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรม				
7	ข่าวจากหนังสือพิมพ์ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรม				
8	วีดิทัศน์ เช่น สวรรค์ดี รายการสนทนาธรรมะ ละครธรรม ฯลฯ				
9	บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเกี่ยวกับเนื้อหาในบทเรียนที่เกี่ยวกับหลักธรรมในมงคลชีวิต				
10	ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์พระพุทธศาสนา เว็บไซต์ครูพระ เว็บไซต์พระไตรปิฎก ฯลฯ				
11	แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เช่น วัดที่อยู่ใกล้โรงเรียน พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน				
12	อื่นๆ (โปรดระบุ).....				

3) ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน

1. ท่านเน้นการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร
 - 0 ไม่ได้เน้นการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน
 - 1 เน้นการด้านการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน ท่านใช้วิธีใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - 1.1 จัดกิจกรรมที่หลากหลายภายในห้องเรียน
 - 1.2 จัดสถานที่สอนในบริเวณที่ร่มรื่นของโรงเรียน
 - 1.3 จัดสถานที่สอนโดยเฉพาะ เช่น ห้องจริยธรรมหรือห้องพระพุทธศาสนา
 - 1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เรียนกับสื่อการสอน
 - 1.5 จัดประสบการณ์ตรงโดยนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่
 - 1.6 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4) ด้านการเสริมแรง

1. ท่านเน้นการเสริมแรงให้นักเรียนหรือไม่ อย่างไรมีความรู้สึกที่ได้รับหน้าที่ให้สอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุผลใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - 0 ไม่ได้เน้นด้านการเสริมแรง
 - 1 เน้นการเสริมแรง ท่านใช้วิธีใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - 1.1 ให้คำชมเชยนักเรียนที่ปฏิบัติตน ด้านศีลธรรม จริยธรรม ดีเด่น ทั้งเป็นการส่วนบุคคลและต่อหน้าสาธารณชนเช่น เพื่อนๆในห้อง
 - 1.2 ให้คะแนนพฤติกรรมการเรียนการสอนแก่นักเรียนที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมดีเด่น
 - 1.3 มอบรางวัลหรือประกาศนียบัตรให้กับนักเรียนที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมดีเด่น.ในชั่วโมงเรียน
 - 1.4 ส่งรายชื่อนักเรียนที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมดีเด่น.ให้ได้รับรางวัลในระดับโรงเรียนและระดับอื่นๆที่สูงขึ้น
 - 1.6 บันทึกพฤติกรรมของนักเรียนที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมดีเด่นลงในรายงานผลการเรียน หรือ สมุดบันทึกความดี
 - 1.7 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5) ด้านการวัดและประเมินผล

- 1.ท่านใช้เครื่องมือใดในการวัดและประเมินผล (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1 ☐ แบบฝึกหัด หรือ ใบงาน	2 ☐ รายงาน
3 ☐ แบบทดสอบ	4 ☐ แบบสัมภาษณ์
5 ☐ แบบวัดเจตคติ	6 ☐ แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรม
7 ☐ แฟ้มสะสมงาน	8 ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

2. ท่านเน้นให้บุคคลอื่นมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลหรือไม่ อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

0 ไม่เน้น

1 เน้น ท่านให้บุคคลใดมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1.1 นักเรียน

1.2 ผู้ปกครอง

1.3 เพื่อนครู

1.4 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

3. ท่านคิดว่าการจัดการเรียนการสอนในสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิง

จริยธรรมของท่าน ประสบความสำเร็จ ร้อยละ.....(โปรดระบุ)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของการจัดการเรียนการสอนทางไกลเฉพาะสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มงคลชีวิต 38 ประการด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT/เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

คำชี้แจง : 1. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ด้านครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

ส่วนที่ 2 ด้านเนื้อหา

ส่วนที่ 3 ด้านการจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรม 4 MAT

3.1 ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม

3.2 ด้านสื่อการเรียนการสอน

3.3 ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน

3.4 ด้านการเสริมแรง

3.5 ด้านการวัดและประเมินผล

ส่วนที่ 1 ด้านครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

1. ท่านพบปัญหาเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาหรือไม่ อย่างไร

0 ไม่พบ

1 พบปัญหาในเรื่องต่อไปนี้ (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1.1 ไม่สนใจสอน

1.2 มีภาระหน้าที่มาก ทำให้ขาดความพร้อมในการเตรียมการสอน

1.3 ขาดโอกาสและประสบการณ์ในการเข้าร่วมอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

1.4 ไม่ทราบแนวทางในการปฏิบัติตนด้านในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ที่ถูกต้อง

1.5 ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในมงคลชีวิต

1.6 ไม่สามารถวิเคราะห์จริยธรรมจากเนื้อหาในมงคลชีวิตเพื่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

1.7 ไม่เห็นคุณค่าหรือความสำคัญในทราบแนวทางในการปฏิบัติตนด้านในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ที่ถูกต้อง

1.8 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2 ด้านเนื้อหา

ท่านมีปัญหาด้านเนื้อหาที่ใช้ในการสอนหรือไม่	ไม่มี (0)	มีปัญหา เนื้อหามีจำนวนมากเกินไป ไม่สอดคล้องกับจำนวนชั่วโมงเรียน (1)	มีปัญหา มีเนื้อหาที่ซับซ้อน เป็นนามธรรม (2)	มีปัญหา เนื้อหาไม่น่าสนใจ (3)	มีปัญหา อื่นๆ ระบุ (4)
1. มีศิลปวิทยา					
2. พังทรมตามกาล					
3. เห็นสมณะ					
4. สันทนาธรรม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ด้านการจัดการเรียนการสอนกิจกรรม 4 MAT:

3.1 ด้านกระบวนการกิจกรรม

1. ท่านมีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MATหรือไม่ อย่างไร

0 ไม่มี

1 มี ท่านมีปัญหาในเรื่องใดต่อไปนี้ (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1.1 ขาดความรู้เรื่องเทคนิคการสอนใหม่ๆ

1.2 ไม่ได้รับการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

1.3 ไม่ทราบว่ากิจกรรมใดเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนฯ

1.4 จำนวนชั่วโมงสอนไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนฯ

1.5 กิจกรรมหนึ่งๆไม่สามารถเน้นการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมได้หลายด้าน

1.6 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

3.2 ด้านสื่อการเรียนการสอน

1. ท่านมีปัญหาใน ด้านสื่อการเรียนการสอน หรือไม่ อย่างไร

0 ไม่มี

1 มี ท่านมีปัญหาในเรื่องใดต่อไปนี้ (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1.1 ขาดทักษะในการผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพในการพัฒนา
เหตุผลเชิงจริยธรรม
- 1.2 ขาดความรู้ในการเลือกสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม
- 1.3 สื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่เพียงพอ
- 1.4 หนังสือและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมเก่าและ
ล้าสมัย
- 1.5 ขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาเหตุผลเชิง
จริยธรรม
- 1.6 ไม่ทราบว่าควรเชิญบุคคลใดมาเป็นวิทยากรเพื่อบรรยายหรือปฏิบัติเกี่ยวกับการ
พัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม
- 1.7 แหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ไกลโรงเรียนต่อการ
จัดกิจกรรมการเรียนการสอนฯ
- 1.8 ไม่ทราบสถานที่ที่จะเป็นแหล่งการเรียนรู้ในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม
- 1.9 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

3.3 ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน

1. ท่านมีปัญหาในด้านจัดบรรยากาศการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

0 ไม่มี

1 มี ท่านมีปัญหาในเรื่องดังต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1.1 สถานที่สอนไม่เหมาะสม คับแคบ ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้
- 1.2 สภาพแวดล้อมของโรงเรียนไม่เอื้ออำนวย เช่น ไม่มีต้นไม้ทำให้ขาดความร่มรื่น
มีเสียงรบกวน
- 1.3 ขาดแคลนสถานที่สอบโดยเฉพาะ เช่น ห้องจริยศึกษา เป็นต้น
- 1.4 ขาดงบประมาณในการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่
- 1.5 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

3.4 ด้านเสริมแรง

1. ท่านมีปัญหาในด้านการเสริมแรงหรือไม่อย่างไร

0 ไม่มี

1 มี ท่านมีปัญหาในเรื่องใดต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1.1 ขาดความรู้ในการเสริมแรง

1.2 ขาดงบประมาณในการจัดซื้อของรางวัล

1.3 ไม่เห็นความสำคัญในการให้การเสริมแรงกับนักเรียน

1.4 ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง เช่นผู้บริหาร หัวหน้าหมวด ผู้ปกครอง

1.5 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

3.5 ด้านการวัดและประเมินผล

1. ท่านมีปัญหาในด้านการวัดและประเมินผลหรือไม่ อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

0 ไม่มี

1 มี ท่านมีปัญหาในเรื่องดังต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1.1 ขาดความรู้ในด้านการวัดและประเมินผลด้านการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

1.2 ไม่สามารถสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากนักเรียนจำนวนมาก

1.3 ไม่ทราบวิธีการสัมภาษณ์เพื่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมที่ถูกต้อง

1.4 เวลาจำกัด ทำให้การวัดและการประเมินผลไม่สามารถกระทำได้อย่างต่อเนื่องและ

เต็มที่

1.5 การตรวจสอบข้อสอบทำได้ยาก

1.6 การสร้างแบบวัดเจตคติด้านการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

1.7 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ขอขอบพระคุณค่ะ

ภาคผนวก ข.2 แบบสอบถามนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3

แบบสอบถามความคิดเห็นและพฤติกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียน.....

เพศของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม 1 ชาย 2 หญิง

ประสบการณ์การเรียนรู้การสอนทางไกลของนักเรียน 0 ไม่เคย 1 เคย

คำชี้แจง : โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในตารางประเมินค่าที่ตรงกับระดับความคิดเห็นและพฤติกรรมของนักเรียน

ลักษณะเฉพาะตนของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนวิชา พระพุทธศาสนาทางไกล	ใช่	ไม่ใช่
1. มีความตั้งใจสูงที่จะเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล		
2. มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล		
3. มีความรับผิดชอบในตนเอง		
4. มีวินัยสามารถควบคุม และจัดสรรเวลาให้ตนเองได้		
5. มีวุฒิภาวะ/สมาธิ ใฝ่เรียนรู้ รักการอ่าน		
6. มีความสามารถปรับตัวได้ดี		
7. มีความกระฉับกระเฉงกระตือรือร้น และตื่นตัวตลอดเวลา		
8. มีความขยันอดทน		
9. ตรงต่อเวลา		
10. มีความมั่นคงทางอารมณ์และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี		
11. มีความซื่อสัตย์		
12. มีความคิดสร้างสรรค์		
คุณลักษณะในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล	ใช่	ไม่ใช่
1. มีการวางแผน และจัดระบบการเรียนรู้ (ทำงานอย่างเป็นระบบ)		
2. ศึกษาเนื้อหาล่วงหน้าก่อน และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา		
3. มีวิธีการเรียนที่หลากหลาย ยืดหยุ่น เน้นกระบวนการกลุ่ม		
4. สรุป ทบทวนเนื้อหา และจดบันทึก		
5. ทำงานที่ได้รับมอบหมาย ไม่ลอกเลียนแบบ และ ละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น		
6. มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนทางไกล/เพื่อนทางไกลสม่ำเสมอและทุกครั้งที่มีโอกาส		
7. สามารถนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน/ท้องถิ่นของตน		
8. ชักถาม อภิปราย ปฏิบัติ ประชุมกลุ่ม ปรึกษาผู้รู้/เชี่ยวชาญ		
ความรู้ในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล	ใช่	ไม่ใช่
1. พื้นฐานด้านวิชาพระพุทธศาสนา มงคลชีวิต		
2. พื้นฐานด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร 2 ทาง		
3. พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์ และ เครือข่ายคอมพิวเตอร์		

4. การใช้ภาษาอังกฤษ		
4. การใช้ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์		
5. ความรู้และเข้าใจการเรียนทางไกลผ่านสื่อและเทคโนโลยี		
ทักษะในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล	ใช่	ไม่ใช่
1. ด้านภาษาในการฟัง		
2. ด้านภาษาในการพูด		
3. ด้านภาษาในการอ่าน		
4. ด้านภาษาในการเขียน การสรุปเนื้อหา		
5. ด้านภาษาในการวิเคราะห์		
6. พิมพ์ดีดคอมพิวเตอร์ และ การใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์		
7. การใช้อุปกรณ์/เทคโนโลยีพื้นฐาน เช่น ไมโครโฟน เป็นต้น		
8. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร เช่น อีเมล , web board , Chat เป็นต้น		
9. การทำงานเป็นทีมแบบทางไกล		
เชาว์ปัญญาในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล	ใช่	ไม่ใช่
1. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า		
2. ไหวพริบดี โดยเฉพาะการใช้คำ (keyword) ในเครื่องมือช่วยค้น (search Engine)		
3. ปรับตนให้สอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนทางไกล		
4. การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางไกล		
5. การตั้งคำถาม/ตอบคำถามผ่านเทคโนโลยี		
ค่านิยมในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล	ใช่	ไม่ใช่
1. เชื่อมั่นในระบบการเรียนการสอนทางไกลว่าคุณภาพเท่าเทียมกับปกติ		
2. เชื่อว่าเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา และด้วยตนเอง		
3. เชื่อว่าการเรียนสามารถเรียนได้หลายทางและรูปแบบ/พัฒนาได้		
4. เชื่อความเสมอภาคทางการเรียน		
5. มีเจตคติที่อยากเรียน และการเรียนรู้ด้วยตนเอง		
6. ภูมิใจที่สามารถเรียนด้วยตนเองผ่านสื่อทางไกล		
7. ประหยัดเวลา		
แรงจูงใจในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกล	ใช่	ไม่ใช่
1. ในการพัฒนาตนเอง หากไม่พัฒนาจะล้าหลัง/ไม่มีความสุข		
2. การศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องพัฒนามนุษย์		
3. สนใจ/ใส่ใจ การเปลี่ยนแปลง		
4. ศักดิ์ศรีเท่ากับผู้เรียนในระบบของโรงเรียนอื่นๆ		
5. เรียนผ่านเทคโนโลยี/ทันสมัย/น่าสนใจ		

กิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง : โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในตารางประเมินค่าที่ตรงกับระดับการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ โดยเทียบ

เกณฑ์ของนักเรียนในการใช้กิจกรรม ที่มีระดับคะแนนโดยความหมายดังนี้

4. คะแนน หมายถึง นักเรียนใช้ กิจกรรม **ประจำ** (มากกว่า 7 ต่อสัปดาห์)
3. คะแนน หมายถึง นักเรียนใช้ กิจกรรม **บ่อยๆ** (5-6 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์)
2. คะแนน หมายถึง นักเรียน ใช้ กิจกรรม **นานๆครั้ง** (3-4 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์)
1. คะแนน หมายถึง นักเรียนใช้กิจกรรม **น้อยมาก** (1-2 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์)
- 0 คะแนน หมายถึง นักเรียน**ไม่เคยใช้กิจกรรมนั้นเลย**

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการจัดกิจกรรม				
		4	3	2	1	0
1.	กิจกรรมในห้องเรียน นักเรียนบรรยายประกอบการตั้งคำถามโดยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม					
2	นักเรียนวิเคราะห์หลักธรรมในมงคลชีวิตและเชื่อมโยงเพื่อใช้ในการปฏิบัติตน					
3	นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นด้านการการปฏิบัติตนจากหลักธรรมใน มงคลชีวิตแล้ว นักเรียนเขียนสรุปลงในสมุดบันทึกส่วนตัว(สมุดบันทึกความดี)					
4	นักเรียนแสดงละครหรือบทบาทสมมติ ตามที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของบทเรียนในมงคลชีวิต แล้วร่วมอภิปรายสรุป					
5	นักเรียนร่วมอภิปรายเนื้อหาของบทเรียนในมงคลชีวิต หลังจากนั้นให้นักเรียนได้ร่วมกัน อภิปรายสรุปโดยแสดงบทบาทสมมติ					
6	นักเรียนวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง และเสนอวิธีแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรม					
7	นักเรียนอภิปรายถึงผลการปฏิบัติตนและไม่ปฏิบัติด้านจริยธรรม โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก แหล่งข้อมูลต่างๆ หรือ สัมภาษณ์บุคคลตัวอย่างในการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรม					
8	นักเรียนวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาในมงคลชีวิตและ เชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน					
9	นักเรียนสร้างสถานการณ์จำลองโดยตัดสินใจและแสดงเหตุผลของตนเอง					
10	นักเรียนสาธิตและฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการและการเจริญภาวนา ทำสมาธิ					
11	นักเรียนเล่นเกมประกอบการสอนในหลักธรรมเรื่อง มงคลชีวิต					
12	นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมตามวิธีการ Storyline.					
13	นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรมโดยผ่านเครือข่ายเว็บริด ไซด์ เว็บบ (Web – based Instruction)					
14	นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรมโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI : Computer Assisted Instruction)					
15	อื่นๆ (โปรดระบุ).....					
16	กิจกรรมเสริมหลักสูตร นักเรียนบันทึกผลการปฏิบัติตนเองลงในทำสมุดบันทึกส่วนตัว (diary สมุดบันทึกความดี) พร้อมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เหตุผล					
17	นักเรียนจัดทำสมุดภาพประวัติและผลงานของบุคคลตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม					

18	นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศหรือนิทรรศการที่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน					
19	นักเรียนเขียนเรียงความในเรื่องบุคคลตัวอย่างและแนวทางการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม					
20	นักเรียนไปทัศนศึกษาเช่น วัด พิพิธภัณฑสถาน ที่แสดงประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม					
21	นักเรียนเข้าค่ายจริยธรรม					
22	นักเรียนร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์					
23	นักเรียนร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกับ วัด โรงเรียน และชุมชน					
24	นักเรียนบันทึกการปฏิบัติตนด้านการนำหลักธรรมในมงคลชีวิตไปใช้ลงในสมุดบันทึกส่วนตัว อิเล็กทรอนิกส์ (Blog)					
25	นักเรียนรับรางวัลในการร่วมทำกิจกรรมด้านอื่นๆ(โปรดระบุ).....					
	พฤติกรรมการใช้สื่อเพื่อการสื่อสารและเรียนรู้					
26	นักเรียนใช้ E-mail โปรดระบุ ถ้ามี.....					
27	นักเรียนใช้ Face book โปรดระบุ ถ้ามี.....					
28	นักเรียนใช้ Blog โปรดระบุ ถ้ามี.....					
29	นักเรียนใช้ Web board โปรดระบุ.....					
30	นักเรียนใช้ Google เพื่อการสืบค้นข้อมูล					
31	นักเรียนใช้ Twitter โปรดระบุ ถ้ามี.....					
32	นักเรียนใช้ Hi 5 โปรดระบุ ถ้ามี.....					
33	นักเรียนใช้สื่อทางไกลเพื่อการศึกษา เช่น การสืบค้นเพื่อทำการบ้าน					
34	นักเรียนใช้สื่อทางไกล เช่น ส่งอีเมลเพื่อการสื่อสารพูดคุยกับเพื่อนๆ					
35	นักเรียนส่งภาพและข้อความทางมือถือ (SMS , MMS)					

 ศูนย์วิทยพัทยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง : โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในตารางประเมินค่าที่ตรงกับระดับการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ โดยเทียบเกณฑ์ในการใช้กิจกรรม ที่มีระดับคะแนนโดยความหมายดังนี้

3. คะแนน หมายถึง นักเรียนชอบมากๆ 2. คะแนน หมายถึง นักเรียนชอบน้อย
1. คะแนน หมายถึง นักเรียนรู้สึกเฉยๆ 0 คะแนน หมายถึง นักเรียนไม่ชอบ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ			
		3 ชอบ มากๆ	4 ชอบ น้อย	2 เฉยๆ	0 ไม่ ชอบ
1.	กิจกรรมในห้องเรียน นักเรียนบรรยายประกอบการตั้งคำถามโดยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม				
2	นักเรียนวิเคราะห์หลักธรรมในมงคลชีวิตและเชื่อมโยงเพื่อใช้ในการปฏิบัติตน				
3	นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นด้านการการปฏิบัติตนจากหลักธรรมใน มงคลชีวิตแล้วนักเรียนเขียนสรุปลงในสมุดบันทึกส่วนตัว(สมุดบันทึกความดี)				
4	นักเรียนแสดงละครหรือบทบาทสมมติ ตามที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของบทเรียนในมงคลชีวิต แล้วร่วมอภิปรายสรุป				
5	นักเรียนร่วมอภิปรายเนื้อหาของบทเรียนในมงคลชีวิต หลังจากนั้นให้นักเรียนได้ร่วมกันอภิปรายสรุปโดยแสดงบทบาทสมมติ				
6	นักเรียนวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง และเสนอวิธีแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรม				
7	นักเรียนอภิปรายถึงผลการปฏิบัติตนและไม่ปฏิบัติด้านจริยธรรม โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ หรือ สัมภาษณ์บุคคลตัวอย่างในการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรม				
8	นักเรียนวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาในมงคลชีวิตและเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน				
9	นักเรียนสร้างสถานการณ์จำลองโดยตัดสินใจและแสดงเหตุผลของตนเอง				
10	นักเรียนสาธิตและฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการและการเจริญภาวนา ทำสมาธิ				
11	นักเรียนเล่นเกมประกอบการสอนในหลักธรรมเรื่อง มงคลชีวิต				
12	นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมตามวิธีการ Storyline.				
13	นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรมโดยผ่านเครือข่ายเวิร์ด ไรด์ เว็บ (Web – based Instruction)				
14	นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรมโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI : Computer Assisted Instruction)				
15	อื่นๆ (โปรดระบุ).....				
16	กิจกรรมเสริมหลักสูตร นักเรียนบันทึกผลการปฏิบัติตนเองลงในทำสมุดบันทึกส่วนตัว (diary สมุดบันทึกความดี) พร้อมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เหตุผล				

17	นักเรียนจัดทำสมุดภาพประวัติและผลงานของบุคคลตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม				
18	นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศหรือนิทรรศการที่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน				
19	นักเรียนเขียนเรียงความในเรื่องบุคคลตัวอย่างและแนวทางการปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม				
20	นักเรียนไปทัศนศึกษาเช่น วัด พิพิธภัณฑสถาน ที่แสดงประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญที่ปฏิบัติตนด้านศีลธรรม จริยธรรม				
21	นักเรียนเข้าค่ายจริยธรรม				
22	นักเรียนร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์				
23	นักเรียนร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกับ วัด โรงเรียน และชุมชน				
24	นักเรียนบันทึกการปฏิบัติตนด้านการนำหลักธรรมในมงคลชีวิตไปใช้ลงในสมุดบันทึกส่วนตัวเล็กทรอนิกส์ (Blog)				
25	นักเรียนรับรางวัลในการร่วมทำกิจกรรมด้านอื่นๆ(โปรดระบุ).....				
26	พฤติกรรมการใช้สื่อเพื่อการสื่อสารและเรียนรู้ นักเรียนใช้ E-mail โปรดระบุ ถ้ามี.....				
27	นักเรียนใช้ Face book โปรดระบุ ถ้ามี.....				
28	นักเรียนใช้ Blog โปรดระบุ ถ้ามี.....				
29	นักเรียนใช้ Web board โปรดระบุ.....				
30	นักเรียนใช้ Google เพื่อการสืบค้นข้อมูล				
31	นักเรียนใช้ Twitter โปรดระบุ ถ้ามี.....				
32	นักเรียนใช้ Hi 5 โปรดระบุ ถ้ามี.....				
33	นักเรียนใช้สื่อทางไกลเพื่อการศึกษา เช่น การสืบค้นเพื่อทำการบ้าน				
34	นักเรียนใช้สื่อทางไกล เช่น ส่งอีเมลเพื่อการสื่อสารพูดคุยกับเพื่อนๆ				
35	นักเรียนส่งภาพและข้อความทางมือถือ (SMS , MMS)				

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.3

แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม

ชื่อ _____ นามสกุล _____ โรงเรียนศิลาจารย์พัฒน เพศชาย เพศหญิง

แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะของผู้เรียนที่ใกล้เคียงคำตอบมากที่สุด	ไม่	จริง	ค่อนข้าง	จริง
	จริง	บาง ครั้ง	ข้าง จริง	มาก
1. นักเรียนไม่ชอบทำงานร่วมกับเพื่อนๆเพราะเพื่อนๆชอบเอาเปรียบนักเรียนเสมอ				
2. นักเรียนตื่นนอนแล้วไม่ชอบเก็บที่นอน				
3. นักเรียนไหว้คุณพ่อ คุณแม่ ก่อนไปโรงเรียนและหลังกลับจากโรงเรียน				
4. เมื่อคุณแม่ให้เงินไปซื้อของ แล้วมีเงินเหลือ นักเรียนจะคืนเงินคุณแม่ จนครบเพราะกลัว คุณแม่ดุ				
5. นักเรียนเป็นคนตรงต่อเวลา				
6. นักเรียนเป็นคนซื่อสัตย์ ไว้ใจได้				
7. นักเรียนจะทำการบ้านให้เสร็จก่อนที่จะไปเล่นเสมอ เพราะไม่เช่นนั้นจะโดนคุณแม่หรือคุณพ่อดุเอา				
8. เวลาสอบ นักเรียนไม่กล้าลอกเพื่อน หรือ แอบดูคำตอบเด็ดขาด เพราะกลัวคุณครูจับได้แล้วจะถูกลงโทษอย่างหนัก				
9. นักเรียนสามารถรักษาศีล 5 ได้ครบ เมื่อมีความตั้งใจทำจริง				
10. นักเรียนใส่บาตรพระ เพราะรู้ว่าทำเช่นนี้แล้วได้บุญ				
11. นักเรียนจะทำการบ้านส่งคุณครูก่อนเวลา ก็ต่อเมื่อคุณครูแจ้งว่าจะได้รับคะแนนเพิ่ม สำหรับคนส่งก่อนเวลาเท่านั้น				
12. นักเรียนมักคิดถึงผลตอบแทนเสมอ เวลาที่ช่วยเหลือผู้อื่น				
13. นักเรียนไม่ได้ทำบุญ โดยหวังที่จะได้รับการประกาศชื่อและนามสกุล				
14. นักเรียนยอมทำสิ่งที่ผิดได้ หากได้รับเงินตอบแทนจำนวนมาก				
15. นักเรียนชอบแต่งตัวตามแฟชั่น ทันสมัย แม้ว่าจะดูไม่สุภาพก็ตาม				
16. นักเรียนเลือกเข้าเรียนโรงเรียนที่มีชื่อเสียงและมีคนอยากเข้าเรียนจำนวนมาก				
17. นักเรียนเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี และทำชั่วได้ชั่วเสมอ ทำดีต้องส่งผลดีแน่นอน				
18. เมื่อเพื่อนชวนนักเรียนหนีเรียน นักเรียนมักไม่ขัดใจเพื่อน เพราะกลัวเพื่อนจะไม่คบด้วย				
19. หากนักเรียนทำกระจกที่โรงเรียนแตกแล้วไม่มีใครเห็นจะเลือกเดินทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ เพราะ ถ้าถูกจับได้จะโดนทำโทษ				

แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะของผู้เรียนที่ใกล้เคียงคำตอบมากที่สุด	ไม่ จริง	จริง บาง ครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริง มาก
20. นักเรียนไม่ชอบและไม่สนใจทำกิจกรรม ที่ไม่มีคะแนนเป็นสิ่งตอบแทน				
21. นักเรียนไม่เชื่อว่าจะมีใครทำอะไรโดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน				
22. นักเรียนเชื่อคำที่ผู้ใหญ่อาบนำร้อนมาก่อน จึงทำตามผู้ใหญ่เตือนเสมอ				
23. นักเรียนไม่เชื่อว่าการขายเหล้า บุหรี่เป็นสิ่งไม่ดี เพราะเห็นว่าใครๆก็เปิดร้านขายเหล้าบุหรืกันทั่วไป				
24. ถ้าเพื่อนๆในห้องส่วนใหญ่ช่วยๆให้ทำอะไรที่เสี่ยงๆ นักเรียนก็จะทำเพราะชอบความท้าทาย				
25. กฎระเบียบต่างๆของโรงเรียน เป็นเรื่องน่าเบื่อหน่ายรำคาญไม่อยากปฏิบัติตาม				
26. การทำความสะอาด ทำงานบ้าน หรือ ทำเวรรักษาความสะอาดของห้องเรียน เป็นเรื่องน่ารำคาญ นักเรียนไม่ชอบทำ				
27. นักเรียนช่วยงานบ้านเสมอเพื่อผ่อนภาระให้คุณแม่				
28. นักเรียนรับปากใครไว้จะทำตามที่ได้รับปากไว้เสมอ				
29. นักเรียนมักเก็บความลับของเพื่อนได้เสมอ				
30. นักเรียนไม่เชื่อเรื่องนรก สวรรค์ ว่ามีจริง				

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.4

แบบสอบถามผู้ปกครอง

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครอง

ของนักเรียนชื่อ.....นามสกุล.....

คำชี้แจง : เพื่อให้ทราบผลของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนหลังการเรียนการสอนทางไกลวิชา พระพุทธศาสนาด้วยรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม โดย: ให้นักเรียนทำกิจกรรม 11 ข้อทุกวัน และถ่ายภาพกิจกรรมที่นักเรียนทำอย่างน้อย 4 กิจกรรม เพื่อ ส่งภาพ และอธิบายกิจกรรม ออนไลน์ (On line) ใน ระหว่าง เวลา 15.00 -16.00 น. ทุกวัน ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม ถึง 10 กันยายน พ.ศ. 2553 คือ

1. สวดมนต์	5. สมาทานศีล ๕	9. อ่านหนังสือ
2. นั่งสมาธิ	6. ให้อภัย แม่ ผู้ใหญ่	10. จับดีคนรอบข้าง
3. ตื่นเช้าเก็บที่นอน	7. ออมทรัพย์	11. จับผิดตนเอง
4. แต่งกายสุภาพ	8. ช่วยงานบ้าน	

- ขอความกรุณาให้ท่านได้โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นหรือความพึงพอใจของท่าน
- ความหมายของคะแนน

3 หมายถึง เห็นด้วยหรือพอใจเป็นอย่างยิ่ง	2 หมายถึง เห็นด้วยหรือพอใจมาก
1 หมายถึง เห็นด้วยหรือพอใจปานกลาง	0 หมายถึง ไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจ

ข้อ	รายละเอียด	3	2	1	0
1	ท่านพอใจที่โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาและให้นักเรียนทำกิจกรรม 11 ข้อ				
2	ท่านมีความประสงค์ให้บุตรหลานของท่านเรียนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา				
3	ท่านยินดีสนับสนุนให้บุตรหลานได้ทำกิจกรรม 11 ข้ออย่างเต็มศักยภาพ				
4	ท่านพอใจที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทำกิจกรรม 11 ข้อ ภาคเรียนละอย่างน้อย 21 วัน				
5	ท่านประสงค์ให้บุตรหลานได้ทำกิจกรรม 11 ข้อ อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ทุกสัปดาห์				
6	ท่านยินดีให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการแสดงความคิดเห็นด้านการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา				
7	ท่านยินดีให้บุตรหลานของท่านทำกิจกรรม 11 ข้อ นอกเหนือจากเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนา				

ความคิดเห็น ต่อพฤติกรรมของนักเรียนหลังการเรียนทางไกลและทำกิจกรรม 11 ข้อ 21 วัน

.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ.....

ลงชื่อผู้ปกครอง.....

วัน...../...../.....

ภาคผนวก ข.5

แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน

คำชี้แจง

- ให้นักเรียนได้โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นหรือความพึงพอใจของนักเรียน
- ความหมายของคะแนน

3 หมายถึง เห็นด้วยหรือพอใจเป็นอย่างยิ่ง 2 หมายถึง เห็นด้วยหรือพอใจมาก
1 หมายถึง เห็นด้วยหรือพอใจปานกลาง 0 หมายถึง ไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจ

ข้อ	รายละเอียด	3	2	1	0
1	นักเรียนพอใจที่โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาและให้นักเรียนทำกิจกรรม 11 ข้อ				
2	นักเรียนมีความประสงค์เรียนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา				
3	นักเรียนยินดีทำกิจกรรม 11 ข้ออย่างเต็มศักยภาพ				
4	นักเรียนพอใจที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทำกิจกรรม 11 ข้อ ภาคเรียนละอย่างน้อย 21 วัน				
5	นักเรียนประสงค์ทำกิจกรรม 11 ข้อ อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ทุกสัปดาห์				
6	นักเรียนยินดีให้ความร่วมมือในการออนไลน์ส่งภาพกิจกรรมและข้อความในเวลาที่กำหนด				
7	นักเรียนยินดีทำกิจกรรม 11 ข้อ นอกเหนือจากเวลาเรียน				
8	นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาของการเรียนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนามากขึ้น				
9	นักเรียนสามารถซักถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างเรียนทางไกลได้				
10	นักเรียนมีวินัยสามารถควบคุม และจัดสรรเวลาให้ตนเองได้				
11	นักเรียนพอใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย ไม่ลอกเลียนแบบ				
12	นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนทางไกล/เพื่อนทางไกลสม่ำเสมอและทุกครั้งที่มีโอกาส				
13	นักเรียนมีความกระตือรือร้นและตื่นตัวตลอดเวลาในการเรียนการสอนทางไกล				
14	นักเรียนพอใจการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร เช่น อีเมล , web board , Chat เป็นต้น				
15	นักเรียนวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาในมงคลชีวิตและเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน				

ความคิดเห็น ต่อพฤติกรรมของนักเรียน หลังการเรียนทางไกลและทำกิจกรรม 11 ข้อ 21 วัน

.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

ภาคผนวก ข.6

แบบสอบถามคุณลักษณะและพฤติกรรมก่อนเรียนตามสภาพจริง

แบบประเมินตามสภาพจริงของนักเรียน

ชื่อ..... นามสกุล..... ชื่อเล่น..... อายุ..... ปี วันเกิด...../...../.....

ที่อยู่.....

โทร. มือถือ.....

E-mail..... Face book.....

ชื่อทีม..... (๓ คน)

คนที่๑.....

คนที่๒.....

คนที่๓.....

รางวัล

เสื้อ โลโก้ เก่ง ดี มีน้ำใจ สำหรับนักเรียนที่มีผลคะแนน ๒๒๐-๒๔๒ คะแนน

ใบประกาศเกียรติบัตร สำหรับนักเรียนที่มีผลคะแนน ๑๗๖ คะแนนขึ้นไป

แบบประเมินตามสภาพจริงของนักเรียน	พฤติกรรมการทำงาน			
	ไม่เคยทำ	นานๆครั้ง	บ่อยๆ	ประจำทุกวัน
สวดมนต์				
นั่งสมาธิ				
ตื่นเช้าเก็บที่นอน				
แต่งกายสุภาพ				
สมาทานศีล ๕				
ไหว้พ่อแม่ ผู้ใหญ่				
ออมทรัพย์				
ช่วยงานบ้าน				
อ่านหนังสือ				
จับดีคนรอบข้าง				
จับผิดตนเอง				

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำกิจกรรม ๑๑ ข้อทุกวัน โดยถ่ายภาพกิจกรรมที่นักเรียนทำอย่างน้อย ๔ กิจกรรม เพื่อ ส่งภาพและอธิบายกิจกรรม ออนไลน์ (On line) ใน ระหว่าง เวลา ๑๕.๐๐ -๑๖.๐๐ น. ทุกวัน ตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ถึง ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๓ คือ

๑. สวดมนต์
๒. นั่งสมาธิ
๓. ตื่นเช้าเก็บที่นอน
๔. แต่งกายสุภาพ
๕. สมาทานศีล ๕
๖. ไหว้พ่อแม่ ผู้ใหญ่
๗. ออมทรัพย์
๘. ช่วยงานบ้าน
๙. อ่านหนังสือ
๑๐. จับตึคนรอบข้าง
๑๑. จับผิดตนเอง

ข้อตกลงยกเว้น : ในกรณีของวันเสาร์ และอาทิตย์ นักเรียนที่ไม่สะดวก จะออนไลน์ใน เวลา ๑๕.๐๐ -๑๖.๐๐ น. ให้มอบหมายให้เพื่อนในกลุ่ม เป็นตัวแทนออนไลน์ได้ แต่นักเรียนทุกคน ต้องทำกิจกรรมของทุกคนจนครบ แล้วส่งไฟล์ภาพพร้อมคำอธิบาย ให้เพื่อนเป็นผู้ตอบคำถามผู้ ดำเนินกิจกรรมออนไลน์แทน

นักเรียนจะเป็นผู้บันทึกคะแนนการทำกิจกรรม ให้ ๑ คะแนน สำหรับการลงมือปฏิบัติใน แต่ละกิจกรรมของแต่ละวัน

รางวัล: เสื้อ โลโก้ เก่ง ดี มีน้ำใจ สำหรับนักเรียนที่มีผลคะแนน ๒๒๐ - ๒๔๒ คะแนน

ใบประกาศเกียรติคุณ สำหรับนักเรียนที่มีผลคะแนน ๑๗๕ คะแนนขึ้นไป

ภาคผนวก ข.7 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของกระทรวงศึกษา

สัมภาษณ์ผู้บริหาร กระทรวงศึกษาธิการ

1. ปัญหาด้านศีลธรรมของครูนักเรียนในอดีต ปัจจุบัน
2. ปัญหาด้านการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
3. นโยบายในปัจจุบันและอนาคตในการแก้ปัญหาดังกล่าว
4. นโยบายด้านการศึกษาทางไกลและการศึกษาในอนาคต
5. ข้อเสนอแนะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.8 แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนและครูผู้ช่วยสอนทางไกล
แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ เป็นข้อมูลหลังการทดลองรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาฯ

คำชี้แจง: โปรดตอบคำถามต่อไปนี้ตามความเป็นจริง

1. ท่านเตรียมการสอนในแต่ละครั้งอย่างไร?

.....

2. ท่านมีปัญหาและอุปสรรคในการเตรียมการสอนอะไรบ้าง?

.....

3. ท่านคิดว่าควรเตรียมการสอนอย่างไร ที่มีประโยชน์ต่อรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล

.....

4. ท่านคิดว่าบรรยากาศของรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลเป็นอย่างไร

.....

5. ท่านคิดว่านักเรียนเข้าใจใ้ต่อการเรียนการสอนนี้หรือไม่อย่างไร

.....

6. ผู้เรียนซักถามปัญหาหลังการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

.....

7. ท่านคิดว่าการประเมินผลการเรียนของรูปแบบการเรียนการสอนครั้งนี้เป็นอย่างไร

.....

8. ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลนี้ หรือไม่ อย่างไร

.....

ภาคผนวก ค

บทโทรทัศน์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการพิเศษ ทดลองออกอากาศ ครั้งที่ 4 เพื่อการศึกษาทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตอน มงคลชีวิต เรื่อง การสนทนาธรรมตามกาล

ครูผู้สอน : คุณครูสมพงษ์ หุ่นสะดี

นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 15 คนจากโรงเรียนสิงห์สมุทร สัตหีบ

จำนวนเวลาออกอากาศ 4 ครั้งๆละ 1 ชั่วโมง เวลา 13.00 น. – 14.00 น.

วันทดลองออกอากาศ วันศุกร์ ที่ 10 กันยายน พ.ศ.2553

รูปแบบรายการ : เป็นรายการเพื่อการศึกษา โดยมีขั้นตอนการดำเนินรายการดังนี้

ภาพ	เวลา	เสียง
พิธีกรเปิดรายการ	1 นาที	พิธีกร : สวัสดีค่ะ คุณผู้ชม นี่คือนรายการพิเศษ ทดลองออกอากาศ เพื่อการศึกษาทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัยเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยครูผู้สอน คือ คุณครูสมพงษ์ หุ่นสะดี และนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครที่อยู่ในห้องส่งนี้จำนวน 15 คนจากโรงเรียนสิงห์สมุทร และที่โรงเรียนปลายทางคือโรงเรียนศิลาจารย์พัฒนา โดยมีเวลาออกอากาศ 4 ครั้งๆละ 1 ชั่วโมง และครั้งนี้ถือเป็นครั้งสุดท้ายแล้ว ค่ะ ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดการเสียเวลา พบกับ คุณครูสมพงษ์ หุ่นสะดีและนักเรียนจากโรงเรียนสิงห์สมุทรพร้อมกับคุณครูประทีป ถนัดคำ และนักเรียนจากโรงเรียนศิลาจารย์พัฒนา ได้เลยคะ
ภาพคุณครูสมพงษ์ / PPT. คำถาม 3 ข้อ 1.ทำไมต้องสนทนาธรรม? 2.สนทนาธรรมหมายถึงอะไร? 3.วิธีสนทนาธรรมที่ควรๆทำอย่างไร?	3 นาที	ครู : สวัสดีครับนักเรียนทั้งในห้องส่งและที่อยู่ที่โรงเรียนปลายทาง วันนี้เราจะมาเรียนมงคลชีวิต เรื่อง สนทนาธรรมตามกาล กันนะครับ (1) ความหมายของสนทนาธรรมตามกาล (2) ข้อควรปฏิบัติในการสนทนาธรรม (3) หลักในการสนทนาธรรม(4)หลักในการเลือกคู่สนทนาธรรม (5)อานิสงค์การสนทนาธรรมตามกาล ก่อนอื่นใครทราบ ว่า 1.ทำไมต้องสนทนาธรรม? 2.สนทนาธรรมหมายถึงอะไร? 3.วิธีสนทนาธรรมที่ควร ควรทำอย่างไร?
	2 นาที	ครู : สนทนาธรรมตามกาล คือ การพูดคุยซักถามธรรมะซึ่งกันและกันระหว่าง 2 คนขึ้นไปมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดปัญญา ปัญญาเกิดจาก 2 เหตุ คือ 1.จากการฟัง

		ธรรมของกัลยาณมิตรผู้มีปัญญาผู้จริง 2.จากการพิจารณาไตร่ตรองโดยแยกคาย
CG.ทำไมต้องสนทนาธรรม? "ปัญญา นารณ์ รัตน ปัญญาเป็นรัตนะของคน"	5 นาที่	<p>ครู: (อธิบายทำไมจึงต้องสนทนาธรรมตามกาล "ปัญญา นารณ์ รัตน ปัญญาเป็นรัตนะของคน" นี่ คือพุทธพจน์ที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่า ของ ปัญญา เพราะชีวิตคนนั้นมีปัญหามาก ปัญหาเหล่านี้ ล้วนต้องแก้ด้วยปัญญา ใครมีมากก็เหมือนมี แก้ว สารพัดนึกไว้ในตัว ย่อมสามารถฝ่าฟันอุปสรรค ปัญหา ต่าง ๆ ได้โดยง่าย ปัญญาเกิดได้จาก 2 เหตุคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จากการฟังธรรมของกัลยาณมิตร ผู้มีปัญญาผู้จริง 2. จากการพิจารณาไตร่ตรองโดยแยกคาย) <p>ครู: วิธีดีที่จะทำให้เกิดปัญญาอย่างรวดเร็ว คือ การสนทนาธรรมตามกาล ซึ่งเป็นการบังคับให้ ตนเอง ต้องฟังฟังทั้งพูด ต้องเป็นนักฟังที่ดี ฟังผู้อื่นพูดด้วย ความตั้งใจ ฟังแล้วก็ต้อง พิจารณาไตร่ตรองโดยแยก คายตามไปทันที สงสัยอะไร ก็สามารถซักถามได้ นอกจากนั้นถ้าตนเองมี ความรู้ในธรรมะเรื่องใดก็นำมา พูดเล่าสู่ ให้ผู้อื่นฟังได้ด้วย</p> <p>ครู: ทำไมต้องสนทนาธรรม?(ทบทวน) นักเรียนจากโรงเรียนสิงห์สมุทร ตอบ... นักเรียนโรงเรียนศีลาจารพิพัฒน์ ตอบ..</p> <p>(ครู: ตั้งคำถาม 1.ให้นักเรียนค้นหาคำตอบและแสดง ความคิดเห็น 2. ให้ผู้เรียนตั้งคำถามและตอบคำถามเพื่อเชื่อมโยง ความสำคัญ 3. แบ่งกลุ่มผู้เรียนให้สรุปคุณค่าสิ่งที่เรียน)</p>
	8 นาที่	<p>ครู: (อธิบายความยากในการสนทนาธรรม? การสนทนาธรรม หรือที่เรียกกันง่าย ๆ ว่า "คุย ธรรมะ " นั้นดูเผิน ๆ ก็ไม่น่ายาก ก็เหมือนคนมาคุยเป็น เรื่องกันตามธรรมดาที่นั่นแหละ เราก็คุยกันออก บ่อยไป เพียงแต่เรื่องที่คุยกันเป็นเรื่องธรรมะเท่านั้น แต่ความ เป็นจริงแล้ว ผู้ที่ดูเบาในการ สนทนาธรรม พูดคุยธรรมะ กันได้ไม่นานก็มักมี เรื่องวงแตก กันอยู่บ่อย ๆ พอถูกนัง ตีเมเหล้าคุยธรรมะ กัน พอบอกกินยาถ่ายพยาธิไม่บาป เพราะไม่เจตนา ซ้ำ ถูกบอกบาปเพราะรู้ว่ามันจะต้อง ตายก็ ยังไปกินยาถ่าย เถียงกันไปเถียงกันมาไม่ ก็คำ</p>

<p>PPT:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เรื่องที่พูดต้องเป็นเรื่องจริง 2. เรื่องที่พูดนั้นเป็นเรื่องมีประโยชน์ 3. ต้องพูดด้วยถ้อยคำอันไพเราะ 4. ต้องพูดถูกกาลเทศะ 5. ต้องพูดด้วยจิตเมตตา <p><u>ความยากในการสนทนาธรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. คู่สนทนาต้องพูดธรรมะเป็น โดยยึดหลักมงคลที่ 10 มีวาจาสุภาสิต คือ (เรื่องที่พูดต้องเป็นความจริง, ต้องพูดด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ, เรื่องที่พูดนั้นเป็นเรื่องมีประโยชน์, ต้องพูดด้วยจิตเมตตา, ต้องพูดถูกกาลเทศะ) การพูดธรรมะต้องพูดเอาความถูกต้องเป็นหลักไม่ใช่ถูกใจ 2. คู่สนทนาต้องฟังธรรมเป็น <ol style="list-style-type: none"> 2.1 ยากที่จะควบคุมใจให้อยากฟังธรรม 	<p>พ่อคว่ำเป็นลูกของไฉยถึงเสียรอบบ้าน อย่างนี้ก็มี)</p> <p>ครู: (อธิบาย คู่สนทนาต้องพูดธรรมะเป็น คือ เมื่อเข้าใจอย่างไรแล้วก็สามารถถ่ายทอดเป็นคำพูดให้เขาเข้าใจตามนั้นได้ด้วย โดยยึดหลักการพูดในมงคลที่ 10 มีวาจาสุภาสิต เป็นบรรทัดฐาน จะได้ไม่เกิดการแตกฉานเข้าใจผิดแก่ผู้ฟังคือ เรื่องที่พูดต้องเป็นเรื่องจริง เรื่องที่พูดนั้นเป็นเรื่องมีประโยชน์ ต้องพูดด้วยถ้อยคำอันไพเราะ ต้องพูดถูกกาลเทศะ ต้องพูดด้วยจิตเมตตา)</p> <p>ครู: (อธิบาย การพูดธรรมะนั้นจะต้องยึดเอาความถูกต้องเป็นหลัก ไม่ใช่พูดเอาความถูกใจคน ส่วนมากในโลกนี้ชอบให้เขาชม แต่ว่าสนทนา ธรรมกันแล้วมันไปนั่งชมอยู่อย่างเดียว " คุณก็ เก่ง ฉันทก็ เก่ง " เดียวก็ได้บ้างกันทั้งคู่ แต่ก็ไม่ ใช่มานั่งติอย่างเดียว " คุณนิสัยอันไหนก็ไม่ได้ อันนี้ก็ไม่ดี " คนเรายังไม่หมด ก็เลสเดี๋ยวก็ทนกันไม่ได้ ยิ่งถ้าแถมมีการยกตน ชมท่านเข้าไปอีก หรือไม่ก็ยกสำนักมาอวด กัน " ถึงฉันไม่เก่ง อาจารย์ฉันก็เก่งนะ " อะไร ทำนองนี้ เดียวก็ผูกใจเจ็บกัน สนทนาธรรมไปได้ 2-3 คำ จะ กลายเป็นสนทนากรรมไป จะต้องมีความปลอดภัย ดี รู้จักใช้วาจาสุภาสิต</p> <p>คู่สนทนาต้องฟังธรรมเป็น การฟังธรรมนี้ดูเผิน ๆ เหมือนจะง่าย ถึงเวลา ก็แค่นั่งไม่เห็นจะมีอะไร แต่ในความเป็นจริงแล้วการฟังธรรมะที่ถูกต้อง คือการฟังด้วยความพิจารณา แต่การรู้จักควบคุมจิตใจให้พิจารณาตามธรรม หยิบยกเอาประโยชน์จากการฟังนั้นยาก ยากกว่าการพูดธรรมะให้คนอื่นฟังหลายเท่า</p> <p>ที่ว่ายากนั้นเพราะ ยากที่จะควบคุมใจให้อยากฟังธรรมะ เพราะการฟังธรรมะนั้นไม่สนุกเหมือนการฟังละครฟังเพลง ถ้าไม่รู้จักควบคุมตนเอง ฟังไปได้สักนิด หนึ่งตาก็เริ่มหนัก พาลจะหลับเอา หรือไม่อย่างนั้นก็ นั่งใจลอย คิดไปถึงเรื่องอื่น มีผู้เปรียบว่าการควบคุมใจให้อยากฟังธรรมะนั้น ยังยากกว่าคุณลึงให้มันนั่ง ๆ เสียอีก ยากที่</p>
---	---

<p>2.2 ยากที่จะยอมรับธรรมะที่ได้ยินนั้นเข้าไปสู่ใจ</p> <p>3. คู่สนทนาต้องสนทนาธรรมเป็น.</p>	<p>จะยอมรับธรรมะที่ได้ยินนั้นเขาไปสู่ใจทั้งนี้เพราะกิเลสต่าง ๆ ในตัวเรา เช่น ความหวัหือ ความถือตัว ความเห็นผิด ฯลฯ มันคอยต่อต้านธรรมะไว้ พอเรื่องธรรมะที่ได้ฟังขัดกับความเคยชินประจำตัว เช่น ฟังว่าต้องมีวินัยให้ข้ามถนนตรงทางม้าลาย ฟังแล้วก็เริ่มขัดใจ เพราะมันขัดกันกับความเคยชินของตัวเอง ขัดกับกิเลสในตัว เลยไม่ค่อยจะยอมรับ มันก็ค้ำใจในใจ</p> <p>ผู้ที่ฟังธรรมเป็นนั้น จะต้องหมั่น ฟังธรรมบ่อย ๆ จนเคยชิน ฝึกเป็นคนมีความเคารพ มองคนอื่นในแง่ดี มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ ถือตัว มีความสันโดษ ไม่ ฟุ้งเพื่อเห่อเหิม รู้จักพอ รู้จักประมาณ และมีความกตัญญู รู้อุปการคุณที่ท่าน ทำแล้วแก่ตน จะทำให้มีอภัยภัยไถ่ธรรม ฟัง ธรรมเป็น สามารถรองรับธรรมะที่ได้ยินได้ฟังนั้น ได้</p> <p>คู่สนทนาต้องสนทนาธรรมเป็น คือ ต้องฟังด้วย และพูดด้วยในเวลาเดียวกัน เขาพูดเราฟัง เราพูดเขาฟัง บางอย่างเราไม่อยากจะพูด แต่เมื่อเขาพูดเราก็จำต้องฟัง บางอย่างเราอยากจะพูด แต่ไม่มีจังหวะที่จะพูด ก็ จำต้องระงับใจไว้ไม่พูด เมื่อตอนสอนคนอื่นเขาไม่มีใคร ค้านสักคำ หนึ่งฟัง ยอมเราหมด</p> <p>แต่ตอนสนทนาธรรม เราจะต้องลดตัวลงมาอยู่ในฐานะเป็นทั้งคนพูดทั้งคนฟัง ถ้าพูดถูกเขาก็ชม พูดผิดเขาก็ค้าน อาจถูกติ ถูกขัด ถูกแหวะ ถูกชม ถูกค้าน ได้ตลอดเวลา ซึ่งตรงนี้แหละที่ยั่วกิเลสหนักหนา ถ้าไม่ควบคุมใจให้ดี กิเลสมันก็จะออกมาจุ่นจ้านให้ได้ ขึ้นต้นคนกับคนคุยธรรมะกัน ไปได้ไม่กี่น้ำ กิเลสกับกิเลสมันออกมาได้กันให้ยุ่งไปหมด</p> <p>ผู้ที่สนทนาธรรมได้ จึงต้องฝึกขันติจน มีความอดทนต่อการถูกติเป็นเลิศ ทนคำ พูดที่ไม่ชอบใจได้ทั้งจากคนที่สูง กว่า และที่ต่ำกว่า มีความว่าง่ายสอนง่ายในตัว และต้อง เลือคู่สนทนาเป็นคือ ต้องเป็นคนประเภทสมณะไฟ สงบด้วยกัน)</p> <p>(ครู: 1.กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น 2.แบ่งกลุ่มระดมสมองวิเคราะห์ประสบการณ์ 3.ให้ผู้เรียนบันทึกผลการวิเคราะห์ประสบการณ์ จัดทำบันทึกส่วนตัว)</p>
---	---

<p>ภาพ: ขั้นตอนการสนทนาธรรมในโอกาสต่างๆ</p> <p>PPT: ข้อควรปฏิบัติในการสนทนาธรรม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องชำระศีลให้บริสุทธิ์ก่อน 2. ต้องหมั่นเจริญสมาธิภาวนาเป็นประจำ 3. แต่งกายสุภาพ 4. กิริยาสุภาพ 5. วาจาสุภาพ 6. ไม่กล่าวคำนพทุพพจน์ 7. ไม่พูดวาจาที่ทำให้เกิดความแตกร้าง 8. ไม่แสดงอาการโกรธเมื่อถูกขัดแย้ง 9. ไม่ปรารถนาลามก 10. ตั้งจิตไว้ว่าจะสนทนาเพื่อให้เกิดปัญญา 11. ไม่พูดออกนอกเรื่องที่ตั้งประเด็นไว้ 12. ไม่พูดนานจนน่าเบื่อ รู้จักกาลเทศะ 	<p>5 นาที่</p> <p>5 นาที่</p>	<p>ครู: (อธิบายข้อควรปฏิบัติในการสนทนาธรรม?)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องชำระศีลให้บริสุทธิ์ ก่อนถ้าเป็นฆราวาส ต้องรักษาศีล 5 ให้บริสุทธิ์ หรือถ้ารักษาศีล 8 มาล่วงหน้าสัก 7 วัน ก่อนสนทนาได้ยิ่งดี ไม่ใช่เพิ่งสร้างมาแล้วมาคุยธรรมะกันหรือว่ากินเหล้าไปก็คุยธรรมะไปอย่างนั้นใช้ไม่ได้ 2. ต้องหมั่นเจริญภาวนาเป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อนสนทนาธรรมถ้าได้ทำสมาธิก่อนจะดีมาก เพราะใจจะผ่องใสดี ทำสมาธิเหมือนอย่างกับว่า ทั้งเนื้อทั้งตัวของเราเป็นก่อนธรรมทั้งก่อน ให้ตัวเป็นธรรมใจเป็นธรรมเสียก่อนแล้วจึงมาสนทนาธรรมกัน 3. แต่งกายสุภาพ ที่แรกเราชำระศีลให้บริสุทธิ์นั้นกายกับวาจาเป็นธรรมแล้ว พอเราทำสมาธิบ่อย ๆ เข้า ใจของเราก็เป็นธรรมด้วย ถึงเวลาจะสนทนา ก็ต้องแต่งกายให้สุภาพ ให้เครื่องประกอบกายของเราก็เป็นธรรมด้วย ไม่ใช่เสื้อผ้าสีบาดตา แบบก็สุภาพ สะอาด ถ้าเป็นชุดขาวได้จะดีมาก 4. กิริยาสุภาพ คือ ยืน จะเดิน จะนั่ง ให้เรียบร้อย หนักแน่น สงบเสงี่ยม สำรวม มีกิริยาเป็นธรรม ไม่ให้กิริยาของเราทำให้ผู้อื่นขุ่นใจ เช่น เดินลงส้นเท้าปัง ๆ 5. วาจาสุภาพ คือ มีวาจาสุภาพติดตั้งได้กล่าวมาแล้ว ไม่พูดเสียงดัง ไม่สรวลเสเฮฮา ไม่ยกตนข่มท่าน ไม่รู้บอก ว่าไม่รู้ ควรชมก็ชม ควรติก็ติ แต่ไม่ด่า 6. ไม่กล่าวคำนพทุพพจน์ หรือปฏิเสธอรรถกถาฎีกา โดยเด็ดขาด เพราะพทุพพจน์คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น โดยเนื้อแท้แล้วยอมถูกตัด 100 เปอร์เซนต์ อรรถกถาหรือฎีกาเกือบทั้งหมดก็ถูกต้อง ขึ้นอยู่กับว่าสติปัญญาของเรามีพอจะไตร่ตรองตามท่านหรือไม่ ถ้าเราไปกล่าวคำน หรือปฏิเสธโดยเด็ดขาดไว้แล้ว ประการแรก ก็ไม่รู้ว่าจะใช้อะไรเป็นมาตรฐาน ประการที่ 2 หากคู่สนทนาอธิบายหรือชี้แจงถึงเหตุผลที่ให้เราฟัง แม้เราจะเข้าใจก็อาจไม่ยอมรับเพราะกลัวเสียหน้า มีทิฐิ ทำให้เกิดการวิวาทบาดหมางใจกันได้ ดังนั้น สำหรับอรรถกถา หรือฎีกา เมื่อไม่เห็นด้วยก็ไม่ควรแสดงเพียงแต่ว่ารู้สึกสงสัย หรือแสดงความเห็นของตนว่าน่าจะเป็นอย่าง
---	---------------------------------------	--

	<p>นั้นอย่างนี้มากกว่า พร้อมทั้งขอความคิดเห็นจากคู่สนทนา</p> <p>7. ไม่พูดจาทำให้เกิดความแค้น ไม่ใช่คำพูดก้าวร้าว รุนแรง แต่ใช้วาจาที่ก่อให้เกิดความสามัคคีประสานน้ำใจ</p> <p>8. ไม่แสดงอารมณ์โกรธเมื่อถูกขัดแย้ง เราพูดอะไรไป ถ้าเขาเข้ามา อย่าเพิ่งโกรธ ให้พิจารณาไตร่ตรองดูโดยแยบคาย เพราะบางทีเราอาจจะมองข้ามอะไรบางอย่างไป เรื่องบางเรื่องอาจถูกในที่หนึ่ง แต่ผิดในที่หนึ่ง ขึ้นอยู่กับเวลาและสถานที่ ถ้าเราด่วนโกรธเสียก่อนแล้ว ความคิดที่จะไตร่ตรองตามก็ไม่มี ปัญญาของเราจะถูกความโกรธปิดบังหมด</p> <p>9. ไม่ปรารถنالามก คิดที่จะให้ตนมีชื่อเสียง อยากเด่นอยากดัง ตั้งใจจะฉีกหน้าผู้อื่นเพื่อให้ตนดัง ถ้าวันไหนจะไปสนทนารธรรม แล้วเกิดมีความรู้สึกอยากจะไปฉีกหน้าใคร วันนั้นนอนอยู่บ้านดีกว่า มันไม่เป็นธรรม ตั้งแต่ต้นแล้ว อย่าไปแกว่งปากหวนรกเลย</p> <p>10. ตั้งใจไว้ว่าจะสนทนารธรรมเพื่อให้เกิดปัญญา จะเอาความรู้เราไปต่อเอาความรู้คนอื่นมา ไม่ใช่ไปเพื่ออวดรู้ แต่จะไปแลกเปลี่ยนความรู้กัน</p> <p>11. ไม่พูดออกนอกเรื่องที่ตั้งประเด็นไว้ ไม่อย่างนั้นจะกลายเป็นอวดดี หรือนินทาคนอื่นไป เช่น พูดเรื่องบาป พูดไปพูดมา กลายเป็นว่า "ฉันนะไปทำงานไว้ที่นั่นที่นี้" กลายเป็นว่าอวดว่าฉันใจบุญนะ หรือพูดเรื่องทาน พูดไปพูดมากกลายเป็นว่า "อู๊ย! แม่คนนั้นนะขี้เหนียว อีตาเศรษฐีคนนั้นก็ขี้เหนียว" ถามว่าใครดี "ฉัน ฉัน" อย่างนี้ใช้ไม่ได้</p> <p>12. ไม่พูดนานไปจนน่าเบื่อ รู้จักกาลเทศะเรื่องบางเรื่องแม้ว่าฟังแต่ถ้าพูดนานไป ผลที่ได้กลับจะน้อยลงกว่าพูดพอดีๆ เหมือนคนรับประทานอาหาร แม้เป็นอาหารดีรสอร่อย ถ้ารับประทานอ่อมไปจนจุทท้องเพื่อที่หลังก็จะพาลขยาดไม่อยากจะรับประทานอาหารชนิดนั้นๆ)</p> <p>ครู: (อธิบายวิธีสนทนารธรรม โดยสรุป หลักในการสนทนารธรรมรวมได้เป็น 3 ประการคือ</p>
--	--

5 นาที	<p>1.สนทนาธรรมในธรรม คือ เรื่องที่จะสนทนากันต้องเป็นเรื่องธรรมะ ให้อยู่ในวงธรรมะ อย่าออกนอกวง เช่นถ้าพูดถึงการทำความดีก็ให้สุดแค่ทำดี อย่าให้เลยไปถึงอวดดี ถ้าจะพูดถึงเรื่องการป้องกันไม่ให้เกิดความชั่ว ก็ให้สุดแค่ป้องกันการทำชั่ว อย่าให้เลยไปถึงนินทาคนอื่น</p> <p>2.สนทนาธรรมด้วยธรรม คือ ผู้ที่สนทนากันจะต้องไม่แสดงกิริยาวาจาให้ผิดธรรมะ เช่น ทางกายก็มีการเคารพกันโดยฐานะรูป ควรไหว้ก็ไหว้ ควรกราบก็กราบ อย่าคิดทะนงตัวด้วยเหตุคิดว่ามีความรู้มากกว่าเขา ในทางวากาใช้ถ้อยคำสุภาพเรียบร้อย เป็นวาจาสุภาพซื่อ ถ้าฝ่ายหนึ่งถูกก็ชม ถ้าฝ่ายผิดก็ทักโดยสุภาพ ไม่กล่าววาจาเหน็บแนมล่วงเกิน และถ้าพลาดพลั้งก็ขอโทษ ไม่ใช่สนทนากันด้วยกิเลส หรือปล่อยกิเลสออกมาได้กันดังได้กล่าวมาแล้ว</p> <p>3.สนทนาเพื่อธรรม คือ ผู้สนทนาต้องตั้งจุดมุ่งหมายไว้ในใจของตนให้แน่นอนว่า เราจะหาความรู้ความเข้าใจในธรรมให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ไม่ใช่จะอวดรู้หรืออวดธรรมะ แม้บางจังหวะเราเป็นผู้แสดงความรู้ออกไป ก็คิดว่าเราจะเอาความรู้ของเราไปต่อเอาความรู้ของผู้อื่นเข้ามา มิใช่เพื่ออวด)</p> <p>ครู: ทบทวนอีกครั้ง นะครับ วิธีสนทนาธรรม ๓ ประการ คืออะไร</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สนทนาในธรรม 2. สนทนาด้วยธรรม 3. สนทนาเพื่อธรรม <p>นักเรียนจากโรงเรียนสิงห์สมุทร ตอบ...</p> <p>นักเรียนโรงเรียนศีลาจารพิพัฒน์ ตอบ..</p>
5 นาที	<p>ครู: (อธิบายวิธีเลือกคู่สนทนาธรรม หลักในการเลือกคู่สนทนาธรรมมีอยู่ 2 ประการคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.คู่สนทนาต้องมีอัธยาศัยใฝ่ธรรม และสงบเสงี่ยมเยี่ยงสมณะ แม้เป็นฆราวาสก็เป็นคนรักสงบ ไม่เป็นคนชอบอวดภูมิ ชอบไม้ 2.เรื่องที่จะสนทนาต้องเหมาะกับบุคคลนั้น ๆ เช่น คุญเรื่องพระวินัยกับผู้เชี่ยวชาญพระวินัย คุญเรื่องชาดกกับผู้เชี่ยวชาญชาดก จะสนทนาเรื่องสมาธิก็เลือกสนทนากับผู้ที่เขาฝึกสมาธิมาแล้วอย่างจริงจัง เป็นต้น)

<p>เกมส์ 50/50</p> <p>ของคำถาม ๑๒ ซอง/กระดาษคำตอบให้เลือกจากตัวแทนทีมีละ ๖ ข้อ สลับกันเลือก โดยให้ทีมที่เลือกถามโรงเรียนฝั่งตรงข้าม โดยให้โรงเรียนนั้นเป็นผู้ตอบ (ทีมีละ ๑๔ คน) คนเลือกของคำถามไม่ต้องตอบ...ใครตอบผิดให้คัดออก จนเหลือ ทีมีที่มีคนเหลือมากที่สุด เป็นผู้ชนะ...</p> <p>รางวัลคือ ..ทีมีชนะ ได้ ทีมรองชนะเลิศ ได้</p> <p>ภาพ/เพลง มงคลชีวิต</p>	<p>8 นาที่</p>	<p>ครู: (อธิบายอันสังคการสนทนาธรรมตามกาล</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ทำให้จิตเป็นกุศล 2. ทำให้มีไหวพริบปฏิภาณดี 3. ทำให้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด 4. ทำให้ได้ยินได้ฟังธรรมที่ตนยังไม่ได้ฟัง ฯลฯ) <p>ครู: เราจะมาทบทวนเรื่องที่เราได้เรียนมาในมงคลชีวิต ทั้ง ๔ เรื่อง คือ มีศิลปวิทยา ฟังธรรมตามกาล พบเห็น สมณะ และสนทนาธรรมตามกาล</p> <p>ครู: วันนี้ครูมีเกมส์มาให้ให้นักเรียนทั้ง ๒ โรงเรียนนะ ครับ คุณครูประทีนพร้อมไหมครับ _ให้นักเรียนเลือกตัวแทนของนักเรียนออกมา ๑ คนนะครับ มาเป็นคนจับของคำถาม ที่เหลือ อีก ๑๔ คนจะเป็นคนตอบคำถาม มีเวลาให้ ๕ วินาทีหลังอ่านจบ โดย ทีมที่เลือกของคำถามไม่ต้องตอบ ให้ฝ่ายโรงเรียนที่ไม่ได้เลือกคำถามเป็นผู้ตอบนะครับ สลับกันถาม สลับกันตอบ แล้วเราจะจับคู่สนทนาปัญหาธรรมกันนะครับโดยผ่านคำถามและเรื่อง ที่ควรสนทนาอยู่ในของคำถามนี้แล้ว (๑๒ คำถาม)</p> <p><u>นักเรียนจากโรงเรียนสิงห์สมุทร ตอบ...</u> <u>นักเรียนโรงเรียนศิลาจารย์พัฒนา ตอบ..</u></p> <p>(จัดกิจกรรมให้ลงมือปฏิบัติ หรือทดลองตามหลักการที่ได้ศึกษา ตรวจสอบผลการทดลอง)</p>
<p>ภาพในห้องเรียนที่โรงเรียนศิลาจารย์พัฒนา</p> <p>(ถ่ายแล้วส่งทางอีเมลตอนต้นชั่วโมง)</p>	<p>5 นาที่</p>	<p>ครู: นักเรียนทั้ง 2 โรงเรียน เป็นไงบ้างครับ เรียนทันไหมตัวแทนนักเรียนที่โรงเรียนศิลาจารย์พัฒนา : ตอบ ทางโทร.และ SMSให้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ผ่านจอเว็บแคม ,Chat ,</p>
<p>ภาพตัวอย่างกิจกรรมทั้ง 10 ของนักเรียน</p>	<p>3 นาที่</p>	<p>ครู: การบ้าน ในวันนี้จะครบ 21 วันนะครับ กิจกรรม 10 ข้อ และอย่าลืมถ่ายภาพพร้อมออนไลน์เวลา 16.00 - 17.00น. วันนี้ด้วย ดังนี้</p> <p>สวดมนต์ นั่งสมาธิ ตื่นเช้าเก็บที่นอน แต่งกายสุภาพ สมาทานศีล 5</p> <p>ไหว้พ่อแม่ ผู้ใหญ่ ออมทรัพย์ ช่วยงานบ้าน อ่านหนังสือ จับผิดครอบครัว จับผิดตนเอง</p>
<p>VTR: สัมภาษณ์ ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน</p>	<p>2 นาที่</p>	<p>พิธีกร: ก่อนจากกันวันนี้เรามีคำสัมภาษณ์ของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน ที่ฝากมาถึงคุณครูและนักเรียนทั้ง ๒ โรงเรียน รวมถึงคุณผู้ชมด้วยคะ ไปชมกันเลยคะ</p>

<p>ปิดรายการ/พิธีกร</p> <p>ภาพ/ขึ้นตัวหนังสือขอบคุณ</p>	<p>1</p> <p>นาที</p>	<p>พิธีกร: ข้อเตือนใจ .ในวันนี้นะคะ มงคลชีวิตคือสิ่งที่ทำให้ชีวิตของเราดีขึ้น คุณได้ลงมือทำให้เกิดมงคลในชีวิตของคุณแล้วหรือยัง คิดดี ทำดี แล้วใจที่ผ่องใสจะทำให้</p> <p>มงคลเกิดกับชีวิตของคุณคะ</p> <p>วันนี้เวลาหมดลงแล้วละคะ ..ต้องขอขอบคุณคุณครู สมพงษ์ หุ่นสะดี และคุณครูประทีน ถนัดคำ รวมถึงนักเรียนจากทั้ง ๒ โรงเรียน คือโรงเรียนสิงห์สมุทรที่เรียนในห้องส่งและโรงเรียนศิลาจารพิพัฒน์ที่เรียนผ่านจอโทรทัศน์ DMC นะคะ รวมถึงทุกSMSจากคุณผู้ชมที่บ้าน สวัสดีค่ะ</p>
---	----------------------	--

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวลีลาวดี วัชโรบล เกิดวันที่ 23 มกราคม 2510 ที่กรุงเทพมหานคร จบการศึกษา ประถม-มัธยมจากโรงเรียนจิตรลดา ศึกษาต่อคณะศึกษาศาสตร์ วิชาเอก เทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จบการศึกษา ระดับปริญญาตรี พ.ศ.2532 ทำงานวงการบันเทิงมา ระยะเวลาหนึ่งแล้วสนใจกลับมาศึกษาต่อระดับปริญญาโท จนจบในปี พ.ศ. 2548 คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาเอกในสาขาเทคโนโลยีและสื่อสาร การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ.2549 ปัจจุบันทำงานเป็นเลขานุการ สมาคมผู้บริโภคสื่อสีขาว และพิธีกรรายการธรรมะ ทางสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม DMC (Dhamma media channel) โดยมีความตั้งใจจะผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อพัฒนาศีลธรรมและ เหตุผลเชิงจริยธรรมให้ได้

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย